

วารสารปัญญาปณิธาน

Pañña Panīthan Journal

P-ISSN : 2672-9679 ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2565

E-ISSN : 2697-5122 Vol.7 No.1 January – June 2022

วัตถุประสงค์

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย เลขมาตรฐาน ISSN : 2672-9679 (Print) และ ISSN : 2697-5122 (Online) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการ ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก มหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน / ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการใดมาก่อน

ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต,ศ.ดร.

พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร.

พระราชปริยัติมุนี,ผศ.ดร.

พระสุวรรณเมธาภรณ์,ผศ.ดร.

พระมหาสมบุญ รุชฌิกโร,รศ.ดร.

พระราชรัตนาลงกรณ์,รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พระศรีญาณวงศ์,ดร.

พระครูปริยัติสุวรรณวัฒน์,ดร.

ดร.ทองคำ ดวงชั้นเพชร

พระครูโพธิชยานุสิฐ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

บรรณาธิการบริหาร

พระมหาประหยัด ปญญาโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระมหาสมเด็จ มหาสมิทธิ,ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

กองบรรณาธิการ

ผศ.ดร.สุกัญต์ แสงโชติ

พระเดชขจร ขนฺติธโร

นายอภิวัฒน์ชัย พุทธจร

ดร.สกุล อ้นมา

ผศ.ดร.มนตรี วิวาท์สุข

ดร.จุฬารัตน์ วิษานาติ

ดร.จิตาภา เร่งมีศรีสุข

ดร.สมพงษ์ เกษานุช

ดร.ปาริชาติ ทูมนันท์

ดร.จิตติวรรณ สิ้นธนูอก

ดร.ขวัญฤดี เคนราช

ผศ.ดร.สมบัติ มั่งมีสุขศิริ

ว่าที่ร้อยตรีเอกสิทธิ์ สนามทอง

ผศ.ดร.กนิษฐ์กานต์ ปันแก้ว

ผศ.ดร.อัมเรศ เนตาสีทธิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางอิงอร บุตรศรีผา

นายปัญญา ไชยสุข

ดร.เกษญา ผาทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ฝ่ายประสานงานและจัดการ

ดร.กัมพล นะวัน

พระวันชัย ฤทธิ์โต,ดร.

ดร.ภัสสิลา น้อยเจริญ

นายอนันต์ คติยะจันทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ฝ่ายกฎหมาย

ดร.เพิ่ม หลวงแก้ว

นายสำราญ ย่อยไรสงค์

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

ออกแบบปก

นายเทวราช เจริญเวทย์

จัดรูปเล่ม

นายอภิวัฒน์ พุทธจร

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

พิสูจน์อักษร

นายสุวิทย์ ขาวนอก

ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์

ถนนประจักษ์ศิลปาคม ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43000

โทรศัพท์ : 042-460082

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

อาคารหอสมุดและเทคโนโลยีสารสนเทศ ชั้น 3

219 หมู่ที่ 3 ตำบลคำบงหวาน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย 43100

โทรศัพท์ : 042- 495333, 08-7853-1097 โทรสาร : 042-495222

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 7 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2565) เนื้อหาสาระของบทความยังคงมีเนื้อหาสาระที่หลากหลาย มาจากหลายสาขาวิชา และหลายสถาบันการศึกษา เช่นเคย บทความทั้งหมด มี 20 บทความ แบ่งเป็นบทความวิชาการ 3 บทความ และบทความวิจัย 17 บทความ โดยแบ่งเนื้อหาสารออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 บทความด้านพระพุทธศาสนาประยุกต์ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการ จำนวน 4 บทความ กลุ่มที่ 2 บทความด้านศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยบทความวิจัย 4 บทความ กลุ่มที่ 3 บทความด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และการบริหารจัดการ ประกอบด้วยวิชาการและบทความวิจัย จำนวน 7 บทความ และกลุ่มที่ 4 บทความด้านนิติศาสตร์ ประกอบด้วยบทความวิจัย จำนวน 5 บทความ

บทความในวารสารฉบับนี้ ล้วนแต่เป็นบทความที่มีคุณค่าทางวิชาการ และวารสารได้ปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลัก เพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไขและเกณฑ์ของการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความ ตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความทุกท่าน ที่ได้ส่งบทความเข้ามาตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธานฉบับนี้ และขอขอบคุณคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการอ่านบทความและชี้แนะผู้สนับสนุน เพื่อนำไปแก้ไข ปรับปรุง ทำให้บทความมีความสมบูรณ์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้น ขอขอบคุณกองบรรณาธิการและคณะทำงานที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะ พุเมเทเสยสละ ดำเนินงานวารสารฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

(พระมหาประหยัด ปัญญาโร,ดร.)

บรรณาธิการบริหาร
วารสารปัญญาปณิธาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
กองบรรณาธิการ	(ก)-(ค)
บทบรรณาธิการ	(ง)-(ง)
สารบัญ	(จ)-(ช)
บทความวิชาการ : Academic Article	
อาชีพนักธรณีวิทยาตามแนวพุทธธรรม OCCUPATION OF A GEOLOGIST ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF BUDDHISM ศศิธร บุตรดี, พระครูพิศาลสารบัณฑิต, สมเดช นามเกต	1-14
กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน STRATEGY ADMINISTRATION SCHOOL FOR MAKING DECISION OF GUARDIAN STUDENT สุทิศ สวัสดิ์	15-28
ปัญหาทางกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตและการคุ้มครองเด็ก และเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ LEGAL PROBLEMS CONCERNING INTERNET SERVICE PROVIDERS AND PROTECTION OF CHILDREN AND YOUTHS AGAINST CYBER BULLYING อุษณีย์ ตันสูงเนิน	29-40
บทความวิจัย : Research Articles	
รูปแบบการพัฒนาสุขภาพของตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) MODEL OF BUDDHIST BASED SELF-HEALTH CARE DEVELOPMENT OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 21 (NONGKHAI-BUENG KAN) ธัญชาภาวี ชัยประภา, สมศักดิ์ บุญปู, อธิเทพ ผาตา	41-54

สารบัญ (ต่อ)

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก	55-68
BUDDHIST PRINCIPLES APPLICATION FOR CURRICULUM ADMINISTRATION OF BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR	
รุ่งทวี พรรณนา	
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม	69-82
THE PATTERN OF TEACHING AND LEARNING PROCESS OF TEACHERS IN THE FACULTY OF EDUCATION MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY NAKHON PHANOM BUDDHIST COLLEGE	
พระครูสิริเจติยานุกิจ	
แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย	83-96
THE GUIDELINES OF HAPPY WORKPLACE DEVELOPMENT IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF NONGKHAI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA	
ศราวุฒิ อินดา, วันทนา อมตารียกุล	
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย	97-110
THE GUIDELINES TO DEVELOP COMPETENCY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY ON THE LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION NONGKHAI PROVINCE	
ทัศพล ลูสีดา	
การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย	111-124
THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVITY ASSESSMENT FORM FOR ATTAYOMSUKSA 3 STUDENTS UNDER NONGKHAI SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE	
รัฐนันท์ สกุลสารทอง, พัทรินทร์ ชมภูวิเศษ	

สารบัญ (ต่อ)

การศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัด ล้านนา	125-138
STUDIES OF PRODUCTS AND ART WORKS IN COMMERCE OF LANNA ARTISTS	
สิทธิชัย อุ่นสวน	
กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่ม จังหวัดล้านนา	139-152
PROCESS OF UPGRADING ON PRODUCTS AND ART WORKS IN COMMERCE OF LANNA ARTISTS	
อรพินท์ อินวงศ์, ฐิติพร สะสม, ธนวัฒน์ ศรีลา	
ถอดบทเรียนกระบวนการและปัจจัยความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้าและผลงาน ด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา	153-166
A LESSON LEARNED FROM PROCESS AND FACTORS OF SUCCESS ON PRODUCT PURCHASE AND ARTS PRODUCTS OF ARTISTS IN LANNA PROVINCE GROUP	
สมคิด นันตะ, บัณฑิตกา จารุมา	
การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งผลต่อ การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์	167-180
THE STUDY OF MARKETING MIX FACTORS IN THE PERSPECTIVE OF CUSTOMERS (7C's) THAT AFFECT THE DECISION TO USE THE FOOD PANDA APPLICATION SERVICE IN MUEANG DISTRICT SURIN PROVINCE	
กัญสพัตน์ นันถือตรง, สุจิตรา แสงจันดา	
ศึกษาแนวทางการพัฒนารูรูกิจผักไฮโดรโปนิกส์ของผู้ประกอบการในจังหวัด หนองคาย	181-194
A STUDY ON GUIDELINES FOR HYDROPONICS VEGETABLE BUSINESS' DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURS IN NONGKHAI PROVINCE	
ทรัพย์ อมรวิญญู, ณัฐ อมรวิญญู, ณอมศิลป์ จันคณาภิติกุล, กิตติมาพร ชูโชติ, รักชนก แสงภักดีจิต, รัฐการ บัวศรี	
อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้าน สะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร	195-208
INFLUENCE OF MARKETING FACTORS ON DECISION MAKING TO BUY FRESH COFFEE DRINKS FROM CONVENIENCE STORES IN BANGKOK	
ศัสยมน ศิตลาวัชรพล, สายพิน บั่นทอง	

สารบัญ (ต่อ)

ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา LEGAL PROBLEMS IN COMPENSATION CLAIM OF INJURED PERSON IN CRIMINAL CASE	209-222
พวงผกา คำมุกซิก, บัณฑิต ขวโธธา	
ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 LEGAL ISSUES CONCERNING THE ENFORCEMENT OF SPECIAL MEASURES IN INSTEAD OF CRIMINAL PROSECUTION OF CHILDREN AND YOUTH UNDER THE JUVENILE AND FAMILY COURT AND PROCEDURE ACT, B.E. 2553	223-236
สุปราณี สุวรรณทรัพย์, สุนทรี บุชิตชน	
มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ LEGAL MEASURES TO PREVENT RECIDIVISM IN SERIOUS CRIMES	237-250
ยุพธนา ศรีธรรมสุทธิ, สุนทรี บุชิตชน	
การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในภูมิภาคอาเซียน : ศึกษาเปรียบเทียบสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย PUBLIC ADMINISTRATION IN LOCAL GOVERNMENT IN ASEAN : COMPARATIVE STUDIES BETWEEN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC AND THAILAND	251-264
อะนุสอน บัวละพัน, บัณฑิต ขวโธธา, เพิ่ม หลวงแก้ว	
ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดที่ส่งผลกระทบต่อการสังคม PROBLEMS WITH MEASURES PRISONERS' PAROLE AFFECTING SOCIETY	265-278
นิติศ พันธไม้, เพิ่ม หลวงแก้ว	
ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาปณิธาน	279-279
คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	279-293

อาชีพนักธรณีวิทยาตามแนวพุทธธรรม*

AN OCCUPATION OF A GEOLOGIST ACCORDING TO THE BUDDHAMMA

ศศิธร บุตรดี

Sasithorn Bootdee

พระครูพิศาลสารบัณฑิต

Phrakru Phisalsarbunthit

สมเดช นามเกต

Somdet Namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus, Thailand.

E-mail: pookie2517@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหลักการทำงาน จรรยาบรรณของวิชาชีพนักธรณีวิทยา ซึ่งเป็นผู้รู้และเข้าใจบ้านของมนุษย์ทุกคนคือโลกใบนี้ บ้านที่มีทรัพยากรธรรมชาติมากมายให้เราใช้สอย ทั้งที่อยู่บนพื้นผิวโลกและใต้พื้นผิวโลกที่ประกอบไปด้วยดิน หิน แร่ต่าง ๆ นักธรณีวิทยาศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสสารที่เป็นส่วนประกอบของโลก ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่เราอาศัยอยู่ และการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ การทำงานในหน้าที่ของนักธรณีวิทยา ทั้งในส่วนของหน่วยงานภาครัฐ ในมหาวิทยาลัย รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน บริษัทข้ามชาติจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก หรือเจ้าของกิจการ ทำให้บทบาทและหน้าที่ของนักธรณีวิทยาต้องปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กร แต่ไม่ว่าจะทำงานอยู่ในหน่วยงานใด ตำแหน่งใด หัวใจหลักของนักธรณีวิทยาคือจรรยาบรรณนักธรณีวิทยา ซึ่งมีความสอดคล้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นแนวปฏิบัติเกี่ยวกับจรรยาบรรณของวิชาชีพนักธรณีวิทยา มีดังนี้ 1) หลักอิทธิบาท 4 2) พรหมวิหาร 4 3) สังคหวัตถุ 4 และ 4) สัมปยุตธรรม 7 เมื่อนำหลักพุทธธรรมทั้งสี่มาใช้ควบคู่กับจรรยาบรรณนักธรณีวิทยา ในการทำหน้าที่และปฏิบัติงาน ทำให้นักธรณีวิทยาสามารถมองเห็นภาพรวมและศึกษาสภาพแวดล้อม ให้ข้อมูลทางธรณีวิทยาตามความเป็นจริง เพื่อนำองค์ความรู้มาพัฒนาชีวิตมนุษย์ให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างสมดุล และหลักธรรมทั้ง 4 ประการนี้ ยังใช้เป็นแนวทางใน

* Received: 6 April 2022; Revised: 29 June 2022; Accepted: 29 June 2022

การดำเนินชีวิต การอยู่ร่วมในสังคม ตลอดจนการประพัตินให้ดีขึ้น เป็นนักธรณีที่มีคุณภาพ มีความสุขความเจริญ ใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ ทั้งต่อส่วนตน ต่อครอบครัว ต่อสังคม และทำคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติด้วย

คำสำคัญ: อาชีพนักธรณีวิทยา, หลักพุทธธรรม

Abstract

This article is intended to present a study of working principle, ethics of an occupation of a geologist who knows and understands the home of every human being, this is the world Home to many natural resources for us to use both on the surface of the earth and below the surface of the earth, consisting of soil, rocks, minerals, geologists study the various processes of change in the earth's constituents that affect the environment we live and the application of the Buddhamma in their careers. Working and has responsibilities in geology and related fields in the part of government agencies, in universities, state enterprises, private companies, multinational companies from countries around the world or business owner. Therefore, the roles and duties of geologists must be adjusted according to the environment and organizational culture. But regardless of working in any agency or position, at the heart of a geologist is geologist's code of conduct which is consistent with Buddhist principles and is a guideline for ethics of professional geologists are as follows; the four foundations for the accomplishment, four sublime states of mind, four bases of sympathy, and seven virtues of a gentleman. As a result, the author has a profound understanding of ethic. In the role sometime responsibilities and results of the work may have a negative effect on any person or group, but if there are benefits and benefits to many people then geologists also need to be able to see the big picture and study the environment and provide realistic geological information. And these four principles of Buddhism are also a guideline for life, coexistence in society as well as to behave in a good manner. Be a qualified geologist and happy prosperity creative life both for personal, family, and society, and to benefit the nation as well.

Keywords: An occupation of a geologist, the Buddhamma

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติในบทความนี้ คือภัยธรรมชาติที่เราเรียกว่า ภาวะโลกร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2561 ที่เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติทั่วโลกมากเป็นประวัติการณ์ปีหนึ่ง คือมีปรากฏการณ์แผ่นดินไหวและน้ำท่วมที่ประเทศญี่ปุ่นหลายครั้ง ในปีเดียวกันนี้ เกิดแผ่นดินไหวที่เกาะบาฮาลีของประเทศอินโดนีเซีย มีพายุหลายลูกถล่มประเทศสหรัฐอเมริกา เกิดภัยพิบัติจากไฟป่าที่ประเทศออสเตรเลีย มีไต้ฝุ่นหลายลูกถล่มภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งไต้ฝุ่นที่รุนแรงที่สุดมีชื่อเป็นภาษาไทยคือไต้ฝุ่นมังคุด และปีต่อ ๆ มาก็ยังเกิดเกิดภัยธรรมชาติต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น เกิดเกิดปรากฏการณ์ “สโนว์นาโด” เมื่อสภาพอากาศแปรปรวนหนักที่ประเทศกรีซ เป็นพายุหิมะที่รุนแรงมาก คือมีพายุลมหมุนคล้ายทอร์นาโดพัดพาหิมะขึ้นไปในอากาศ ซึ่งพายุสโนว์นาโดนี้เกิดขึ้นในกรุงเอเธนส์และในหลายเมืองของกรีซ จึงส่งผลกระทบต่อภาคคมนาคม ไฟฟ้าดับเป็นวงกว้าง อุณหภูมิลดลงเฉียบพลัน ทำให้ทีมกู้ภัย รวมทั้งกองทัพ ต้องทำงานกันอย่างหนักตลอดทั้งคืน เพื่อช่วยเหลือผู้คนหลายพันที่ติดอยู่ในรถบนมอเตอร์เวย์ ขณะที่สายการบินอียิปต์ แอร์ไลน์สของกรีซต้องยกเลิกเที่ยวบินเกือบทั้งหมด ส่วนปัญหาที่เกี่ยวกับประเทศไทยโดยตรง คือภาวะลานินญาและเอลนีโญ นักวิชาการเตือนล่วงหน้าว่าใน 2-3 ปีข้างหน้า อาจเกิดภาวะเอลนีโญในไทย เนื่องจากความกดอากาศในพื้นที่แถบอเมริกาใต้ ผ่งติดกับมหาสมุทรแปซิฟิก อ่อนกำลังลง เกิดฝนตกหนักในบริเวณอเมริกาใต้ ส่วนแถบออสเตรเลีย อินโดนีเซีย และไทย จะมีฝนลดลงและอาจประสบภัยแล้ง (ไทยรัฐออนไลน์, 2565)

การเรียนรู้ถึงสาเหตุของภัยธรรมชาติต่าง ๆ เพื่อการปฏิบัติตัวหรือเตรียมตัวรับมือกับภัยต่าง ๆ ที่อาจเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงการหาทางแก้ไขหรือลด ละ เลิก พฤติกรรมที่จะสร้างความเสียหายให้แก่การดำรงอยู่ของมวลมนุษย์ จึงถือว่าเป็นสิ่งที่นักธรณีวิทยาในฐานะของผู้ที่เข้าใจโลก (The earth) ควรหาแนวทางพิทักษ์โลกใบนี้ให้น่าอยู่ และรวมถึงองค์ประกอบหลักคือมนุษย์ โดยสิ่งที่จะนำทางให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเข้าใจธรรมชาติ ก็คือหลักพุทธธรรมของศาสนาพุทธ ดังที่ท่านพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า ธรรมะคือ ธรรมชาติ ธรรมะคือกฎของธรรมชาติ ธรรมะคือหน้าที่ของคนที่จะต้องปฏิบัติตามกฎของธรรมชาติ ธรรมชาติคือผลพอกพูนที่เกิดจากการทำหน้าที่ของคนตามกฎของธรรมชาติ (พุทธทาสภิกขุ, 2542) พระพุทธศาสนาเน้นให้มนุษย์อยู่กับธรรมชาติอย่างพึ่งพาอาศัยกัน

ในขณะการทำงานของนักธรณีวิทยามีการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี ซอฟต์แวร์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีปัญหาที่ต้องแก้ไขและตัดสินใจหลายอย่าง มีเพื่อนร่วมงานจากทั่วโลก มีการปรับเปลี่ยนตลอดเวลา และหลักการทำงานที่ใช้เพื่อให้ทุกคนทำงานร่วมกันคือหลักความแตกต่าง ความหลากหลาย (diversity)

คือทุกคนต้องทำงานร่วมกันด้วยความสำนึกและเข้าใจในระดับความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน เชื้อชาติ ศาสนา สีผิว วัฒนธรรม เพศ วัย สภาพแวดล้อมการทำงานที่แตกต่างกัน ทุกคนต้องให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ถึงแม้จะมีความแตกต่างเหล่านี้

พระพุทธศาสนาสอนหลักความจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นคนสัตว์หรือสิ่งของ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม เป็นวัตถุหรือเป็นเรื่องจิตใจ ไม่ว่าชีวิตหรือโลกที่แวดล้อมอยู่ก็ตาม ทั้งหมดล้วนเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัย เป็นเรื่องของปัจจัยสัมพันธ์ ธรรมดาที่ว่านี้มองด้วยสายตาของมนุษย์ เรียกว่า กฎธรรมชาติ เรียกในภาษาบาลีว่า “นิยาม (orderliness of nature)” แปลว่า กำหนด อันแน่นอน ความเป็นไปอันมีระเบียบแน่นอนของธรรมชาติ เพราะปรากฏให้เห็นว่า เมื่อมีเหตุปัจจัย อย่างนั้น ๆ แล้ว ก็จะมีความเป็นไปอย่างนั้น ๆ แน่นนอน เช่นเดียวกับหลักการทางธรณีวิทยา ซึ่งศึกษา และทำความเข้าใจกระบวนการต่าง ๆ ตามธรรมชาติของโลกใบนี้ ว่าเกิดจากอะไร อย่างไร นานเท่าไร มีผลกระทบและประโยชน์กับมนุษย์โลกเช่นไร เนื่องจากการดำรงชีวิตประจำวันล้วนเกี่ยวข้องกับ ธรณีวิทยาตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการใช้ดิน หิน ในการก่อสร้างบ้านเรือน อาคาร สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ การใช้แร่ธาตุในอุตสาหกรรม เกษตรกรรม ตลอดจนใช้วางแผนพัฒนาประเทศซึ่งกำลังสร้างตัว มีความต้องการใช้ทรัพยากรธรณีอย่างมากมาย

อาชีพนักธรณีวิทยา

1. ธรณีวิทยาคืออะไร

ธรณีวิทยา (Geology) เป็นสาขาวิชาที่ศึกษาองค์ประกอบโครงสร้าง และกระบวนการตามธรรมชาติของโลกที่เกิดขึ้น ในแต่ละช่วงเวลาทางธรณีกาล โดยศึกษาจากหลักฐานที่ค้นพบในชั้นหิน และซากดึกดำบรรพ์ ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางธรณีวิทยามีความสำคัญต่อการพัฒนา เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของชาติ เช่น การก่อสร้างเส้นทางคมนาคม เขื่อน โรงไฟฟ้า การสำรวจ แหล่งปิโตรเลียม แหล่งแร่ การแก้ปัญหา สิ่งแวดล้อม และการกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยทางธรรมชาติ เป็นต้น

Geology มาจากภาษากรีกว่า Geos ซึ่งแปลว่าโลก และ Logi หรือ Logus ซึ่งหมายถึง วิทยาศาสตร์ ดังนั้น ธรณีวิทยาจึงหมายถึงวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับโลกพิภพ หรือโลกมนุษย์ ซึ่งครอบคลุม ถึงกำเนิดของโลกมนุษย์ที่รวมถึงดวงดาวต่าง ๆ และระบบสุริยจักรวาล วัสดุ และรูปร่างลักษณะของโลก ประวัติความเป็นมา และกระบวนการที่กระทำต่อโลกทั้งในอดีตและปัจจุบัน หากถามว่าทำไมต้องศึกษา ธรณีวิทยา ก็เพราะว่ากระบวนการทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบนโลกส่งผลกระทบต่อเราทุกคน ที่อาศัยอยู่

บนโลก โดยเฉพาะภัยธรรมชาติ ซึ่งสามารถคร่าชีวิตคนจำนวนมาก และสร้างความเสียหายมูลค่ามหาศาลได้ ไม่ใช่แค่เหตุการณ์ทางธรรมชาติเท่านั้น กิจกรรมของเราแต่ละคนในแต่ละสังคม ก็ส่งผลต่อโลกเช่นกัน การเพิ่มจำนวนของประชากรโลก และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดความต้องการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น หากเรานำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้โดยไม่เข้าใจถึงกระบวนการทางธรรมชาติของโลกแล้ว ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาในหลาย ๆ ด้าน และอาจส่งผลกระทบต่อคนรุ่นหลังได้ ดังนั้น ความรู้ทางธรณีวิทยาจึงมีความจำเป็น ซึ่งจะช่วยให้เราสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบนโลกได้ และสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (สุคนธ์เมธ จิตตรมหันตกุล, 2565)

2. หน้าที่ของนักธรณีวิทยา

นักธรณีวิทยา (Geologist) คือ ผู้ศึกษา ค้นคว้า และเสาะแสวงหา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในทุกสรรพสิ่งลึกลงไปภายใต้พื้นผิวโลก และถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลในสายงานอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้ดีขึ้นอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ โดยการศึกษาข้อมูลและหลักฐานที่ได้จากการสำรวจอย่างมีระบบ นักธรณีวิทยาจะบูรณาการความรู้ทางธรณีวิทยากับข้อมูลที่มีอยู่และถ่ายทอดเป็นความรู้ให้กับผู้อื่นนำไปใช้ประโยชน์ โดยทั่วไปงานทางธรณีวิทยามักจะอยู่ในขั้นตอนแรก ๆ ของโครงการต่าง ๆ หลังจากนั้นจะคอยควบคุม ให้คำแนะนำ และประเมินผลกับผู้ร่วมงานจนเสร็จสิ้นโครงการ (สุคนธ์เมธ จิตตรมหันตกุล, 2565)

อาชีพนักธรณีวิทยา เป็นอาชีพที่ประยุกต์ความรู้ทางด้านธรณีวิทยาเข้ากับศาสตร์หลากหลายแขนง ซึ่งมีหน้าที่และปฏิบัติงานแตกต่างกัน ตามลักษณะและวัตถุประสงค์ของงาน ดังตัวอย่างเช่น

1) วิเคราะห์ข้อมูลทางธรณีวิทยา เพื่อให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ในเรื่องของความเหมาะสมของพื้นที่ก่อสร้าง อาทิ เชื้อเพลิง ทางหลวง สนามบิน อุโมงค์ และในการสำรวจและผลิตน้ำมัน แก๊สธรรมชาติ แหล่งแร่ ซึ่งต้องทำงานร่วมกับวิศวกร (Engineering geologists)

2) ทำงานใกล้ชิดกับทีมงานขุดเจาะในพื้นที่สำรวจ เพื่อให้มั่นใจว่าหลุมเจาะนั้นอยู่ในตำแหน่งที่กำหนดไว้ และทำการเก็บตัวอย่างจากหลุมเจาะมาวิเคราะห์ (Wellsite geologists)

3) ศึกษาข้อมูลธรณีวิทยา ธรณีฟิสิกส์ ธรณีเคมี เพื่อหาแหล่งน้ำมันและแก๊สธรรมชาติ และให้ข้อมูลกับวิศวกรปิโตรเลียมในกระบวนการสำรวจและผลิต (Petroleum geologists)

4) วิเคราะห์และจำแนกแร่และหิน จากองค์ประกอบทางเคมี และโครงสร้างของแร่ เพื่อนำไปพัฒนาในอุตสาหกรรมและสิ่งแวดล้อม (Mineralogists)

5) ค้นหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ วิเคราะห์และศึกษาแง่ของศักยภาพและความปลอดภัยในการทำเหมือง (Mining geologists)

6) สำรวจและวิเคราะห์ทรัพยากรถ่านหิน ประเมินศักยภาพการทำเหมืองถ่านหิน และการพัฒนาก๊าซธรรมชาติจากถ่านหิน (Coal geologists)

7) ศึกษาตะกอน และชั้นหินบริเวณผิวโลก เพื่อเป็นข้อมูลต่อการก่อสร้าง การสำรวจแหล่งแร่ แหล่งปนเปื้อน การจัดการพื้นที่และการวางระบบผังเมือง (Surficial geologists)

8) ศึกษาซากดึกดำบรรพ์ ซึ่งให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกำหนดอายุทางธรณีวิทยา การสำรวจปิโตรเลียม วิวัฒนาการของสภาพแวดล้อมในอดีต (Paleontologists)

9) ศึกษารูปร่างและการเปลี่ยนรูปของหิน ในพื้นที่ศึกษาภาพต่อการสะสมตัวของแหล่งแร่ และปิโตรเลียม (Structural geologists)

จะเห็นได้ว่า สภาพการทำงานของอาชีพนักธรณีวิทยา ล้วนแล้วแต่แตกต่างกันออกไปตามหน้าที่ความรับผิดชอบ มีทั้งการทำงานในท้องที่งาน และการออกสำรวจภาคสนาม ซึ่งอาจจะต้องออกสำรวจภาคสนามนานนับเดือน ในพื้นที่ห่างไกล ทั้งในและต่างประเทศ ทั้งบนบกและกลางทะเล หากเป็นงานในเมืองแร่จะต้องทำงานใต้ดิน ในอุโมงค์อีกด้วย ซึ่งแต่ละสถานที่มีความเสี่ยงอันตรายสูง และอาจก่อให้เกิดความเครียดได้ ดังนั้น อาชีพนักธรณีวิทยาจึงต้องมีจิตใจมั่นคง ไม่ท้อถอย ขอบทองเที่ยว ผจญภัย ขยันขันแข็ง ซื่อสัตย์ มีวินัย มีความคิดริเริ่ม มีความจำดี ช่างสังเกต สุขภาพแข็งแรง อดทน เรียบง่าย สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี ไม่ว่าจะเป็นต่างชาติ ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรม ต่างสาขาอาชีพ

ความหมายจรรยาบรรณและจรรยาบรรณวิชาชีพ

ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายจรรยาบรรณไว้ว่า หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556)

เอกพันธ์ ปัตถะวโร ให้ความหมายไว้ว่า จรรยาบรรณ คือ ความประพฤติที่ปราศจากการควบคุม จะไม่ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความดีงาม ความสงบสุขและความเจริญในตัวคน ดังนั้น ในกิจการและในสังคมจึงต้องมีการควบคุมความประพฤติ โดยกำหนดกฎเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ในภาษาวิชาการเรียกว่า “ปทัสถาน” หรือบรรทัดฐาน หรือศัพท์ทางปรัชญาเรียกว่า จริยธรรม (เอกพันธ์ ปัตถะวโร, 2565)

วริยา ชินวรรณโน ให้ความหมายไว้ว่า จรรยาบรรณวิชาชีพ หมายถึง ผู้ที่ประกอบวิชาชีพเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนมีความรู้ความชำนาญสูงเกินกว่าคนธรรมดาสามัญ เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงมีโอกาที่จะใช้

วิชาความรู้ของตนเพื่อหาประโยชน์ โดยที่ประชาชนทั่วไปไม่รู้เท่าทัน เช่น แพทย์อาจรรักษาผู้ป่วยแบบ เลี้ยงไข้ ตำรวจอาจใช้ตำแหน่งหน้าที่กลั่นแกล้งประชาชนเพื่อแลกกับผลประโยชน์ หรือสินบน ครูก็อาจ เบียดเบียนหาผลประโยชน์จากศิษย์ ซึ่งตัวอย่างมีให้เห็นในปัจจุบัน ในที่สุดสังคมก็เรียกร้องจริยธรรม จากผู้ประกอบการวิชาชีพ ซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นจากองค์กรหรือสมาคมวิชาชีพนั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์ สำคัญอยู่ 3 ประการ ได้แก่ (1) เป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติอย่างถูกต้อง (2) เพื่อให้ วิชาชีพคงฐานะ ได้รับการยอมรับและยกย่องจากสังคม (3) เพื่อผดุงเกียรติยศและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (วริยา ชินวรรณ, 2546)

สรุปได้ว่า จรรยาบรรณเป็นข้อควรประพฤติที่พึงงาม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นมาตรฐานของ คุณค่า แห่งความดีงาม ของการกระทำ ของการทำหน้าที่ โดยการใช้ความรู้ความสามารถในทางที่ชอบ ประกอบด้วยธรรม ใช้วิจารณ์ญาณ ทางศีลธรรมและวิชาชีพ

จรรยาบรรณของนักธรณีวิทยา

สมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย (สทท.) ซึ่งเป็นองค์กรทางวิชาการที่ไม่หวังผลกำไรใด ๆ ได้ก่อตั้งขึ้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2511 และมีสำนักงานอยู่ในบริเวณกรมทรัพยากรธรณี ถนน พระราม 6 ซึ่งวัตถุประสงค์ของการก่อตั้งสมาคมก็เพื่อ (1) แลกเปลี่ยนความรู้วิชาการและความคิดเห็น ในหมู่นักธรณีวิทยา และผู้สนใจทั้งหลาย (2) เผยแพร่ความรู้วิชาการ และผลงานทางธรณีวิทยา โดย เอกสารและกิจกรรมอย่างอื่น (3) ประสานงานและให้ความร่วมมือกับสมาคมหรือองค์กร หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกประเทศ (4) ส่งเสริมความรู้วิชาการและอาชีพทางธรณีวิทยาให้ เจริญก้าวหน้า (5) เพิ่มพูนความสามัคคีและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันระหว่างสมาชิก

และนับตั้งแต่มีการก่อตั้งสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย ได้มีการแก้ไขระเบียบข้อบังคับของ สมาคมฯ ตลอดมาหลายครั้ง จนเมื่อปี พ.ศ. 2526 คณะกรรมการสมาคมจึงได้รวบรวมระเบียบข้อบังคับ และได้จัดทำต้นฉบับภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และในตอนท้ายเล่ม มีจรรยาบรรณนักธรณีวิทยา ดังนี้

1. ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ
2. ไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่หรืออิทธิพลในทางวิชาชีพให้ผลประโยชน์แก่บุคคลอื่นโดยมิชอบ เพื่อให้ ตนเองหรือผู้อื่นได้รับงาน
3. ไม่รับดำเนินการจัดหาหรือรักษาซึ่งผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนจากผู้อื่นในขณะที่ ดำเนินการ หรือเป็นตัวแทนดำเนินการ หรือรักษาผลประโยชน์ให้แก่ผู้ว่าจ้างรายแรกอยู่ก่อนแล้ว

4. ไม่เป็นผู้เปิดเผยความลับ ข้อมูลเกี่ยวกับงานหรือขบวนการเทคนิคของผู้ว่าจ้าง โดยมิได้รับความยินยอมของผู้ว่าจ้างเสียก่อน

5. ไม่แสดงความคิดเห็นหรือรับรองผลในด้านธรณีวิทยาก่อนที่จะได้สำรวจหรือค้นพบในสิ่งต่าง ๆ จนเป็นที่มั่นใจตามทางพิสูจน์อย่างถ่องแท้แล้ว หรือแสดงผลเกินควรกว่าที่ได้ปรากฏ

6. ไม่กระทำได้ด้วยประการหนึ่งประการใดอันเป็นการโฆษณาหรือโอ้อวดในผลงาน หรือความสามารถของตนเกินความเป็นจริงและทับถมคนอื่น หรือแสดงกิริยามารยาทใด ๆ อันเป็นการเสื่อมเสียเกียรติแห่งภูมิวิชาชีพธรณีวิทยา

7. นักธรณีวิทยาต้องเคารพในผลงานระหว่างกันซึ่งได้ทำไว้ก่อน และจะไม่อ้าง คัดลอก หรือทำด้วยประการใด ๆ ให้ปรากฏ ไม่ว่าทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษรต่อบุคคลอื่น อันเป็นการละเมิดต่อเอกสิทธิ์ของนักธรณีวิทยาคนอื่น ๆ ทั้งจักต้องให้เกียรติแก่กันด้วย

8. ไม่กระทำได้ด้วยประการใด ๆ อันเป็นการแข่งขันเพื่อให้ตนเองได้รับงานหรือค่าบริการโดยไม่เป็นธรรมกับนักธรณีวิทยาคนอื่น ๆ หรืออาศัยตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่าบีบบังคับเพื่อเอาชนะผู้อื่นในผลประโยชน์ส่วนตน

9. ไม่วิจารณ์งานของผู้ประกอบวิชาชีพธรณีวิทยาแก่ผู้ว่าจ้างรายเดียวกัน เว้นแต่ความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพธรณีวิทยานั้น หรืออย่างน้อยที่สุดความเกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพธรณีวิทยากับผลงานที่เขาได้ทำสิ้นสุดลงแล้ว

10. ต้องถือเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน ในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งจรรยาบรรณ อันเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ประกอบวิชาชีพธรณีวิทยา และเสริมสร้างเกียรติคุณให้คงไว้ตลอดไป (จงพันธ์ จงลักษณ์ณี, 2527)

จรรยาบรรณนักธรณีวิทยา เป็นข้อควรประพฤติที่พึงามสำหรับนักธรณีวิทยาทุกคน เพราะเป็นมาตรฐาน ความประพฤติและวิจารณ์ญาณทางศีลธรรมและวิชาชีพ ที่เป็นกฎเกณฑ์หรือแบบแผนของ ความประพฤติสำหรับยึดถือ เป็นแนวปฏิบัติของนักธรณีวิทยาซึ่งอาศัยหลักพุทธธรรมและความถูกต้อง

ธรณีวิทยาตามแนวพุทธธรรม

ในพระไตรปิฎก มหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. (ไทย) , 10/170/117) และภูมิบาลสูตร (อง.อภฺรฐก. (ไทย), 23/70/376-378) ได้แสดงให้เห็นความเป็นนักธรณีวิทยาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่พระพุทธองค์ตรัสในวันที่ปลงอายุสังขาร ก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน 3 เดือน ในคราวที่ประทับอยู่ที่ภูฏาคารศาลา ปามหาวัน เขตกรุงเวสาลี ณ ปาวาลเจดีย์ ได้เกิดแผ่นดินไหวครั้ง

ใหญ่ น้ำสะพรั่งแล้ว พระอานนท์จึงเข้าไปทูลถามพระพุทธเจ้าถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้แผ่นดินไหวรุนแรง พระผู้มีพระภาคตรัสเหตุปัจจัยประการหนึ่งว่า “ดูกรอานนท์ มหาปฐพีนี้ตั้งอยู่บนน้ำ น้ำตั้งอยู่บนลม ลมตั้งอยู่บนอากาศ สมัยที่ลมใหญ่พัด เมื่อลมใหญ่พัดอยู่ ย่อมยังน้ำให้ไหว น้ำไหวแล้วย่อมยังแผ่นดินให้ไหว อันนี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยข้อที่หนึ่ง เพื่อให้แผ่นดินไหวใหญ่ปรากฏ” ในทางธรณีวิทยา การเกิดแผ่นดินไหว เกิดจากการที่เปลือกโลกเกิดการคดโค้ง โกงตัวอย่างฉับพลัน และเมื่อวัตถุขาดออกจากกัน จึงปลดปล่อยพลังงานออกมาในรูปคลื่นแผ่นดินไหว และเนื่องจากพื้นโลกมีแผ่นดินหลายแผ่นที่เราเรียกว่าทวีปนี้เอง แต่ละทวีปจะมีทะเลและรอยเลื่อน เมื่อรอยเลื่อนเกิดการเคลื่อนตัวถึงจุดหนึ่ง วัตถุจะขาดออกจากกันและเสียรูปอย่างมาก พร้อมทั้งปลดปล่อยพลังงานมหาศาลออกมาในรูปของคลื่นแผ่นดินไหว และหลังจากนั้นวัตถุจะคืนตัวกลับสู่รูปเดิม (กรมทรัพยากรธรณี, 2565)

หลักการทำงานของนักธรณีวิทยาจึงสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม ซึ่งแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรม เป็นคนมีศีลมีธรรม สามารถแบ่งหมวดจรรยาบรรณ ได้ดังนี้

1. ความสำนึกในการประกอบวิชาชีพ คือ (1) มีเจตคติที่ดีในการประกอบวิชาชีพ โดยไม่คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิการเมือง (2) พึงเผยแพร่ชื่อเสียงและคุณค่าแห่งวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับปรากฏแก่สังคม ไม่กระทำการใด ๆ อันอาจนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติและศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ (3) ประกอบวิชาชีพอย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบ และมีหลักการเพื่อรักษามาตรฐานการปฏิบัติวิชาชีพ (4) ประกอบวิชาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา หลีกเลี่ยงการประนีประนอมกันโดยไม่ชอบธรรม (5) ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของสภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เคารพต่อกฎหมายบ้านเมือง และดำรงตนในสังคมโดยชอบธรรม (6) ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเองและพยายามแก้ไข (ราชกิจจานุเบกษา, 2555)

ในเอสุการีสสูตร มัชฌิมปิณณาสก มัชฌิมนิกาย พระสุตตันตปิฎก กล่าวถึงเรื่องความเสมอภาค พระพุทธเจ้าได้แสดงธรรมแก่เอสุการีพราหมณ์ เพื่อให้เอสุการีพราหมณ์ละมิจฉาทิฏฐิในเรื่องวรรณะ การบัญญัติการบำเรอ 4 ประการ โดยแสดงธรรมว่า คนประเสริฐ ไม่ใช่เพราะเกิดในสกุลสูง คนประเสริฐ ไม่ใช่เพราะวรรณะสูง คนประเสริฐ ไม่ใช่เพราะมีโภคะมาก เพราะยังมีคนที่เกิดในสกุลสูง ยังเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดกาม พุดเท็จส่อเสียดหยาบเพ้อเจ้อ โลภ จิตพยาบาท เป็นมิจฉาทิฏฐิ และไฟที่เกิดจากบุคคล สกุกษัตริย์ สกุกพราหมณ์ สกุกจันทาล สกุกพราณ สกุกช่าง ล้วนทำกิจแห่งไฟได้ เช่นเดียวกัน ดังนั้น คนที่ออกบวชในธรรมวินัยนี้ ไม่ว่าจะมาจากสกุลใดใด ย่อมเป็นผู้ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่พุดเท็จ..... ไม่มีโลภ ไม่มีจิตพยาบาท เป็นสัมมาทิฏฐิ ยินดีกุศลธรรมเครื่องนำออกจากทุกข์ได้ นี่คือ ความเสมอภาคในพุทธศาสนา (ม.ม. (ไทย), 13/442/553)

2. ความประพฤติในการประกอบวิชาชีพ คือ (1) พึงพยายามแสวงหาความรู้ ความก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง องค์กร และวิชาชีพให้ทันต่อยุคสมัย (2) รักษาข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลด้านธุรกิจที่ได้จากการประกอบวิชาชีพไว้เป็นความลับ ยกเว้นในกรณีที่ต้องเปิดเผยตามกฎหมาย และมีเหตุผลด้านความปลอดภัยของประชาชน (3)ใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยมิชอบ (4) ไม่ประกอบวิชาชีพเกินความสามารถที่ตนเองจะกระทำได้ (5) ไม่โฆษณา หรือยอมให้ผู้อื่นโฆษณา ซึ่งการประกอบวิชาชีพเกินความเป็นจริง (6) ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับทำโดยไม่มีเหตุอันสมควร (7) ไม่ลงลายมือชื่อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ในงานที่ตนเองไม่ได้รับทำ ตรวจสอบ หรือควบคุมด้วยตนเอง (ราชกิจจานุเบกษา, 2555)

ในหลักการพัฒนาดน **ตามหลักอิทธิบาท 4** ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้และบูรณาการในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสำเร็จ สร้างแรงจูงใจในการทำงานสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตด้วยวิธีการฝึกอบรม สามารถทำให้บุคคลมีการเปลี่ยนแปลง ฝึกฝนตนเอง ให้ประสบความสำเร็จได้และมีคุณลักษณะเก่ง ดี และมีความสุข กระบวนการพัฒนา 4 ข้อ ได้แก่ 1) ฉันทะ คือ ความพอใจ ได้แก่ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ คือ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง 3) จิตตะ คือ ความคิด ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป 4) วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หรือทลอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์ คัดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ลักษณะของหลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรม คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย หรือวิธีการที่คนจะพึงใช้เพื่อเป็นแนวทางในการเรียน และสร้างความสำเร็จในชีวิต

3. ความประพฤติด้านวิชาชีพต่อผู้ร่วมงาน ผู้อื่น ต่อสาธารณชนและประเทศชาติ คือ (1) ให้เกียรติ เคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้ร่วมวิชาชีพและผู้อื่น (2) สร้างและรักษาไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดีกับผู้ร่วมงาน ทั้งภายในและภายนอกวิชาชีพ (3) พึงอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือแก่ผู้ร่วมงาน ทั้งภายในและภายนอกวิชาชีพ (4) ไม่ส่งเสริมหรือปกป้องผู้ประพฤติผิด เพื่อผลประโยชน์แห่งตนหรือผู้กระทำการนั้น ๆ (5) ไม่ใช้หรือคัดลอกข้อมูล หรือเอกสาร ที่เกี่ยวกับงานของผู้อื่น เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากผู้อื่นนั้น หรือมีการอ้างอิงทางวิชาการ (6) ไม่กระทำการใด ๆ โดยจงใจให้เป็นที่เป็นที่เสื่อมเสียแก่ชื่อเสียง หรืองานของผู้ประกอบวิชาชีพอื่น (7) ยอมรับข้อผิดพลาดของผู้อื่นและให้ความช่วยเหลือและแนะนำตามความเหมาะสม (8) ประกอบวิชาชีพด้วยความมีสติ ตระหนักในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ (9) ปฏิบัติต่อประชาชนด้วยความเสมอภาคตามสิทธิมนุษยชน โดยไม่คำนึงถึง เชื้อชาติ

ศาสนา และสถานภาพของบุคคล (10) พึงปฏิบัติหน้าที่โดยใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการวินิจฉัยและแก้ไขปัญหาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของบุคคล ครอบครัว และชุมชน (11) รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและให้ความสำคัญต่อสาธารณะและสิ่งแวดล้อม ทั้งทางด้านสวัสดิภาพ สุขภาพและความปลอดภัยของประชาชน (12) พึงประกอบกิจแห่งวิชาชีพให้สอดคล้องกับนโยบายอันยังประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติ (13) พึงสร้างทัศนคติและความเข้าใจต่อเพื่อนมนุษย์และสังคม นำความรู้ด้านสังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ และศาสตร์ อื่น ๆ มาประยุกต์ใช้ในการประกอบวิชาชีพ (14) พึงมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองสังคมจากการเสนอข้อมูลที่ผิด (15) พึงรับผิดชอบต่อร่วมกับประชาชนในการริเริ่ม สนับสนุนกิจกรรมที่ก่อให้เกิดสันติสุข และยกระดับคุณภาพชีวิต (16) พึงประกอบวิชาชีพโดยมุ่งส่งเสริมความมั่นคงของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ (ราชกิจจานุเบกษา, 2555)

จรรยาบรรณของนักธรณีวิทยาในหมวดนี้ เน้นความรัก ความเมตตา การเสียสละ ความอุตสาหะ และความยุติธรรม โดยมีคตินิยมที่ยึดถือคือ เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี หลักธรรมที่นำมาเป็นแนวทาง ได้แก่

หลักพรหมวิหาร 4 หมายถึง ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เราเข้าไปเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงอยู่ในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป 4) อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตรางูไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับที่ตนรับผิดชอบของตน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักการสงเคราะห์ ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ การแบ่งปันเพื่อประโยชน์แก่คนอื่น ช่วยปลูกฝังให้เป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว แบ่งปันกัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน

จริงใจ ไม่พุดหยาบคายก้าวร้าว พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะกับกาลเทศะ พุดดีต่อกัน 3) อุตถจริยา คือ ช่วยเหลือกัน ช่วยกิจกัน การประพุดติประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม 4) สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ โดยประพุดติตัวให้มีความเสมอดันเสมอปลาย วางตัวดีต่อกัน นิยเป็นกันเอง ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยรวมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

หลักสัปปริสธรรม 7 คือ ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตบุรุษ การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง การพัฒนาความมีเหตุมีผล เป็นข้อปฏิบัติของคนดี ที่มีคุณธรรม 7 ประการ ซึ่งข้อธรรมะ 7 ประการนั้นมีดังนี้ 1) ัมมัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุของสถานการณ์และความเป็นไปของชีวิต เช่น รู้ว่า เมื่อคนเราขาดอิทธิบาท 4 ในการประกอบอาชีพทำมาหากิน หรือในการทำกิจต่าง ๆ ก็จะไม่ประสบความสำเร็จ หรือชาวพุทธรู้ว่าหลักธรรมเพื่อการสร้างตนให้มีหลักฐานมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือหลักการแสวงหาทรัพย์ในทางที่ชอบคืออะไร มีอะไรบ้าง เป็นต้น 2) อุตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักวิเคราะห์สาเหตุและผลอันเกิดจากสาเหตุดังกล่าว รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไปตามหลัก 3) อตถัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักวิเคราะห์ตนเองทั้งในด้านความรู้ คุณธรรม และความสามารถ ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น เป็นอย่างไร แล้วประพุดติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป 4) มัตตัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักหลักของความพอดี การดำเนินชีวิตพอเหมาะพอควร ความรู้จักประมาณในสิ่งต่าง ๆ นั้น ต้องเป็นไป 3 ขณะ คือ ในขณะที่แสวงหา ในขณะที่รับ และในขณะที่บริโภคใช้สอย 5) กาลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้ถูกกาลเทศะ รู้กาลเวลาอันเหมาะสมและระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะสมเวลา เป็นต้น 6) ปริสสัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้ปฏิบัติ การปรับตนและแก้ไขตนให้เหมาะสมกับสภาพของกลุ่มและชุมชน รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิจที่ประพุดติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิจอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น 7) ปุคคลัญญตา คือ ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคลที่มีความแตกต่างกัน ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอธยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้ จะดำเนิน ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

การนำหลักธรรมทั้งหมดข้างต้นนี้มาใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าบุคคลจะทำหน้าที่ใด วิชาชีพใด หากนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตคือ การมีสติรู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม และรู้บุคคล

สิ่งเหล่านี้เป็นกุศลธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นคนดี และเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับบุคคลได้ นอกจากจะทำให้ตัวเราสามารถพัฒนาคุณธรรมประจำใจของตนเอง และพัฒนาชีวิตของตนเองให้ก้าวหน้าแล้ว ยังทำให้ตัวเราเองมีคุณสมบัติเป็นกัลยาณมิตรที่ดีให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย หากเราสามารถทำได้ครบทุกข้อ ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จและรุ่งเรือง เพราะมีการเรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนาตนเอง ให้ถูกหลักธรรมะ และดำเนินชีวิตตามหลักธรรม ย่อมส่งผลดีต่อชีวิตในขณะกระทำวันนี้ พรุ่งนี้และในภายภาคหน้า

สรุป

อาชีพนักรณณิวิทยาตามแนวพุทธธรรม โดยสรุปคือ ผู้ประกอบอาชีพที่มีความรู้ความสามารถ ด้านธณณิวิทยา มีทักษะ ประสพการณ์ การเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติ มีคุณธรรม จริยธรรมและ จรรยาบรรณ ตามหลักวิชาการ วิชาชีพและหลักพุทธธรรม เข้าใจในสถานการณ์ของโลกและสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การนำวิชาความรู้ ความชำนาญ ความสามารถปฏิบัติงานตามจรรยาบรรณนักรณณิวิทยาและดำเนินชีวิต ตามหลักพุทธธรรม เพื่อความสุขในการทำงาน เบิกบานในชีวิต เรียนรู้การทำงานอย่างมีความสุขตามแนวพุทธธรรม 4 ประการ คือ (1) อิทธิบาท 4 เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยให้บุคคลมีความมั่นใจในการที่จะเผชิญหน้ากับปัญหา และอุปสรรคในการทำงาน เป็นหลักปฏิบัติที่ช่วยในการเอาชนะปัญหา และอุปสรรคในการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) พรหมวิหาร 4 หลักธรรมสำหรับผู้นำ เป็นหลักธรรมครองใจ ที่ทำให้คนปฏิบัติในทางประเสริฐทั้งต่อตนเองและผู้อื่น (3) สังคหวัตถุ 4 หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน (4) สปัจริยธรรม 7 หลักธรรมของคนดี คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ

ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติงาน ต้องมีการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ วันละหลาย ๆ เรื่อง นอกจากการมีความรู้พื้นฐานตามหลักวิชาการและยึดหลักจรรยาบรรณของวิชาชีพอย่างเคร่งครัดแล้ว การนำหลักพุทธธรรมมาใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน และใช้ในการดำเนินชีวิต จะทำให้นักบวชพบกับความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมทรัพยากรธรณี. (2559). *สาเหตุการเกิดแผ่นดินไหว*. เรียกใช้เมื่อ 24 มิถุนายน 2565 จาก http://www.dmr.go.th/main.php?filename=case_eq.
- จงพันธ์ จงลักษณะณี. (2527). *ระเบียบข้อบังคับของสมาคมธรณีวิทยาแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : กรมทรัพยากรธรณี.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2561). *มหาภัยภาวะโลกร้อน*. เรียกใช้เมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/newspaper/columns/1379129>.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต).
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2551 ข้อบังคับสภาวิชาชีพวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2555). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 129 ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 61-64 (20 เมษายน 2555).
- พุทธทาสภิกขุ. (2542). *ว่างตามหลักพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์.
- วริยา ชินวรรณ. (2546). *จริยธรรมในวิชาชีพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุคนธ์เมธ จิตรมหันตกุล. (2564). *งานของนักธรณีวิทยา*. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://www.geo.sc.chula.ac.th/jobs/>
- เอกพันธ์ ปัตถาวะโร. (2555). *จรรยาบรรณวิชาชีพ*. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <http://aekapan.blogspot.com/2012/08/blog-post.html>

กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน*

STRATEGY OF SCHOOL ADMINISTRATION FOR DECISION MAKING OF STUDENT PARENTS

สุทธิ สวัสดิ์

Suthit Sawaddi

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: suthit.saw@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การเลือกสถานศึกษาเป็นวิถีทางหนึ่งของผู้ปกครองที่จะทำให้บุตรหลานศึกษาเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ และยังเป็นเรื่องสำคัญสำหรับผู้ปกครองเป็นอย่างมาก เป็นเหตุให้สถานศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก และสถานศึกษาเป็นที่คาดหวังของผู้ปกครองที่จะส่งให้บุตรหลานมาศึกษาหาความรู้ความสามารถในโลกแห่งการแข่งขันหรือโลกของการเรียนรู้ การกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กร การตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญของสถานศึกษา และยังเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจน เมื่อบุตรหลานเข้ามาศึกษาแล้ว ย่อมได้ความรู้ความสามารถ รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เข้ามาเรียนมีจิตสำนึกความเป็นไทย ดังนั้นสถานศึกษาเองต้องมีกลยุทธ์การบริหารจัดการ เช่น รูปแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงผลงานการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นการชี้แนะแนวทางการบริหารที่นำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ชัดเจนในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับพันธกิจที่วางไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา เพื่อให้ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกนำบุตรหลานเข้าไปศึกษาตามที่ต้องการ และสามารถเข้าไปศึกษาหาข้อมูลสถานศึกษาได้เอง เช่น สื่อสารสนเทศต่าง ๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ เว็บไซต์ของสถานศึกษาที่ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน และ Facebook Page ของสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริม

* Received: 12 May 2022; Revised: 6 June 2022; Accepted: 20 June 2022

กิจกรรมเสริมและข่าวสารสำคัญของสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว และมาใช้ในการสร้างจุดสนใจให้กับผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกสถานศึกษา

คำสำคัญ: กลยุทธ์การบริหาร, การตัดสินใจ, ผู้ปกครอง

Abstract

Choosing an educational institution is one of the ways for parents to make their children study a variety of academic subjects and is also very important for parents. As a result, educational institutions have to adapt to the changing conditions of Thai and global society. And educational institutions are expected of parents to send their children to study and acquire knowledge in the competitive or learning times. Determining a strategy for school administration requires a clear vision, direction, mission and goals of the organization. Strategic decision making is an important factor for educational institutions. It is also the expectation of parents to send their children to study in educational institutions with clear goals. When children come to study, they have knowledge and abilities, as well as instilling in coming learners a sense of Thainess. So, the educational institution itself must have a management strategy such as a management model with a quality system or make students have academic excellence. Therefore, strategic management is an expression of the management performance of educational institution administrators because it directs management approaches that lead to clear objectives or goals in situations that are appropriate for the missions set forth in the school's action plan so that parents can decide to bring their children to study as they want. Moreover, they able to find information on educational institutions by themselves, such as various current information media these include the website of the school with the basic information of the school clearly and the Facebook Page of the school that can quickly promote supplementary activities and important information of the school and used to create the attention of parents in decision making on the choice of school.

Keyword: Strategy of Administration, Decision Making, Parents

บทนำ

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมเพื่อรับใช้และให้บริการทางสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเตรียมเยาวชนของชาติให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี ฝึกให้มีความรู้ ทักษะในการทำงานสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายพัฒนาเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นเยาวชนหรืออนาคตของชาติ ให้เป็นผู้มีคุณภาพได้มาตรฐาน ประเทศไทยสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของชาติมาเป็นระยะเวลายาวนาน นับตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นต้นมา (พินลพวรรณ ดุชียามี, 2550) การจัดการศึกษาในประเทศไทยมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาของชาติ เพราะว่าช่วยแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐเป็นอย่างมากในการจัดการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งการศึกษานอกระบบ นับได้ว่าการศึกษาเอกชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองอีกด้วย โดยในสภาวะปัจจุบัน จากสภาวะดังกล่าว ทำให้โรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงจากนโยบายเดิมมาเป็นการใช้ยุทธศาสตร์เชิงรุก มาใช้ในการสร้างจุดสนใจให้กับผู้ปกครอง (ไตรทิพย์ ทิพย์สอน, 2548)

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กฎหมายได้กำหนดนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาเอาไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 4 ในมาตรา 80 ซึ่งจะพบว่า รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็น “หน้าที่” ของรัฐในการที่จะต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งยังจะต้องจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงหรือจัดทำกฎหมายที่มีผลเป็นการพัฒนาการศึกษาของชาติ ตลอดจนจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และรัฐยังทำหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกัน และสอดคล้องนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (วนิดา แสงสารพันธ์ และคณะ, 2552) และการที่โรงเรียนเอกชนจะอยู่รอดและมีเสถียรภาพ ต้องมีปัจจัยที่สำคัญอยู่อย่างหนึ่งคือ คุณภาพและประสิทธิภาพของโรงเรียน ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนไม่มีหลักประกันว่าจะมั่นคงเหมือนโรงเรียนของรัฐ ไม่มีเงินงบประมาณจากรัฐมาช่วยในการใช้จ่ายทางการศึกษา (ถึงแม้บางโรงเรียนอาจจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐ แต่ก็ไม่มากนัก) โดยมีลักษณะทางสถานศึกษา คือต้องเน้นทางด้านวิชาการและเป็นไปตามหลักเศรษฐกิจศาสตร์ เพื่อให้ดำเนินต่อไปได้ เนื่องจากเอกชนไม่มีหน้าที่จัดการศึกษาแก่ประชาชนโดยตรง ไม่มี

อำนาจเก็บภาษีอากรได้เหมือนรัฐ อีกทั้งต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐ เพื่อมิให้แสวงหากำไรเกินควร เพียงแต่นำผลกำไรมาปรับปรุงกิจการของโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า การลงทุนทางการศึกษาของเอกชนนั้น ไม่สามารถยอมให้ขาดทุนได้เหมือนรัฐบาล เพราะการลงทุนทางการศึกษาเอกชนนั้น ต้องหวังผลกำไรเช่นเดียวกับธุรกิจอื่น ๆ รัฐจึงควบคุมโดยกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้ และกำหนดค่าเล่าเรียนสูงสุดตลอดจนให้เงินอุดหนุน แม้กระนั้นก็ตาม โรงเรียนเอกชนเป็นจำนวนมากก็ยังประสบกับปัญหารายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของการลงทุน ย่อมหวังผลกำไร ถ้าสามารถทำกำไรได้ จะดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนมากขึ้น การจัดทำโรงเรียนเอกชนเป็น “ธุรกิจการศึกษา” อย่างหนึ่ง (ไตรทิพย์ ทิพย์สอน, 2548) ดังนั้น ผู้ประกอบการต้องปรับกลยุทธ์ของตนเอง เพื่อให้ผู้ปกครองคุ้มคากับค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป สำหรับทางผู้ประกอบการก็มีผลตอบแทนในระดับหนึ่ง และเมื่อสนองต่อความต้องการของผู้ปกครองได้มากที่สุด ก็จะทำให้โรงเรียนเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครอง มีผลมาถึงชื่อเสียงของโรงเรียน อัตราการเพิ่มของเด็กนักเรียนและรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น นำไปสู่การอยู่รอดของธุรกิจต่อไป

การจัดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา

การดำเนินกิจของสังคมมนุษย์ ไม่มีสิ่งใดสำคัญกว่าการบริหารหรือการจัดการ เพราะมีความสำคัญต่อการอำนวยให้มนุษย์ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่การบริหารนั้นจะต้องมียุทธวิธีในการดำเนินการด้วย ขณะที่โลกย่างเข้าสู่สหัสวรรษใหม่ การเปลี่ยนแปลงรอบ ๆ ตัวเราได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและเกิดขึ้นตลอดเวลา องค์การทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการตลาด เพื่อที่จะสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ การตลาดคือหัวใจของการดำเนินธุรกิจ ไม่ว่าผลิตภัณฑ์จะมีลักษณะและคุณภาพดีเลิศขนาดไหน ถ้าองค์การธุรกิจมิได้ดำเนินหน้าที่ทางการตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จก็ย่อมจะไม่บังเกิดขึ้นแก่องค์การธุรกิจดังกล่าวแน่นอน โดยเฉพาะสภาพแวดล้อมภายนอกในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงมากกว่าแต่ก่อนเป็นอันมาก ผลกระทบที่มีต่อองค์กรจึงมีมากเป็นเงาตามตัว ด้วยเหตุนี้การบริหารงานเชิงกลยุทธ์จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารระดับสูง ที่จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนกลยุทธ์ขององค์กรและการนำแผนกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสมและประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่ง (วิลาวัลย์ สุทธิธรรมรัตน์, 2549) และกลยุทธ์การแข่งขัน (Competitive Strategy) คือ การสร้างความแตกต่าง (Being Different) โดยองค์กรจะต้องเลือกชุดของกิจกรรมที่แตกต่างจากสิ่งที่คู่แข่งทำ เพื่อสร้างคุณค่าและความแตกต่างในสายตาของลูกค้า กลยุทธ์

คือ ศาสตร์และศิลป์ในทางการทหาร ได้แก่ การรบหรือการทำการศึก แนวทางกลยุทธ์เป็นขั้นตอนพื้นฐานทางการบริหารที่จะวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์กล่าวอีกนัยหนึ่ง ได้แก่ กลยุทธ์เป็นแนวทางการบริหาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จทางธุรกิจ ในการท้าทายต่อสภาพแวดล้อมและสิ่งที่กำหนดขึ้น เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่ได้วางกลยุทธ์ เป็นวิธีการ (Means) ที่ระบุขึ้นมาเพื่อให้องค์การดำเนินงานบรรลุฐานะที่องค์การต้องการ โดยพิจารณาอิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่องค์การเป็นอยู่ และกลยุทธ์ คือ ตัวกำหนดขอบเขตของวัตถุประสงค์ขององค์การ ซึ่งกลยุทธ์ที่ดีที่มีการนำไปปฏิบัติได้อย่างเชี่ยวชาญนั้น จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง โดยพนักงานทุกระดับสามารถรับรู้และเข้าใจได้ และการปฏิบัติที่เป็นแนวทางเพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน อันจะส่งผลให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือเครื่องมือทางการตัดสินใจจะทำให้เรารู้ว่า เราควรทำอะไร ทำอย่างไร เมื่อไร จึงมีความเหมาะสมกับกาลเวลา กับสถานการณ์ และกับสภาพแวดล้อมรอบข้างที่เรากำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ ต้องพิจารณาว่า ในการที่จะบรรลุเป้าประสงค์ข้อหนึ่ง ๆ นั้น มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จ (ณัฐพันธุ์ เจริญนันท, 2552)

จากการศึกษาการจัดการกลยุทธ์ สามารถสรุปความได้ว่า การจัดการกลยุทธ์ คือ การแสดงให้เห็นถึงผลงานของการจัดการของสถานศึกษา เป็นการชี้แนะให้รูปธรรมในการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียนในการส่งลูกหลานเข้าไปศึกษาในสถานศึกษาที่ต้องการให้บุตรหลานเข้าไปศึกษา

ความสำคัญของกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา

ภายใต้ความพยายามในการจัดการปัจจุบันมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อน ความสำเร็จในวันนี้ อาจไม่สามารถนำไปใช้ได้ในอนาคตหรือการดำเนินงานที่เคยล้มเหลวในอดีต อาจนำกลับมาใช้ได้อีกครั้ง ในอนาคตก็ได้ ความไม่แน่นอนดังกล่าว ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถนิ่งเฉยได้ กลยุทธ์อยู่ในลักษณะที่มีการเตรียมพร้อมโดยมีการวางแผนไว้แล้ว หรืออยู่ในลักษณะอื่น เช่น อาจแฝงอยู่ในแผน นโยบายหรือทิศทางองค์การก็ได้ การจัดการเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญต่อการดำเนินงานในองค์การและความสำคัญของกลยุทธ์มี (1) ทำให้เกิดการกำหนดทิศทางองค์การ (Direction setting) ทิศทางองค์การ ได้แก่ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ปรัชญา เป้าหมายและวัตถุประสงค์ การกำหนดทิศทางองค์การที่เหมาะสม จะทำให้องค์การมีแนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงาน (2) ทำให้มีการคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์การ (Stakeholders) ผู้มีส่วนได้เสียหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรเหล่านี้ ย่อมคาดหวังต่อองค์การในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเมื่อได้รับในสิ่งที่

คาดหวังก็จะให้การสนับสนุนองค์การให้เจริญก้าวหน้า หากไม่ได้รับสิ่งที่คาดหวัง อาจมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อองค์การ โดยอาจส่งผลให้องค์การล้มเหลวได้ (3) ทำให้องค์การคำนึงถึงผลกระทบทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (Short-term and Long-term Advantage) จึงพบว่าองค์การโดยทั่วไปจะต้องดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ที่กำหนด เพื่อผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (4) มีการมุ่งเน้นผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Efficiency and Effectiveness) เพื่อใช้เป็นเกณฑ์การวัดผลสำเร็จขององค์การมากขึ้น ทั้งนี้ ประสิทธิภาพเป็นการวัดผลโดยเปรียบเทียบผลที่ได้กับทรัพยากรทั้งหมดที่ได้ใช้ไปในการดำเนินงาน สำหรับประสิทธิผลเป็นการวัดผลการดำเนินงานโดยเปรียบเทียบผลที่ได้รับจริงกับผลที่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า โดยพยายามที่จะทำให้ผลที่ได้จริงเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้การดำเนินงานขององค์การธุรกิจในปัจจุบัน อาจมีความต้องการทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรืออาจต้องการเพียงเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้ (อนิวัช แก้วจำนง, 2551)

สรารวรรณ เรื่องกัลป์ปวงศ์ กล่าวถึงความสำคัญของกลยุทธ์ ไว้ว่า คือ (1) เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ วัตถุประสงค์ขององค์การธุรกิจอย่างเป็นระบบเพื่อให้องค์กรมีทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจน โดยสิ่งที่กำหนดไว้นั้นต้องเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปวิสัยทัศน์ ภารกิจ และวัตถุประสงค์ขององค์กร จะต้องมีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา (2) เป็นการกำหนดวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้น โดยในการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานนี้ องค์การธุรกิจจะต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อคิดค้นแนวทางในการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่าง ๆ (3) เป็นการครอบคลุมถึงการนำเอาวิธีการหรือแนวทางในการดำเนินงานที่ได้คิดค้นขึ้นมา ประยุกต์ใช้และปฏิบัติเพื่อให้องค์กรสามารถบรรลุถึงเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ (4) เป็นการตัดสินใจทางด้านกลยุทธ์ มักจะเกี่ยวข้องกับหรือมีผลต่อทิศทางในการดำเนินงานในระยะยาวขององค์กร (5) การตัดสินใจทางกลยุทธ์อาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ขององค์กร ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การเสาะแสวงหาทรัพยากรหรือความสามารถหลักที่จำเป็นต้องใช้ สำหรับการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (6) เป็นการดำเนินงานในระดับต่าง ๆ ขององค์กร จะต้องสอดคล้องและเกื้อหนุนต่อกลยุทธ์ขององค์กรและความสามารถในการดำเนินงาน หรือการปฏิบัติงาน จะเป็นสาเหตุสำคัญสำหรับความสำเร็จ หรือล้มเหลวขององค์กร และ (7) กลยุทธ์ขององค์กร นอกจากจะเกี่ยวข้องกับสถานะแวดล้อมภายนอก และปัจจัยภายในขององค์กรแล้ว ค่านิยม ทัศนคติ ความคาดหวัง ของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร

มีผลต่อกลยุทธ์ ซึ่งบุคคลต่าง ๆ เหล่านี้ ครอบคลุมตั้งแต่ผู้ถือหุ้น ผู้บริหารระดับสูง สังคม รัฐบาล พนักงาน (สราวรรณ เรื่องกลีบปวงค์ และคณะ, 2552)

สรุปได้ว่า ความสำคัญของกลยุทธ์ ทำให้มีจุดมุ่งในการนำไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจนเพราะกลยุทธ์ เป็นการเลือกวิธีการที่ดีที่สุดในสถานการณ์ที่เหมาะสม เกิดความชัดเจนในภารกิจ และบทบาทความเกี่ยวข้องของบุคคลฝ่ายต่างๆการมีกลยุทธ์ทำให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการวัดและประเมินผลสำเร็จ การศึกษาทำให้ผู้ปกครองมีข้อมูลที่ชัดเจนในการนำบุตรหลานเข้ามาศึกษาได้

การกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา

การกำหนดกลยุทธ์ คือ การดำเนินการอยู่เป็นระบบ โดยทั่วไปจะกำหนดกลยุทธ์ในหลาย ๆ รูปแบบ กลยุทธ์แต่ละรูปแบบจะดำเนินการภายหลังจากการที่ได้มีการวิเคราะห์ SWOT แล้ว ทั้งนี้ องค์การธุรกิจโดยทั่วไป ได้มีการจำแนกกลยุทธ์เป็น 3 ระดับ คือ 1) กลยุทธ์ด้านองค์การ 2) กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และ 3) กลยุทธ์ระดับหน้าที่ โดยองค์การจะให้ความสำคัญกับกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ อาจรวมกลยุทธ์หนึ่งเข้าไปอยู่ภายในกลยุทธ์อื่น ๆ ด้วย อย่างไรก็ตาม กลยุทธ์แต่ละระดับจะต้องสนับสนุนซึ่งกันและกันตามลำดับ เพื่อนำพาองค์การไปสู่การบรรลุผลสำเร็จ ในการกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) เป็นกิจกรรมเชิงกลยุทธ์ที่ต่อเนื่องจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ในแต่ละองค์การ และเป็นประเด็นที่ผู้ศึกษาด้านบริหารการศึกษา ควรมีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ศึกษาวิชาชีพชั้นสูง เช่น นโยบายการศึกษาหรือการจัดการเชิงกลยุทธ์ (ณัฐพันธ์ เขจรนันท์, 2552) และการกำหนดกลยุทธ์เป็นกระบวนการพิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment) สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment) และสภาพแวดล้อมอุตสาหกรรม (Industry Environment) เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาโอกาส อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน และความสามารถในการแข่งขัน เพื่อให้บริษัทใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์ เรียกว่า การวิเคราะห์ SWOT (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2565) ในขณะที่การกำหนดกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาแผนระยะยาวสำหรับการจัดโอกาสและอุปสรรคในสภาพแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพโดยตระหนักถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของบริษัท โดยรวมถึงการกำหนดพันธกิจ (Mission) วัตถุประสงค์ (Objective) ที่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้และกำหนดไว้ชัดเจน การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic Formulation) และการกำหนดแนวทางของนโยบาย (Policy) (จงพิศ ศิริรัตน์, 2550)

กลยุทธ์ของสถานศึกษา

เป็นวิธีการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ระยะยาว การกำหนด กลยุทธ์ทางเลือก และเลือกจากทางเลือกซึ่งสามารถบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ เป็นแผนที่สำคัญ โดยทั่วไปจะเป็นแผนระยะยาว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ และตอบสนองวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กร ดังนี้

- 1) สถานศึกษามีการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2) สถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ความเป็นจิตอาสา
- 3) สถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะการทำงานเป็นทีม ตลอดจนใช้เทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีจิตสำนึก
- 4) สถานศึกษาจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีการพัฒนาตามเป้าหมายความสำเร็จด้านผู้เรียนของโรงเรียนมาตรฐานสากล
- 5) สถานศึกษาพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย
- 6) สถานศึกษาพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม และภูมิทัศน์ให้เอื้อต่อบรรยากาศทางวิชาการและสังคมแห่งการเรียนรู้
- 7) สถานศึกษาส่งเสริมบุคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันในการจัดการศึกษา
- 8) สถานศึกษาพัฒนาให้ครู บุคลากรและผู้เรียนเกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 9) สถานศึกษาการดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของความเป็นไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การนำกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ดำเนินงานต่อจากการกำหนดกลยุทธ์ เพื่อให้กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นเป็นความจริง และประสบความสำเร็จตามต้องการ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลยุทธ์ กลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นอย่างดี ผู้ปฏิบัติสามารถนำ

กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้นไปปฏิบัติในทันที การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัตินั้น จะเกี่ยวข้องกับบุคลากร สิ่งจูงใจ กิจกรรมสนับสนุน โครงสร้างองค์การ วัฒนธรรม และภาวะผู้นำ และความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันขององค์ประกอบทั้งหมด ซึ่งจะทำให้เกิดฐานรากที่แข็งแกร่งในการดำเนินกลยุทธ์ และนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ คือ

1. บุคลากร (Personnel) ผู้บริหารและบุคลากรทุกคน ตั้งแต่ระดับผู้บริหารสูงสุดจนถึงผู้ได้บังคับบัญชา จะต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินกลยุทธ์ ผู้บริหารระดับสูงรับผิดชอบในการถ่ายทอดและสื่อสารเป้าประสงค์เชิงกลยุทธ์ (Strategic intent) ไปสู่บุคลากร ผู้บริหารระดับกลางและระดับผู้จัดการปฏิบัติการ มีหน้าที่ต่อยอดเป้าหมาย และแปลงเป้าหมายดังกล่าว ไปสู่ภาษาที่ฝ่ายปฏิบัติการสามารถเข้าใจได้ตรงกัน ผู้จัดการต้องดูแลให้องค์การมีความพร้อมในด้านที่ว่า (1) บุคลากรมีทักษะเพียงพอที่จะปฏิบัติตามกลยุทธ์ให้ประสบความสำเร็จ (2) บุคลากรมีเจตคติในทางส่งเสริม และสนับสนุนต่อกลยุทธ์ (3) มีทรัพยากรเพียงพอ เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. สิ่งจูงใจ (Incentive) เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งในการดำเนินกลยุทธ์ของบุคลากร และอาจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการดำเนินกลยุทธ์โดยรวมก็เป็นได้ หากองค์การไม่มีสิ่งจูงใจตอบแทน การปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่เหมาะสมแล้ว บุคลากรก็จะขาดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความล้มเหลวของการดำเนินกลยุทธ์ให้เกิดขึ้นได้ ตัวอย่างจากสถาบันการเงินแห่งหนึ่งที่ต้องการสร้างความแตกต่างจากคู่แข่ง โดยเสนอแผนบริการทางการเงินขั้นเยี่ยมแก่ผู้ปกครอง และจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อให้บริหารเกิดประสิทธิภาพ กลยุทธ์เป็นจุดดึงดูดความสนใจให้กลุ่มผู้ปกครองสูงสุด อาทิ กลุ่มที่มีระดับรายได้และรายได้เฉลี่ยของครอบครัวค่อนข้างสูง ในการดำเนินกลยุทธ์นี้และตอบสนองต่อการดำเนินกลยุทธ์ บุคลากรที่ผ่านการอบรมขั้นสูงก็ได้ผลตอบแทนเท่า ๆ กันกับบุคลากรในระดับต้น ๆ โดยไม่มีค่าประสบการณ์ใดๆ จูงใจเพิ่มเติม อัตราการลาออกจากงานของบุคลากรที่ผ่านการฝึกอบรมเหล่านี้จึงเพิ่มขึ้น

3. กิจกรรมสนับสนุน (Support Activities) ความไม่สอดคล้องกันในองค์ประกอบของบุคลากร เป็นอุปสรรคที่ขัดขวางการดำเนินกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แล้ว ก็ยังมีกิจกรรมบางอย่างที่มีความสำคัญต่อปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลยุทธ์อีกด้วย David Collis and Cynthia Montgomery ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด กล่าวไว้เกี่ยวกับกลยุทธ์องค์การว่า “เป็นระบบที่อาศัยการพึ่งพิงกัน ความสำเร็จของกลยุทธ์ระดับองค์การ ไม่เพียงแต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบ ยังต้องอาศัยแรงเสริมซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นด้วย” ในขณะที่ Micheal Porter ใช้ตัวอย่างของ Southwest Airlines เพื่ออธิบายให้เห็นถึงความสำเร็จของกลยุทธ์ที่เกิดจากแรงเสริม

ของกิจกรรม ที่ไม่เกี่ยวข้องกันที่มีต่อกลยุทธ์โดยรวม “ความสามารถในการแข่งขันของ Southwest Airlines เกิดจากการที่มีกิจกรรมอันเหมาะสม ที่สามารถเสริมแรงกิจกรรมอันอื่น ๆ” จากกรณีของ Southwest Airlines กลยุทธ์ของสถานศึกษา คือ การแข่งขันที่เน้นการบริหารการศึกษา เป็นกิจกรรมเบื้องต้นของกลยุทธ์ ซึ่งต้องอาศัยแรงเสริมจากการใช้ประโยชน์ของเครื่องสูงสุด

4. โครงสร้างองค์กร (Organizational Structure) ส่วนใหญ่ชอบจัดองค์กรทั้งด้านบุคลากรในการสนับสนุนการปฏิบัติตามกลยุทธ์ สามารถใช้อธิบายได้อย่างชัดเจน จากกรณีของ Herman Miller Inc ผู้ผลิตและจำหน่ายเฟอร์นิเจอร์สำนักงาน ช่วยให้เข้าใจชัดเจนว่า ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จตามกลยุทธ์การผลิตเฟอร์นิเจอร์ในปริมาณมาก ๆ ตามความต้องการของลูกค้าแต่ละราย ที่ต้องส่งมอบให้ทันเวลาได้เลย ถ้าปราศจากการปรับเปลี่ยนในเรื่องของทรัพยากรบุคคล ผู้จัดส่งวัตถุดิบ และการบริหารจัดการโรงงานผลิต ทั้งนี้ องค์กรต้องสร้างความคล่องตัวและความรวดเร็ว Herman Miller Inc ต้องปรับปรุงกระบวนการทำงานไปสู่หน่วยปฏิบัติการแบบกะทัดรัด ที่มีสายการบังคับบัญชาที่แบนราบ ทำให้การตัดสินใจในกระบวนการเป็นไปอย่างรวดเร็ว สามารถกำกับตรวจสอบและปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. วัฒนธรรมและภาวะผู้นำ (Culture and Leadership) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่ต้องให้ความสนใจในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เนื่องจากจะเป็นแรงเสริมต่อกลยุทธ์ และการดำเนินงานในแต่ละวันตามกลยุทธ์นั้น

6. การกำหนดแผนปฏิบัติการ (Action Plan) และขั้นตอนทั้งหมดที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายนั้น เริ่มจากวิสัยทัศน์และพันธกิจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดเป้าหมายขององค์กร อาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายเชิงกลยุทธ์สูงสุดจะกระจายหลั่นลงไปสู่แต่ละหน่วยงาน โดยฝ่ายบริหารระดับสูง มีหน้าที่ติดตามและตรวจสอบเป้าหมายของหน่วยงาน และกลยุทธ์ขององค์กรแก้ไขปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ (ริชาร์ด ลีค และ เดวิด เจ คอลิซ, 2551)

สรุปได้ว่า การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่มีผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จึงควรมีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการปฏิบัติการที่ดี เพื่อที่จะสร้างแนวความคิดให้เกิดเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ความสัมพันธ์ระหว่างกำหนดกลยุทธ์ และการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ จะต้องสอดคล้องและเกื้อหนุนกัน และกลยุทธ์ขององค์กรแก้ไขปรับปรุงแผนปฏิบัติการให้สมบูรณ์ เพื่อให้สามารถบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมาย

การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน

การตัดสินใจเปรียบเสมือนหัวใจของการปฏิบัติงานและบริหารงาน ทั้งนี้ เพราะการตัดสินใจจะมีอยู่ในแทบทุกขั้นตอนและทุกกระบวนการของการทำงาน แม้แต่บุคคลทั่วไปก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องการตัดสินใจได้ นับตั้งแต่บุคคลตื่นขึ้นมาก็จะมีการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการเลือกชุดที่จะใส่ เวลาที่จะออกจากบ้าน เส้นทางที่จะใช้เดินทาง แต่ดูเหมือนว่า การตัดสินใจในเรื่องทั่วไปเหล่านี้ เป็นเรื่องที่ไม่ต้องพิจารณาอะไรมากมายนัก แม้ตัดสินใจแล้วผิดพลาด ก็สามารถแก้ไขได้ไม่ยาก แต่ถ้าเรื่องที่ตัดสินใจนั้นเป็นเรื่องใหญ่ ซึ่งหมายถึง เรื่องที่หากตัดสินใจแล้วผิดพลาดจะเกิดความเสียหายมากหรือแก้ไขได้ยาก การตัดสินใจในเรื่องใหญ่ ๆ เหล่านี้ ควรต้องพิจารณาให้รอบครอบก่อนที่จะตัดสินใจลงไป ทั้งนี้ การตัดสินใจในบางเรื่องของคุณคน อาจหมายถึงชีวิตหรืออนาคตของคุณคนนั้น ทำนองเดียวกันกับการตัดสินใจในบางเรื่องของผู้นำหรือผู้บริหาร อาจหมายถึงความอยู่รอดหรือไม่ของกลุ่มของหน่วยงาน หรือขององค์กรในการตัดสินใจ

การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญเกี่ยวข้องกับการบริหาร หรือการจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ และการกำกับดูแล ดังนั้น จึงเป็นจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการตัดสินใจสอดคล้องกับคาส และ รีเซนเวย์ (Kast and Rosenzweig) ได้แบ่งขบวนการตัดสินใจเป็น 3 ขั้นตอนคือ คือ 1. ขั้นของการประมวลข่าวสารหรือขั้นของการสร้างปัญญา (Intelligence activity) ขั้นตอนนี้จะเกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลและข่าวสารจากสภาพแวดล้อม เพื่อที่จะหาเงื่อนไขที่ตีประกอบการตัดสินใจ 2. ขั้นของการสร้าง พัฒนาและวิเคราะห์ ขั้นนี้จะขั้นของการค้นหารูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงาน เป็นขั้นของการออกแบบหรือกำหนดรูปแบบในการดำเนินการ 3. ขั้นของการเลือกรูปแบบที่เหมาะสม เป็นขั้นสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับการเลือกรูปแบบที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการดำเนินงาน และแบ่งประเภทการตัดสินใจไว้คือ 1. การตัดสินใจเป็นกระบวนการของการเปรียบเทียบผลตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่จะได้รับจากทางเลือกหลาย ๆ ทาง โดยที่ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุด 2. การตัดสินใจเป็นหน้าที่ที่จำเป็นเพราะทรัพยากรมีจำกัด และมนุษย์มีความต้องการไม่จำกัด จึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเพื่อให้ได้รับประโยชน์และความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อบรรลุเป้าหมาย และ 3. กระบวนการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ข้อกำหนดทางเลือก ส่วนที่สอง เป็นการเลือกทางเลือก และขั้นตอนการตัดสินใจ มี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดปัญหา การพิจารณารูปแบบการตัดสินใจ การกำหนดทางเลือก และการประเมินและการเลือกทางเลือก (ทำการตัดสินใจ) (พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และคณะ, 2546)

จากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดนโยบายพื้นฐานด้านการศึกษาไว้ในหมวด 5 ส่วนที่ 4 ในมาตรา ๘๐ แห่งรัฐธรรมนูญกำหนดให้ เป็น “หน้าที่” ของรัฐในการที่จะต้องพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงหรือจัดทำกฎหมายที่มีผลเป็นการพัฒนาการศึกษาของชาติ ตลอดจนจัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัยและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และรัฐยังทำหน้าที่ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการกระจายอำนาจ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน องค์กรทางศาสนา และเอกชน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมกัน และสอดคล้องนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและดำเนินกิจกรรมการบริหารงานเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นงานที่สำคัญของผู้บริหารระดับสูง ที่จะเกี่ยวข้องกับการกำหนดแผนกลยุทธ์ขององค์กร และการนำแผนกลยุทธ์นั้นไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางให้ องค์กรก้าวหน้าไปในทิศทางที่เหมาะสม และประสบความสำเร็จเหนือคู่แข่ง มีกลยุทธ์ ทำให้มีจุดมุ่งในการไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน การมีกลยุทธ์เป็นการเลือกวิธีการที่ดีที่สุด ในสถานการณ์ที่เหมาะสมทำให้เกิดความชัดเจนในภารกิจ และบทบาทความเกี่ยวข้องของบุคคลฝ่ายต่าง ๆ การมีกลยุทธ์ทำให้มีแนวทางที่ชัดเจนในการวัดและประเมินผลสำเร็จและกระบวนการตัดสินใจ คือความคิดและการกระทำต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การเลือกแนวทางปฏิบัติ ซึ่งพิจารณาว่าเหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ ประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดปัญหา การพิจารณารูปแบบการตัดสินใจการกำหนดทางเลือก และการประเมินและการเลือกทางเลือก (ทำการตัดสินใจ) (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2560)

สรุป

จากการศึกษากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษา ที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน สามารถสรุปความได้ว่า กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้ปกครองนักเรียน การกำหนดกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทาง ภารกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจนขององค์กร การตัดสินใจกำหนดกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญของสถานศึกษาและยังเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาในสถานศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจน เมื่อบุตรหลานเข้ามาศึกษาแล้วย่อมมีความรู้ ความสามารถ รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย

ดังนั้นสถานศึกษาเองต้องมีกลยุทธ์การบริหารจัดการ เช่น รูปแบบการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางวิชาการ ด้วยเหตุนี้ การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการแสดงให้เห็นถึงผลงานของการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะเป็นการชี้แนะแนวทางการบริหารนำไปสู่จุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายที่ชัดเจนในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับพันธกิจที่วางไว้ในแผนปฏิบัติการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ปกครองตัดสินใจเลือกนำบุตรหลานเข้าไปศึกษาตามที่ต้องการ และสามารถเข้าไปศึกษาหาข้อมูลสถานศึกษาได้เอง เช่น สื่อสารสนเทศต่างๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ เว็บไซต์ของสถานศึกษาที่ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน และ Facebook Page (เพจ Facebook) ของสถานศึกษาที่สามารถส่งเสริมกิจกรรมเสริม และข่าวสารสำคัญของสถานศึกษาได้อย่างรวดเร็ว และมาใช้ในการสร้างจุดสนใจให้กับผู้ปกครอง

เอกสารอ้างอิง

- จงพิศ ศิริรัตน์. (2550). *การจัดการกลยุทธ์*. สงขลา : โรงพิมพ์จอยพรีน.
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น (มหาชน).
- ไทรทิพย์ ทิพย์สอน. (2548). ยุทธศาสตร์เชิงรุกของโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พงศ์สันต์ ศรีสมทรัพย์ และคณะ. (2546). *หลักการจัดการ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พิมลพรรณ ดุษิยามิ. (2550). การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน. ใน *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ริชาร์ด ลีค และ เดวิด เจ คอลิซ. (2551). *Creating and Implementing Strategy*. แปลโดย จักร ดิงศรัทีย. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแอฟทีฟ พรีน.
- วนิดา แสงสารพันธ์ และคณะ. (2552). *โครงการศึกษากฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ. รายงานการวิจัย, ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิ.ที. ซี. คอมมิวนิเคชั่น*.
- วิลาวัลย์ สุทธิธรรมรัตน์. (2549). กลยุทธ์การตลาดในการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนในเขตจังหวัดภูเก็ต. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2565). *การจัดการเชิงกลยุทธ์และกรณีศึกษา*. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 21 มีนาคม 2565. จาก <https://www.botlc.or.th/item/book/01000028946>.
- สราวรรณ เรืองกัลป์ปวงศ์ และคณะ. (2552). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหมิตรพรีนติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2551). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. สงขลา : บริษัทนำศิลป์โฆษณา.

มาตรการทางกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตและการ คุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์*

LEGAL MEASURES CONCERNING INTERNET SERVICE PROVIDERS AND PROTECTION OF CHILDREN AND YOUTHS AGAINST CYBERBULLYING

อุษณีย์ ตันสูงเนิน

Ussanee Tunsungnain

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand.

E-mail: Ussanee@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนเข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้การเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตควบคุมได้ยาก จึงต้องมีกฎหมายเข้ามาควบคุมดูแล ซึ่งการเข้าใช้งานอินเทอร์เน็ตหากมีกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่เคร่งครัดมากเกินไป ก็จะกลายเป็นอุปสรรค แต่หากกฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขทางกฎหมายที่มีอยู่ขาดความชัดเจน ไม่มีความครอบคลุม อีกทั้งไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ก็สามารถเป็นช่องว่างให้มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นบุคคลที่สามารถเข้าถึงช่องทางในการติดต่อสื่อสารทางระบบอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง จึงอาจก่อให้เกิดกรณีการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ขึ้น เพราะเด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ต้องได้รับการปกป้องดูแลมากกว่าคนทั่วไป เพราะความสามารถของสภาวะร่างกายและสติปัญญาของเด็กอาจจะไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ จึงต้องมีกลไกพิเศษกว่ากรณีบุคคลทั่วไป

การศึกษาพบว่า กฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ยังไม่ครอบคลุมถึงเนื้อหาการกลั่นแกล้งผ่านทางไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน รวมถึงมีช่องว่างในการนำมาบังคับใช้ จึงทำให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคล ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย ที่จะต้องศึกษาปัญหาทางกฎหมาย เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงเกี่ยวกับกำกับดูแลเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต ในการแจ้งเตือน เพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเหมาะสมต่อเด็กและเยาวชน

คำสำคัญ: เด็กและเยาวชน, การกำกับดูแล, การกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์

* Received: 13 May 2022; Revised: 27 June 2022; Accepted: 29 June 2022

Abstract

This study aimed to examine the problem and legal measure concerning supervision of the internet service providers and protection of cyberbullied children and adolescents. At the present time, the technologies have been so much improved that people can access to internet system more considerably. Moreover, this incident results in significant impact on controlling of the internet consumption. Therefore, specific legal measures to regulate Internet access, under too strict rules or legal conditions, may hinder the internet accessibility. In addition, in case legal rules, and conditions to supervise internet access are imprecise and/or not suitable to the social situation, it can be the loophole of law which affects to violation of the rights and liberties of the individuals especially children and adolescents, who are more likely to access communication through internet system. As a result, children and adolescents need more legal protection than individuals. Because their physical conditions and intelligence may not have as great maturity as adults', there must be a more special legal mechanism than common people.

Findings demonstrated that due to a lack of integrity in the applicable laws and enforcement, the law governing internet service providers is vague and does not include cyberbullying against children and teenagers, infringing against people's rights and liberties. In order to address and improve the ability to regulate internet service providers, the pertinent laws pertaining to cyberbullying against children and adolescents, particularly in Thailand, should investigate the aforementioned legal issue. To maintain objectivity and defend the rights and liberties of kids and teenagers, the internet service providers must properly monitor for banning or remove misappropriated digital content.

Keywords: Children and Adolescents, Blocking, Cyberbullying

บทนำ

เมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมยุคดิจิทัล ที่เทคโนโลยีดิจิทัล (digital technologies) อย่างคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สื่อดิจิทัล และเครือข่ายทางสังคมต่าง ๆ ได้เข้ามาตอบสนองและเปลี่ยนแปลงรูปแบบพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยให้มีความสะดวกสบาย และรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูล การติดต่อสื่อสาร และการทำธุรกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการสำรวจของ We Are Social ผ่านรายงาน Digital 2021 Global Overview Report พบว่า คนไทยใช้งานอินเทอร์เน็ตมากถึง 69.5% เมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ โดยใช้เวลาบนโลกอินเทอร์เน็ตวันละมากถึง 8.44 ชั่วโมง

มากเป็นอันดับ 10 ของโลก (We Are Social, 2564) นอกจากนี้ จากรายงานพฤติกรรมผู้บริโภคด้าน Digital และ Social Media ที่ทั่วโลกจับตามอง คือ Global Digital Report ของ We Are Social และ Hoot suite แพลตฟอร์มด้านการบริหารจัดการสื่อสังคมออนไลน์ ที่สำรวจข้อมูลและพฤติกรรมการใช้งานดิจิทัลของผู้คนทั่วโลก ล่าสุดเปิดสถิติถึงเดือนกรกฎาคม เป็นช่วงครึ่งปีหลังของปี พ.ศ. 2564 พบว่า สถิติคนไทย 69% มีพฤติกรรมออนไลน์หลายอย่างเพิ่มสูงขึ้น โดยใช้ Social Media เป็นช่องทางหลักในการอัพเดทข่าวเป็นอันดับ 1 ของโลก หรือคิดเป็น 78% และอ่านข่าวออนไลน์มากเป็นอันดับ 2 ของโลก หรือคิดเป็น 91% อีกทั้ง สถิติในกลุ่มของ Social Media ยังพบว่า คนไทยใช้ Facebook มากเป็นอันดับ 8 ของโลก โดยโพสต์ Facebook เฉลี่ยคนละ 11 ครั้งต่อเดือน และคอมเมนต์บน Facebook เฉลี่ย 8 ครั้งต่อเดือน ใช้ YouTube มากเป็นอันดับ 18 ของโลก ใช้ Instagram มากเป็นอันดับ 16 ของโลก ใช้ Facebook Messenger มากเป็นอันดับ 6 ของโลก ใช้ Twitter มากเป็นอันดับ 10 ของโลก และยังพบว่าคนไทยเชื่อข่าวจาก Social Media เป็นอันดับ 2 ของโลกในปีนี้อีกด้วย (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) อีกทั้งยังพบว่า อายุของประชากร (population by age group) ที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตนั้น มีอายุ 13 ปีขึ้นไปมีจำนวน 60.1 ล้านคน อายุ 18 ปีขึ้นไปมีจำนวน 55.8 ล้านคน และอายุ 16 ปี ถึงอายุ 64 ปี มีจำนวน 48.3 ล้านคน

จากข้อมูลสถิติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการดำเนินชีวิตของคนไทยอย่างมาก ส่งผลให้การเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตควบคุมได้ยาก จึงต้องมีกฎหมายเข้ามาช่วยกำกับดูแล ซึ่งการสื่อสารในยุคดิจิทัลที่เอื้อให้เข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคลได้ง่าย เช่นนี้ จึงส่งผลให้เกิดพฤติกรรมกรรมการกลั่นแกล้งผ่านโลกไซเบอร์และคุกคามผู้อื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (cyberbullying) โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชน

การกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ หมายถึง การสื่อสารด้วยการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ลักษณะต่าง ๆ เช่น ข้อความ รูปภาพและคลิปวิดีโอได้ทันที ต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงทางสื่อออนไลน์ โดยมุ่งส่งผลกระทบทางจิตใจต่อผู้ถูกรกระทำ เนื่องจากการกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์ของผู้คน ลักษณะของการกลั่นแกล้งประเภทนี้ จึงมีความแตกต่างจากการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิม (Ferguson, 2564) สำหรับการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ในราวปี 2002 แต่ยังไม่จัดให้อยู่ในกลุ่มประเทศที่ประสบปัญหาและน่าเป็นห่วง ซึ่งประเทศไทยเคยมีผลงานวิจัยเรื่องหนึ่ง โดยข้อค้นพบที่ได้จากงานวิจัยคือการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้น ส่วนใหญ่มักมาจากนักเรียนที่พ่อแม่หย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยก ซึ่งจะหันมากลั่นแกล้งเพื่อนคนอื่นทางอินเทอร์เน็ต เพื่อระบายความทุกข์ที่ตัวเองต้องประสบพบเจอในโลกไซเบอร์ (สาวตรี สุขศรี, 2561) และได้มีงานวิจัย โดยการศึกษาแบบ ผลกระทบและวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนสามจังหวัดชายแดนใต้ จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ ประกอบด้วยการถูกนิทา ด่าทอ ด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย ถูกหมิ่นประมาท ถูกข่มขู่ และการถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งส่งผลกระทบให้นักศึกษารู้สึกโมโห โกรธ รู้สึกคับข้องใจ รู้สึกเครียด วิตกกังวล และรู้สึกอับอาย ทั้งนี้ ยังส่งผลกระทบทางอ้อมทำให้สุขภาพจิตเสื่อมเสีย ร่างกาย

อ่อนแอ และเกิดภาวะซึมเศร้าจนไม่สามารถเข้าร่วมสังคมกับบุคคลอื่นได้ และมีสภาวะคิดอยากฆ่าตัวตาย นักศึกษาส่วนใหญ่มีวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ คือ การเจรจาต่อรอง การโต้ตอบกลับทันที การหยุดการโต้ตอบ การอดทนไม่โต้ตอบ และทำตัวเฉย ๆ การลบ หรือบล็อก การกลั่นกรองเพื่อน และการปรึกษาเพื่อนสนิท วิธีการจัดการที่นักศึกษาไม่เลือกใช้ คือ การปรึกษาพ่อแม่ ผู้ปกครอง และการดำเนินคดีตามกฎหมาย ทั้งนี้ เชื่อว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้การถูกรังแกบนออนไลน์ (ธันยากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง, 2560)

ดังนั้น จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผ่านโลกไซเบอร์และคุกคามผู้อื่นผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (cyberbullying) ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่ต้องการได้รับการปกป้องดูแลมากกว่าคนทั่วไป เนื่องจากความสามารถของสภาวะร่างกายและสติปัญญาของเด็กไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ จึงต้องมีกลไกพิเศษกว่ากรณีบุคคลทั่วไป ฉะนั้น หากเด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อจากการถูกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ และต้องการแจ้งผู้ให้บริการให้ลบหรือหยุดเผยแพร่เนื้อหาที่ตนถูกรังแกจะทำละเมิด อีกทั้งไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลหรือรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาของการถูกรังแก เพราะอับอายหรือไม่ต้องการบอกกับบุคคลอื่นว่าตนเข้าเว็บที่สุ่มเสี่ยง และไม่มีความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมว่าจะสามารถค้นหาผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดีได้หรือไม่ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่เหมาะสมเข้ามาช่วยกำกับดูแลเพื่อไม่ให้เกิดปัญหา cyberbullying ขึ้น ทั้งนี้ หากการสร้างเงื่อนไขข้อจำกัดที่เข้าถึงระบบอินเทอร์เน็ตที่เคร่งครัดมากเกินไป ก็จะกลายเป็นอุปสรรคในการเข้าถึง แต่หากกฎหมายหรือเงื่อนไขทางกฎหมายที่มีอยู่ขาดความชัดเจน ไม่มีความครอบคลุม อีกทั้งไม่มีความเหมาะสมกับในสถานการณ์ปัจจุบัน ก็จะทำให้เกิดเป็นช่องว่างทางกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความหมายเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน รวมถึงมาตรการทางกฎหมายในการแจ้งเตือน เพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะเชิงกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้สามารถปรับใช้กฎหมายได้อย่างเหมาะสมกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นและเท่าทันเทคโนโลยี และก่อให้เกิดความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของเด็กและเยาวชนได้อย่างแท้จริง

ปัญหาทางกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตและการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์

ประเทศไทยมีกฎหมายในการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ได้แก่ พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่องขั้นตอนการแจ้งเตือนการกระทำความผิดแพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องที่จะสามารถนำมาปรับใช้ได้ แต่ก็พบว่ากฎหมายเหล่านี้ยังไม่ครอบคลุมถึงความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน จึงทำให้พบ

ปัญหาอยู่หลายประการเกี่ยวกับความไม่ครอบคลุมในการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูก Cyberbullying อีกทั้งยังไม่ครอบคลุมและมีความเหมาะสมในการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ดังนี้

1. ปัญหาด้านการกำกับดูแลผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในส่วนที่เป็น “เนื้อหา” ไม่ครอบคลุมถึงการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน กล่าวคือ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ที่กำหนดไว้ในมาตรา 14 ว่าการนำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ดังต่อไปนี้มีความผิด (1) ข้อมูลโดยทุจริต (2) ข้อมูลอันเป็นเท็จ (3) ความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือ (4) ข้อมูลลักษณะอันลามก (สาวตรี สุขศรี, 2563) โดยผลของมาตรา 14 จึงได้มีการออกประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง ขั้นตอนการแจ้งเตือนการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ โดยในประกาศมีระบบ “แจ้งเตือนให้ลบเนื้อหา” ตามข้อ 5 กำหนดว่า ผู้ให้บริการต้องจัดทำหนังสือแจ้งเตือนโดยมีแบบฟอร์มให้ผู้ให้บริการสามารถแจ้งให้ระงับการแพร่หลายหรือลบเนื้อหาที่มีความผิดตามมาตรา 14 เมื่อพิจารณาถึงฐานความผิดตามมาตรา 14 มีเพียงบางอนุมาตราเท่านั้นที่สามารถนำมาปรับใช้กับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ได้ เช่น การกลั่นแกล้งรังแกโดยการเผยแพร่ภาพลามกอนาจารของผู้อื่น ทำให้ผู้นั้นอับอายหรือถูกดูหมิ่น อาจปรับใช้มาตรา 14 (4) หรือหากมีการโพสต์ข้อความเกี่ยวกับผู้อื่นที่เป็นข้อมูลปลอมหรือเท็จ อาจเข้าองค์ประกอบความผิดมาตรา 14 (1) หรือ (2) ได้ แต่หากข้อความดังกล่าวมิได้มีลักษณะข้อมูลปลอมหรือเท็จ แม้ว่าจะส่งผลเหยียดหยามสบประมาทผู้อื่นทางออนไลน์ก็ไม่อาจปรับใช้ได้

ส่วนประมวลกฎหมายอาญามีเพียงบางมาตราที่สามารถนำมาปรับใช้กับการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ คือมาตรา 326 ความผิดฐานหมิ่นประมาท บัญญัติว่า “ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท...” อย่างไรก็ตาม ความผิดตามมาตรา 326 นี้ ต้องเป็นการกล่าวร้ายย่นย้อเท็จจริงและต้องอาศัยข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้ ดังนั้น การกลั่นแกล้งหรือล้อเลียนกันด้วยข้อความที่เป็นไปไม่ได้เช่น การว่าผู้อื่นว่าเป็น “ผีปอบ” “ชาติหมา” หรือคำว่า “หน้าผีเปรต” ไม่ผิดฐานหมิ่นประมาท จึงไม่มีความผิดตามมาตรา 326 อีกทั้งการปรับใช้ตามมาตราดังกล่าว ต้องเป็นการใส่ความผู้อื่นต่อ “บุคคลที่สาม” (ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ, 2556) ซึ่งการกลั่นแกล้งทางออนไลน์อาจไม่เข้าองค์ประกอบความผิดฐานหมิ่นประมาทเนื่องจากไม่มีบุคคลที่สามรับรู้ถึงข้อความดังกล่าว นอกจากนี้ ในมาตรา 328 ความผิดหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา บัญญัติว่า “ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำให้โดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ...” การจะเป็นความผิดตามมาตรา 328 นี้ ต้องมีความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ก่อน หรือมาตรา 397 ความผิดฐานข่มเหงรังแก บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ ต่อผู้อื่นอันเป็นการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญ...” แม้ว่าการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือกระทำให้ได้รับความอับอายหรือเดือดร้อนรำคาญจะเป็นความผิดแต่การกลั่นแกล้งออนไลน์ จะมีลักษณะรุนแรงถึงกับเป็นลักษณะการรังแก ข่มเหง คุกคาม หรือไม่ เพราะการคุกคามตามกฎหมายอาญาดังกล่าว อาจจะเป็นการใช้กำลังรังแก แต่การกลั่นแกล้งออนไลน์ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า เพราะส่วนมากผู้กลั่น

แก๊งออนไลน์จะไม่ใช่ผู้เปิดเผยตัวตน ดังนั้น จะเห็นว่าการกระทำผิดที่สามารถแจ้งให้ลบหรือระงับการแพร่หลายได้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ยังไม่ครอบคลุมถึงความผิดเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งออนไลน์ในทุกกรณี จึงเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องพิจารณากันต่อไป

2. ปัญหาด้านภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต กล่าวคือ เนื้อหาที่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในฐานะสื่อกลางต้องพิจารณาเพื่อดำเนินการปิดกั้นหรือลบเนื้อหาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 มาตรา 15 กล่าวว่า ผู้ให้บริการไม่ต้องรับโทษฐานให้ความร่วมมือให้ความยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจ หากพิสูจน์ได้ว่ามีมาตรการเพื่อการแจ้งเตือนและระงับการเผยแพร่ หรือนำข้อมูลออกจากระบบคอมพิวเตอร์ที่ตนควบคุม ดูแล จะเห็นว่าระบบแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหาเป็นคำสั่งทางปกครองซึ่งผู้มีอำนาจปกครองย่อมมีหน้าที่ตามกฎหมายในการดำเนินการ เพื่อตอบสนองความต้องการร่วมกันของสังคมดังกล่าว อันเป็นที่มาของภารกิจพื้นฐานของรัฐ (วนิดา แสงสารพันธ์, 2560) ซึ่งตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของรัฐในการออกคำสั่งที่มีผลกระทบต่อสถานภาพสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ซึ่งต้องกระทำโดยมีเหตุผลรองรับและชี้แจงน้ำหนักตามหลักความได้สัดส่วน ดังนั้น การที่รัฐจะสามารถออกคำสั่งเพื่อจำกัดสิทธิเสรีภาพได้นั้น คำสั่งดังกล่าวต้องมีความชัดเจน แน่นนอน ในประเด็นปัญหานี้ หมายถึง รัฐมีคำสั่งให้ผู้บริการต้องจัดทำระบบการแจ้งเตือนให้ลบหรือระงับการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ซึ่งเนื้อหาความผิดที่ผู้ให้บริการมีหน้าที่ในการควบคุมดูแล เพื่อพิจารณาตัดสินว่าจะระงับหรือนำออกจากพื้นที่บริการของตนหรือไม่ คือความผิดที่ระบุไว้ตามมาตรา 14 ของกฎหมายฉบับดังกล่าว โดยจะเห็นว่าเป็นการกำหนดภาระหน้าที่และให้ดุลยพินิจกับผู้ให้บริการเป็นอย่างมาก เนื่องจากนิยามของคำว่าเนื้อหาที่ผิดกฎหมายมีความกำกวมหรือกว้างเกินไปจนไม่สามารถพิจารณาได้โดยง่ายว่าเนื้อหานั้นผิดกฎหมายหรือไม่ ความเสี่ยงนี้ส่งผลให้ผู้บริการอินเทอร์เน็ตหลีกเลี่ยงที่จะให้บริการรองรับเนื้อหาที่ผลิตโดยผู้ใช้ หรือมีแนวโน้มที่จะลบเนื้อหาตามที่ได้รับแจ้งเตือนโดยปราศจากการตรวจสอบที่เพียงพอ ในขณะที่ความเป็นจริง ระบบการแจ้งเตือนให้ลบใช้ได้กับเนื้อหาบางประเภทเท่านั้น ดังเช่นกฎหมายลิขสิทธิ์แห่งสหประชาชาติ (Digital Millennium Copyright Act) ของอเมริกา (Thainetizen, 2564) ที่มักใช้เฉพาะกับเนื้อหาที่สามารถพิจารณาว่าจะลบหรือระงับการเผยแพร่หรือไม่ เช่น กรณีของทรัพย์สินทางปัญญา หากมีการละเมิดลิขสิทธิ์

3. ปัญหาด้านการแจ้งเตือนให้ลบมีผลกระทบกับเจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ กล่าวคือระบบ “แจ้งเตือนให้ลบเนื้อหา” ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ในประกาศแจ้งเตือนฯ เมื่อผู้ให้บริการได้รับข้อแจ้งเตือนจากผู้ใช้บริการว่ามีการเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เป็นความผิดตามมาตรา 14 หากผู้ให้บริการพิจารณาข้อแจ้งเตือนแล้ว และเห็นว่าข้อความนั้นผิดกฎหมายจริง จึงได้ดำเนินการระงับในส่วนข้อมูลที่มีการบอกแจ้ง เพื่อไม่ให้ข้อมูลแพร่หลาย แต่อย่างไรก็ตามใน ข้อ 5 (4) ของประกาศดังกล่าวให้สิทธิแก่

เจ้าของข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่ถูกกระทำการทำให้แพร่หลาย สามารถโต้แย้งการระงับดังกล่าวไปยังผู้ให้บริการเพื่อขอให้ยกเลิกการระงับการ ทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นได้ ทั้งนี้ เมื่อผู้ให้บริการได้รับการโต้แย้งตามประกาศการแจ้งเตือนฯ ข้อ 5 (4) (ข) แล้วผู้ให้บริการต้องยกเลิกการระงับการทำให้แพร่หลาย ตามที่ระบุไว้ในประกาศการแจ้งเตือนฯ ข้อ 5 (4) (ค) แต่ปรากฏว่าในประกาศการแจ้งเตือนฯ ไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้สำหรับให้ผู้บริการนำเนื้อหาดังกล่าวกลับขึ้นมาแสดงใหม่ เพียงแต่กำหนดว่า ผู้ให้บริการต้องดำเนินการยกเลิกการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์นั้นตามความเหมาะสมและขึ้นอยู่กับสภาพของการให้บริการแต่ละประเภท (สราวุธ ปิตียาศักดิ์, 2555) ดังนั้น ประเด็นปัญหาจึงมีว่า การไม่มีกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนในระบบแจ้งเตือนให้ลบ สำหรับการนำเนื้อหาของผู้ให้บริการที่ถูกกระงับกลับขึ้นมาแสดงใหม่ มีผลกระทบในการประกอบกิจการ อีกทั้งกระทบถึงสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของผู้ให้บริการหรือไม่ อย่างไร

4. ปัญหาด้านการแจ้งเตือนเพื่อให้ลบหรือหยุดเผยแพร่ข้อมูลคอมพิวเตอร์ไม่คุ้มครองถึงข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัวในการสื่อสารของเด็กและเยาวชน การเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลก่อให้เกิดอาชญากรรมทางด้านคอมพิวเตอร์ โดยเฉพาะกรณีของเด็กและเยาวชนที่สามารถถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิความเป็นส่วนตัว รวมทั้งถูกละเมิดสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยง่าย เพราะด้วยวัยที่ยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอในการตัดสินใจหรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ หากกฎหมายหรือเงื่อนไขทางกฎหมายที่มีอยู่ ขาดความชัดเจน ไม่ครอบคลุมและไม่เหมาะสมสำหรับบุคคลดังกล่าวก็สามารถจะเป็นช่องว่างให้มีการแสวงหาประโยชน์หรือให้มีการกระทำความผิดกฎหมายได้

ทั้งนี้ มาตราทางกฎหมายในการควบคุมดูแลผู้ให้บริการในฐานะสื่อกลางอินเทอร์เน็ตตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ตามประกาศการแจ้งเตือนฯ ได้มีระบบไว้สำหรับผู้ให้บริการทั่วไปที่ต้องการแจ้งเตือนผู้ให้บริการระงับการแพร่หลายหรือนำข้อมูลออกจากระบบคอมพิวเตอร์ คือ (1) ในแบบฟอร์มร้องเรียนผู้ให้บริการต้องระบุชื่อ ที่อยู่ รายละเอียดของการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น และ (2) ผู้ให้บริการต้องระบุรายละเอียดความเสียหายที่เกิดขึ้น โดยมาตรการดังกล่าวใช้ให้กับผู้ให้บริการที่เป็นบุคคลทั่วไปเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมถึงเรื่องการคุ้มครองเด็กและเยาวชน

การคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มีหลักการที่สำคัญ คือ ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล ปกป้องคุ้มครองเด็กทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รวมถึงการส่งเสริมสุขภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู และการส่งเสริมความประพฤติของเด็ก ส่งเสริมหน้าที่ความรับผิดชอบของครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ เอกชนในการร่วมกันคุ้มครองสิทธิของเด็ก ทั้งนี้ กฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดหลักการให้ปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด โดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ และไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม (สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2555) เพราะเด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มคนที่ต้องการได้รับการปกป้องดูแลมากกว่าคนทั่วไป เนื่องจากความสามารถของสภาวะร่างกายและสติปัญญาของเด็กไม่เท่าเทียมกับผู้ใหญ่ จึงต้องมีกลไกพิเศษกว่ากรณีบุคคลทั่วไป ฉะนั้น หากเด็กและเยาวชนเป็นเหยื่อจากการถูกกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ และต้องการ

แจ้งผู้ให้บริการให้ลบหรือหยุดเผยแพร่เนื้อหาที่ตนถูกระทำละเมิด อีกทั้งไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล หรือระบุรายละเอียดที่เป็นเนื้อหาของการถูกระทำเพราะอับอาย หรือไม่ต้องการบอกกับบุคคลอื่นว่าตนเข้าเว็บที่สุ่มเสี่ยง และไม่มีความมั่นใจในกระบวนการยุติธรรมว่าจะสามารถค้นหาผู้กระทำ ความผิดมาดำเนินคดีได้หรือไม่ จึงมีประเด็นปัญหาว่า มาตรการแจ้งเตือนเพื่อให้ลบหรือระงับการ เผยแพร่ของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ยังขาดการพิจารณาการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล สิทธิในความเป็น ส่วนตัวในการสื่อสารของเด็กและเยาวชนหรือไม่ อย่างไร

ทั้งนี้ เมื่อศึกษากฎหมายของสหรัฐอเมริกา พบว่า ได้มีการกำหนดให้ผู้บริการอินเทอร์เน็ตมีหน้าที่ต้องดำเนินการปิดกั้นหรือลบเนื้อหาที่อาจจะเป็นความผิดก่อนที่จะศาลจะพิจารณาตัดสินว่าเนื้อหา ดังกล่าวผิดจริงหรือไม่ โดยเรียกระบบนี้ว่า “การแจ้งเตือนให้ลบออกและยับยั้งการนำเข้า” (Notice and Stay Down) กำหนดไว้ในมาตรา 512 ของกฎหมายลิขสิทธิ์แห่งสหัสวรรษดิจิทัล (Digital Millennium Copyright Act 1998) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตมีหน้าที่จัดระบบรับรองการแจ้งเตือนจาก เจ้าของลิขสิทธิ์ที่กล่าวหาว่าข้อมูลใดเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ และหลังจากนั้นจะต้องทำการลบหรือทำให้ เข้าถึงเนื้อหานั้นไม่ได้ โดยให้เจ้าของลิขสิทธิ์เป็นผู้ประเมินและตรวจสอบก่อนแจ้งไปยังผู้ให้บริการว่า ผู้ใช้บริการได้นำงานอันมีลิขสิทธิ์ของตนมาใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือกระทำการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่ (สาวตรี สุขศรี, 2563)

เมื่อเปรียบเทียบวิธีการการแจ้งเตือน การระงับทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ระหว่าง กฎหมายลิขสิทธิ์ดิจิทัล (Digital Millennium Copyright Act) และประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อ เศรษฐกิจและสังคม เรื่องขั้นตอนการแจ้งเตือนการระงับการทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 นั้น จะเห็นว่า ระบบการแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหาของกฎหมายลิขสิทธิ์ดิจิทัลของ สหรัฐอเมริกา ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจะถูกกดดันให้ยอมทำตามความต้องการของเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยไม่ได้ตรวจสอบเห็นว่า เนื้อหาที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์จริงหรือไม่ ซึ่งหากผู้ให้บริการ อินเทอร์เน็ตไม่ยอมทำตาม ก็ต้องเผชิญกับความเสี่ยงในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตจึงมี แนวโน้มจะลบเนื้อหาตามที่ได้รับแจ้งโดยปราศจากการตรวจสอบที่เพียงพอ ส่วนระบบของไทย ผู้ ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็มีความกดดันและมีความเสี่ยงเช่นเดียวกัน เนื่องจากว่า ประกาศของกระทรวง ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่องขั้นตอนการแจ้งเตือนการระงับการทำให้แพร่หลายของ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 ข้อความที่ต้องพิจารณาว่าต้องระงับการเผยแพร่หรือไม่ มีความคลุมเครือ ไม่มีความชัดเจน และการปรับใช้มาตรา 14 กับเนื้อหาต่าง ๆ ก็ย่อมต้องใช้ความ เชื่อวชาญด้านกฎหมาย บางกรณีเนื้อหาอาจจะยาวเกินไป หรืออาจจะยากต่อการทำความเข้าใจ ดังนั้น เมื่อมีการกำหนดให้ผู้บริการต้องกรองข้อมูลหรือเนื้อหาเกินความจำเป็น จึงส่งผลให้ผู้บริการเลือกที่จะใช้ วิธีตอบสนองที่รวดเร็วที่สุดคือ การปิดกั้นเพื่อไม่ให้ผู้ใช้บริการเข้าถึงข้อมูล

ส่วนเรื่องการโต้แย้งการระงับข้อมูลไปยังผู้ให้บริการเพื่อขอให้ยกเลิกการระงับทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ให้บริการต้องอัปโหลดเนื้อหากลับขึ้นอีก ในสหรัฐอเมริกา ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตสามารถพิจารณาเอาเนื้อหากลับคืนขึ้นบนเว็บไซต์ได้ภายใน 10-14 วัน ซึ่งในช่วงเวลาระหว่างที่รอให้เนื้อหากลับมาเผยแพร่ นั้น อาจสร้างความเสียหายบางประการได้ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลบางอย่างจะสำคัญต่อบางช่วงเวลาตามสถานการณ์บ้านเมืองเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าเนื้อหาจะถูกเอาคืนได้ แต่ความเสียหายที่ไม่อาจแก้ไขได้ย่อมเป็นมีผลกระทบต่อเจ้าของเนื้อหา นั้น ๆ ส่วนประเทศไทย การโต้แย้งการระงับข้อมูลไปยังผู้ให้บริการเพื่อขอให้ยกเลิกการระงับทำให้แพร่หลายของข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ผู้ให้บริการต้องอัปโหลดเนื้อหากลับขึ้นใหม่อีกครั้ง ไม่มีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา ทำให้ไม่รู้ว่าจะทราบว่ามีเนื้อหาจะสามารถอัปโหลดกลับขึ้นที่เดิมได้อีกครั้ง และระยะเวลาที่ต้องรอคอยนั้นก็ไม่แน่นอนเพราะขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ให้บริการ ซึ่งปัญหาข้อนี้กระทบกับเสรีภาพในการแสดงออก

ในสหภาพยุโรป เรื่องหน้าที่ในการกำกับดูแลเนื้อหาและความรับผิดชอบของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ให้ความสำคัญเช่นเดียวกัน เพราะเกี่ยวพันอย่างยิ่งกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) ดังนั้น เพื่อให้กฎหมายของรัฐสมาชิกเป็นไปในแนวทางเดียวกัน สหภาพยุโรปจึงประกาศการค้าอิเล็กทรอนิกส์ (Directive on Electronic Commerce) ซึ่งนอกจากแนวทางเกี่ยวกับการออกกฎหมายและหลักเกณฑ์ตลาดอิเล็กทรอนิกส์แล้ว ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ “จำกัดความรับผิด” ของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตต่อเนื้อหาลักษณะต่าง ๆ ที่อาจเข้าข่ายเป็นความผิดอันเกิดจากการสร้างขึ้นโดยผู้อื่นหรือผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตด้วย ซึ่งจากการออกกฎหมายฉบับดังกล่าวก็รับเอา “ระบบแจ้งเตือนให้ลบออก” ของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้กับผู้ให้บริการด้วย ทั้งนี้ เพราะการรับรู้ถึงการมีอยู่ของข้อมูลที่เป็นความผิด จนอาจทำให้ผู้ให้บริการต้องเข้ามาร่วมรับผิดชอบในข้อมูลนั้น จะเกิดขึ้นได้ก็โดยได้รับการ “แจ้งเตือน” จากผู้พบเห็นหรือเกี่ยวข้องกับข้อมูลเหล่านั้นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม Directive on Electronic Commerce ไม่ได้จำกัดเฉพาะการ “ลบออก” เท่านั้น หากแต่อาจใช้วิธีการ “ปิดกั้นช่องทางการเข้าถึง” ก็ได้ นอกจากนี้ ประเภของ “เนื้อหา” ที่ผู้ให้บริการมีหน้าที่หรือควรต้องลบออกเมื่อได้รับการบอกแจ้ง เพื่อเป็นข้อยกเว้นให้ตนไม่ต้องรับผิด ก็ไม่ได้หมายถึงเฉพาะแต่เนื้อหาที่ “ละเมิดผลงานลิขสิทธิ์” อย่างกรณีของ Digital Millennium Copyright Act เท่านั้น Directive on Electronic Commerce ยังใช้กับเนื้อหาที่เข้าข่ายเป็นความผิดทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นสื่อลามกอนาจารเด็กหมิ่นประมาท รวมทั้งละเมิดลิขสิทธิ์ด้วย (สาวตรี สุขศรี, 2563)

เห็นได้ว่า ระบบการแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหา เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่ง ระบบดังกล่าวช่วยให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตไม่ต้องรับผิดในเนื้อหาที่มีการกระทำละเมิดจากการกระทำของผู้อื่น ที่เป็นอย่างนั้นก็เพราะว่า กฎหมายเรียกร้องให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตสร้างระบบการแจ้งเตือนไปยังผู้ละเมิดลิขสิทธิ์ และระบบการลบเนื้อหาที่มีการละเมิดลิขสิทธิ์ โดยจะเห็นว่าระบบการแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหาของประเทศไทย คล้ายคลึงกับมาตรฐานที่ใช้ในสหรัฐอเมริกา เพียงแต่ไทยให้ดุลยพินิจอย่างกว้างขวางแก่ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการตัดสินใจว่าเนื้อหานั้น ๆ ควรที่จะอยู่ในโลกออนไลน์ต่อไปหรือไม่ ในขณะที่

อเมริกาใช้สำหรับเนื้อหาที่เป็นเรื่องการละเมิดสิทธิเท่านั้น อีกทั้งระบบการแจ้งเตือนให้ลบเนื้อหาควรมีมาตรการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เองเป็นช่องว่างของกฎหมายที่เป็นภัยต่อเสรีภาพบนโลกออนไลน์

ทั้งนี้ การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นผู้ดำเนินการควบคุม ตรวจสอบ หรือระงับข้อมูลหรือเนื้อหาที่เผยแพร่ ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้เป็นที่แน่ชัดว่าข้อมูลหรือเนื้อหาประเภทใดที่จะต้องถูกควบคุมหรือระงับการเผยแพร่ จะได้ง่ายต่อการตรวจสอบ อีกทั้งการนำระบบแจ้งเตือนดังกล่าวมาใช้ ควรกำหนดให้ครอบคลุมถึงเรื่องการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน และมีการกำหนดกระบวนการยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ใช้บริการ อีกทั้งไม่ควรให้ดุลยพินิจผู้ให้บริการเพื่อดำเนินการดังกล่าวมากเกินไป เนื่องจากผู้ให้บริการอาจดำเนินการปิดกั้นข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้ตนหลุดพ้นความรับผิด ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาทางเทคโนโลยีและบริการต่าง ๆ บนอินเทอร์เน็ต ไปจนถึงกระทบต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชนด้วย

ดังนั้น จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยที่จะต้องมีการแก้ไข ปัญหาและกำหนดมาตรการทางกฎหมาย เพื่อนำมาใช้กำกับดูแลเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตในการแจ้งเตือนเพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมและลดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์

สรุป

ผู้เขียนมีความเห็นว่า มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตในการแจ้งเตือนเพื่อปิดกั้น หรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์ และการคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์นั้น จะต้องมีความชัดเจนและครอบคลุมของกฎหมายในกรณีการกลั่นแกล้งทางไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชน อีกทั้งมีความเป็นธรรมต่อผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ และได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับประเทศไทย ประกอบด้วยมาตรการทางกฎหมาย ดังนี้

1. มาตรการในทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำกับดูแลเนื้อหาผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในการแจ้งเตือน เพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์ จะต้องครอบคลุมถึงเรื่องการกลั่นแกล้งผ่านทางไซเบอร์

2. การกำหนดภาระหน้าที่และความรับผิดของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตในฐานะสื่อกลางดังต่อไปนี้

2.1 กำหนดนิยามของคำว่า “กลั่นแกล้งผ่านทางไซเบอร์” ให้ชัดเจน

2.2 การกำกับดูแลใช้กับเนื้อหาที่สามารถพิจารณาได้ทันทีว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย

3. กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนสำหรับผู้ให้บริการนำเนื้อหาที่ถูกลบ หรือระงับเพื่อนำขึ้นมาแสดงใหม่

4. ระบบการแจ้งเตือนให้ลบหรือระงับการเผยแพร่คุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และข้อมูลส่วนบุคคลของเด็กและเยาวชน

ดังนั้น มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ตในการแจ้งเตือนเพื่อปิดกั้นหรือลบเนื้อหาข้อมูลคอมพิวเตอร์กรณีการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์ต่อเด็กและเยาวชนนั้น จะต้องสร้างความสมดุลต่อสิทธิระหว่างผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต และผู้ให้บริการได้อย่างครอบคลุม แก้ไขปัญหาที่เกิดจากกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฉบับเดิมได้ ทั้งนี้ หากได้มีการพัฒนากฎหมายให้ครอบคลุมและชัดเจนขึ้น ก็จะสามารถสร้างความเป็นธรรมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ใช้บริการ อีกทั้งลดปัญหาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิเสรีภาพของเด็กและเยาวชน จากการกลั่นแกล้งผ่านไซเบอร์

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). เปิดสถิติคนไทยเสพติดออนไลน์โซเชียลสูงติดอันดับโลก. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/950958>.
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. (2556). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคความผิดและลหุโทษ. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.
- ธันยาร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง. (2560). รูปแบบ ผลกระทบ และวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. วารสารพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 9(2), 220-236.
- วนิดา แสงสารพันธ์. (2560). กฎหมายปกครองและวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม. (2555). การพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานศาลยุติธรรม.
- สราวุธ ปิตียาศักดิ์. (2555). กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สาวตรี สุขศรี. (2561). อาชญากรรมความรุนแรง บนอินเทอร์เน็ต. วารสารนิติศาสตร์, 42(2), 291-292.
- สาวตรี สุขศรี. (2563). กฎหมายว่าด้วยอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์และอาชญากรรมไซเบอร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Ferguson. (2021). Differences and Similarities Between Abuse,Bullying and Harassment. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.netplaces.co/dealing>.
- Thainetizen. (2564). รู้จักหลักการ “Notice and Notice” สำหรับการกำกับเนื้อหาออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2564 จาก <https://thainetizen.orgnotice-and-notice-content-regulation>.

รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ)*
MODEL OF BUDDHIST BASED SELF-HEALTH CARE DEVELOPMENT OF
SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 21 (NONGKHAI-BUENG KAN)

ธัญชาภาวี ชัยประภา

Thanuncharpa Chaiprapa

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

อธิเทพ ผาพา

Athitthep Phatha

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: thanuncharpa.chai@stu.mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

ผลการวิจัยพบว่า สภาพสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับน้อย รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการบูรณาการคุณลักษณะสุขภาวะตนเองตามแนวทางของ World Health Organization (WHO) กับรูปแบบคุณลักษณะสุขภาวะตามแนวคำสอนในพระไตรปิฎก การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มี 4 ด้าน คือ (1) ด้านกาย (กายภาพ) ประกอบด้วย การบริโภคอาหารที่เหมาะสม สวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสม รับประทานยาที่เหมาะสม จัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ออกกำลังกายพอดี (2) ด้านศีล (ศีลภาพ) การพัฒนาความตระหนักรู้ในความรับผิดชอบ

*Received: 5 May 2022; Revised: 7 June 2022; Accepted: 20 June 2022

ต่อสังคมและศีลธรรม ด้วยการไม่ละเมิดศีลหรือวินัยทางสังคมและองค์กร (3) ด้านจิต (จิตภาวนา) การพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง ด้วยการจัดการอบรมสัมมนาและจัดกิจกรรมสายบุญ (4) ด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) มีการพัฒนาปัญญาด้านวิชาชีพ ด้านวิสัยทัศน์ที่ไม่มีอคติ ด้านวิธีการวินิจฉัย ด้านการจัดการความคิด และด้านการเข้าใจโลกและชีวิต

คำสำคัญ: การพัฒนา, สุขภาวะตนเอง, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the status of self-health care of school administrators, 2) to develop a model of self-health care development of school administrators, and 3) to present the model of Buddhist based self-health care development of school administrators under Office of Secondary Educational Service Area 21 (Nongkhai-Bueng Kan). The mixed-method research was used in the study namely quantitative and qualitative research. Research tools were questionnaires, semi-structured interviews and focus group. Descriptive statistics were analyzed using percentage, frequency, mean (μ), standard deviation (σ).

The results showed that the status of self-health care of school administrators at a low level. Model of self-health care development of school administrators was the integration between the status of self-health in World Health Organization (WHO) and the model of self-health status in Tipitaka. The presentation of the model of Buddhist based self-health care development of school administrators under Office of Secondary Educational Service Area 21 (Nongkhai-Bueng Kan), there were 4 aspects: (1) the physical aspect (physical praying) consists of proper food consumption, wear appropriate clothing, take the right medication, proper environmental management, exercising properly. (2) The precepts aspect (sila praying) is the developing awareness of social and moral responsibilities by not violating the precepts or social and organizational discipline. (3) Mental aspect (mind praying) is the development of the mind to be strong and stable by organizing seminars and organizing with merit activities. (4) Wisdom aspect (paññā praying) is to develop professional intelligence, unbiased way of thinking, method of diagnosis, idea management, and understanding of the world and life.

Keywords: Development, Self-health Care, School Administrators

บทนำ

การศึกษาคือปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ก็จะมีพบว่า การศึกษานั้นไม่สามารถที่จะทำการพัฒนาหรือดำเนินการฝึกฝนและพัฒนาคนอื่นได้โดยตัวมันเอง เนื่องจากการศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือของการพัฒนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2548) อนึ่ง ในการนำเอาการศึกษามาใช้ในการพัฒนาตนเองนั้น สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้การศึกษาได้เข้าถึงผู้เรียนได้มากที่สุดก็คือ จะต้องมีการ (1) สถานที่ ก็คือ โรงเรียนหรือสถานศึกษา (2) บุคลากรที่ทำหน้าที่เป็นผู้ “บริหารการศึกษา” หรือเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการนำการศึกษาไปจัดการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับกระบวนการเรียนการสอน หรือกระบวนการจัดการศึกษาให้มากที่สุด (3) ระบบหรือแนวคิดในการจัดการศึกษาหรือการนำระบบการศึกษามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนหรือนักเรียนในสถานศึกษานั้น ๆ (4) ศาสตร์ที่จะเข้าไปบริหารจัดการกระบวนการจัดการศึกษานั้น ให้เกิดประโยชน์สูงสุดก็คือ “ศาสตร์แห่งการบริหาร” ทั้ง 4 ประการที่กล่าวมานี้ ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญกับกระบวนการจัดการศึกษามากที่สุด จนอาจจะกล่าวได้ว่าปัจจัยทั้ง 4 ประการนั้น จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้เลย

อย่างไรก็ตาม จะพบว่า ในเรื่องของผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษา จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีได้นั้น ก็มีปัจจัยแห่งการพัฒนาอยู่หลายประการ ปัจจัยประการหนึ่งที่มีความสำคัญนั้นก็คือ ปัจจัยด้าน “สุขภาวะ” หรือปัจจัยในด้านของสุขภาพที่ดี ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้กำหนดทิศทางของการพัฒนาสถานศึกษา จะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาวะที่ดี เพราะการเป็นผู้ที่มีสุขภาวะที่ดีนั้น ย่อมทำให้การบริหารงานภายในสถานศึกษานั้นดีตามไปด้วย และในการบริหารโรงเรียนจึงจำเป็นมากที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการพัฒนาสุขภาวะของตนเองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งคำว่า สุขภาวะ หมายถึง สุขภาพอนามัย ความสมบูรณ์ของร่างกาย หรือสุขภาวะของร่างกายที่บรรดาผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมี เพราะการที่คนเราจะเป็นนักบริหารได้ดี เบื้องต้นจะต้องมีสุขภาวะที่ดี โดยคำว่า สุขภาวะหรือ “สุขภาพ (health) มีความหมาย 2 ประการ คือ (1) สภาวะทางร่างกายหรือจิตใจของคน และ (2) ภาวะของการมีสุขภาพที่ดี (สุขภาวะ) ทั้งทางร่างกาย (Hornby, A S, 2001) หรือ หมายถึง สภาพของร่างกายที่อยู่ในระดับที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ หรือเป็นสภาวะของการมีชีวิตที่ดี (Cambridge University, 2003) โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ได้กำหนดองค์ประกอบของสุขภาวะเอาไว้ 4 ด้านคือ (1) ด้านร่างกาย (physical) (2) ด้านจิตใจ (mental) และ (3) ด้านสังคม (social) หรือสิ่งแวดล้อม (environmental) (4) ด้านจิตวิญญาณ (spiritual) (Thomas Lathrop Stedman, 1995) โดยองค์การอนามัยโลกเห็นว่า การดูแลสุขภาพนั้นจะต้องเป็นไปแบบองค์รวม

อนึ่ง หากพิจารณา คำว่า สุขภาวะในทางพระพุทธศาสนา จะพบว่า พระพุทธศาสนาเห็นว่าชีวิตมนุษย์นั้นประกอบไปด้วยชั้น 5 ก็คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ แต่เมื่อว่าโดยสรุปแล้ว มีอยู่ 2 ส่วนก็คือ รูปกับนาม หรือกายกับจิต ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการดูแลสุขภาพ พระพุทธศาสนา จึงได้แบ่งสุขภาวะออกเป็น 2 ส่วนก็คือ (1) สุขภาวะทางกาย หรือรูป (2) สุขภาวะทางจิต โดยพระพุทธศาสนาเห็นว่า การที่บุคคลจะมีสุขภาพที่ดี จะต้องมีความสุขหรือสุขภาวะทั้งทางกายและจิตทั้งสองประการ

ประกอบกัน ดังนั้น การดูแลสุขภาพในทัศนะของพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นที่จะต้องดูแลให้มีความสุขทั้งสุขภาวะทางกาย และทางใจไปพร้อม ๆ กัน ในส่วนขององค์ประกอบของการพัฒนาสุขภาวะทางกายและจิตนั้น พระพุทธศาสนาได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาไว้ 4 ประการตามหลักภาวนา 4 ก็คือ 1. กายภาวนา หรือการพัฒนากาย 2. ศีลภาวนา หรือการพัฒนาศีล 3. จิตภาวนา หรือการพัฒนาจิต 4. ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) ในการพัฒนาสุขภาวะในชีวิตมนุษย์ตามหลักการของพระพุทธศาสนานั้น จะพบว่า พระพุทธศาสนาถือว่าต้องพัฒนาไปตามแนวทางของหลักคำสอนเรื่อง “ภาวนา 4” นั้นเอง อย่างไรก็ตาม เมื่อนำหลักภาวนา 4 มาเทียบกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก WHO ก็จะไม่แตกต่างกัน คือ เป็นเรื่องของการพัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาสังคม และพัฒนาจิตวิญญาณ ซึ่งก็เป็นไปตามแนวทางของหลักภาวนา 4

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) เป็นหนึ่งใน 42 หน่วยงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ที่มีพื้นที่รับผิดชอบ 2 จังหวัดก็คือ หนองคาย-บึงกาฬ โดยมีโรงเรียนมัธยมในเขตพื้นที่ทั้งหมด 56 แห่ง มีผู้บริหารและครูผู้สอนกว่า 2,498 คน ซึ่งพบว่ามีผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้นำองค์กรหรือโรงเรียนถึง 56 ท่าน ทั้งนี้ ในจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ทั้งหมดนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาโดยมากเป็นผู้ที่มีสุขภาวะที่ดี แต่ถึงอย่างนั้น ก็มีผู้บริหารหลายท่านที่มีปัญหาทางด้านสุขภาวะ เช่น การเจ็บป่วยทางกาย มีความบกพร่องทางความคิดและการตัดสินใจ หรือไม่สามารถที่จะควบคุมอารมณ์ในการบริหารหรือดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ก็เพราะตนเองมีปัญหาทางด้านสุขภาวะทางจิตนั่นเอง อนึ่ง จะพบว่า เมื่อผู้บริหาร (1) มีความบกพร่องทางด้านสุขภาวะทางกาย เช่น เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง หรือ (2) มีความบกพร่องทางด้านสุขภาวะทางจิต ก็ย่อมเป็นผลทำให้การบริหารงานองค์กรนั้น เป็นไปโดยไม่มีประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ ดังนั้น ประเด็นเรื่องของสุขภาวะที่ดีทั้งทางกายและทางจิต จึงถือว่าเป็นสิ่งที่บ่งถึง “ศักยภาพในการทำงาน” ของผู้บริหารที่ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้ ก็เพราะปัญหาเรื่องสุขภาพเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับการบริหารงานนั่นเอง (นายสมใจ วิเศษทักษิณ, 2562)

ดังนั้น การพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) จึงถือว่าเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องมีการศึกษาและวิจัย โดยผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ควรเป็นไปตามแนวทางของพระพุทธศาสนา คือ หลักภาวนา 4 คือ ด้านการพัฒนากาย การพัฒนาศีล การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา โดยผู้วิจัยจะได้นำมาเป็นรูปแบบในการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ทั้งนี้ ก็เพื่อที่จะทำให้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 สามารถนำไปพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ)
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ)
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 280 ชุด และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำนวน 18 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 รูป/คน เพื่อตรวจสอบรูปแบบ การวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย (μ) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) การดำเนินการสร้างแบบสอบถามเชิงปริมาณ ผู้วิจัย ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วกำหนดเป็นกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถามแล้วร่างแบบสอบถาม

2. ผู้ศึกษาได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบบสอบถามเป็นคำถามประเภทคำถามปิด (Close-ended Question) สุขภาวะด้านกาย จำนวน 8 ข้อ ด้านจิตใจ จำนวน 8 ข้อ ด้านสังคม 8 ข้อ และด้านปัญญา 8 ข้อ รวม 32 ข้อ

ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในส่วนของแบบสอบถาม ดำเนินการ ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้าง ของคำถาม

2. การหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้วิจัยได้นำร่างแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย ทั้งภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและภายนอก ช่วยตรวจสอบความถูกต้องครอบคลุม และแก้ไขปรับปรุงให้เกิดความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นมามาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์รายข้อ (Index of Item – Objective Congruence) : IOC ซึ่งค่า IOC จะต้องมามีค่า 0.67 – 1.00 จะเป็นแบบสอบถามที่เหมาะสม

ในการวิจัย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามได้ค่า 1.00 ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ รายข้อ (Index of Item-Objective Congruent : IOC) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปตรวจหาความเที่ยงตรง เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพ

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบปลายเปิดเพื่อเป็นกรอบในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้อิสระในการแสดงความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลและเป็นการสร้างบรรยากาศในการสัมภาษณ์ไม่ให้มีแรงกดดันจากคำถามมากนัก โดยเน้นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างเป็นหลัก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งภาพรวมและรายด้านมีปัญหาสุขภาวะทั้ง 4 ด้าน คือด้านร่างกาย ด้านสังคม ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา ในระดับที่มีความจำเป็นจะต้องมีการพัฒนา เพื่อยกระดับการพัฒนาทั้ง 4 ด้านให้ครอบคลุม สามารถที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาด้านสุขภาวะองค์รวมของผู้บริหารสถานศึกษาได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา จากการตรวจสอบเอกสาร แบบสอบถาม และการลงพื้นที่สัมภาษณ์เก็บข้อมูลของผู้วิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า พัฒนารูปแบบจาก (1) ด้านคุณลักษณะสุขภาวะตนเองของผู้บริหารตามแนวทางของ World Health Organization (WHO) (2) พัฒนารูปแบบจากคุณลักษณะสุขภาวะตนเองตามแนวทางของพระไตรปิฎก โดยยึดกรอบสุขภาวะของชีวิต ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ภาวะที่เป็นความสุขทางกาย ภาวะที่เป็นความสุขทางใจ และภาวะที่เป็นความสุขทางกายและมีความสุขทางใจมารวมกัน หรือเกิดขึ้นพร้อมกัน และกรอบการพัฒนาสุขภาวะของชีวิต คือ กายภาวนา หรือการพัฒนากาย ศิลภาวนา หรือ การพัฒนาศีล จิตภาวนา หรือการพัฒนาจิต และปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญา เมื่อนำกรอบแนวคิดเรื่องสุขภาวะที่พึงจะเป็นจากแนวคิดของ World Health Organization (WHO, 1998) และพระไตรปิฎกมาพิจารณา (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ก็จะพบว่า “สุขภาวะที่ดี” ของทั้งสองแนวคิดนั้นเหมือนกัน กล่าวคือ

(1) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางกาย ก็คือ กายภาวนา เนื่องจากเป็นกรณีของการดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาหรือการดูแลร่างกายให้มีสุขภาวะที่แข็งแรงสมบูรณ์

(2) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางสังคม ก็คือ ศิลภาวนา เป็นการปรับตัวเพื่อให้สามารถเข้ากับสังคมรอบข้างทั้งทางด้านกฎเกณฑ์และการยอมรับระเบียบของสังคม และมีทัศนคติที่เป็นไปในเชิงบวกเพื่อสร้างการยอมรับในสังคมได้

(3) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิต ก็คือ จิตตภาวนา ซึ่งเป็นกรอบของการปรับปรุงทัศนคติเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตในด้านสุขภาวะ คือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเป็นอยู่เพื่อทำให้เกิดสุขภาวะที่ดีกับตนเอง

(4) สุขภาวะที่สมบูรณ์ทางจิตวิญญาณ ก็คือ ปัญญาภาวนา เป็นพฤติกรรมในด้านการเข้าถึงความจริงทางศาสนา เพื่อสร้างภาพลักษณ์ในการยอมรับของสังคมได้ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็นศาสนิกที่ดีของศาสนา หรือการเป็นผู้ที่มีจิตใจเมตตาโอ้อ้อมอารีแต่ผู้อื่น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) มี 4 ด้านคือ (1) ด้านกายภาวนา (2) ด้านศีลภาวนา (3) ด้าน จิตภาวนา และ (4) ด้านปัญญาภาวนา โดยมีรายละเอียดของรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ดังต่อไปนี้

(1) **ด้านกายภาวนา** แบ่งรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านร่างกายเป็น 5 ประการ ประกอบด้วย **โดยการบริโภคอาหารที่เหมาะสม** ภายใต้กรอบหรือสาระของการบริโภคอาหารที่สำคัญ ก็คือกินอย่างมีสติ และเห็นคุณค่าของสิ่งที่กินเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางร่างกาย/เพิ่มสุขภาวะตนเองในการบริหารงาน **โดยการสวมใส่เสื้อผ้าที่เหมาะสม** พระพุทธศาสนามองว่าเสื้อผ้าต้องใช้ให้ตรงกับ “คุณค่าของเสื้อผ้า” อย่าใช้เสื้อผ้าเพื่อส่งเสริมฐานะหรือค่านิยมที่ราคาและยี่ห้อ ส่วนความเห็นของนักวิชาการ และผู้บริหารสถานศึกษาเห็นว่า โดยสภาพของความเป็นจริง มนุษย์มีกิเลส ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องตระหนักรู้ถึงคุณค่าที่แท้ของการใช้เสื้อผ้า โดยให้ปฏิบัติตามกรอบแนวคิดของพระพุทธศาสนาก็คือ การใช้เสื้อผ้าเพื่อกันหนาว กันแดด กันลม และกันความละอายเท่านั้น แต่สิ่งที่เน้นคือความสะอาดและความเหมาะสมกับกาลเทศะเท่านั้น **โดยการรับประทานยาที่เหมาะสม** เรื่องยาหรือเรื่องการรักษาโรคพระพุทธศาสนาให้มองว่า สาระอยู่ที่คุณค่าของยาเกิดมาจากการรักษา ส่วนผู้บริหารสถานศึกษามองว่า เรื่องการรักษาโรคและเรื่องโรคเป็นเรื่องที่เป็นทุกข์ของมนุษย์หลายคน มองว่าการไปหาหมอในโรงพยาบาลที่ดีจะเป็นทางออก ซึ่งนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนามองว่าการไปหาหมอในโรงพยาบาลที่มีชื่อเสียงบางครั้งก็ไม่ใช่ว่าดี แต่การรักษาโรคที่ดีหรือยาที่ดีควรเป็นยาอายุวัฒนะ คือการรักษาคุ้มครองร่างกายเพื่อไม่ให้เกิดโรค แต่เมื่อโรคเกิดขึ้นก็ควรรักษาอย่างเหมาะสม **โดยการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม** พระพุทธศาสนามองว่า การพัฒนาสุขภาวะตนเองด้านกายที่ดีอีกประการหนึ่งก็คือ การจัดสุขภาวะด้านสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสม จะสามารถทำให้ร่างกายไม่เจ็บป่วยได้ และสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คือมีการจัดอบรมตามนโยบาย 5 ส. เพื่อเป็นการพัฒนาสถานที่ทำงาน หรือพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสุขกับการทำงานอันมีผลต่อร่างกาย **โดยการออกกำลังกายพอดี** การออกกำลังกายในทางพระพุทธศาสนาคือการเดินจงกรม ซึ่งมีประโยชน์หลายประการ ส่วนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) นั้น ได้เล็งเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ได้มีนโยบายให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้จัดกิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียนในเครือข่าย

(2) **ด้านศีลภาวนา** ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้ตระหนักถึงสภาพปัญหาของการที่ผู้บริหารสถานศึกษาหลายท่าน เมื่อรับตำแหน่งแล้วดำเนินการบริหารสถานศึกษาแล้ว ได้ก่อให้เกิดปัญหากับผู้ร่วมงานหรือเกิดปัญหากับสังคม อันเป็นผลมาจากการไม่อยู่ในกรอบของศีลหรือวินัย โดยในกรณีดังกล่าว ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

(หนองคาย-บึงกาฬ) ได้วางกรอบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาเป็น 2 ประการ คือ (1) ส่วนที่เป็น การละเมิดศีลหรือนิยทางสังคม หากไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายนามากนัก ก็ดำเนินการอบรมตักเตือน เพื่อให้ มีการปรับปรุง แต่หากเป็นการละเมิดกฎหมายบ้านเมือง ก็ให้ดำเนินการตามกฎหมายนั้นอย่างเคร่งครัด (2) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการอบรมสัมมนา ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้มีการจัดอบรมสัมมนาให้กับผู้ที่เข้าสู่ตำแหน่ง เพื่อให้ทราบถึงสถานะและแนว ทางการดำเนินการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา และหลังจากนั้น ก็มีการติดตามประเมินเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันเหตุที่จะเกิดจากการละเมิดศีลหรือนิย ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาโดยมาก ได้เข้ารับการ พัฒนาตามกรอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) อยู่เป็น ประจำ และเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีที่กระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีสติตระหนักรู้ และไม่ประมาทใน การทำงาน

(4) **ด้านจิตภาวนา** โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้จัดให้มีการอบรมสัมมนาเพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจใน 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการได้รับความรู้ซัด เกลาจิตใจ (2) รูปแบบการปฏิบัติจริงในระบบ “สายบุญ” เข้าวัดในวันสำคัญ (3) รูปแบบการพัฒนา จิตใจในระบบเครือข่ายของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการอบรมหรือพัฒนาจิตใจของ ผู้บริหารสถานศึกษาให้เป็นผู้ที่มีจิตใจดี มั่นคง และมีเมตตา ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา เห็นว่า โดยมากได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้จัดขึ้น และเห็นว่าเป็นโครงการที่ดีและเป็นแบบอย่างในการเข้าถึงการพัฒนา จิตใจได้อย่างแท้จริง

(4) **ด้านปัญญาภาวนา** สำหรับการพัฒนาปัญญาหรือวิธีคิดหรือศักยภาพในการคิดและแก้ไข ปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย- บึงกาฬ) ถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ โดยได้มีการกำหนดกรอบในการพัฒนาปัญญาให้กับบรรดาผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ตามกรอบ แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) 5 ประการ คือ (1) **การพัฒนาปัญญาด้านวิชาชีพ** เป็นการจั ดอบรมสัมมนาให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีการเพิ่มทักษะหรือศักยภาพในการทำงานของตนเองอยู่ เสมอ โดยเฉพาะทักษะในเรื่องของการบริหารที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนพลิกแพลงอยู่เสมอ โดยผู้บริหาร สถานศึกษา ได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมนี้อยู่เสมอ และต่างยอมรับว่าเป็นโครงการที่ดี ที่สามารถเพิ่มพูน ศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้นไปได้ (2) **การพัฒนาปัญญาด้านวิธีคิดที่ไม่มีอคติ** เป็นกรอบของการจัดอบรมสัมมนาเพื่อพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษา บริหารภายใต้ความไม่มีอคติด้วย การให้ผู้บริหารรู้จักมองคนอื่นในฐานะที่เป็นเพื่อนเป็นพี่เป็นญาติ และมีความปรารถนาดีต่อคนเหล่านั้น เหมือนกัน และที่สำคัญมุ่งประโยชน์ให้เกิดโดยไม่เห็นแก่หน้า ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้เข้าร่วมกิจกรรมและเห็นว่าเป็นกิจกรรม ที่มีประโยชน์ (3) **การพัฒนาปัญญาด้านวิธีการวินิจฉัย** เป็นการจั ดกิจกรรมอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่ม ทักษะในการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา สามารถเป็นผู้ที่คิด ตัดสินเรื่องราวต่าง ๆ

ภายใต้กรอบของความเที่ยงตรงไม่เอนเอียง (4) **การพัฒนาปัญญาในด้านการจัดการความคิด** การจัดการความคิด คือการคิดได้หลากหลาย สามารถประยุกต์ความคิดเหล่านั้นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาได้ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการคิดให้กับผู้บริหารสถานศึกษามาโดยตลอด (5) **การพัฒนาปัญญาในด้านการเข้าใจโลก** สำหรับการพัฒนาปัญญาหรือความคิดของผู้บริหารสถานศึกษา ถือว่าเป็นประเด็นหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) โดยเฉพาะเรื่องที่จะเข้าไปส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเข้าใจในเรื่องของโลกและชีวิต โดยประเด็นนี้ ได้จัดให้มีโครงการพัฒนาปัญญาในด้านนี้หลายโครงการ ได้แก่ (1) โครงการปฏิบัติวิปัสสนาประจำปี (2) โครงการธนาคารความรู้ โดยโครงการเหล่านี้ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีโอกาสเข้าร่วมและต่างเห็นว่า เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเองได้มาก

อภิปรายผล

1. สภาพสภาวะของตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของตนเองเชิงพุทธตามหลักภavana 4 คือ ด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา โดยรวมมีสภาพสภาวะตนเองอยู่ในระดับน้อย

2. การพัฒนารูปแบบการพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ตามหลักภavana 4 โดยการพิจารณารูปแบบการพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ดังนี้

(1) การพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา **ด้านกายภavana** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา โดยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ได้มีการเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาทุกด้านและมีความพึงพอใจและเห็นประโยชน์ของการจัดกิจกรรม หรือการเข้าสู่กระบวนการพัฒนาทางด้านร่างกายหรือกายภavana ในหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร เสื้อผ้า สิ่งแวดล้อมหรือยารักษาโรค หรือแม้แต่การออกกำลังกาย เพราะถือว่ากิจกรรมดังกล่าว มีส่วนช่วยพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริภุญญิต์สัน จิตสกลโค (ดิษสวรรค์) และคณะ ที่กล่าวว่า ด้านกายภavana โรงเรียนผู้สูงอายุ มีการจัดหลักสูตรเพื่อสุขภาพให้ผู้สูงอายุ เกี่ยวกับการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ หลักสูตรการดูแลสุขภาพช่องปาก หลักสูตรการฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ หลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และที่พักอาศัยในวัยผู้สูงอายุ ที่จะต้องสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ (พระครูสิริภุญญิต์ ฐิตศุโข (ดิษสวรค์) และคณะ, 2564)

(2) การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านศีลภาวนา** พบว่า ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการสนับสนุนและจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านศีลภาวนาในหลายโครงการ ที่จัดเพื่ออบรมและให้ความรู้เรื่องเกี่ยวกับกฎหมาย หรือหลักการเคารพสิทธิของผู้อื่น รวมถึงการดำรงตนอยู่ในหลักศีลธรรมอันดีงามของสังคม รวมถึงการกระตุ้นเตือนให้ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักรู้ในหน้าที่ของตน และไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐารักษ์ วงศ์สุภาภรณ์ ที่กล่าวว่า บุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่ ได้ประพฤติปฏิบัติตามศีล 5 กับการดำรงชีพ ประกอบอาชีพสุจริต รักษาระเบียบวินัยของทางราชการเป็นอย่างดี ปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ตรงตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ มีความประพฤติตนในสิ่งที่ถูกต้อง มีจิตใจโอบอ้อมอารีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อเพื่อนร่วมงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงาม มีวินัยต่อกัน สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีความสุข และมีการประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเดียวกันและหน่วยงานอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ณัฏฐารักษ์ วงศ์สุภาภรณ์, 2557)

(3) การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านจิตภาวนา** พบว่า ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการสนับสนุนและจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านจิตภาวนาอยู่บ่อยครั้ง และเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ผลต่อการพัฒนาด้านการสร้างความสงบให้เกิดขึ้นกับจิตใจได้ เช่น จัดกิจกรรมทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา จัดกิจกรรมอาสา เพื่อพัฒนาจิตให้เข้มแข็ง ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของสรารุณย์ วิจิตรปัญญาและคณะ ศึกษารูปแบบและกระบวนการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสุขดีจะมีสุขภาพจิตดี จากความสามารถทางกายเข้าร่วมกิจกรรมจิตอาสาบำเพ็ญประโยชน์ เป็นการเสริมพัฒนาตนเองให้มีคุณค่า (สรารุณย์ วิจิตรปัญญาและคณะ, 2561)

(4) การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านปัญญาภาวนา** ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาที่ 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการสนับสนุนและจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านปัญญาภาวนา โดยการจัดโครงการอบรมให้ความรู้เรื่องการสร้างระบบคิด ที่สามารถคิดเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงานได้ รวมถึงการกำหนดแนวทางในการอบรมเพื่อให้ผู้บริหารเข้าถึงวิธีคิด ที่สามารถเข้าถึงความเป็นจริงของโลกได้ คือเมื่อโลกเปลี่ยนแปลงสิ่งเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาที่ดี ย่อมสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้ สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) ที่กล่าวว่า การพัฒนาด้านปัญญา ที่เรียกว่าปัญญาภาวนา

เป็นการฝึกอบรมเจริญปัญญา เสริมสร้างความรู้ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิด รู้จักพิจารณา รู้จักวินิจฉัย รู้จักแก้ปัญหา และรู้จักจัดทำดำเนินการต่าง ๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริงหรือตามที่มันเป็น ปราศจากอคติและแรงงูใจแอบแฝง

3. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) พบว่า การเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการเสนอกรอบของรูปแบบแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ ภายในและภายนอก ที่ได้ให้คำแนะนำและการพิจารณารูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 ท่าน และได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

- (1) ควรปรับปรุงแบบในส่วนขององค์ประกอบแต่ละส่วนให้มีความชัดเจนมากขึ้น
- (2) ปรับผังรูปแบบให้สอดคล้องกับคำอธิบายที่ได้อธิบายมาแต่ละเรื่อง ให้ครอบคลุมเนื้อหา และมีความสอดคล้องกัน
- (3) การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักภavana 4 ควรเป็นไปตามกรอบของการพัฒนา โดยมีลำดับการนำเสนอ ดังนี้ คือ

3.1 การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านกายภาวนา** ต้องมีการระบุดึงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกายภาวนาที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพการจัดกิจกรรมและผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน และมีผลการสัมภาษณ์ประกอบประเด็นที่ต้องการทราบเพื่อจะทำได้ง่ายและเห็นภาพของกิจกรรมในส่วนรายละเอียดได้มากยิ่งขึ้น

3.2 การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านศีลภาวนา** ควรเพิ่มคำอธิบายและขั้นตอนในการดำเนินงานของการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎระเบียบที่นำมาใช้ในการดำเนินงานเกี่ยวกับมาตรการทางด้านศีลธรรม หรือกิจกรรมโครงการที่นำมาประกอบในการอบรมสัมมนาด้านการเพิ่มสุขภาวะทางด้านศีลธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มากขึ้น

3.3 การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านจิตภาวนา** ควรมีการระบุกิจกรรมและส่วนโครงการในการดำเนินงานของการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ให้มากขึ้น เนื่องจากกิจกรรมในส่วนนี้จะแทรกอยู่ในกิจกรรมในด้านอื่น ๆ ค่อนข้างมาก

3.4 การพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) **ด้านปัญญาภาวนา** ควรอธิบายความหมายของคำว่า ปัญญาและคำที่เกี่ยวข้องในทางพระพุทธศาสนา เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจให้มากขึ้น จากนั้นควรเพิ่ม

กิจกรรมที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ได้ดำเนินการซึ่งประเด็นนี้มีความชัดเจนอยู่แล้ว แต่ควรเพิ่มเติมให้ชัดเจนยิ่งขึ้นนอกจากนั้น ผลการวิจัยนี้ยังพบว่าเมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาผ่านนโยบายและกระบวนการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย – บึงกาฬ) ตามหลักทฤษฎี 4 แล้วก็จะได้ผลที่เกิดจากกระบวนการดังกล่าวก็คือผลของการพัฒนาที่ให้ผล 3 ด้านก็คือ

(1) **ผลที่เกิดต่อการครองตน** คือ ผู้บริหารสถานศึกษาเกิดความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนาตนเอง เข้าใจสภาพปัญหาของตนเอง และเรียนรู้ตนเองว่ามีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไร แล้วก็สามารถปรับปรุงตนเองให้เป็นไปตามความรู้ความสามารถ และสามารถควบคุมฝึกฝนตนเอง ทั้งทางด้านกาย วาจา จิตใจให้มั่นคงสามารถที่จะดำรงรงภายใต้กรอบของสังคมได้อย่างมีความสุข

(2) **ผลต่อการครองคน** คือ ผู้บริหารที่ผ่านการพัฒนาภายใต้กรอบของหลักทฤษฎี 4 แล้ว ย่อมส่งผลต่อการบริหารคน โดยหลักการบริหารคน ก็จะต้องเกิดมาจากการเข้าใจคน รู้ถึงความต้องการและความปรารถนาของคนที่ทำงานด้วย เมื่อรู้ความต้องการของผู้ที่ทำงานด้วย ย่อมเป็นการง่ายที่จะสามารถเข้าถึงจิตใจของคนเหล่านั้น และสามารถบริหารคนเหล่านั้นเพื่อก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์กับงานได้

(3) **ผลต่อการครองงาน** คำว่างานในที่นี้หมายถึง งานหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่จะเกิดมาจากผู้บริหารเข้าใจตนเอง มีจุดยืนในการทำงาน ภายใต้ความเข้าใจตนเองและสามารถใช้ศักยภาพในการทำงาน เพื่องานผ่านการบริหารผู้คนที่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของตนเอง เมื่อครองตนได้ ครองใจคนได้ การที่ต้องการหรืองานที่ทำก็จะประสบความสำเร็จ ซึ่งเข้าสู่ตรของการเป็นนักบริหารก็คือ “งานก็สำเร็จผล คนก็เป็นสุข”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) สรุปได้ว่า 1. ผู้บริหารสถานศึกษานั้น มีสภาพของการพัฒนาสุขภาวะตนเองน้อย เป็นผลทำให้เกิดผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษาหลายประการ เนื่องจากผู้บริหารไม่สามารถที่จะปรับตัวหรือเปลี่ยนตัวเอง เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษาได้ อันเนื่องมาจากขาดการพัฒนาสุขภาวะของตนเอง ทำให้เจ็บป่วยทั้งทางกายและจิต อันมีมูลเหตุมาจากการไม่รู้จักการพัฒนาสุขภาวะของตนเอง 2. กรอบในการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา ตั้งอยู่บนสมมติฐานของการวิเคราะห์จากแนวคิดทั้งตะวันตกและพระพุทธศาสนา 3. การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มี 4 ด้านคือ (1) ด้านร่างกาย (2) ด้านจิตใจ (3) ด้านสังคม และ (4) ด้านสติปัญญา เมื่อนำรูปแบบทั้ง 4 ด้านไปปรับใช้แล้ว ย่อมก่อให้เกิดผล 3 ประการคือ (1) ผลต่อการครองตน (2) ผลต่อการครองคน และ (3) ผลต่อการครองงาน ซึ่งเป็นผลที่จัดว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ในเรื่องนี้

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัยสามารถที่จะนำเอาผลการวิจัยไปกำหนดเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาได้ ดังนี้

(1) หลักภาพนา 4 สามารถที่จะนำไปเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ไปสู่การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ โดยให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวต่อโลกอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อนอง สร้างความสัมพันธ์อันดีต่อสังคม รวมถึงสามารถสื่อสารและมีจินตนาการเพื่อไปสู่ความสำเร็จได้

(2) ด้านการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานของรัฐสามารถนำเอารูปแบบของการพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาหรือองค์กรอื่นใดได้ โดยการพัฒนาผู้บริหารถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาองค์กร หรือหน่วยงานนั้นได้ เนื่องจากผู้บริหารคือผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาองค์กร สังคม และส่วนรวมหรือเป็นผู้ที่สามารถสร้างผลกระทบในทางบวกต่อองค์กรและสังคมได้

ข้อเสนอแนะเชิงการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้ คือ

(1) ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมมีสภาพสุขภาวะตนเองอยู่ในระดับน้อย ($\mu = 2.44$) เมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ปรากฏว่า สภาพสุขภาวะตนเองของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และระดับน้อย โดยเรียงตามค่าเฉลี่ยมีจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สุขภาวะด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยมีอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.11$) ส่วนสุขภาวะด้านสังคม ($\mu = 2.47$) สุขภาวะด้านจิตใจ ($\mu = 2.11$) และสุขภาวะด้านกาย ($\mu = 2.08$) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ) ยังต้องรับการพัฒนาสุขภาวะตนเองครบทั้ง 4 ด้าน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสามารถนำไปใช้เพื่อพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่อไป

(2) ผลการวิจัยพบว่า หลักภาพนา 4 นั้น สามารถนำไปเป็นกรอบในการพัฒนาสุขภาวะตนเองเชิงพุทธในการทำงานของผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยมาทั้งหมด ผู้สนใจสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้เพื่อการวิจัยในครั้งต่อไปได้ดังนี้

(1) ควรมีการนำเอาประเด็นเรื่องของหลักภาพนา 4 ไปพัฒนาผู้บริหารในองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การพัฒนาสุขภาวะตนเองของผู้บริหารเชิงพุทธเพื่อการเรียนรู้และการทำงานให้ประสบผลสำเร็จได้

(2) ควรมีการศึกษาประเด็นเปรียบเทียบผลการนำเอาหลักภาพนา 4 ในทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาผู้บริหารองค์กรทางศาสนา โดยเฉพาะระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์กับผู้บริหารของมหาวิทยาลัยของรัฐ และผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเอกชน เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับว่า ผู้บริหารของมหาวิทยาลัยสงฆ์กับผู้บริหารของมหาวิทยาลัยของรัฐ และผู้บริหารของมหาวิทยาลัยเอกชน มีผลการพัฒนามากหรือน้อยแตกต่างกันอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ณภัคสุรางค์ วงศ์สุภาภรณ์. (2557). การประยุกต์ใช้หลักกาวนา 4 ในการพัฒนาบุคลากรของสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแพร่. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสิริภุญญิทัสน์ จิตตสัคโค (ดิชสวรร์) และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารเชิงพุทธในโรงเรียนผู้สูงอายุ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4(2), 13-25.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). *สู่การศึกษาแนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมใจ วิเศษทักษิณ. (13 พฤศจิกายน 2562). ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 (หนองคาย-บึงกาฬ). (นางสาวรณัญชาภาวี ชัยประภา, ผู้สัมภาษณ์)
- สราวุฒย์ วิจิตรปัญญาและคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา. ใน *รายงานวิจัย*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Cambridge University. (2003). *Cambridge Advanced Learner's Dictionary*. Cambridge : Cambridge University Press.
- Hornby, A S. (2001). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. (Sixth edition). Great Britain : Oxford University Press.
- Thomas Lathrop Stedman. (1995). *Reference Stedman's Medical Dictionary*. 26th Edition Illustrated in color. Baltimore : Williams & Wilkins.
- WHO. (1998). *Adelaide Recommendation on healthy Public Policy*. WHO : Geneva.

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก*

AN APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES FOR CURRICULUM ADMINISTRATION OF BASIC EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN EASTERN ECONOMIC CORRIDOR (EEC)

รุ่งทิวี พรรณา

Rungtawee Panrana

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: rungtaewee@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น และสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 265 แห่ง ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่รับผิดชอบงานวิชาการ เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แห่งละ 1 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน ตามลำดับ และมีความเหมาะสม ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน 2) การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ ยังใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลัก มีการนำหลักพรหมวิหารมาใช้ โดยส่งเสริมให้ครูแบ่งปันความรู้ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC ส่งเสริมให้ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ใช้วาจาสุภาพสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสถานศึกษา ด้วยการเตรียมการสอนและสอนอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ

คำสำคัญ: บริหารหลักสูตรสถานศึกษา, หลักพุทธธรรม, เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

* Received: 12 May 2022; Revised: 7 June 2022; Accepted: 20 June 2022

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the condition of curriculum administration of basic education institutions in the Eastern Economic Corridor, 2) to study the application of Buddhist principles in curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor. Researcher studies research papers and academic papers then create a questionnaire. and semi-structured interviews, for studying the conditions of curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor. The sample group consisted of 265 educational establishments under the Office of the Basic Education Commission in the Eastern Economic Corridor, educational institute administrators or those responsible for academic work as the key informant in 1 person per each site. Data were analyzed by content analysis, finding percentage, mean and standard deviation.

The results of the research showed that 1) The overall condition of curriculum administration of basic educational institutions in the Eastern Economic Corridor was appropriate at a high level. Considering each aspect, it was found that there were 2 aspects of the highest level of appropriateness, namely; communication, supervision, and support, respectively, and 3 aspects were at a high level of appropriateness. 2) The application of Buddhist principles in the administration of educational institutes by administrators found that most of the educational institutes used the Tri-sikkha principles, namely; morality, concentration, and wisdom, in order to successfully administer the educational institutes' curricula. In addition, the principle of self-domination, occupation of people, occupation in accordance with the professional ethics framework is mainly used. The principles of good household life were applied by encouraging teachers to share knowledge in a way of exchanging knowledge through the PLC process, encouraging teachers to be friendly, be right speech creatively, be creative massive service for educational institutions with teaching preparation and teaching with quality together with promoting solidarity among the group.

Keywords: Curriculum Administration, Buddhist Principles, Eastern Economic Corridor (EEC)

บทนำ

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันกำลังปรับตัวเพื่อเผชิญกับระบบเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ ซึ่งองค์กรภาคธุรกิจจำเป็นต้องมีการปรับตัวทั้งโฉมหน้าและรูปแบบธุรกิจ กลยุทธ์ทางการตลาด รวมถึงการพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้มีความพร้อมรับมือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพราะบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันกิจการและดำเนินนโยบาย แผนงานและมาตรการดำเนินงานต่าง ๆ ขององค์กรไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งประเด็นการพัฒนาบุคลากรดังกล่าว ได้นำไปสู่การวางแผนกำหนดนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ เพื่อรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (21st Century) นำไปสู่การกำหนดกรอบการพัฒนาเกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (Human Capital Potential Development) ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งจัดทำขึ้นในช่วงเวลาของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ (Influence of Globalization Stream) ที่เชื่อมโยงผู้คนจากทุกมุมโลกให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น ผลพวงจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ โลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน (Borderless Communication) ทำให้เกิดการท้าทายข้อจำกัดต่าง ๆ เรื่องพรมแดนหรือเส้นกันแบ่งในเรื่องพื้นที่ ส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่งอย่างง่ายดาย (นพดล อินทร์จันทร์, 2557) รัฐบาลจึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับก่อน เพื่อให้ประเทศเกิดการพัฒนาคครอบคลุมทุกมิติอย่างมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสไหลบ่าของวัฒนธรรมดังกล่าว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 27 ที่กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ (ราชกิจจานุเบกษา, 2553) นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตร ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติด้วย การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ อาทิ ฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ 1) การดำเนินการระดับสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ และ 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน โดยครูผู้สอนแต่ละคนในชั้นเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551)

จากสถานการณ์ต่าง ๆ ต้องยอมรับว่าเศรษฐกิจไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายจากปัญหาเชิงโครงสร้างหลายมิติ ซึ่งทำให้เราติดอยู่ในกับดักรายได้ปานกลาง (วิโรจน์ สันติประภพ, 2561) อาทิ ปัญหาศักยภาพทางเศรษฐกิจที่ลดต่ำลง ปัญหาความเหลื่อมล้ำ การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ปัญหาคุณภาพการศึกษา และโครงสร้างกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ในปัจจุบันมีเขตการค้าเสรีหรือเขต

เศรษฐกิจเสรีเกิดขึ้นหลายแห่งในโลก และมีแนวโน้มที่จะต้องเกิดและขยายตัวมากขึ้น การดำเนินการค้าในยุครการค้าเสรีเช่นนี้ องค์กรธุรกิจไม่ว่าจะเป็นธุรกิจขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ การค้าระดับท้องถิ่น จนถึงระดับสากล ต่างต้องการบุคลากรที่มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กรธุรกิจในระดับต่าง ๆ และเมื่อประเทศไทยเดินทางมาถึงจุดบึงคับที่ประเทศไม่อาจจะหยุดอยู่นิ่งได้อีกแล้ว เนื่องจากการพัฒนาประเทศได้หยุดอยู่กับที่บนพื้นฐานอุตสาหกรรมเดิม ขณะที่ประเทศอื่นที่มีการคิดค้นนวัตกรรมได้ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมไปแล้ว ทำให้รัฐบาล พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา มีนโยบายที่จะพลิกประเทศไทยใหม่ ด้วยการดึงดูดการลงทุนอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ที่ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีหรือเป็นอุตสาหกรรมเดิมที่ไทยสามารถต่อยอดได้ โดยปัจจัยสำคัญของอุตสาหกรรมแห่งอนาคต ต้องตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีอุตสาหกรรมต่อยอดได้ จึงมีนโยบายที่จะพัฒนาโครงการระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor หรือ EEC) บนพื้นที่ 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง ซึ่งเดิมเป็นโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกนั้นเอง (ไทยรัฐออนไลน์, 2561) และเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรม และเพื่อผลักดันให้พื้นที่ 3 จังหวัดดังกล่าว เป็นพื้นที่นำร่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของประเทศ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างก้าวกระโดดของภูมิภาค (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2561) จึงมีคำสั่ง ศสช.2/2560 เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2561 เรื่อง การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก และให้คณะกรรมการนโยบายซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน จัดทำร่างอนุบัญญัติเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ได้รับการประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2561 เริ่มบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม 2561

ผลจากการออกพระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561 ซึ่งในมาตรา 4 ระบุชัดเจนว่า “เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก” หมายถึง พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง และพื้นที่อื่นใดที่อยู่ในภาคตะวันออก ที่กำหนดเพิ่มเติมโดยพระราชกฤษฎีกาเป็นเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) ย่อมส่งผลให้หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ภาคการศึกษา ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจชั้นนำของอาเซียน โดยจะส่งเสริม 10 อุตสาหกรรมเป้าหมายให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 อุตสาหกรรมเดิมที่ประเทศไทยมีศักยภาพต่อยอด (First S-Curve) คือ ยานยนต์สมัยใหม่ อิเล็กทรอนิกส์อัจฉริยะ การท่องเที่ยวกลุ่มรายได้ดีและเชิงสุขภาพ การเกษตรและเทคโนโลยีชีวภาพ และการแปรรูปอาหาร กับ 5 อุตสาหกรรมอนาคต (New S-Curve) คือ หุ่นยนต์เพื่อการอุตสาหกรรม การบินและโลจิสติกส์ เชื้อเพลิงชีวภาพและเคมีชีวภาพ ดิจิทัล และการแพทย์ครบวงจร (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2561)

ปัญหาสำคัญจากประเด็นการพัฒนาทุนมนุษย์ และการตอบสนองต่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกของภาคการศึกษา ซึ่งมีนโยบายของคณะกรรมการขับเคลื่อนการบูรณาการการศึกษาภาคตะวันออก ในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC)

ของกระทรวงศึกษาธิการ เร่งรัดให้หน่วยงานด้านการศึกษาทุกสังกัด ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในอนาคต ให้ประเทศก้าวไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ส่วนใหญ่เป็นสภาพปัญหาการทำงานในระดับจังหวัด ที่ต้องขับเคลื่อนผ่านสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด (ศอจ.) ใน 3 จังหวัดที่ยังไม่มีความเข้มแข็งพอในเรื่องกรอบอัตรากำลังคน (สำนักงานรัฐมนตรี ศธ 360 องค์ฯ, 2561) และหลักสูตรระดับสถานศึกษา ยังไม่ตอบสนองความต้องการในการพัฒนากำลังคนที่มีคุณภาพได้ เมื่อได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น พบว่า สภาพปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ มีการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตอบสนองต่อการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพอเพียงภาคตะวันออกตามนโยบาย โดยมีกระบวนการและเทคนิควิธีการแตกต่างกัน สถานศึกษาบางแห่งประสบความสำเร็จ สามารถพัฒนาหลักสูตรบูรณาการเชื่อมโยงการศึกษาขั้นพื้นฐานกับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา มีผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และมีผลงานรางวัลทั้งของสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูและนักเรียน โดยมีบางแห่งที่ประสบความสำเร็จดังกล่าว ได้มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาด้วย อันเป็นปัจจัยส่งผลให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหาร ผู้สอนและผู้เรียนเกิดสมรรถนะและมีคุณลักษณะของบุคคลที่พึงมี เป็นส่วนสำคัญในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ สถานศึกษาบางแห่งประสบปัญหาเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการบริหารงาน เนื่องจากบุคลากรขาดองค์ความรู้เรื่องหลักธรรม รวมทั้งมีการประยุกต์ใช้กับเพียงบางเรื่อง ไม่ได้ดำเนินแบบตลอดแนวทั้งระบบ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญที่ได้กล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยเชื่อมั่นว่าการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษา ทั้งระดับผู้กำหนดนโยบาย ด้านการศึกษา ระดับผู้บริหารการศึกษา ระดับผู้บริหารสถานศึกษา ระดับผู้ปฏิบัติการที่จัดการเรียนรู้ หรือครูผู้สอน ระดับผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ที่จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาตนเอง การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาและบริหารองค์กร บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นำพาประเทศก้าวสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ด้วยการศึกษางานวิจัยและเอกสารทางวิชาการ แล้วนำมาสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) และแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อนำไปศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จากนั้น นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 แห่ง แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขต 3 จังหวัด คือ ฉะเชิงเทรา ชลบุรี และระยอง จำนวน 843 แห่ง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก จำนวน 265 แห่ง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) (อรสา โกศลนันทกุล, 2549) รวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแบบเจาะลึกรายบุคคล (In-dept Interview) จำนวน 20 แห่ง แห่งละ 1 คน รวม 20 คน ด้วยเครื่องมือคือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกำหนดเกณฑ์การเลือก แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นสอบถามความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษา จำนวน 265 แห่ง ด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความคิดเห็นที่มีต่อการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้อำนวยการสถานศึกษา ร้อยละ 85.28 รองลงมาคือ รองผู้อำนวยการ ร้อยละ 7.92 เป็นเพศชาย ร้อยละ 56.98 และเพศหญิง ร้อยละ 43.02 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 46 – 55 ปี ร้อยละ 65.66 ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาโท ร้อยละ 85.66 มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาปัจจุบัน 4 – 6 ปี ร้อยละ 70.19

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษา ในภาพรวม

รายการ	ผลการวิเคราะห์ (n = 265)		มีความเหมาะสม ระดับ	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการส่งเสริมสนับสนุน	4.52	0.59	มากที่สุด	2
2. ด้านการวางแผนใช้หลักสูตร	4.42	0.63	มาก	3
3. ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม	4.54	0.65	มากที่สุด	1
4. ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร	4.41	0.66	มาก	5
5. ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ	4.42	0.84	มาก	4
รวม	4.47	0.67	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน คือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน มีความเหมาะสมในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน

2. ผลศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วสรุปผลเป็นความเรียง ดังต่อไปนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของท่าน มีลักษณะอย่างไร

โรงเรียนบริหารหลักสูตรแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเรียกว่าการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการตรวจสอบความเหมาะสม และความเป็นไปได้ มีพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับหลักสูตร มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาประเมินการจัดการศึกษา รวมทั้งประเมินโดยผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้ากลุ่มสาระและชุมชนในท้องถิ่น (เชษฐา ปาละกุล, 2563) โรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษา แม้ว่าจะมีหลักสูตรสถานศึกษาอยู่แล้ว แต่การปรับปรุงให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชนได้ทันเหตุการณ์ก็จำเป็น ดังนั้น โรงเรียนก็มีการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรทุก ๆ 5 ปี มีการทบทวนโครงสร้างและองค์ประกอบหลักสูตรสถานศึกษา ทบทวนและร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งการกำหนดรายวิชา การกำหนดรหัสวิชา กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การประเมินผล การนิเทศ กำกับ ติดตามและการประเมินผลการใช้หลักสูตร (สมาน ศรีมงคล, 2563) โรงเรียนใช้หลักสูตรโดยการยึดมาตรฐานการศึกษาเป็นหลัก มุ่งให้ครูทุกคนจัดการเรียนรู้ตอบสนองมาตรฐานการศึกษา เพราะจะช่วยให้สามารถสะท้อนการประกันคุณภาพการศึกษาได้ด้วย ซึ่งการบริหารหลักสูตรแบบนี้จะทำให้ได้ผลหลายอย่าง ทั้งคุณภาพของเด็กนักเรียนและของครู (พลธาวิณ วัชรธำรง, 2563)

2.2 ท่านได้ประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาหรือไม่ อย่างไร

สถานศึกษาระดับประถมศึกษามุ่งเน้นพัฒนาให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้และเป็นคนดี ดังนั้นจึงน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ คือ หลักไตรสิกขา หรือ สิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สำหรับครูและผู้บริหารสถานศึกษาใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลัก มีการนำหลักฆราวาสธรรมมาใช้ โดยส่งเสริมให้ครูแบ่งปันความรู้ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ PLC ส่งเสริมให้ครูมีความเป็นกัลยาณมิตร ใช้วาจาสุภาพสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์เพื่อสถานศึกษา ด้วยการเตรียมการสอนและสอนอย่างมีคุณภาพ และส่งเสริมความสามัคคีสามัคคีในหมู่คณะ (มานิช บุตรเชื้อไทย, 2563) ยังไม่ชัดเจนว่าใช้หลักพุทธธรรมข้อใดในการบริหารหลักสูตร แต่ในกระบวนการจัดการเรียนรู้ คุณครูได้มีการบูรณาการหลักคุณธรรมจริยธรรมอยู่แล้ว โรงเรียนส่วนใหญ่จะมีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการประชุมหารือตรวจสอบความคืบหน้าของการปฏิบัติงานทุกเดือน (มณฑิร เดชจินดา, 2563)

2.3 หลักพุทธธรรมใดที่ท่านเห็นว่าควรนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

หลักไตรสิกขา หรือสิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สามารถใช้ได้ในการบริหารสถานศึกษาทั้งระบบได้ (นรินทร์ นิพิฐพงษ์, 2563) การมีศีล หรือการมีวินัยจะช่วยให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพ (สมเกียรติ อัฐงาม, 2563) โดยส่วนตัวในฐานะที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษามองว่าใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพเป็นหลักก็เพียงพอแล้ว (เชษฐา ปาละกุล, 2563) หลักปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ เหมาะสมกับการบริหารหลักสูตร เพราะจะต้องมีการศึกษาสภาพบริบทรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา แล้วจึงนำข้อมูลมาใช้ในการปฏิบัติงานบริหารหลักสูตร แล้วจึงจะบังเกิดเป็นผลสำเร็จคือ มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ (วาทีณี พูลทรัพย์, 2563) ควรใช้หลักทศพิธราชธรรม 10 ข้อ ตามพระราชจริยวัตรของในหลวงรัชกาลที่ 9 และรัชกาลที่ 10 นอกจากนี้ ยังสามารถใช้หลักการทรงงาน 23 ประการด้วย (ปรัชญศิริส ปรีสุกุลเศรษฐ์, 2563)

2.4 ท่านได้ดำเนินการบริหารหลักสูตรสนองนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อย่างไร

โรงเรียนจะเน้นฝึกทักษะการทำงาน นิสัยรักการทำงาน ทักษะภาษาต่างประเทศ และทักษะด้าน ICT เพื่อเตรียมแรงงานฝีมือให้พร้อมส่งป้อนให้กับระบบเศรษฐกิจใน EEC (นิกร บุญมาก, 2563) ปัจจุบันโรงเรียนมุ่งเน้นการฝึกทักษะอาชีพ โดยจัดชั่วโมงลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ตามนโยบายต้นสังกัด ด้วยการฝึกทักษะอาชีพแก่นักเรียน เช่น การทำอาหาร การจัดตั้งชมรมเกี่ยวกับอาชีพ ชมรมภาษาและการท่องเที่ยว ชมรมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (สมเกียรติ อัฐงาม, 2563) โรงเรียนเริ่มต้นด้วยการปรับปรุงหลักสูตรให้มีรายวิชาสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะอาชีพ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทุกรายวิชา และดำเนินการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะอาชีพให้กับผู้เรียน (ปรีชญา สังขพัฒน์, 2563) ปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาคนให้มีคุณภาพไม่ใช่แค่สอนให้มีความรู้ ต้องคู่ด้วยคุณธรรมด้วย (มานิช บุตรเชื้อไทย, 2563)

2.5 การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ควรมีลักษณะอย่างไร

ควรเร่งรัดกระบวนการเชื่อมโยงการศึกษาทุกระบบให้เป็นเนื้อเดียวกัน หรือจัดการเรียนรู้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพให้กับระบบการศึกษา จะต้องไม่เป็นการศึกษาแบบแยกส่วนหรือแบบต่างคนต่างจัดการศึกษา ควรจะสอดคล้องประสานกันอย่างเชื่อมโยงและมีเหตุผล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกเส้นทางและเป้าหมายในอนาคตได้ โดยเฉพาะกระบวนการเทียบโอนการศึกษา จะต้องมีความเข้มแข็ง เพราะจะเป็นตัวส่งเสริมให้ผู้เรียนไม่หลุดออกไปจากระบบการศึกษา ก่อนเวลาอันควร เป็นการป้องกันแรงงานฝีมือด้อยคุณภาพ (สมาน ศรีมงคล, 2563) การบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเป็นจุดอ่อนสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น เมื่อต้นสังกัดเน้นย้ำเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการ จึงควรเน้นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารหลักสูตรไปด้วย (ปรีชญา สังขพัฒน์, 2563) EEC มุ่งรักษาระดับมาตรฐานเศรษฐกิจเดิม ให้เติบโตอย่างยั่งยืน และสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสนับสนุนให้ประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ตามแผนปฏิบัติการการพัฒนาบุคลากร การศึกษา การวิจัย และเทคโนโลยีรองรับการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก หรือ EEC อีกอย่าง EEC ก็ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องปรับตัวและตื่นตัวต่อการพัฒนา (ปิยะชาติ เศรษฐร์, 2563) ควรมีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างจริงจัง เพื่อเป็นเวทีแสดงศักยภาพทุนมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนา เพราะปัจจุบันมีเวทีในการแข่งขันและแสดงออกไม่มากนัก ส่วนใหญ่ก็เป็นงานศิลปหัตถกรรมนักเรียน และการเปิดบ้านวิชาการ ซึ่งยังถือว่าน้อยมากเมื่อเทียบกับความต้องการในการพัฒนา EEC (บุญเอื้อ เอี่ยมรัตน์, 2563)

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยตามขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพของการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พบว่า โดยภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม และด้านการส่งเสริมสนับสนุน ตามลำดับ มีความเหมาะสมในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน ซึ่งประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตร ทั้งนี้ เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินตัวหลักสูตรเกี่ยวกับองค์ประกอบ ความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และความต้องการของโรงเรียนและชุมชน สังคม ซึ่งสอดคล้องกับมาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยและพบว่า สถานศึกษามีความไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน บางองค์ประกอบมีรายละเอียดมากเกินไป ครูขาดความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐานการจัดการเรียนการสอน ไม่มีความหลากหลายขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ไม่สามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ซึ่งนำไปสู่การประเมินผลการใช้หลักสูตรที่ไม่มีประสิทธิภาพ ครูและบุคลากรขาดการมีส่วนร่วมและการติดตามผล ดังนั้น การบริหารจัดการหลักสูตร ควรเน้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และควรมีการนิเทศติดตามเพื่อช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลโดยใช้กระบวนการนิเทศ

(Supervision) (มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ, 2558) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับยงยุทธ สิมสัพิมพ์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า การประเมินผลการใช้หลักสูตรมีแนวทางการดำเนินการที่สำคัญคือ พิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรที่จะประเมิน พิจารณาหลักเกณฑ์ที่จะใช้ในการประเมิน ออกแบบการจัดเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้พิจารณาตัดสินใจในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป ส่วนการประเมิน สามารถประเมินได้ทั้งเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการใช้หลักสูตร กระบวนการใช้หลักสูตร และผลจากการใช้หลักสูตร อย่างไรก็ตาม สถานศึกษาควรมุ่งเน้นการประเมินส่วนที่เกี่ยวข้องต่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ และควรคำนึงถึงทั้งผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และคุณลักษณะของผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญ โดยนำผลการประเมินระดับสถานศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ มาพิจารณาทั้งผลการประเมินในภาพรวม และผลการประเมินที่แยกรายวิชา และแยกรายมาตรฐานที่โดดเด่นที่สุด คือ ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษาชัดเจน ทั้งนี้ เนื่องจากการนิเทศ กำกับ ติดตามในกระบวนการจัดการศึกษาสะท้อนให้เห็นผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เป็นกระบวนการที่พัฒนาการจัดการศึกษาได้จริง และผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความใส่ใจจริงจัง อีกทั้งยังเป็นนโยบายของต้นสังกัดด้วย ดังจะเห็นได้จากนโยบาย “2562 ปีทองแห่งการนิเทศภายใน ห้องเรียนเป็นฐานเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน” ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ครูและบุคลากรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานที่ดี เนื่องจากการระดมความร่วมมือจากหลายภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องมีการปฏิบัติงาน ทั้งด้านการสอน ด้านการจัดทำเอกสาร การร่วมอบรมสัมมนา ซึ่งอาจส่งผลต่อความเครียดและความรู้สึกว่ามีภาระมาก บั่นทอนสุขภาพและกำลังใจ แม้ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่จะพยายามเสริมสร้างขวัญกำลังใจ แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร (ยงยุทธ สิมสัพิมพ์, 2563) สอดคล้องกับอุบลรัตน์ ชุณหพันธ์ ที่ศึกษาพบว่า ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือ ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ในภาพรวม มีความเหมาะสมในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวางแผนระบบและรูปแบบการประเมินหลักสูตร สถานศึกษาและมอบหมายหรือแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินหลักสูตรให้ทำการประเมินเป็นระยะ และมีความต่อเนื่อง สถานศึกษาชัดเจน เนื่องจากสถานศึกษามีการประชุมสม่ำเสมอ และต้นสังกัดมีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลอยู่เป็นระยะ สถานศึกษาจึงต้องมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร อีกประการหนึ่ง ปัญหาจำนวนครูไม่ครบตามเกณฑ์ ส่งผลกระทบต่อการประเมินตัวหลักสูตรด้วย เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรจะส่งผลต่อการขาดประสิทธิภาพในการทำงานด้วยนั่นเอง (อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์, 2563) สอดคล้องกับอลิษา สืบสิงห์ ที่พบว่า ปัญหาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนที่พบมากที่สุด ได้แก่ ครูมีจำนวนไม่ครบตามเกณฑ์ของจำนวนนักเรียน จัดการเรียนรู้อย่างไม่ตรงวิชาเอกและมีภาระงานนอกเหนือจากการจัดการเรียนรู้อีกมาก

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (IDI) ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) การวางแผนหลักสูตร 2) การใช้หลักสูตร 3) การประเมินผลการใช้หลักสูตร 4) การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยมุ่งเน้นการบริหารหลักสูตรระดับสถานศึกษาเป็นหลัก มีการประชุมเพื่อניתดกักกับ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่ใช้หลักไตรสิกขา หรือสิกขา 3 ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา สถานศึกษาบางแห่งใช้หลักการครองตน ครองคน ครองงาน ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักฆรวาธธรรม หลักอิทธิบาท 4 หลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักทศพิธราชธรรม 10 นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ เห็นว่าหลักไตรสิกขา มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่บริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อสนองเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (EEC) คือ หลักสูตรการศึกษาเพื่อการมืงงานทำ (Chonburi Model) เพื่อเตรียมบุคคลให้พร้อมเป็นแรงงานที่มีฝีมือส่งป้อนให้กับระบบเศรษฐกิจใน EEC เน้นการฝึกทักษะและจัดทำข้อตกลงกับสถานศึกษาระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา เพื่อสร้างเครือข่ายร่วมพัฒนา สถานศึกษาส่วนใหญ่เรียกร้องและต้องการให้รัฐบาลและต้นสังกัด จัดสรรงบประมาณและโครงการส่งเสริมการพัฒนาทักษะการทำงานให้กับผู้เรียนอย่างต่อเนื่องจริงจัง (อลิษา สืบสิงห์, 2558) สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนามนุษย์ไว้ว่า จะต้องพัฒนาให้ครบพร้อมกัน 3 ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ทั้ง 3 ด้าน เป็นการดำเนินชีวิตที่มีความสัมพันธ์อิงอาศัย เป็นปัจจัยส่งผลต่อกัน และต้องพัฒนาไปด้วยกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ ดังนี้ 1) พฤติกรรม สำหรับพฤติกรรมที่ดืงาม เช่น ความมีวินัยไม่เบียดเบียน การประกอบสัมมาอาชีพ การรู้จักประมาณ เป็นต้น เป็นช่องทางให้จิตใจพัฒนาและช่วยให้ปัญญางอกงาม 2) จิตใจ สำหรับจิตใจเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นตัวขึ้นนำพฤติกรรม สภาพจิตใจที่พอใจมีความสุข ทำให้พฤติกรรมความมั่นคง มีปัญญาที่จะได้ผลต้องอาศัยสภาพจิตใจที่พอเหมาะ 3) ปัญญา เป็นตัวแก้ปัญหา เป็นตัวจัดปรับพฤติกรรมและจิตใจให้ลงตัวพอดี เป็นตัวนำสู่จุดหมายแห่งอิสรภาพและสันติสุข ต้องพัฒนาควบคู่และอิงอาศัยการพัฒนาทั้งพฤติกรรมและจิตใจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2539) ทั้งนี้หากวิเคราะห์แล้ว การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา หรือการพัฒนาผู้เรียน จึงประกอบด้วย

1. ด้านพฤติกรรม ได้แก่ ธรรมคัมภรอกโลก ธรรมมีอุปการะมาก ศีล 5 อริยสัจ 4 สัปปุริสธรรม 7 ทัศนคติที่มีกัตถประโยชน์ ความสุขของคฤหัสถ์ ศีล 5 โดยเฉพาะสัปปุริสธรรม 7 เป็นธรรมที่ครอบคลุมข้อธรรมอื่น ๆ ในหมวดการพัฒนาด้านพฤติกรรมได้เป็นอย่างดี

2. ด้านจิตใจ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 พละ 5 ทิศ 6 หลักธรรมในการพัฒนา ด้านจิตใจนั้น พละ 5 เป็นธรรมที่ครอบคลุมหลักธรรมข้ออื่น ๆ ได้ดี

3. ด้านปัญญา ได้แก่ หลักปัญญา 3 ไตรสิกขา 3 และอินทรีย์ 5 เป็นคุณธรรมในการพัฒนา ด้านปัญญาที่สำคัญที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก มีความสอดคล้องกันและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง ควรมีการดำเนินการต่อยอดใช้ประโยชน์ในเชิงบริหารหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะจากสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อสร้างความร่วมมือ ควรสนับสนุนความร่วมมือไปพร้อม ๆ กัน รวมทั้งแก้ไขปัญหาบุคลากรและครูไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และการพัฒนาคุณภาพครูให้มีศักยภาพด้านการสอนอาชีพเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษา ควรกำหนดรูปแบบเฉพาะในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก อีกประการหนึ่ง เขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โดยใช้หลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกอย่างชัดเจน สถานศึกษาควรมีนโยบายใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก และควรมีวิจัยร่วมกับการประเมินผลโครงการของสถานศึกษา เกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมข้ออื่น ๆ มาบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ทั้งระดับจังหวัด ระดับคลัสเตอร์ ระดับภูมิภาค หรือประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- เชษฐา ปาละกุล. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์) ไทยรัฐออนไลน์. (2561). จุดเปลี่ยนประเทศไทย 4.0 จัดทัพลงทุนระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561. จาก <https://www.thairath.co.th/content/881941>.
- นพดล อินทร์จันทร์. (2557). ภาพยนตร์ไทยในฐานะสินค้าทางวัฒนธรรม. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 2(2), 6-13.
- นรินทร์ นิพิฐพงษ์. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- นิกร บุญมาก. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญเอื้อ เอี่ยมรัตน์. (25 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรัชญศิริส ปรีสกุลเศรษฐ์. (19 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปรีญา สังขพัฒน์. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ปิยะชาติ เสวตร์. (22 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พลธาวิณ วัชรธรรมา. (26 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ*. กรุงเทพมหานคร : สมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553. (2553). เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1-3 (22 กรกฎาคม 2553).
- พระราชบัญญัติเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พ.ศ. 2561. (2561). เล่ม 135 ตอนที่ 34 ก ราชกิจจานุเบกษา หน้า 1-33 (14 พฤษภาคม 2561).
- มณฑียร เดชจินดา. (23 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- มาเรียม นิลพันธุ์ และคณะ. (2558). การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 7 (1), 36 – 38.
- มานิช บุตรเชื้อไทย. (22 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- ยงยุทธ สิมสีพิมพ์. (2563). การบริหารจัดการหลักสูตรระดับสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2563 จาก <https://www.kroobannok.com/49230>
- วาทีนี พูลทรัพย์. (17 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- วิโรจน์ สันติประภาพ. (2560). การปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุค 4.0 ไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็นทางที่เลี่ยงไม่ได้. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561. จาก <https://1th.me/xmoRk>.
- สมเกียรติ อธิฐาน. (15 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- สมาน ศรีมงคล. (16 มิ.ย. 2563). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา. (นายรุ่งทิวี พรรณนา, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.

- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน. (2559). เขตพื้นที่เศรษฐกิจภาคตะวันออกเพื่ออนาคต ASEAN, เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561 จาก https://www.boi.go.th/upload/content/BOI-book%202016-EEC-EN-TH-20161129_88126.pdf.
- สำนักงานรัฐมนตรี ศธ 360 องค์. (2561). *ผลประชุม คกก.ขับเคลื่อนการศึกษาในพื้นที่เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) ของกระทรวงศึกษาธิการ ครั้งที่ 1/2560*. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2561 จาก <https://shorturl.asia/YyQTV>
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2561). *10 อุตสาหกรรมเป้าหมาย ขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่ออนาคต (New Engine of Growth)*. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประชาสัมพันธ์และบริการห้องสมุด สำนักบริหารกลาง.
- อรสา โกศลนันทกุล. (2549). *วิทยาการวิจัย*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- อลิษา สืบสิงห์. (2558). การศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, ปีที่ 10 (ฉบับที่ 3 ก.ย. – ธ.ค. 2558), 316 – 369.
- อุบลรัตน์ ชุณหพันธ์. (2563). *การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการศึกษานอกโรงเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด*, เรียกใช้เมื่อ 21 ส.ค. 2563 จาก <http://www.etheses.rbru.ac.th/pdf-uploads/allfile-55-file01-2017-01-05-09-55-29.pdf>.

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีของคณาจารย์คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม*
INSTRUCTIONAL MODEL BASED ON BUDDHIST WAY OF THE FACULTY MEMBERS
IN THE FACULTY OF EDUCATION, MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA
UNIVERSITY NAKHON PHANOM BUDDHIST COLLEGE

พระครูสิริเจติยานุกิจ

Phrakhu Sirijetiyanukit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Phanom Buddhist College, Thailand.

E-mail: Wannachai2008@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพ เปรียบเทียบ และเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การวิจัยนี้เป็นแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ อาจารย์ประจำและอาจารย์บรรยายพิเศษ คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 15 รูป/คน และนิสิตคณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาและการสอนภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 1-4 จำนวน 100 รูป/คน เครื่องมือในการศึกษาคือแบบสอบถามสัมภาษณ์ และแบบสอบถามการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนตามแบบพุทธวิธีในด้านการเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อ และการประเมินผลการเรียนที่ไม่ได้ดำเนินการตามรูปแบบพุทธวิธี ด้านการปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (ร้อยละ 7) การเตรียมแหล่งเรียนรู้ สื่อประกอบการเรียนรู้ (ร้อยละ 4) การประเมินผลเชิงจริยธรรม (ร้อยละ 3) และการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย (ร้อยละ 2) เมื่อเปรียบเทียบวิธีการสอนตามแบบพุทธวิธีตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอน จะมีความแตกต่างกันตามอายุและประสบการณ์การทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แตกต่างในกลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปกับมีประสบการณ์ 1-5 ปี และ 6-10 ปี และด้านการจัดการเรียนการสอนมีความแตกต่างกันตามตำแหน่ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้วิจัยเสนอว่า รูปแบบการจัดการ

* Received: 8 May 2022; Revised: 29 June 2022; Accepted: 29 June 2022

เรียนการสอนที่เป็นแบบพุทธวิธีควรมี ได้แก่ รูปแบบการสอนตามหลักอริยสัจ 4 รูปแบบการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบการสอนตามหลักโยนิโส เป็นต้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, พุทธวิธี, วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

Abstract

The objectives of this research were to study the condition, compare, and propose instructional pattern of the lecturers from Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Phanom Buddhist College. This research was Mixed Method Research based on the Quantitative Research and Qualitative Research. The key informants were full-time lecturers and special lecturers in the second semester of the academic year 2014, altogether 15 persons and students enrolled in Faculty of Education altogether 100 persons from Department of Social Studies and Department of Teaching English. The tools used in data collection were interview and questionnaire.

The results showed that instructional patterns based on Buddhist way were not carried out according to the Buddhist methods; aspect of adapting content to meet the needs of learners (7%), preparation of learning resources and materials (4%), ethical assessment (3%), and the use of cutting-edge technology (2%). While comparing the instructional patterns according to the Buddhist way with personal characteristics, the showed that in the aspect of usage of instructional media – it was statistically significant at level of 0.05 according to the age and work experience and working experience of more than 20 years and working experiences of 1-5 years and 6-10 years. Furthermore, in the aspect of teaching and learning management, it was statistically significant at level of 0.05 according to the working positions. In the aspect of preparation of learning resources in accordance with learners' need, samples had 7% of satisfaction. As for the aspect of preparing learning sources and learning materials, samples had 4% of satisfaction. Lastly, for the aspect of ethical evaluation and use of modern technology media, samples had 3% and 2% of satisfaction respectively. While comparing the teaching with the Buddhist method, the use of instructional media was different

according to age and work experience with a significant difference at the 0.05 level - between the age group of 60 years and 40 years and 41-50 years. Furthermore, in the aspect of teaching and learning management, the work position was statistically different at the level of 0.05. The researcher suggested that the instructional model based on Buddhist method should consist of the teaching model according to the 4 Noble Truths, Iddhipada 4 (4 Foundations for Accomplishment), Yonisomanasikara, etc.

Keywords: learning and teaching management, Buddhist Way, Nakhon Phanom Buddhist College

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นับเป็นหัวใจของการพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้ว่าประเทศต่าง ๆ ในทุกภูมิภาคของโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อมุ่งสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขและการเพิ่มผลผลิต สำหรับประเทศไทยการก้าวเข้าสู่สังคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญร่วมกันในการยกระดับการแข่งขันของภูมิภาค การร่วมแบ่งปันทรัพยากรทางการศึกษาระหว่างกัน นำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม กลไกที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนากำลังคนสู่มาตรฐานสากล คือ การนำแนวทางการเชื่อมโยงผลลัพธ์การเรียนรู้ของระดับคุณวุฒิการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละระดับ แต่ละประเภทการศึกษาที่จำแนกตามสาขาวิชาหรือวิชาชีพ กับระดับสมรรถนะในการปฏิบัติงานที่ผ่านการทดสอบวัดและประเมินผล และการเทียบโอนตามระดับคุณวุฒิ ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้คนไทยได้มีความรู้ ความสามารถตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

จากประสบการณ์การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่า ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งระดับโลกและในประเทศ ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ การคำนึงถึงภัยคุกคามและจุดแข็งที่ใช้ผลักดันการพัฒนาให้ก้าวหน้า รวมทั้งแก้จุดอ่อนที่มีอยู่ไม่ให้เป็นอุปสรรคในการดำเนินงาน จึงจำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อพัฒนาศักยภาพเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจ ให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป เพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาแบบยั่งยืน จึงมิใช่การพัฒนาที่ให้ความสำคัญเฉพาะการพัฒนาในด้านใดด้านหนึ่งเป็นการเฉพาะ จำเป็นต้องมีการ

พัฒนาที่เรียกว่าแบบบูรณาการ ซึ่งเน้นการพัฒนาตัวคน สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และธรรมชาติให้มีการผสมผสานกัน สังคมไทยควรเป็นสังคมแห่งปัญญาและการเรียนรู้ โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในสังคมว่า ชีวิตที่มีความสุข คือ ชีวิตที่มีการเรียนรู้ตามสาระสำคัญของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ดังนั้น การจัดการศึกษาจึงต้องมีความหลากหลายรูปแบบที่ทำให้ผู้เรียนมีส่วนได้พัฒนาการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น โดยจะต้องพัฒนาให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น รวมทั้งต้องกล้าคิด กล้าทำ และกล้าตัดสินใจ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เพื่อให้เกิดผลตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ฉะนั้น ครูจำเป็นต้องมีศักยภาพในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ บทบาทของครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วย เพราะว่าครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเนื้อหาสาระ กิจกรรมที่จัดต้องให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง จึงเป็นการผสมผสานสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้ ขณะเดียวกันการศึกษาในปัจจุบันมีการแข่งขันกันมากขึ้น ทั้งในเชิงคุณภาพของการจัดการศึกษาและคุณภาพของบัณฑิตในระดับอุดมศึกษาทั้งในและนอกประเทศ จึงทำให้ประเทศไทยจำเป็นต้องเร่งผลิตกำลังคนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขาเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สถาบันอุดมศึกษาจึงเปรียบเสมือนเป็นเบ้าหลอมที่สำคัญของการผลิตบัณฑิต ถ้าหากเบ้าหลอมมีคุณภาพดี ได้มาตรฐาน มีกระบวนการผลิตที่ดีแล้ว ย่อมได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ในทางกลับกัน ถ้าหากเบ้าหลอมด้อยคุณภาพ บัณฑิตที่ผลิตออกสู่สังคมก็น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง เพื่อให้สถาบันต่าง ๆ มีการบริหาร การศึกษาอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้มาตรฐาน อันจะนำไปสู่ความมีคุณภาพและประสิทธิภาพของบัณฑิตต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2546)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับพระภิกษุ สามเณร และฆราวาส ที่มุ่งมั่นในการจัดการศึกษา พระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม พร้อมผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและปัญญา มีโลกทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม พร้อมส่งเสริมกิจกรรมความร่วมมือ ทางด้านวิชาการกับสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นและในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ตลอดจนการขยาย การศึกษา เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ปัจจุบันวิทยาลัยสงฆ์นครพนม ได้จัด การศึกษาในระดับปริญญาตรี หลักสูตร 4 ปี และหลักสูตร 5 ปี จำนวน 6 สาขาวิชา และหลักสูตร

ประกาศนียบัตร 1 ปี จำนวน 1 หลักสูตร โดยคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ได้จัดการเรียนการสอนมาแล้ว 18 ปี มีนิสิตที่จบการศึกษาทั้งหมด 13 รุ่น จากจำนวนบัณฑิตที่ผลิตออกสู่สังคม ถ้าพิจารณาในแง่ปริมาณแล้ว ถือว่าหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่การผลิตบัณฑิตจะพิจารณาเฉพาะองค์ประกอบทางด้านปริมาณอย่างเดียวไม่ได้ จะต้องพิจารณาองค์ประกอบทางด้านคุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตได้ด้วย (วิทยาลัยสงฆ์นครพนม, 2556)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์ ควรมีการประเมิน ตรวจสอบ มีการศึกษากระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งแหล่งข้อมูลในการประเมิน ตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนการสอนนั้นมีอยู่มากมาย เช่น ผู้บริหาร อาจารย์ เพื่อนร่วมงาน หรือนิสิต จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะทำการศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ จะทำให้ทราบว่ากระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษามีคุณภาพหรือไม่เพียงไรนั้น ต้องอาศัยข้อมูลจากผู้บริหาร อาจารย์ และนิสิตด้วย ซึ่งผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ว่าเหมาะสมเพียงใด ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และอาจารย์ในการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอนอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตให้มีคุณภาพและมีความเป็นเลิศทางวิชาการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอน
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอนตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อเสนอรูปแบบการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

พื้นที่การวิจัย

พื้นที่วิจัยมีขอบเขต คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร

คณาจารย์คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาและการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม และนิสิตคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1–5 ปีการศึกษา 2557 จำนวนทั้งสิ้น 150 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง คือ คณาจารย์คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาและการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม และนิสิตชั้นปีที่ 1– 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 100 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

3. ผู้ให้ข้อมูลหลัก คณาจารย์คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาและการสอนภาษาอังกฤษ วิทยาลัยสงฆ์นครพนม จำนวน 9 รูป/คน และคณาจารย์ประจำตามหลักสูตรครุศาสตร์ วิทยาเขตหนองคาย จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 15 รูป/คน

เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่มีมาตรวัด 5 ระดับ สภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา 2557 คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี

ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร สภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และต่างประเทศ

1.2 ผู้วิจัยได้ออกแบบสอบถาม

1.2.1 ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ด้าน คือ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่

1.2.2 ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธีของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามนิยามปฏิบัติการ คือ ดำเนินการจัดการเรียนการสอน หรือการเรียนการสอนตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี กิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี

ของคณาจารย์ มีจำนวน 49 ข้อคำถาม เป็นแบบวัดตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับจากระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุดถึงระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยน้อยที่สุด (สรชัย พิศาลบุตร, 2553) เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามมีดังนี้

คะแนน 5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
คะแนน 4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนน 3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนน 2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนน 1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

การแปลความหมายของคะแนน เมื่อตรวจสอบค่าน้ำหนักคะแนนของแบบสอบถามจากผู้ตอบแบบสอบถามแล้วหาค่าเฉลี่ยเพื่อนำไปเทียบกับเกณฑ์คะแนนดังนี้ (สรชัย พิศาลบุตร, 2553)

5.00 – 4.21	หมายถึง	มีภาวะผู้นำในระดับมากที่สุด
4.20 – 3.41	หมายถึง	มีภาวะผู้นำในระดับมาก
3.40 – 2.61	หมายถึง	มีภาวะผู้นำในระดับปานกลาง
2.60 – 1.81	หมายถึง	มีภาวะผู้นำในระดับน้อย
0.00 – 1.80	หมายถึง	มีภาวะผู้นำในระดับที่ต่ำ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่ามาตรฐานสถิติ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบความแตกต่างของสภาพรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวพุทธวิธี ด้วยการวิเคราะห์แบบ One-way ANOVA สำหรับเครื่องแบบสัมพัทธ์ วิเคราะห์ด้วยการตีความและพรรณนา (ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ, 2553 : 95)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบบการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีของคณาจารย์คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม โดยได้ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1) ผลการศึกษาศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอน พบว่า

การเตรียมการสอน มีสภาพการดำเนินการในด้านการวิเคราะห์หลักสูตร (47.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) เตรียมแหล่งเรียนรู้ เอกสาร สื่อประกอบการเรียนรู้ (44.00) ไม่ดำเนินการ (7.00) ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (43.00) ไม่ดำเนินการ (4.00) มีข้อมูลผู้เรียนที่จะนำไปเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ (41.00) ไม่ดำเนินการ (1.00)

การจัดการเรียนการสอน มีสภาพการดำเนินการในขั้นมุ่งประสบการณ์เชิงจริยธรรม (46.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) ขั้นเคร่งครัดการนำไปใช้ (45.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) ขั้นผสมผสานทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (44.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) ขั้นประเมินผลเชิงจริยธรรม (43.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) ชี้นำเข้าสู่การเรียนรู้ (35.00) ไม่ดำเนินการ (0.00)

การใช้สื่อการเรียนการสอน มีสภาพการดำเนินการในด้านสื่อที่ใช้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (45.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัย (41.00) ไม่ดำเนินการ (3.00) สื่อที่ใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตรงตามเป้าหมาย (38.00) ไม่ดำเนินการ (0.00)

การประเมินผลการเรียนการสอน มีสภาพการดำเนินการในด้านนำผลการประเมินไปพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (51.00) ไม่ดำเนินการ (2.00) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมิน (49.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) มีวิธีการประเมินผลด้านทักษะ (48.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) มีการประเมินความด้านความรู้ความเข้าใจ (46.00) ไม่ดำเนินการ (0.00) มีการประเมินผลด้านจริยธรรม (38.00) ไม่ดำเนินการ (0.00)

2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอน ตามปัจจัยส่วนบุคคล สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

(1) การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอน ไม่มีความแตกต่างกันตามเพศและระดับการศึกษา

(2) การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอน มีความแตกต่างกันตามอายุ ประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่การทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. **การเตรียมตัวในการสอน** ใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกลไกในการเตรียมการสอน อาจารย์ในสาขาวิชาประชุมปรึกษาหารือ ตั้งแต่การจัดผู้สอนรับผิดชอบในแต่ละรายวิชา แม้รายวิชาจะมีผู้รับผิดชอบเดิม แต่การจัดบุคคลสอนจะผ่านกระบวนการกลุ่มที่รับรู้ร่วมกัน การเตรียมสอนอาจารย์ผู้สอนส่ง มคอ.3 ต่อหัวหน้าหลักสูตร การปรึกษาหารือเนื้อหาการสอน การแลกเปลี่ยนความเห็น แลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้ ทั้งหมดเป็นการเตรียมตัวสอน

2. **เนื้อหาในหลักสูตร** เนื้อหาหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ รายวิชาแต่ละรายวิชาโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคณะกรรมการที่รับผิดชอบและปรากฏใน มคอ.2 แล้ว กระบวนการสอนทั้งระบบ เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ อาจารย์ที่รับผิดชอบรายวิชา จึงจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา มีกระบวนการสอนในรายวิชา คณาจารย์ในหลักสูตรมีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรึกษาหารือให้กระบวนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์รายวิชา

มีบางรายวิชาที่ผู้สอนมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการทำกิจกรรมด้านวิชาการ ความเชี่ยวชาญดังกล่าวของอาจารย์ สามารถออกแบบเนื้อหาเพิ่มเติมได้ในเชิงบูรณาการ

3. **เอกสารที่ใช้เตรียมการสอน** คณาจารย์คณะครุศาสตร์ค่อนข้างมีความพร้อมในด้านเอกสารประกอบการสอน เป็นผลมาจากกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดคุณสมบัติอาจารย์ประจำหลักสูตร ต้องมีผลงานทางวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งในระยะเวลา 5 ปี และถูกกำหนดจากครุสภาให้คณาจารย์มีผลงานทางวิชาการ คณาจารย์ทุกคนมีผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะเอกสารประกอบการสอน โดยวิทยาลัยสงฆ์นครพนม มีการสัมมนาการทำเอกสารประกอบการสอนและคณาจารย์ในกลุ่มปรึกษาหารือ จัดกิจกรรมผลิตเอกสารประกอบสอนกันเอง โดยจัดประชุมแบบไม่เป็นทางการและเน้นปฏิบัติการเชิงปฏิบัติ

4. **การเรียนการสอน** การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมผ่านกลุ่มเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น กิจกรรมกลุ่มคือ การปรึกษาหารือของคณาจารย์รับผิดชอบหลักสูตร โดยส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมเสริมเป็นตัวนำการสอน นอกเหนือจากบรรยายเชิงวิชาการปกติ

5. **เทคนิค/แนวทาง/วิธีการสอน** แนวทางการสอนอาจารย์แต่ละท่านออกแบบกันเอง และสาขาวิชาออกแบบ เป็นไปตามความเชี่ยวชาญเฉพาะของอาจารย์แต่ละท่าน เสริมโดยมีฐานเชิงวิชาการหรือทฤษฎีทางวิชาการเป็นฐานรองรับ

6. การประเมินผล การประเมินเป็นไปตาม มคอ.3 และข้อตกลงร่วมกันระหว่างนิสิต และเป็นไปตามลักษณะเนื้อหารายวิชา เช่น การศึกษาอิสระเน้นการศึกษาและการส่งงานในรูปแบบงานวิจัย วิชาฝึกสอน เน้นการออกภาคสนามและได้สรุปงานวิจัยขึ้นหนึ่งบูรณาการกับรายวิชาการอื่น

อย่างไรก็ดี คณะครุศาสตร์ประเมินตามลักษณะของวิชา วิชาการฝึกปฏิบัติการสอน มีครูพี่เลี้ยงร่วมประเมินด้วย วิชาธรรมะภาคปฏิบัติ การมีส่วนร่วมการทำกิจกรรมการปฏิบัติธรรมถูกนำมาเป็นเกณฑ์ประเมินด้วย ตลอดจนการประเมินการจบการศึกษา การปฏิบัติธรรมประจำปีและการปฏิบัติศาสนกิจ/การบริการวิชาการแก่สังคมเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินการจบปริญญาด้วย

3) เสนอรูปแบบการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คือ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ ปฏิบัติจริง โดยอาศัยรูปแบบการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาในเรื่องที่ตนเองเรียน ดังนั้น รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เป็นแนวพุทธวิธีควรมี ได้แก่ รูปแบบการสอนตามหลักอริยสัจ 4 รูปแบบการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 รูปแบบการสอนตามหลักโยนิโส เป็นต้น

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สามารถอภิปรายผลตามความแตกต่าง และไม่แตกต่างตามคุณลักษณะส่วนบุคคล คือ การจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีความแตกต่างกันไปตาม อายุ ประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่การทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการหรือแนวคิดของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ การที่ได้รับรู้ประสบการณ์ตามหลักปรัชญากลุ่มสารัตถนิยม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2553)

รูปแบบการสอนของคณาจารย์ของคณาจารย์ ตามพุทธวิธีที่สำคัญ คือ คุณสมบัติผู้สอน วิทยาลัยสงฆ์เน้นการสอนพระพุทธศาสนาและศาสตร์อื่น ๆ คุณสมบัติ คือ วิชาและจรณะ การสอนเน้นความร่วมมือระหว่างนิสิตมากกว่าการแข่งขัน เปิดกว้างให้เรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินผล มีความหลากหลายตามลักษณะวิชา เช่น ธรรมะภาคปฏิบัติเน้นการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม เป็นต้น

รูปแบบการเรียนการสอนแยกออกเป็นประเด็น คือ

1) การเตรียมตัวในการสอน ใช้กระบวนการกลุ่มเป็นกลไกในการเตรียมการสอน อาจารย์ในสาขาวิชาประชุมปรึกษาหารือ ตั้งแต่การจัดผู้สอนรับผิดชอบในแต่ละรายวิชา แม้รายวิชาจะมี

ผู้รับผิดชอบเดิม แต่การจัดบุคคลสอนจะผ่านกระบวนการกลุ่มที่รับรู้ร่วมกัน การเตรียมสอนอาจารย์ผู้สอนส่ง มคอ.3 ต่อหัวหน้าหลักสูตร การปรึกษาหารือเนื้อหาการสอน การแลกเปลี่ยนความเห็น แลกเปลี่ยนทรัพยากรการเรียนรู้ ทั้งหมดเป็นการเตรียมตัวสอน

2) เนื้อหาในหลักสูตร เนื้อหาหลักสูตรของคณะครุศาสตร์ รายวิชาแต่ละรายวิชาโดยเฉพาะที่เกี่ยวกับวิชาชีพครู มีคณะกรรมการที่รับผิดชอบและปรากฏใน มคอ.2 แล้ว กระบวนการสอนทั้งระบบ เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพ อาจารย์ที่รับผิดชอบรายวิชา จึงจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ของรายวิชา ขณะมีกระบวนการสอนในรายวิชา คณาจารย์ในหลักสูตรมีการพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อปรึกษาหารือให้กระบวนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์รายวิชา

มีบางรายวิชาที่ผู้สอนมีคุณสมบัติพิเศษ เช่น เชี่ยวชาญด้านศิลปะพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน และการทำกิจกรรมด้านวิชาการ ความเชี่ยวชาญดังกล่าวของอาจารย์ สามารถออกแบบเนื้อหาเพิ่มเติมได้ในเชิงบูรณาการ

3) เอกสารที่ใช้เตรียมการสอน คณาจารย์คณะครุศาสตร์ค่อนข้างมีความพร้อมในด้านเอกสารประกอบการสอน เป็นผลมาจากกลไกการประกันคุณภาพการศึกษา ที่กำหนดคุณสมบัติอาจารย์ประจำหลักสูตร ต้องมีผลงานทางวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งในระยะเวลา 5 ปี และถูกกำหนดจากครุสภาให้คณาจารย์มีผลงานทางวิชาการ คณาจารย์ทุกคนมีผลงานทางวิชาการ โดยเฉพาะเอกสารประกอบการสอน โดยวิทยาลัยสงฆ์มีการสัมมนาการทำเอกสารประกอบการสอนและคณาจารย์ในกลุ่มปรึกษาหารือจัดกิจกรรมผลิตเอกสารประกอบสอนกันเอง โดยจัดประชุมแบบไม่เป็นทางการและเน้นปฏิบัติการเชิงปฏิบัติ

4) การเรียนการสอน การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมผ่านกลุ่มเช่นเดียวกับกิจกรรมอื่น กิจกรรมกลุ่มคือ การปรึกษาหารือของคณาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร โดยส่วนใหญ่ใช้กิจกรรมเสริมเป็นตัวนำการสอน นอกเหนือจากบรรยายเชิงวิชาการปกติ

5) เทคนิค/แนวทาง/วิธีการสอน แนวทางการสอนอาจารย์แต่ละท่านออกแบบกันเอง และสาขาวิชาออกแบบ เป็นไปตามความเชี่ยวชาญเฉพาะของอาจารย์แต่ละท่าน เสริมโดยมีฐานเชิงวิชาการหรือทฤษฎีทางวิชาการเป็นฐานรองรับ

6) การประเมินผล การประเมินเป็นไปตาม มคอ.3 และข้อตกลงร่วมกันระหว่างนิสิต และเป็นไปตามลักษณะเนื้อหาวิชา เช่น การศึกษาอิสระเน้นการศึกษาและการส่งงานในรูปแบบงานวิจัย วิชาฝึกสอนเน้นการออกภาคสนามและได้สรุปงานวิจัยขึ้นหนึ่งบูรณาการกับรายวิชาการอื่น

จากข้อมูลสัมภาษณ์คณาจารย์ประจำหลักสูตร อาจารย์บรรยายพิเศษ นิสิต และนิสิตที่เคยศึกษาในสถาบันการศึกษาอื่น (ที่มีใช้การศึกษาของสงฆ์) พบว่า วิทยาลัยสงฆ์นครพนมมีกระบวนการ

สอนแบบสงฆ์คือ นิสิตมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนสูง เพราะอาจารย์เป็นกัลยาณมิตร ทั้งนี้ เพราะนิสิตและคณาจารย์ส่วนหนึ่งเป็นพระสงฆ์ กิจกรรมการศึกษาของนิสิตมีความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน ซึ่งเป็นลักษณะการสอนแบบพุทธวิธีในการสอน ไม่ได้เป็นรูปแบบในหัวข้อ การเตรียมการสอน เทคนิคการสอน เนื้อหาการสอน เป็นอยู่ในบุคลิกของอาจารย์และนิสิต ทำให้เกิดการแทรกอยู่ในหลักสูตร การเตรียมตัว เทคนิคการสอนโดยอัตโนมัติเป็นรูปแบบการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ อีกรูปแบบหนึ่งที่หลักธรรมแทรกในกิจกรรมทั้งระบบ (แสง จันทร์งาม, 2526)

องค์ความรู้จากการวิจัย

การเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้มีหลายประเภท ได้แก่ 1) การเรียนรู้ด้วยการตั้งคำถาม (Learn to Question) 2) การเรียนรู้ด้วยการสืบค้น (Learn to Search) 3) การเรียนรู้ด้วยการสร้างองค์ความรู้ (Learn to Construct) 4) การเรียนรู้ด้วยการสื่อสาร (Learn to Communicate) 5) การเรียนรู้ด้วยการสร้างจิตสาธารณะ (Learn to Serve) (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ พเยาว์ ยินดีสุข และราชน มีศรี, 2556)

การเรียนรู้เหล่านี้ก็วางอยู่บนหลักปรัชญาการศึกษา ซึ่งเป็นหลักการที่เป็นฐานของการจัดการทุกประเภท ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาการศึกษาตะวันตก ประกอบด้วย 1) ปรัชญาการศึกษาสารัตถนิยม 2) ปรัชญาการศึกษานิรันตรนิยม (Perennialism) 3) ปรัชญาการศึกษาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) 4) ปรัชญาการศึกษาปฏิรูปนิยม

ในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา มนุษย์เกิดจากองค์ประกอบของขันธ์ 5 การศึกษาคือการพัฒนาขันธ์ 5 อย่างไรก็ดี เมื่อนำกรอบทางเทคนิคการสอน พุทธศาสนามีหลักการสอน ดังนี้ 1) สร้างความตระหนักและเจตคติ 2) คิดถึงสาเหตุของปัญหาให้คิดถึงเหตุที่เกิดของปัญหาสิ่งแวดล้อม (หลักอริยสัจ 4 หลักกัลยาณมิตร หลักโยนิโสมนสิการ) 3) เสนอและคิดทางเลือกอย่างหลากหลาย เสนอกิจกรรมในการแก้ปัญหาด้วยวิธีต่าง ๆ (หลักอริยสัจ 4 หลักโยนิโสมนสิการ) 4) วางแผนดำเนินการวางแผนคนเดียว สองคน และร่วมกันวางแผนเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการ แก้ปัญหาต่าง ๆ (หลักอริยสัจ 4, หลักโยนิโสมนสิการ) 5) ประเมินและหาทางเลือก ประเมิน ทบทวนการแก้ปัญหาด้วยวิธีการต่าง ๆ และเลือกวิธีที่ใช้แก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด (หลักอริยสัจ 4, หลักโยนิโสมนสิการ) 6) ปฏิบัติตามขั้นตอนฝึกการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เลือกไว้ (หลักอริยสัจ 4, หลักไตรสิกขา, หลักอิทธิบาท 4) 7) ประเมินผลและปรับปรุง ทบทวนในการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่เลือกไว้อย่างสม่ำเสมอ (หลักอริยสัจ 4, หลักไตรสิกขา)

8) วัดประเมินผลและสรุปผล โดยสังเกตการกระทำ สังเกตการปฏิบัติกิจกรรมแก้ปัญหาตรวจผลงาน สรุปผลการกระทำ และสรุปการแก้ปัญหา (หลักอริยสัจ 4, หลักกัลยาณมิตร และหลักโยนิโสมนสิการ)

ในด้านการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา และสาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ ในฐานะทั้งสองสาขาวิชาจัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ รายวิชาพื้นฐาน วิชาแกน วิชาประยุกต์ จะมีเนื้อหาทางด้านพระพุทธศาสนาแทรก บางรายวิชาประยุกต์ความเป็นครูกับเนื้อหาพระพุทธศาสนา การจัดการเรียนการสอนอิงกับปรัชญาการศึกษาหลายสำนัก ไม่ตรงกับสำนักใดสำนักหนึ่งโดยจำเพาะ เพราะหลักปรัชญาพุทธมีแนวทาง วิธีการและเทคนิคจำเพาะตน

กระบวนการการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ในปัจจุบัน มีหลักการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกรอบแนวทางการจัดการศึกษา เพราะฉะนั้น การวางแผนการสอน เทคนิคการสอน นโยบาย สื่อและการวัดผลประเมินผลกระทำเป็นกลุ่มผ่านการประชุม ปรึกษาหารือและมีร่องรอยของการทำงานนั้นอย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สภาพการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตามพุทธวิธีการสอน มีกระบวนการทั้งหมด 4 ด้าน โดยมีการเตรียมตัวในการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนการสอน เป็นไปตามกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานิสิตให้เป็นนิสิตที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิและคุรุสภา

การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนของคณาจารย์สายครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามพุทธวิธีการสอนตามปัจจัยส่วนบุคคล จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนการสอนตามพุทธวิธีการสอนนั้น ไม่มีความแตกต่างในเรื่องของเพศและระดับการศึกษา แต่หากส่วนที่แตกต่างชัดเจนคือ หากอาจารย์ผู้สอนมีประสบการณ์และตำแหน่งหน้าที่การงาน การจัดการเรียนการสอนก็จะมีคุณภาพมากกว่าอาจารย์ใหม่

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพุทธวิธีการสอนมีความหลากหลายและทันสมัย ชัดเจนคือผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ผู้รับฟังการสอนของพระพุทธเจ้าจะบรรลุธรรมทุกคน แสดงถึงเทคนิคที่ดีของการสอน สำคัญคือเข้าใจ

พื้นฐานของผู้เรียน และควรใช้การจัดการศึกษาวิจัยถึงรูปแบบการเรียนการสอนแบบพุทธวิธีในยุคไทยแลนด์ 4.0

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างปริมาณและคุณภาพ ที่ไม่มีกระบวนการเชิงทดลองมาเป็นองค์ประกอบในการพิสูจน์ เพื่อให้สมบูรณ์ควรมีการทดสอบวิธีการสอนในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ พเยาว์ ยินดีสุข และราชน มีศรี. (2556). การสอนคิดด้วยโครงงานการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ทักษะในศตวรรษที่ 21. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2553). ปรัชญาการศึกษาและปรัชญาการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2553). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วิทยาลัยสงฆ์นครพนม. (2556). คู่มือนิสิตระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2556. นครพนม : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม.
- สรชัย พิศาลบุตร. (2553). การสร้างและประมวลผลข้อมูลจากแบบสอบถาม. กรุงเทพมหานคร : วิทย์พัฒน์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2546). กรอบคุณวุฒิแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- แสง จันทรงาม. (2526). วิธีสอนของพระพุทธเจ้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร.

**แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย***
**THE GUIDELINES OF HAPPY WORKPLACE DEVELOPMENT IN SCHOOLS
UNDER THE OFFICE OF NONGKHAI PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA**

ศรวุฒิ อินดา

Sarawut Inda

วันทนา อมตาริยกุล

Wantana Amatariyakul

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: Srawutinda@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย 2) หาแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา การวิจัยเรื่องนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ครู จำนวน 341 คน ได้มาโดยใช้การสุ่มแบบชั้นภูมิ แบ่งตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ หาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2) การหาแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้างสอบถามจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์เนื้อหาและยืนยันแนวทางจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การหาแนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ควรมีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม มอบหมายภาระงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นแบบอย่างให้แก่บุคลากร สร้างบรรยากาศที่ทำงานให้น่าอยู่ ส่งเสริมการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ปรีกษา ให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิต ให้ความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวของบุคลากรให้มีความรู้สึก

* Received: 13 May 2022; Revised: 28 June 2022; Accepted: 29 June 2022

เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการวางแผนการใช้จ่ายและแสวงหารายได้ด้วยการประกอบอาชีพเสริม ใช้ชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, องค์กรแห่งความสุข

Abstract

The purpose of this research were: 1) to study the current and desirable conditions of Happy Workplace of school under Primary Educational Service Area 2) to find the guidelines for developing to be Happy Workplace. The research was divided into 2 phases. Phase 1: The study of current and desirable conditions of Happy Workplace of school. The sample consisted of 341 teachers selected by the stratified sampling method according to the size of school. The research instrument was a five rating scale questionnaire analyzing based on SPSS to find frequency, percentage, mean and standard deviation. Phase 2: The guidelines for developing to be Happy Workplace of school by using semi-structured interviews consisting of five experts selected by purposive sampling.

The result of this research revealed that 1) The current conditions overall were moderate level and the desirable conditions overall were at the high level. 2) The guidelines for developing to be Happy Workplace of school were concluded; determining and planning the objectives clearly, having a good physical health, providing materials appropriately, assigning tasks to a person with individual potential, dedicating to common interests, being role models, providing nice atmosphere, supporting activities in school, giving advices about living, giving importance to ones' family members to be a part of a workplace, planning payments and seek another income living life under sufficiency economy.

Keywords: The guidelines for developing, Happy workplace

บทนำ

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการแข่งขันทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของมนุษย์เพิ่มมากขึ้น และในปัจจุบันสังคมไทยและสังคมโลกต่างได้รับผลกระทบจากเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ซึ่งเชื้อไวรัสสามารถถ่ายทอดผ่านการสัมผัสโดยตรงจากการสัมผัสพื้นผิวที่มีเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งเป็นไวรัสที่ติดต่อกันได้ง่าย ส่งผลให้พฤติกรรมการใช้ชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไป (โอภาส พุทธเจริญ, 2563) การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ต้องมีการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social

Distancing) การปฏิบัติตนให้สะอาดปราศจากเชื้อไวรัส สวมหน้ากากผ้าหรือหน้ากากอนามัย ล้างมือบ่อย ๆ หลีกเลี่ยงการอยู่รวมกลุ่มกันเป็นจำนวนมาก ๆ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในปัจจุบัน

ชีวิตวิถีใหม่หรือ New Normal จึงถือกำเนิดขึ้น (ณิชา พิทยาพงศกร, 2563) คือแนวทางที่หลายคนจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรดำเนินชีวิตในช่วงไวรัสระบาด เป็นวิถีใหม่ในการดำรงชีวิต ซึ่งเมื่อเราจำต้องปฏิบัติกันบ่อยขึ้นเป็นปกติต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง จนเกิดเป็นความพอใจในที่สุดทั้งหมดนี้ก็ได้กลายเป็น New Normal ในสังคมของเราไปโดยสมบูรณ์ การใช้ชีวิตวิถีใหม่ที่จะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการปรับตัวของการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น Work From Home คือการอยู่ในบ้าน พร้อมทำงาน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในที่อยู่อาศัยของตนเอง ส่งผลให้ความต้องการที่พักอาศัยที่เปลี่ยนไปจากเดิม พื้นที่ที่มีขนาดเล็กอาจจะไม่เพียงพอต่อความต้องการ ต้องมีการเพิ่มขนาดพื้นที่ที่สามารถทำอะไรได้หลายหลากมากยิ่งขึ้น การดำเนินการทางธุรกรรม

สิ่งที่สำคัญจำเป็นที่จะนำพาการเปลี่ยนแปลงและเกิดความงอกงามในชีวิตวิถีใหม่ได้คือ เรื่องการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาในยุค New Normal ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนเป็นการเรียน Online Learning คือการศึกษาหาความรู้ในบ้าน การหาความรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของตัวเองด้วยการเรียนรู้ ซึ่งสามารถเลือกเรียนในเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการ สามารถย้อนกลับเพื่อทบทวนเนื้อหาและทำความเข้าใจใหม่ได้ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ซึ่งการที่ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ให้เกิดผลสำเร็จ ผู้ที่จะออกแบบชุดการเรียนรู้หลักสูตร กำหนดจุดประสงค์เป้าหมายรายวิชาต่าง ๆ ยังต้องเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาดังกล่าว เป็นผลกระทบโดยตรงที่จะทำให้การทำงานเกิดปัญหาและอุปสรรค ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ถูกเรียกได้ว่า แม่พิมพ์ของชาติ การดำรงชีวิตไม่เกิดความสุข ผลของการศึกษาจะไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ขาดประสิทธิภาพตามสถานการณ์ที่มีความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนไป

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามของมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกฝน การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม ตามสังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีจุดมุ่งหมายให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยให้มีมาตรฐานหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง เพื่อใช้เป็นหลักในการอ้างอิงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแลการตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอน

สามารถพัฒนาวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ท้นต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2546) และการที่จะพัฒนาทุนมนุษย์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542) และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ฉบับปรับปรุง 2560 ที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยทุกคน ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพด้านความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเป็นบุคคลสำคัญที่จะพัฒนาทุนมนุษย์ในระดับพื้นฐาน ก่อนที่จะพัฒนาบุคคลเหล่านั้นจะไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ผู้บริหารจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น หรือโดยอาศัยผู้อื่นมีความรู้ความสามารถด้านศักยภาพ ความชำนาญหรือความเชี่ยวชาญ โดยความสามารถในการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจ หรือประสบการณ์ออกมาในรูปของการกระทำ ให้งานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) และประสิทธิผล (Effective) โดยทำได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง หรือเป็นความชำนาญในการทำกิจกรรมได้อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็วและถูกต้อง มีทักษะในการบริหาร อันได้แก่ ทักษะมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านมนุษยภาพ ทักษะทางการศึกษาและการสอน ทักษะด้านการสื่อสารและทักษะด้านการประเมินผล เป็นต้น ซึ่งจะสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาหน่วยงานหรือสถานศึกษาของตนเองได้อย่างถูกต้องและถูกทิศทาง (Do the right things) อีกทั้งจะต้องเป็นผู้พัฒนานโยบายมากกว่าเป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ต้องอาศัยภาวะผู้นำ (Leadership) สูงขึ้น มากกว่าที่อาศัยการสั่งการหรือใช้อำนาจบังคับดังที่ผ่านมา และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสภาพความเป็นจริงของหน่วยงานหรือท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) จึงจะสามารถบริหารนำพาองค์กรให้สถานศึกษาดำเนินงานการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในเรื่ององค์กรแห่งความสุขมาใช้

Happy Workplace หรือองค์กรแห่งความสุข จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างคนในองค์กรให้เป็นคนที่มีความสุข เพราะเชื่อว่า “คน” คือปัจจัยสำคัญที่สุดขององค์กร หาก “คน” กลายเป็น “คนทำงานอย่างมีความสุข” ผลของการทำงานก็จะมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ถ้าที่ใดมีความสามัคคี คนก็จะมีความสุข แล้วที่ทำงานก็จะน่าอยู่ ถ้าที่ทำงานน่าอยู่ คนที่ทำงานก็มีความสุข สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่น่าอยู่ หมายถึง สถานที่ที่อยู่แล้วสบายใจ หากสถานที่ทำงานเป็นสถานที่แห่งความสุข พนักงานก็จะมีแต่ความสุข มีผลงานที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพ ได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่ดี เกิดคุณค่าต่อตนเอง เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อองค์กรมากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานและผู้บริหารที่ดีขึ้น ต้องมีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้น มีความรู้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรนำไปส่งต่อบุคคลในครอบครัวและชุมชน เป็นประชากรที่มีคุณค่า ส่งผลให้องค์กรมีผลผลิตสูงขึ้น คุณภาพของสินค้าและบริการที่ดีขึ้น ลดการขาดงาน การเข้างานช้า การลาป่วย ลาภิจของพนักงาน มีสังคมที่เข้มแข็งในองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงานดีขึ้น ลดอัตราการเลิกจ้างงาน ทำให้ประหยัด

ค่าใช้จ่ายในการสรรหางานและฝึกอบรมบุคลากรใหม่ ส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร ลดปัญหาความไม่พอใจ ปัญหาความขัดแย้งในการทำงาน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติงานดีขึ้น และทำให้บุคลากรมีความรักในองค์กรมากขึ้น (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพภาพ, 2552)

มนุษย์ทุกคนต่างต้องการมีชีวิตที่ดี สมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 ซึ่งการทำงานถือได้ว่าเป็นวิธีการอันดับแรกที่จะนำมาซึ่งทรัพยากรเหล่านั้น การทำงานจึงเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตที่จะส่งผลต่อความสุข เพราะฉะนั้น จึงเกิดองค์กรแห่งความสุข Happy Workplace ขึ้นเพื่อเป็นแนวคิดหลักที่จะมุ่งดำเนินงานกับกลุ่มเป้าหมายหลักคือคนทำงานในองค์กร โดยมีการส่งเสริมและพัฒนานโยบาย มีการสร้างองค์ความรู้และการขับเคลื่อนเครือข่ายในการสร้างเสริมสุขภาพชีวิตคนทำงานด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า เมื่อคนทำงานในองค์กรมีความสุข ย่อมส่งผลดีต่อผลประกอบการหรือผลผลิตขององค์กร ความผาสุกในครอบครัว ชุมชน จะส่งผลต่อสังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน (สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ แผนงานสุขภาวะองค์กรเอกชน, 2552) ในการพัฒนาองค์กรสามารถบูรณาการ โดยความครอบคลุมถึงโครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร คุณภาพของระบบงาน คน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการทำงาน เพื่อให้เป็นสถานที่ทำงานที่ศักยภาพเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืน มีภาพลักษณ์องค์กรที่ดีในสังคม สามารถเป็นแบบอย่างมุ่งสู่ความเป็นสากลและการอยู่รอดในสังคมได้ (พนัส พงษ์สุนันท์, 2542) โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย เป็นหน่วยงานที่มุ่งการพัฒนาองค์กรแห่งความสุข แต่ยังไม่ปรากฏมีการวิจัยในเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลให้ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหาร และนำไปพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2,880 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย จำนวน 341

คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่มีความกระจายและครอบคลุมตามขนาดของโรงเรียน และกำหนดวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามต้องการ ตรวจสอบความตรงของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อประเมินและตรวจสอบให้มีความครอบคลุม ถูกต้องตามนิยามของการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุข โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มี IOC ตั้งแต่ 0.60 – 1.00 นำมาใช้ จากนั้น นำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 30 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดหนองคาย และตรวจสอบความเชื่อมั่น) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และกำหนดความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ของแบบสอบถามในตอนต้นที่ 2 การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .820 แล้วจึงส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 341 ฉบับ ได้รับคืนมาทั้งหมด 341 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00 นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) เพื่อวิเคราะห์สาเหตุนำไปสู่ความต้องการจำเป็นนั้น ๆ

ระยะที่ 2 ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ประกอบด้วย 1) รองผู้อำนวยการการศึกษา จำนวน 1 คน 2) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 3) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน การหาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) จากผลการศึกษาในระยะที่ 1 มากำหนดเป็นข้อคำถามในการ ให้สัมภาษณ์โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ลำดับความต้องการจำเป็นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

รายการ	สภาพปัจจุบัน(D)		สภาพที่พึงประสงค์ (I)		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	(I - D)/D	ลำดับที่
1. ด้านคนทำงานมีความสุข	3.02	0.19	4.28	0.59	0.2945	3
2. ด้านที่ทำงานน่ายุ่	3.03	0.17	4.36	0.73	0.3085	2
3. ด้านชุมชนสมานฉันท์	3.01	0.16	4.08	0.70	0.2621	5
4. ด้านการมีสุขภาพกายดี	2.96	0.20	4.09	0.72	0.2765	4
5. ด้านการมีสุขภาพจิตดี	3.04	0.32	4.50	0.59	0.3245	1
6. ด้านการมีครอบครัวและสังคมดี	2.95	0.26	3.81	0.89	0.2245	7
7. ด้านการมีสภาพทางการเงินดี	2.92	0.25	3.84	0.80	0.2393	6
โดยรวม	2.99	0.22	4.14	0.72	0.0277	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.99$ S.D. = 0.22) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการมีสุขภาพจิตดี ($\bar{x} = 3.04$) มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมาคือ ด้านที่ทำงานน่ายุ่ ($\bar{x} = 3.03$) ด้านคนทำงานมีความสุข ($\bar{x} = 3.02$) ด้านชุมชนสมานฉันท์ ($\bar{x} = 3.01$) ด้านการมีสุขภาพกายดี ($\bar{x} = 2.96$) ด้านการมีครอบครัวและสังคมดี ($\bar{x} = 2.95$) และด้านการมีสภาพทางการเงินดี ($\bar{x} = 2.92$) ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นของการเป็นองค์กรแห่งความสุข พบว่า ด้านการมีสุขภาพจิตดี เป็นลำดับที่ 1 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.3245) ด้านที่ทำงานน่ายุ่เป็นลำดับที่ 2 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.3085) ด้านคนทำงานมีความสุขเป็นลำดับที่ 3 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.2945) ด้านการมีสุขภาพกายดี เป็นลำดับที่ 4 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.2765) ด้านชุมชนสมานฉันท์ เป็นลำดับที่ 5 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.2621) ด้านการมีสภาพทางการเงินดีเป็นลำดับที่ 6 ซึ่งมีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.2393) และด้านการมีครอบครัวและสังคมดีค่าความต้องการจำเป็น (PNI Modified = 0.2245) ซึ่งเป็นลำดับสุดท้าย

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย

ผลของการศึกษาแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างของผู้ทรงวุฒิ พบว่า มีการระบุแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยประเด็น

ต่าง ๆ จำนวน 7 ด้าน ดังนี้

1. คนทำงานมีความสุข ส่งเสริมผู้บริหารและครูให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ในองค์กร โดยมุ่งเน้นให้องค์กรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความเข้าใจในสภาพและบริบทขององค์กร ผู้บริหารต้องมอบหมายงานให้ตรงกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้บริหารต้องสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการ เปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพของผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารและครูหาเวลาทำกิจกรรมร่วมกันบ่อย ๆ สร้างความเป็นกันเองเปิดใจเปิดกว้างในการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ที่ทำงานน่าอยู่ ส่งเสริมผู้บริหารและให้เกิดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีผลต่อองค์กรและเป้าหมายขององค์กร พร้อมทั้งจะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ในรูปแบบของทีม ผู้บริหารและครูทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ ยึดหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ผู้บริหารปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการพัฒนาที่ทำงานให้น่าอยู่ คือต้องนำพาปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างเสียก่อน พาคิด พาทำ พาพัฒนา นำกิจกรรม 5 ส. มาพัฒนาองค์กรผู้บริหารและครูนำหลักธรรมสัปปุริสธรรม 7 มาปรับใช้ในการครองตนในที่ทำงาน การให้ความรักและเคารพซึ่งกันและกัน

3. ชุมชนสมานฉันท์ ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูในองค์กร เข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่าง ๆ กิจกรรมอาสาพัฒนา โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ส่งเสริมพัฒนาสภาพแวดล้อมในองค์กร ผู้บริหารต้องเป็นผู้มีจิตอาสา จิตสาธารณะ เป็นผู้มีความเสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ผู้บริหารและครูให้ความร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามาใช้บริการสถานศึกษา เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ผู้บริหารและครูน้อมนำหลักพระบรมราโชบายด้านการศึกษาพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 10 มาปรับใช้ในการพัฒนาเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. การมีสุขภาพกายดี ส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรออกกำลังกาย เพื่อสุขภาพกาย สุขภาพจิต ส่งเสริมให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ในสถานพยาบาลหน่วยงานของรัฐเป็นประจำทุกปี ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ สนับสนุนการออกกำลังกายและการตรวจสุขภาพประจำปี และการทำประกันภัยคุ้มครองตนเอง ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูเข้ารับการอบรมให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง นำหลักการของโรงเรียนวิถีพุทธมาปรับใช้ กินอยู่ดูฟังให้เป็น เลือกรับข้อมูลในการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

5. การมีสุขภาพจิตดี ส่งเสริมผู้บริหารและครูมีกิจกรรมพัฒนาทางด้านสุขภาพจิต การมองโลกแง่ดี รู้จักปล่อยวางผ่อนหนักผ่อนเบา สร้างบรรยากาศให้เกิดอารมณ์ขันให้กับชีวิต ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูปรับทัศนคติต่อวิชาชีพ โดยใช้จรรยาบรรณวิชาชีพครูเข้ามาอธิบาย ให้ความสำคัญต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ลดภาระงานให้มีความเหมาะสม ผู้บริหารประชุมวางแผนดำเนินการเป็นประจำ กิจกรรมสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูและบุคลากรทุกคน ผู้บริหารและครูฝึกเป็นคนคิดบวกมอง

โลกแง่ดี มองทุกคนเป็นกัลยาณมิตร หากเกิดข้อผิดพลาด รู้จักกล่าวคำว่าขอโทษ และขอบคุณทุกโอกาสที่เข้ามาในชีวิต

6. ครอบครัวยุติและสังคม ส่งเสริมให้ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว ตลอดจนด้านสวัสดิการต่าง ๆ เช่น เงินทุนการศึกษา โดยขอสนับสนุนจากหน่วยงานขององค์กรจัดกิจกรรมการพัฒนาองค์กรแบบองค์รวม ผู้บริหารจัดการกิจกรรมศึกษาดูงานหรือพบปะสังสรรค์ที่เปิดโอกาสให้ครอบครัวครูและบุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กร ไม่รบกวนเวลาของราชการของครูและบุคลากรมากเกินไป ผู้บริหารและครูนำหลักทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้คือบันได 9 ขั้นในการใช้ชีวิตตามแบบเศรษฐกิจพอเพียง

7. มีสภาพการเงินดี ส่งเสริมผู้บริหารและครูให้ได้รับความรู้ด้านการเงินและสวัสดิการต่าง ๆ ตั้งแต่เข้ารับราชการ ตลอดจนวิธีการประพฤติปฏิบัติตนในด้านต่าง ๆ ปลุกฝังผู้บริหารและครูเรื่องการใช้ชีวิตอย่างพอเพียงให้แก่บุคลากร โดยการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ลดการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย รู้จักเก็บออมอย่างมีวินัย ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้รับการเลื่อนเงินเดือนทุกครั้ง ให้ครูรู้จักเก็บออม เช่น เงินฝากและประกันชีวิต สนับสนุนให้ครูรู้จักวางแผนการเงิน ผู้บริหารและครูสร้างวินัยการออม และเรื่องการใช้จ่าย ให้ความสำคัญต่อสิ่งที่จำเป็นเร่งด่วนในการใช้จ่าย หางานอดิเรกสร้างรายได้พิเศษตามความถนัด

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ของการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน การที่มีอุปกรณ์ทำงานที่มีสภาพดี มีความทันสมัย และเพียงพอต่อการใช้งาน สอดคล้องกับงานวิจัยของนภัชล รอดเที่ยง เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสุขในการทำงาน ได้แก่ อายุ สภาพสมรส ตำแหน่ง การมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน อาทิ อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ สัญญาณอินเทอร์เน็ต ปริ้นเตอร์และเครื่องถ่ายเอกสาร มีความภาคภูมิใจในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งนภา ชุมหรรวรัชย์ เรื่องแนวทางในการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุข (2556) ที่ว่า มีความภาคภูมิใจในวิชาชีพ องค์กรและผลลัพธ์ขององค์กรโดยมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม มีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการทำงาน ทำงานเป็นทีม มีความสุขในการทำงาน การบริหารจัดการที่เป็นระบบ เช่น มีโครงสร้างองค์กรชัดเจน บุคลากรมีการประสานงาน ไม่ซ้ำซ้อน องค์กรได้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น การฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ได้รางวัล/ยกย่อง/เชิดชูเกียรติสำหรับบุคลากรที่ทำความดีมีศีลธรรมจากองค์กร

ด้านที่ทำงานน้อย ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาองค์กรแห่งนี้ มีความไว้วางใจการเป็นผู้นำของผู้บริหารหน่วยงานหรือองค์กร ทุ่มเทให้กับงานอย่างเต็มที่ทั้งในและนอกเวลาราชการ รู้สึกดีใจที่มีส่วนร่วมในการสร้างชื่อเสียงให้กับองค์กร มีวัฒนธรรมองค์กรมีความเหมาะสมกับเป้าหมายของหน่วยงานในปัจจุบัน มีความพอใจกับนโยบายของสถานศึกษาที่ผู้บริหารกำหนด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงานเพื่อให้องค์กรบรรลุตามวัตถุประสงค์

ด้านชุมชนสมานฉันท์ ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน ได้เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เพื่อสร้างความไว้วางใจสัมพันธ์ภาพที่ดี ความสามัคคีในหมู่คณะได้รับการยอมรับการยกย่อง ชมเชยและเป็นที่ยอมรับจากชุมชนและสังคม ได้ทำกิจกรรมเพื่อสังคม แสดงบทบาทการเป็นพลเมืองดีต่อสังคม เช่น การบริจาคโลหิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนและกิจกรรมอาสาพัฒนาชนบท มีการบริการวิชาการสู่สังคม เช่น การให้ความรู้แก่ชุมชน การทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างความสุขให้สังคม ผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การใช้พลังงานธรรมชาติทดแทนการใช้ไฟฟ้าและน้ำมัน พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานจากลม และน้ำมันไบโอดีเซล

ด้านการมีสุขภาพกายดี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรเข้าร่วมโครงการการอบรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ เช่น มีวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับการกิน การนอนที่เหมาะสมกับวัยตนเองเพื่อป้องกันโรคอ้วน โรคความดันและโรคหัวใจ ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรให้มีแผนประกันสุขภาพอื่น ๆ นอกเหนือจากการทำประกันสังคม หรือสิทธิประกันสุขภาพขั้นพื้นฐาน มีห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่ให้บริการการปฐมพยาบาลเบื้องต้น ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรให้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียด เช่น กิจกรรมการทำสมาธิ วิปัสสนากรรมฐาน การทำบุญตักบาตร การเข้าวัดฟังธรรม ได้รับการนอนที่เหมาะสมกับวัยตนเองเพื่อป้องกันโรคอ้วน โรคความดันและโรคหัวใจ ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรให้ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ส่งผลให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรให้ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี เป็นประจำทุกปี

ด้านการมีสุขภาพจิตดี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน มีทัศนคติที่ดีต่อสถานศึกษา มีความร่าเริงแจ่มใส กระตือรือร้นต่อการทำงาน คำนึงคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมของสถานศึกษามากกว่าประโยชน์ส่วนตน มีทัศนคติที่ดีต่องานที่ได้รับมอบหมาย มีอารมณ์ขันสนุกสนานกับเรื่องราวต่าง ๆ มีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน มีความสมัครสมานสามัคคีที่ดีต่อกันกับเพื่อนครูด้วยกัน

ด้านการมีครอบครัวและสังคมดี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน มีครอบครัวที่อบอุ่น ได้รับการจัดสรรเวลาทำงานอย่างสมดุล สามารถเลิกงานตรงตามเวลาเพื่อได้ใช้เวลากับให้ครอบครัว สมาชิกในครอบครัวของบุคลากร

ได้รับการเชิญชวนให้เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแข่งขันกีฬาและการทำบุญ มีวันลาคลอดบุตรและวันลาเลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสม เคยได้รางวัลการเป็นพ่อแม่ดีเด่น ลูกกตัญญูจากองค์กร บุตรหลานเคยได้รับทุนการศึกษาและช่วยเหลือค่าใช้จ่ายในการซื้ออุปกรณ์การศึกษาจากองค์กร ได้เข้าร่วมสัมมนาหรือท่องเที่ยวประจำปี และสามารถนำครอบครัวไปพบปะสังสรรค์และร่วมทำกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรได้มีการพิจารณาบุตร/หลาน หรือครอบครัว ให้ได้เข้าทำงานในองค์กรเป็นกรณีพิเศษ ความสุขของครอบครัวและสังคมดี ความสุขที่มาจากบุคลากรได้มีการให้เวลากับครอบครัวอย่างเหมาะสม คนในครอบครัวได้รับความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีการสนับสนุนส่งเสริมบุคคลในครอบครัวของบุคลากรให้มีความสุข บุคลากรได้รับกำลังใจในการทำงานจากครอบครัว เป็นที่ปรึกษาที่ดีหากบุคลากรมีปัญหาจากการทำงาน และเป็นครอบครัวที่มีความอบอุ่น สอดคล้องกับการวิจัยของสมคิด ปิ่นทอง (2556) และพิกุล พุ่มช้าง (2559) พบว่า การมีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นกำลังใจในการทำงาน ภาระงานที่รับผิดชอบ ไม่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ในครอบครัว คนในครอบครัวจะมีส่วนร่วมรับรู้และช่วยให้คำปรึกษา สมาชิกในครอบครัวภูมิใจในงาน ทุกคนจะรับรู้ปัญหาและร่วมกันแก้ไข เป็นกำลังใจให้กันและกันนั้นถือเป็นความสุขของครอบครัว

ด้านการมีสภาพการเงินดี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นเดียวกัน เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ หรือกองทุนรวมเพื่อให้บุคลากรมีเงินสะสมและกักเงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ รู้จักประมาณตน มีเหตุผลในการใช้เงิน ประหยัด/ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ลดละความฟุ้งเฟ้อในการดำรงชีพ ส่งเสริมให้มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารเงินส่วนบุคคล มีการวางแผนเก็บออมเงินเพื่อใช้ในอนาคต มีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีอย่างเหมาะสม มีการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายเป็นประจำ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ได้รับการสวัสดิการหรือได้รับการส่งเสริมจากองค์กรให้ครอบครัวที่พักอาศัย เช่น โครงการเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย มีหอพัก มีเงินค่าเช่าบ้าน

2. การหาแนวทางพัฒนาสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย

มีการกำหนดเป้าหมาย วางแผน ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง มีการตรวจสุขภาพอยู่เป็นประจำตามหลักชีวิตวิถีใหม่ สนับสนุนสื่อวัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอและเหมาะสม มอบหมายงานให้เหมาะสมกับศักยภาพของแต่ละบุคคล เชื่อมมั่นในการปฏิบัติงานของบุคลากร ติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ เสียสละเวลาเพื่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นแบบอย่างที่ดีให้กัน สร้างบรรยากาศที่ทำงานให้น่าอยู่ ส่งเสริมการทำกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ทำร่วมกัน ปรึกษาพูดคุยให้คำแนะนำเรื่องการใช้ชีวิตประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านมาในการปฏิบัติงาน และปฏิบัติตน ให้มีความสำคัญกับสมาชิกในครอบครัวของบุคลากร ให้รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร มีส่วนร่วมหรือมีการทำกิจกรรมสังสรรค์ร่วมกัน มีการวางแผนการใช้จ่ายจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ และแสวงหารายได้พิเศษด้วยการทำงานอดิเรกหรือประกอบอาชีพเสริม ใช้ชีวิตตามวิถีเศรษฐกิจพอเพียง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย สรุปได้ว่า 1) สภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ละเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้านเรียงลำดับ คือ ด้านการมีสุขภาพจิตดี ด้านที่ทำงานน้อย ด้านคนทำงานมีความสุข ด้านชุมชนสมานฉันท์ ด้านการมีสุขภาพกายดี ด้านการมีครอบครัวและสังคมดี และด้านการมีสภาพทางการเงินดี 2) สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากทุกข้อเช่นกัน 3) ผลของการพัฒนาแนวทางการสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ในมุมมองผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 พบว่ากลุ่มเป้าหมายได้เสนอแนะแนวทางการการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาทั้ง 7 ด้าน มีแนวทางการพัฒนา 4 แนวทาง ผลการยืนยันผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ผลการยืนยันและแปรผลของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ยืนยันให้ใช้ได้ทุกแนวทางทุกด้าน (ร้อยละ 100.00) จำนวน 7 ด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคายมีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไป

จากผลระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย พบว่า แนวทางการพัฒนาของการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ทั้งหมด 7 ด้านนั้น สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย หรือสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และสามารถนำแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคายและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถนำผลการวิจัยมากำหนดแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย และองค์กรหรือสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย อาจทำได้หลายประเด็นทั้งระเบียบวิธีวิจัยและหัวข้อการวิจัย ดังนี้

1. ควรศึกษาการพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาข้างเคียงและในจังหวัดอื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป
2. ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย ต่อไป
3. ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติและประเมิน ปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไปและผู้บริหารต้องออกนิเทศ หรือให้คำแนะนำให้แก่สถานศึกษา เพื่อให้เคารพสิทธิและหน้าที่ของเพื่อนร่วมงาน เพื่อให้การเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความรักความสามัคคี และทำให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่งผลให้การจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

เอกสารอ้างอิง

- ณิชา พิตยาพงศ์กร. (2563). *TDRI New Normal ของการศึกษาไทย คืออะไร เมื่อเรียนทางไกลไม่ใช่คำตอบ*. เรียกใช้เมื่อ 10 สิงหาคม 2563 จาก <https://tdri.or.th/2020/05/desirable-new-normal-for-thailand-education>
- นภัชชล รอดเที่ยง. (2550). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรที่สังกัดศูนย์อนามัยในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือกรมอนามัยกระทรวงสาธารณสุข. ใน *วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.
- พนัส พุกษ์สุนันท์. (2542). องค์ประกอบของสาธารณสุขมูลฐานและองค์ประกอบของเมืองน่าอยู่. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิกุล พุ่มช้าง. (2559). การวิเคราะห์องค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา: การวิเคราะห์โมเดลเปรียบเทียบการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รุ่งนภา ชูณหวรวัชชัย. (2556). แนวทางการพัฒนาสู่องค์กรแห่งความสุข “คึกฤทธิ์ อาร์คเทค”. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.

- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : อักษรพัฒนา.
- สมคิด ปิ่นทอง. (2556). รูปแบบการจัดการกีฬาแห่งประเทศไทยให้เป็นองค์กรแห่งความสุข. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร : องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2552). *คู่มือมาสร้างองค์กรแห่งความสุขกันเถอะ*. กรุงเทพมหานคร : แผนงานสุขภาวะองค์กรภาคเอกชน.
- โอกาส พุทธเจริญ. (2563). COVID-19: พลิกมุมคิดวิกฤตหรือโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail/Covid-19-cover-story>
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. 1970. Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 608-610.

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21
สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย*
THE GUIDELINES FOR COMPETENCY DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL
ADMINISTRATORS IN THE 21ST CENTURY UNDER THE LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS OF NONGKHAI PROVINCE

ทศพล ลูสีดา
Tassapon Luseeda
สิทธิชัย สอนสุภี
Sittichai Sonsopee
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University, Thailand.
E-mail: tassaponlu@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย 2) ศึกษา
แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่
ผู้บริหารและครู จำนวน 173 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม
และแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสภาพที่เป็นจริง ในศตวรรษที่ 21 สังกัด
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยของระดับ
สภาพที่เป็นจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ส่วนค่าเฉลี่ยระดับสภาพสมรรถนะตามสภาพที่
พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$) และ 2) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ตามความ
ต้องการจำเป็น ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.280 ถึง 0.335 ความต้องการจำเป็นด้านที่
พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด 3 ด้านอันดับแรก คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ลำดับที่ 2 คือ การบริหารความ
เปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 3 คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีความ
ต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพในการบริหารงานให้เกิดแก่องค์กร
และไม่อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ผู้บริหารมีความสามารถในการกำกับติดตาม

* Received: 8 May 2022; Revised: 20 June 2022; Accepted: 20 June 2022

การดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ ผู้บริหารได้เปิดโอกาสหรือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

คำสำคัญ: สมรรถนะ, แนวทางการพัฒนา, การบริหาร, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the need for competency development of the educational administrators in the 21st century under the local administrative organizations of Nongkhai province and 2) to study a guideline for developing the competency of the educational administrators in the 21st century under the local administrative organizations of Nongkhai province. This research was descriptive research and the samples were administrators and teachers, consisted of 173 people by simple random sampling. The data were collected in this research as a questionnaire and the Individual Interview.

The results of the research were as follows: 1) the competency of the educational administrators, the real situation in the 21st century, under the local administrative organizations of Nongkhai province, in general, the average of performance level of according to the actual situation level was at a high level ($\bar{X} = 3.78$). The mean of performance condition level according to desired condition was at the highest level ($\bar{X} = 4.95$) and 2) the development of competency of the educational administrators in 21st century school administrators under the local administrative organizations of Nongkhai province. In the overall the $PNI_{Modified}$ value was between 0.280 and 0.335. The essential requirement found that the top three highest $PNI_{Modified}$ were the achievement-oriented firstly, the change management secondly, and digital technology and innovation thirdly. Considering each item, the top 3 needed items that had the highest needs were the administrators who had unity in the management of the organization and not under the authority of local politicians, the administrators who had the ability to monitor implementation of the plan, and the administrators who had given the opportunity or use the community participation process to recognize the importance of educational administration and play a role in the improvement of educational quality.

Keywords: Competency, Guideline for Development, Administration, 21st Century

บทนำ

สถานการณ์ของโลกในศตวรรษที่ 21 (ระหว่าง ค.ศ. 2001 - 2100) มีการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์การ และพลเมืองโลกหลายด้าน ได้แก่ ความผันผวนทางเศรษฐกิจ การเข้าสู่สังคมสูงวัยของโลก การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่รวดเร็ว การปรวนแปรของสภาพภูมิอากาศ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติทางธรรมชาติของโลกมีแนวโน้มเกิด ความรุนแรงมากขึ้น และผลกระทบอื่น ๆ อีกมากมาย ทำให้องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต่างได้รับผลกระทบ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอด และมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กร จำเป็นต้องปฏิรูปตนเอง และการเปลี่ยนแปลงองค์กรครั้งใหญ่ เพื่อนำพาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องบริหารจัดการทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและความสมดุล เพื่อให้บริหารจัดการศึกษา บรรลุผลสำเร็จ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาของในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งการจัดการศึกษาสถานศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ยึดหลักการในการบริหารงาน ประกอบด้วย 1) การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องยึดหลักการศึกษาดูแลชีวิตสำหรับประชาชน 2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน ทัวถึง โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ไม่น้อยกว่า 12 ปี 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม หรือความบกพร่องทางการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส 4) การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 5) กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (วคิน โคมุต, 2560)

สถานศึกษาในสังกัดกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่บริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพคนในสถานศึกษา ให้มีคุณลักษณะที่สามารถบูรณวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ยังพบปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการศึกษาหลายประการ เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไป นโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังขาดความชัดเจน และขาดความต่อเนื่อง บางแห่งยังไม่ได้จัดโครงสร้างรองรับ

งานด้านการศึกษา ยังขาดระบบสารสนเทศ เพื่อการศึกษาที่ทันสมัยและเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน และการบริหารจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ขาดทักษะในการเป็นผู้นำการใช้หลักสูตร ครูขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และขาดทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ขาดแคลนสื่ออุปกรณ์การเรียน การสอน และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่เหมาะสม (สกุณา ปั่นทอง, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล และหาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อการบริหารการศึกษาในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เท่าเทียมมาตรฐานสากล ทำให้การบริหารในโรงเรียนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของเครชีและมอร์แกน (Krejcie, R. V., & Morgan, D. W, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 173 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน
2. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดโครงสร้างแบบสอบถาม (Test Blueprint) ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามโครงสร้างที่กำหนด นำโครงร่างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงเพิ่มเติม คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.60-1.00 ขึ้นไป และผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 30 ชุด ในโรงเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงด้วยค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของครอนบาค (Cronbach Coefficient Alpha) (Conbach, L. Joseph, 1984) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.891 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงและผ่านการเห็นชอบของอาจารย์ที่ปรึกษาไปดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) จากคณะสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดหนองคาย เพื่อแจ้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับทราบ ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลและนำส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ ถึงผู้บริหารและครูกลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง พร้อมแนบซองเอกสารเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างส่งแบบสอบถามกลับคืนมายังผู้วิจัย ส่วนเครื่องมือในการสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์ (Individual Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำนวน 173 คน โดยจำแนกแต่ละด้านตามกรอบแนวคิดการวิจัย 8 ด้าน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูล (PNI) ผลปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การทำงานเป็นทีม	3.82	0.50	มาก	4.95	0.18	มากที่สุด	0.296	7
2. ภาวะความเป็นผู้นำ	3.78	0.51	มาก	4.96	0.19	มากที่สุด	0.312	4
3. ความรู้การบริหารสถานศึกษา	3.80	0.55	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด	0.303	5
4. การมุ่งผลสัมฤทธิ์	3.71	0.56	มาก	4.95	0.17	มากที่สุด	0.335	1
5. การพัฒนาตนเอง	3.80	0.56	มาก	4.94	0.21	มากที่สุด	0.300	6
6. คุณธรรมจริยธรรม	3.88	0.62	มาก	4.97	0.15	มากที่สุด	0.280	8
7. การบริหารความเปลี่ยนแปลง	3.73	0.55	มาก	4.96	0.20	มากที่สุด	0.329	2
8. เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม	3.76	0.55	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด	0.318	3
รวม	3.78	0.55	มาก	4.95	0.19	มากที่สุด	-	-

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยของระดับสภาพที่เป็นจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ส่วนค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ระดับสภาพที่เป็นจริง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้านทุกด้าน

ผลการจัดลำดับความสำคัญของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ภาพรวมพบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.280 ถึง 0.335 ด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็นที่พบว่า มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ลำดับที่ 2 คือ การบริหารความเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 3 คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ลำดับที่ 4 คือ ภาวะความเป็นผู้นำ ลำดับที่ 5 คือ ความรู้การบริหารสถานศึกษา ลำดับที่ 6 คือ การพัฒนาตนเอง ลำดับที่ 7 คือ การทำงานเป็นทีม และลำดับที่ 8 คือ คุณธรรมจริยธรรม

ตารางที่ 2 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย รายข้อ

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. ผู้บริหารสามารถปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม	3.77	0.59	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.313	12
2. ผู้บริหารมีกระบวนการในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร	3.88	0.59	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.276	28
3. ผู้บริหารให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุน เพื่อนร่วมงานในทุกโอกาส	3.87	0.70	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด	0.279	27
4. ผู้บริหารมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ และความก้าวหน้าในวิชาชีพ	3.79	0.69	มาก	4.94	0.17	มากที่สุด	0.303	17
5. ผู้บริหารมีกระบวนการในการพัฒนาบุคลากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร	3.80	0.66	มาก	4.94	0.26	มากที่สุด	0.300	18
6. ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์/แนวทางในการพัฒนาองค์กรได้อย่างเป็นรูปธรรม	3.79	0.67	มาก	4.97	0.21	มากที่สุด	0.311	13

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
7. ผู้บริหารสามารถแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์	3.84	0.67	มาก	4.96	0.23	มากที่สุด	0.292	24
8. ผู้บริหารมีความคิดเชิงกลยุทธ์สามารถวางแผนและคาดการณ์ความสำเร็จในอนาคตขององค์กรได้	3.76	0.62	มาก	4.95	0.24	มากที่สุด	0.316	11
9. ผู้บริหารมีการสร้างทัศนคติที่ถูกต้องต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.73	0.59	มาก	4.94	0.24	มากที่สุด	0.324	9
10. ผู้บริหารสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานได้ตรงกัน	3.77	0.62	มาก	4.97	0.21	มากที่สุด	0.318	10
11. ผู้บริหารมีความรอบรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการชั้นเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ	3.77	0.59	มาก	4.95	0.28	มากที่สุด	0.313	12
12. ผู้บริหารมีความรู้ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมองค์กร	3.81	0.68	มาก	4.97	0.18	มากที่สุด	0.304	16
13. ผู้บริหารมีการประยุกต์ใช้เทคนิควิธีการบริหารใหม่ๆ	3.80	0.73	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.303	17
14. ผู้บริหารมีการกำหนดแผนกลยุทธ์วิสัยทัศน์ พันธกิจของสถานศึกษาได้ชัดเจน	3.77	0.66	มาก	4.97	0.21	มากที่สุด	0.318	10
15. ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างภาคีเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.82	0.69	มาก	4.95	0.24	มากที่สุด	0.296	20
16. ผู้บริหารมีการรวบรวมและประมวลความรู้ในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพเพื่อวางแผนการศึกษา	3.82	0.70	มาก	4.94	0.27	มากที่สุด	0.293	23
17. ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีคุณภาพ	3.77	0.65	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.313	12

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
18. ผู้บริหารปลูกฝังและส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ	3.75	0.68	มาก	4.97	0.18	มากที่สุด	0.325	8
19. ผู้บริหารมีความรับผิดชอบในการทำงาน ผลงานมีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์	3.77	0.70	มาก	4.97	0.18	มากที่สุด	0.318	10
20. ผู้บริหารได้เปิดโอกาสหรือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.66	0.68	มาก	4.94	0.23	มากที่สุด	0.350	3
21. ผู้บริหารมีวิธีการคิดเชิงระบบในการแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน การมองเห็นปัญหาแบบองค์รวมและสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.68	0.66	มาก	4.94	0.23	มากที่สุด	0.342	4
22. ผู้บริหารมีความสามารถในการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้	3.65	0.68	มาก	4.96	0.23	มากที่สุด	0.359	2
23. ผู้บริหารมีการติดตามความก้าวหน้าและความเปลี่ยนแปลงของโลก เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.77	0.67	มาก	4.94	0.27	มากที่สุด	0.310	14
24. ผู้บริหารมีการสร้างอัตลักษณ์นวัตกรรมของตนเอง เพื่อให้คนอื่นและสังคมยอมรับ	3.74	0.66	มาก	4.95	0.21	มากที่สุด	0.324	9
25. ผู้บริหารมีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาหาความรู้ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.83	0.68	มาก	4.96	0.23	มากที่สุด	0.295	21
26. ผู้บริหารมีการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง	3.82	0.62	มาก	4.94	0.26	มากที่สุด	0.293	23

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
27. ผู้บริหารดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์กร	3.82	0.68	มาก	4.92	0.29	มากที่สุด	0.288	25
28. ผู้บริหารมีความซื่อสัตย์สุจริต การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดำรงตนเหมาะสม สมกับฐานะ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	3.83	0.68	มาก	4.95	0.22	มากที่สุด	0.292	24
29. ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม ใช้หลักธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน	3.84	0.73	มาก	4.97	0.17	มากที่สุด	0.294	22
30. ผู้บริหารมีการให้ความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายด้วยความยุติธรรม	3.92	0.71	มาก	4.96	0.20	มากที่สุด	0.265	30
31. ผู้บริหารปฏิบัติงานโดยยึดหลักความถูกต้องตาม กฎหมาย กฎระเบียบ หลักเกณฑ์และ แนวทางที่กำหนด	3.89	0.69	มาก	4.98	0.15	มากที่สุด	0.280	26
32. ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของบุคลากรในองค์กร	3.92	0.76	มาก	4.98	0.15	มากที่สุด	0.270	29
33. ผู้บริหารมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรู้เท่าทัน	3.82	0.73	มาก	4.96	0.23	มากที่สุด	0.298	19
34. ผู้บริหารมีการปรับเปลี่ยนมุมมองมองเห็นความสำเร็จขององค์กรล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลง	3.77	0.64	มาก	4.95	0.27	มากที่สุด	0.313	12
35. ผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพในการบริหารงานให้เกิดองค์กรและไม่อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น	3.64	0.73	มาก	4.97	0.20	มากที่สุด	0.365	1
36. ผู้บริหารมีการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และกลุ่มคนที่หลากหลาย	3.71	0.67	มาก	4.94	0.26	มากที่สุด	0.332	7

รายการปฏิบัติ	ระดับสภาพที่เป็นจริง			ระดับสภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
37. ผู้บริหารใช้หลักและกระบวนการบริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองกับ ความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.72	0.69	มาก	4.96	0.23	มากที่สุด	0.333	6
38. ผู้บริหารมีความรอบรู้ในการใช้เทคโนโลยีและการจัดการระบบสารสนเทศ	3.80	0.64	มาก	4.97	0.21	มากที่สุด	0.308	15
39. ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ในการนำนวัตกรรมทางเลือกใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน	3.70	0.66	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.338	5
40. ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการจัดรวบรวมสื่อ นวัตกรรม การสอนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ	3.77	0.63	มาก	4.95	0.25	มากที่สุด	0.313	11
41. ผู้บริหารมีความสามารถในการ ประเมินเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาปรับปรุงการบริหารจัดการ	3.73	0.66	มาก	4.97	0.21	มากที่สุด	0.332	7
42. ผู้บริหารมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านการบริหารงานงบประมาณอย่างเป็นระบบ	3.79	0.63	มาก	4.94	0.38	มากที่สุด	0.303	17

จากตารางที่ 2 สภาพที่เป็นจริง สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นรายชื่อ พบว่าข้อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพในการบริหารงานให้เกิดแก่องค์กร และไม่อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ($PNI_{Modified} = 0.365$) ผู้บริหารมีความสามารถในการกำกับติดตามการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ ($PNI_{Modified} = 0.359$) และผู้บริหารได้เปิดโอกาสหรือใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ($PNI_{Modified} = 0.350$)

2. แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ตามความต้องการจำเป็นในการพัฒนาที่สำคัญ 3 ด้านดังนี้ 1) ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ ผู้บริหารควรตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา

เพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ 2) ด้านการบริหารความเปลี่ยนแปลง ควรเป็นผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก สนับสนุนให้ผู้บริหารมีแนวคิด หลักการ และโมเดลที่ชัดเจน โดยยึดเป้าหมายของสถานศึกษาเป็นหลักสำคัญ 3) ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ควรส่งเสริมให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่มาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยค่าเฉลี่ยของระดับสภาพที่เป็นจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$) ส่วนค่าเฉลี่ยระดับสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$) จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับสภาพที่เป็นจริงมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายด้านทุกด้าน

ดัชนีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ภาพรวม พบว่า ค่า $PNI_{Modified}$ อยู่ระหว่าง 0.280 ถึง 0.335 ความต้องการจำเป็นที่พบว่าด้านที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูงสุด มีความสำคัญเป็นลำดับที่ 1 คือ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ ลำดับที่ 2 คือ การบริหารความเปลี่ยนแปลง ลำดับที่ 3 คือ เทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เมื่อพิจารณาด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นรายชื่อ ที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความสามารถในการกำกับติดตาม การดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ ($PNI_{Modified} = 0.359$) ด้านการบริหารความเปลี่ยนแปลง รายชื่อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพในการบริหารงานให้เกิดองค์กร และไม่อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ($PNI_{Modified} = 0.365$) และด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม รายชื่อที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการนำนวัตกรรมทางเลือกใหม่มาประยุกต์ใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน ($PNI_{Modified} = 0.338$) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยที่ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น ได้เรียนรู้ทุกช่วงวัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และร่วมมือกับรัฐในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนสรณ์ พลอยทับทิม ที่กล่าวว่า 1) ผู้บริหารสามารถนำเสนอและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการให้เป็นที่ประจักษ์อย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหารควรนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินการแก้ไขปัญหาในสถานศึกษาตามความสำคัญอย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารควรจัดให้มีเว็บไซต์เครือข่ายกับต้นสังกัด เปิดโอกาสให้บุคลากรได้ศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพผ่านระบบออนไลน์ มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (ธนสรณ์ พลอยทับทิม, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีข้อค้นพบที่สำคัญทั้งจากการศึกษาเอกสาร และการเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์ (Individual Interview) สรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่า PNI_{Modified} ต่ำสุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่า PNI_{Modified} ต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีการให้ความร่วมมือ สนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่ายด้วยความยุติธรรม

2. แนวทางทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย เมื่อพิจารณาจากผลการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ประกอบไปด้วยแนวทางที่สำคัญ ดังนี้ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการทำงาน มีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมและเหมาะสม ในการตัดสินใจให้มีการยืดหยุ่นตามสถานการณ์ และบุคลากรทุกฝ่าย ได้มีแนวปฏิบัติสำหรับการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ส่งเสริมสนับสนุนดำเนินการจัดระบบการบริหารงาน ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามภารกิจของสถานศึกษา 3) พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และกำหนดเป้าหมายตามวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา 4) ส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาในวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดที่ควรพัฒนา โอกาส เพื่อให้จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการพัฒนาเครือข่ายในการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างกว้างขวาง 5) สนับสนุนความร่วมมือภายในองค์กร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการประสานการทำงานร่วมกัน โดยมีผู้บริหารเป็นผู้เชื่อมต่อระหว่างกัน 6) ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาตนเองสม่ำเสมอ และให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสร้างเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และประสานงานกับชุมชนในการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 7) ส่งเสริมผู้บริหารให้สามารถตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติของสถานศึกษา เพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ 8) ส่งเสริมด้านการพัฒนางานวิชาการ จัดประชุมสัมมนา ให้เกิดองค์ความรู้ และมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาสถานศึกษา และการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษ และสามารถนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการให้เกิดการเรียนรู้ 9) สร้างอัตลักษณ์และนวัตกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในองค์กร และนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ 10) ส่งเสริมการพัฒนาหลักธรรมาภิบาล (good government) สอดคล้องกับแผนพัฒนามาตรนโยบายของกระทรวงและจังหวัด และให้ผู้บริหารได้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน มีความศรัทธา เลื่อมใส มีค่านิยมยินดีที่จะรับจริยธรรมนั้นมาเป็นแนวปฏิบัติ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคม 11) ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมใหม่มาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาบริหารงานด้านงบประมาณอย่างเป็นระบบ

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. จากผลการวิจัยความต้องการจำเป็นสำหรับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย ในภาพรวม พบว่า ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ มีระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย จะต้องพัฒนารูปแบบการทำงาน สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ประกอบเกี่ยวกับนโยบายที่จะส่งผลต่อแนวปฏิบัติของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้ชัดเจน เพื่อที่จะให้เป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นในทุกระดับการศึกษาต่อไป

2. จากผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย พบว่า ด้านการบริหารความเปลี่ยนแปลง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำที่สุด ข้อที่ว่า ผู้บริหารมีความเป็นเอกภาพในการบริหารงานให้เกิดแก่งจักรและไม้อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมืองท้องถิ่น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการปรับตัวและยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ เนื่องจากอำนาจหน้าที่บางอย่างต้องอาศัยผู้บริหารระดับสูงในการตัดสินใจ การปฏิบัติหน้าที่ภายใต้การกำกับดูแลของผู้บริหารระดับท้องถิ่น จะต้องสามารถยึดหลักความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตน โดยอาศัยกรอบการทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565)*. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ธนัสสรณ์ พลอยทับทิม. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตภาคเหนือตอนล่าง. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- พระราชบัญญัติครูและบุคลากรทางการศึกษา 2546. (2546). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 120 ตอนที่ 52 ก หน้า 1-29 (11 มิถุนายน 2546).
- วสิน โคมุท. (2560). การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส. ใน *ปรัชญาดุซฐีกัณฑ์ (สหวิทยาการ)* วิทยาลัยสหวิทยาการ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สกุณา ปั่นทอง. (2562). รูปแบบสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ใน *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารเพื่อการพัฒนาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- Conbach, L. Joseph. (1984). *Essential of Psychology and Education*. New York : Mc-Graw Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย*
CREATING CREATIVITY ASSESSMENT FORM FOR MATTAYOMSUKSA 3
STUDENTS UNDER NONGKHAI SECONDARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

รัฐนันท์ สกุลสารทอง

Ruttanun Sakulsanthong

พัชรินทร์ ชมภูวิเศษ

Patcharin Chompuwiset

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Udon Thani Rajabhat University, Thailand.

E-mail: pup.krumath@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ หาคุณภาพของแบบวัด ตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัด หาเกณฑ์ปกติของแบบวัด และเพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 600 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งเป็นแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง ความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 มีค่าอำนาจจำแนก อยู่ระหว่าง 0.420 ถึง 0.769 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.949 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ได้ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.003 ค่าดัชนี RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.018 ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง มีค่าเท่ากับ 0.900 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัดมีค่าเท่ากับ 0.694 แสดงว่า แบบวัดความคิดสร้างสรรค์มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง เกณฑ์ปกติ มีคะแนนมาตรฐานที่ปกติตั้งแต่ T_{34} – T_{65} โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ T_{50} อยู่ที่คะแนนดิบ 75 คะแนน และได้คู่มือการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์

* Received: 13 May 2022; Revised: 29 June 2022; Accepted: 29 June 2022

คำสำคัญ: การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Abstract

The purposes of this study were to 1) create the creativity assessment form, 2) determine the quality of the creativity assessment form, 3) examine the structural elements of the creativity assessment form, 4) determining norms, and 5) create the manual for the creativity assessment form. The sample group in the study was chosen from 600 Mattayomsuksa 3 students studying in the first semester of the academic year 2021 under Nong Khai Secondary Educational Service Area Office by using Multi-stage Random Sampling method. The research tool included the creativity assessment form containing a situational test. The statistical tools used to evaluate the four aspects of quality, including 1) quick thinking, 2) flexible thinking, 3) creative thinking, and 4) thorough thinking. Data analysis employed Construct Validity Index and Discrimination, Power for the construct elements, and Confirmatory Factor Analysis (CFA) for overall validity.

The results are as follows: The situational test in the creativity assessment form indicated the value of Identification of Concept between 0.60-1.00, with Item Difficulty equaling to 0.420 - 0.769, and Overall Reliability equaling 0.949. The investigation of the structural elements of the mathematical problem solving capability assessment form using Confirmatory Factor Analysis showed the GFI equaling 0.999, the CFI index equaling 1.000, the RMR index equaling 0.003, RMSEA index equaling 0.018, NFI equaling 0.999. The fact that construct reliability equals 0.900 and average variance extracted equals 0.694 proved that the assessment form had construct validity. The norms had normal standard t-score from T_{34} - T_{65} , with normal standard t-score T_{50} at the raw score of 75. and get a manual on how to use the creativity measure.

Keywords: Creating Creativity Assessment, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จัดทำขึ้นเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ เช่นเดียวกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2579) เป็นฉบับปัจจุบัน ซึ่งมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็นผลมาจากการศึกษาสภาวะการณ์และบริบทแวดล้อม ที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ อันได้แก่ 1) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารแบบก้าวกระโดด ที่ส่งผลต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาคและของโลก 2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากร 3) ทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 : ความต้องการกำลังคนยุค 4.0 และ 4) สภาวะการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลก รวมถึงการศึกษาผลการพัฒนาการศึกษาของประเทศในปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2563) มาจนเกิดกรอบแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้ กรอบที่ 1 วิสัยทัศน์ คือ คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 กรอบที่ 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ 2) การผลิตและพัฒนาากำลังคน การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ 3) การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ 4) การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา 5) การจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 6) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา กรอบที่ 3 เป้าหมาย ประกอบด้วย การเข้าถึงการศึกษา (Access) ความเท่าเทียม (Equity) คุณภาพ (Quality) ประสิทธิภาพ (Efficiency) ตอบโจทย์บริบทที่เปลี่ยนแปลง (Relevancy) และกรอบที่ 4 ผลลัพธ์สุดท้าย คือ เด็กไทย : 3Rs 8Cs (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ปัจจุบันโลกเราได้หมุนเข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมที่ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ อย่างรวดเร็ว การศึกษาของผู้เรียนเองจำเป็นต้องปรับปรุง พัฒนา มีความยืดหยุ่น สร้างสรรค์ และท้าทาย มองทุกอุปสรรคปัญหาเป็นโจทย์ที่ต้องเรียนรู้และแก้ไข เชื่อมโยงความรู้จากอดีตสู่ปัจจุบันเท่าทันกับยุคสมัย ซึ่งทักษะที่จำเป็นของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs 8Cs สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 โดยมีรายละเอียดดังนี้ 3Rs ประกอบด้วยอ่านออก (Reading) เขียนเป็น (Writing) คณิตเลขได้ (Arithmetic) และ 8Cs ประกอบด้วยการคิดอย่างมีวิจารณญาณ แก้ปัญหาได้ (Critical thinking and Problem Solving) คิดอย่างสร้างสรรค์ คิดเชิงนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม (Cross – cultural Understanding) ความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะความเป็นผู้นำ (Collaboration teamwork and leadership) มีทักษะในการสื่อสารและการรู้เท่าทันสื่อ (Communication information and media literacy) มีทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และรู้เท่าทันเทคโนโลยี (Computing and IT literacy) มีทักษะอาชีพและการเรียนรู้ (Career and learning skills) มีความเมตตากรุณา

มีคุณธรรม และมีระเบียบวินัย (Compassion) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จะเห็นได้ว่า ในสังคมโลกพลวัต ที่มีการเปลี่ยนแปลง แสวงหาความก้าวหน้าตลอดเวลา สังเกตเห็นได้ง่ายจากการพัฒนาเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่ล้วนแล้วเกิดขึ้นได้จากกระบวนการคิดของบุคคลที่มีการคิดอย่างสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะตอบโจทย์ในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนศตวรรษที่ 21

จากการศึกษาการจัดทำดัชนีนวัตกรรมระดับโลกขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ที่ถือเป็นตัวชี้วัดความสามารถทางด้านนวัตกรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงผลผลิตด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์ การวิจัยและพัฒนา พบว่า ในปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทยถูกจัดอันดับความสามารถทางด้านนวัตกรรมอยู่อันดับที่ 43 จาก 132 ประเทศ ไม่แตกต่างจากปีที่ผ่านมามากนัก ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคหนึ่งคือผลของการพัฒนาเทคโนโลยี ที่จะช่วยสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ที่จะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2564) ดังนั้นแล้ว ประชากรไทยโดยเฉพาะเยาวชน อันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนา “ความคิดสร้างสรรค์” เอื้อให้แสวงหาความรู้ คิดค้นประดิษฐ์ รวมทั้งรู้จักที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ได้ และจากการศึกษาโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับนานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) ที่เน้นสอบประเมินผลนักเรียนอายุ 15 ปี ทั่วโลกโดยผลการประเมิน PISA 2018 ชี้ให้เห็นถึงนักเรียนไทยมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศสมาชิก OECD ทั้งด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2562) ข้อมูลนี้จึงชี้ถึงความอ่อนด้อยของระบบการศึกษา และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของชาติในอนาคต ดังนั้น ในการจัดการศึกษาของประเทศไทย จึงควรที่จะมีการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมไปถึงการเรียนรู้ในวิชาอื่น ๆ ซึ่งล้วนแต่จะต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์ด้วย และจะเห็นได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่จะทำให้คนมีศักยภาพ ทั้งนี้ ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดแก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การศึกษาที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่มุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นเพื่อให้ผู้เรียนมีศักยภาพ สามารถแข่งขันและพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปลูกฝังให้กับผู้เรียน เพราะการคิดสร้างสรรค์จะสร้างความแตกต่าง แปลกใหม่ สามารถต่อยอดความคิดเดิม ริเริ่มความคิดใหม่ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมสมัยใหม่ และจากการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย ได้มีนักการศึกษาสร้างเครื่องมือวัดความคิดสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน แต่ยังมีน้อยขาดความหลากหลาย รวมถึงสภาพพื้นที่ที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อให้เกิดแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ

และเพื่อจะนำไปส่งเสริมให้เกิดกับผู้เรียน รวมถึงบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาของชาติ ซึ่งการ
สร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการภายในจังหวัดหนองคายที่อยู่ในพื้นที่เขตพัฒนา
เศรษฐกิจพิเศษที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านอุตสาหกรรม เพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเงินทุนและนวัตกรรม
สำหรับผู้ประกอบการ SMEs และ Micro SMEs รวมถึงธุรกิจ Startup ทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม
และบริการ (สำนักงานสภาพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแห่งชาติ, 2564) ทำให้แบบวัดความคิด
สร้างสรรค์ฉบับนี้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน ที่จะเป็นกำลังคนในการขับเคลื่อนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อหาคุณภาพของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3
4. เพื่อหาเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
5. เพื่อสร้างคู่มือการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการสร้างแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้วิจัยแบ่งกระบวนการดำเนินงาน
ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย จำนวน 31 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 4,067 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ที่ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage
Sampling) ตามลำดับดังนี้ 1) ใช้อำเภอเป็นหน่วยสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง
หนองคาย อำเภอท่าบ่อ อำเภอโพนพิสัย อำเภอเฝ้าไร่ อำเภอรันทะวาปี 2) ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม
โดยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน ได้โรงเรียนจำนวน 11
โรงเรียน 3) ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยแบ่งเป็นสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน ได้นักเรียน จำนวน 600
คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าองค์ประกอบและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย องค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ โดยให้นักเรียนเขียนตอบจากสถานการณ์ โดยใช้รูปภาพในการจำลองสถานการณ์ แบ่งเป็นแบบวัดย่อย ทั้งหมด 4 ฉบับ ที่สอดคล้องกับองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับดังนี้

ฉบับที่ 1 การสร้างคำจากภาพที่กำหนด มีจำนวน 5 ข้อ

ฉบับที่ 2 การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด มีจำนวน 5 ข้อ

ฉบับที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด มีจำนวน 5 ข้อ

ฉบับที่ 4 การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด มีจำนวน 5 ข้อ

รวม 20 ข้อ ใช้เวลา 10 นาที ในการทำแบบวัดแต่ละฉบับ รวม 40 นาที การให้คะแนน ตอบตรงตามเงื่อนไขที่กำหนด ตั้งแต่ 0 ถึง 5 คะแนน รวม 100 คะแนน

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ถึงผู้บริหารโรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เตรียมแบบวัด วางแผนดำเนินการสอบ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสอบเอง

3.3 ก่อนดำเนินการสอบ ชี้แจงนักเรียนให้เข้าใจจุดประสงค์ในการวัด และประโยชน์ที่ได้รับจากการวัดอย่างชัดเจน และอธิบายวิธีการทำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

3.4 นำแบบวัดไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างดังนี้

3.4.1 การทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 100 คน นำข้อมูลที่ได้มาหาค่าอำนาจจำแนก (t-test) ของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

3.4.2 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ปรับปรุงไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 600 คน เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง และหาค่าความเชื่อมั่น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์

4.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยพิจารณาค่าสถิติ t-test

4.3 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟา (α – Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach)

4.4 การวิเคราะห์ตรวจสอบองค์ประกอบโครงสร้าง (CFA) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ วิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปร ด้วยวิธีความน่าจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood Estimates หรือ ML) เพื่อวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานที่กำหนดและ มีค่าสถิติสำคัญที่ใช้ตรวจสอบความสอดคล้องความกลมกลืนของรูปแบบความสัมพันธ์ตามภาวะ สันนิษฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (ณัฐพล แยมสะอาด, 2551)

1) ค่าไคสแควร์ (Chi-Square: χ^2) เป็นค่าสถิติที่ใช้ตรวจสอบความกลมกลืน ระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ถ้าค่าไคสแควร์มีค่าสูงมากและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าฟังก์ชันความกลมกลืน มีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือ อีกนัยหนึ่งก็คือโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานยังไม่กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งผู้วิจัยจะต้องดำเนินการปรับโมเดลต่อไป จนค่าไคสแควร์ มีค่าต่ำและไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงแสดงว่า โมเดลสมการโครงสร้างมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ดัชนีความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI) และดัชนีความกลมกลืน ที่ปรับแก้ GFI ด้วยค่าระดับชั้นความอิสระ (Adjust Goodness of Fit Index: AGFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อนปรับและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ค่าดัชนี GFI และ AGFI ควรมีค่าสูงกว่า 0.90

3) ค่าดัชนีรากมาตรฐานของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือ (SRMR) แสดงขนาดของส่วนที่เหลือโดยเฉลี่ยจากการเปรียบเทียบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี SRMR ที่มีค่าต่ำกว่า 0.05

4) ดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เป็นค่าสถิติจากข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับค่าไคสแควร์ ว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความเที่ยงตรงนั้น ไม่สอดคล้องกับความจริง และเมื่อเพิ่มจำนวนพารามิเตอร์อิสระแล้ว ค่าสถิติมีค่าลดลงเนื่องจากค่าสถิตินี้ขึ้นอยู่กับประชากรและชั้นความเป็นอิสระ RMSEA ควรมีค่าต่ำกว่า 0.05 หรือไม่เกิน 0.08 ซึ่งแสดงว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลตามประเด็นสำคัญดังนี้

1. การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน มีลักษณะเป็นรูปภาพจำลองสถานการณ์ โดยแบบวัดความคิดสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 4 ฉบับ ที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าประจักษ์และการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ ฉบับที่ 1 การสร้างคำจากภาพที่กำหนด จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 2 การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด จำนวน 10 ข้อ ฉบับที่ 4 การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด จำนวน 10 ข้อ รวม 40 ข้อ ซึ่งทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00

2. การหาคุณภาพของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คัดเลือกข้อสอบให้ได้จำนวนที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากค่าอำนาจจำแนกที่ดีที่สุดของแต่ละฉบับ ดังนี้ ฉบับที่ 1 การสร้างคำจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 2 การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 4 การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ รวม 20 ข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.76 แยกตามหัวข้อได้ดังนี้

ฉบับที่ 1 การสร้างคำจากภาพที่กำหนด มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.47 ถึง 0.74

ฉบับที่ 2 การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.44 ถึง 0.76

ฉบับที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.54

ฉบับที่ 4 การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.49 ถึง 0.58

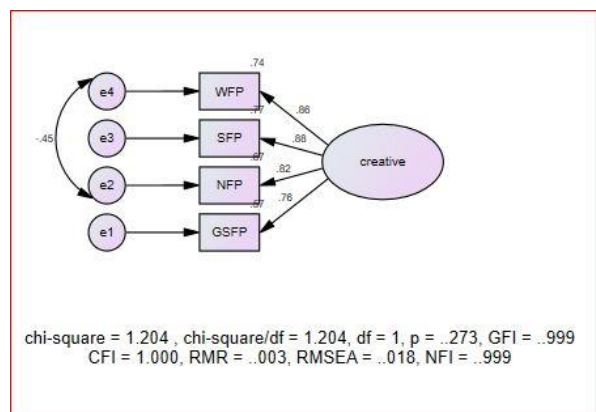
และพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) มีค่าเท่ากับ 0.94

3. วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อให้ตรงและครอบคลุมคุณลักษณะที่ต้องการของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จึงวิเคราะห์ทั้งฉบับ ซึ่งประกอบ 4 ฉบับ จำนวน 20 ข้อ ฉบับที่ 1 การสร้างคำจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 2 การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 3 การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ ฉบับที่ 4 การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด จำนวน 5 ข้อ รวม 20 ข้อ ดังแสดงในตาราง

องค์ประกอบ	Factor loading	S.E.	t	R ²
การสร้างคำจากภาพที่กำหนด WFP	0.862	0.057	20.670*	0.743
การสร้างประโยคจากภาพที่กำหนด SFP	0.880	0.047	22.707*	0.774
การตั้งชื่อเรื่องจากภาพที่กำหนด NPF	0.828	0.054	19.503*	0.686
การเดาสถานการณ์จากภาพที่กำหนด GSFP	0.756			0.572

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 1.204 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 1 ค่าความน่าจะเป็น (p) มีค่าเท่ากับ 0.273 ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.003 ค่าดัชนี RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.018 ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง ρ_c มีค่าเท่ากับ 0.900 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด ρ_v มีค่าเท่ากับ 0.694 จากค่าสถิติแสดงให้เห็นว่าโมเดล ตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. การหาเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สามารถแบ่งระดับคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนดิบตั้งแต่ 95 – 100 มีความคิดสร้างสรรค์สูง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T65 ขึ้นไป

คะแนนดิบตั้งแต่ 81 – 94 มีความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างสูง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T55 – T64

คะแนนดิบตั้งแต่ 67 – 80 มีความคิดสร้างสรรค์ปานกลาง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T45 – T54

คะแนนดิบตั้งแต่ 53 – 66 มีความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T35 – T44

คะแนนดิบตั้งแต่ 0 – 52 มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T34 ลงไป โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 50 อยู่ที่คะแนนดิบ 75 คะแนน

5. ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และเพื่อให้คู่มือนี้มีความถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งานจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคู่มือ แนะนำและปรับปรุง ได้คู่มือการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ ลักษณะของแบบวัด คุณภาพแบบวัด เวลาที่ใช้ในการดำเนินการ วิธีดำเนินการวัด เกณฑ์การตรวจให้คะแนนของแบบวัด การแปลความหมายคะแนน ตัวอย่างการตอบคำถาม

อภิปรายผล

1. การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน มีลักษณะเป็นรูปภาพจำลองสถานการณ์ โดยแบบวัดความคิดสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 4 ฉบับ สอดคล้องกับองค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ และพบว่า องค์ประกอบพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์มี 4 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ตามลำดับ ได้แบบวัดรวม 40 ข้อ ซึ่งผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดที่ 0.50 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนิยามศัพท์เฉพาะในแต่ละด้านมีความชัดเจน สามารถนำมาสร้างแบบวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด

2. การหาคุณภาพของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยพบว่า 1) ค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.76 จะเห็นได้ว่าการกระจายค่อนข้างมาก ทั้งนี้ กล่าวได้ว่าแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่สร้างขึ้นมีคุณภาพ เพราะสามารถแยกเด็กที่มีและไม่มี ความคิดสร้างสรรค์ออกจากกันได้ ดังนั้นข้อคำถาม จึงสามารถประเมินและวัดได้จริง 2) ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) มีค่าเท่ากับ 0.94 จะเห็นได้ว่า มีความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง ทั้งนี้ อาจเป็น

เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาและปรับปรุงแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำให้ข้อคำถามแต่ละฉบับวัดได้ตรงตามนิยามศัพท์เฉพาะ รวมถึงจำนวนข้อสอบไม่มากหรือน้อยเกินไป สอดคล้องกับล้วน สายยศและอังคณา สายยศ ที่กล่าวว่า จำนวนข้อสอบมีผลต่อความเชื่อถือได้ของแบบทดสอบทั้งฉบับ เพราะจำนวนข้อสอบน้อยจะทำให้ความแปรปรวนต่ำ การหาค่าความเชื่อถือได้จะมีค่าต่ำไปด้วย ดังนั้น ถ้าต้องการให้แบบทดสอบ มีค่าเชื่อถือได้สูงควรสร้างแบบทดสอบหลาย ๆ ข้อ หากแบบทดสอบมีมากพอและเป็นข้อสอบที่มีคุณภาพดี จะสามารถวัดได้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งจะมีผลต่อความแม่นยำของแบบทดสอบด้วย (อ้างถึงใน ไพชนนต์ บุญสุภา, 2546)

3. การตรวจสอบองค์ประกอบเชิงโครงสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 1.204 ค่าองศาอิสระ (df) มีค่าเท่ากับ 1 ค่าความน่าจะเป็น (p) มีค่าเท่ากับ 0.273 ค่าดัชนี GFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ค่าดัชนี CFI มีค่าเท่ากับ 1.000 ค่าดัชนี RMR มีค่าเท่ากับ 0.003 ค่าดัชนี RMSEA มีค่าเท่ากับ 0.018 ค่าดัชนี NFI มีค่าเท่ากับ 0.999 ส่วนความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง ρ_c มีค่าเท่ากับ 0.900 และค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่ถูกสกัด ρ_v มีค่าเท่ากับ 0.694 ทำให้โมเดลตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้การศึกษาข้อมูลองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่ได้จากคัดความถี่ จากทฤษฎี หรืองานวิจัยของนักวิจัยท่านอื่น ๆ อีกหลายท่านที่สอดคล้องกัน ทำให้ได้องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่มีความเชื่อถือได้ ทั้งนี้ ยังสอดคล้องกับทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ของวิชัย วงษ์ใหญ่ และอารี รังสินนท์ ที่ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่า องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ เช่นเดียวกัน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2541; อารี รังสินนท์, 2532)

4. การหาเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัดการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 คน ซึ่งมีจำนวนมากพอ ดังที่ ล้วน สายยศและอังคณา สายยศ กล่าวว่า กลุ่มตัวอย่างในการหาเกณฑ์ปกตินั้น จะต้องมากพอที่จะเป็นตัวแทนของประชากร ไม่อย่างนั้นเกณฑ์ปกติจะเชื่อมั่นไม่ได้ และผู้วิจัยได้สร้างเกณฑ์ปกติ พบว่า สามารถแบ่งระดับคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ระดับ ซึ่งคิดจากคะแนนรวมทุกฉบับ ตั้งแต่ 0 ถึง 100 คะแนน มีช่วงเกณฑ์ปกติอยู่ที่ T34-T65 (อ้างถึงใน ภิมณกาญจน์ สิริไชยพัฒน์, 2555) สามารถแปลผลได้ดังนี้

คะแนนดิบตั้งแต่ 95 – 100 มีความคิดสร้างสรรค์สูง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T65 ขึ้นไป

คะแนนดิบตั้งแต่ 81 – 94 มีความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างสูง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T55 –

T64

คะแนนดิบตั้งแต่ 67 – 80 มีความคิดสร้างสรรค์ปานกลาง และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T45 –

T54

คะแนนดิบตั้งแต่ 53 – 66 มีความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T35 –

T44

คะแนนดิบตั้งแต่ 0 – 52 มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ และมีคะแนนที่ปกติตั้งแต่ T34 ลงไป

โดยคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 50 เท่ากับคะแนน 75 คะแนน ซึ่งส่วนมากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดสร้างสรรค์ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.67 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างมีความสามารถ มีพื้นที่อยู่อาศัย หรือมีวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน ดังนั้น การนำหาเกณฑ์ปกติไปใช้ ควรคำนึงถึงเขตพื้นที่ อำเภอ หรือจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับ ศศิธร เวียงอินทร์ ที่กล่าวว่า การนำเกณฑ์ปกติที่สร้างขึ้นไปใช้ ควรเป็นนักเรียนจังหวัดร้อยเอ็ดหรือจังหวัดใกล้เคียงที่มีความสามารถและวัฒนธรรมใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่หาเกณฑ์ปกติเท่านั้น เพราะถ้าเป็นกลุ่มตัวอย่างอื่นที่มีความสามารถและวัฒนธรรมแตกต่างกันจากนี้แล้ว เกณฑ์ปกติก็จะแตกต่างกันไปด้วย (ศศิธร เวียงอินทร์, 2547)

5. การสร้างคู่มือการใช้แบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นเอกสารที่รวบรวมเนื้อหาที่จะบอกแนวปฏิบัติ เพื่อใช้ประกอบการวัดความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะทำให้สามารถเข้าใจรายละเอียดได้มากขึ้น สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของแบบวัด และลดความคลาดเคลื่อนในส่วนต่าง ๆ ของวัดได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้ขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญและศึกษาค้นคว้าการสร้างคู่มือจากนักการศึกษาหลายท่านที่สอดคล้องกัน เช่น ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ ได้กล่าวว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่กับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นหนังสือที่ให้แนวทางปฏิบัติให้กับผู้ใช้สามารถกระทำสิ่งนั้นให้บรรลุเป้าหมายได้ (ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ, 2539) และสมพล ศักดิ์ทวีกุล กิจ ได้กล่าวว่า คู่มือเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้รู้คู่มือทำความเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติตาม (สมพล ศักดิ์ทวีกุล กิจ, 2546)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบวัดที่มีลักษณะเป็นรูปภาพจำลองสถานการณ์ แบ่งออกเป็น 4 ฉบับ ฉบับละ 10 ข้อ รวม 40 ข้อ ซึ่งทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 2) การหาคุณภาพของแบบวัด โดยคัดเลือกข้อสอบให้ได้จำนวนที่เหมาะสม จำนวน 4 ฉบับ ฉบับละ 5 ข้อ รวม 20 ข้อ พบว่า มีค่าอำนาจจำแนก (t-test) รายข้อ อยู่ระหว่าง 0.42 ถึง 0.76 และพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (α) มีค่าเท่ากับ 0.94 3) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันขององค์ประกอบของแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงว่า แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ฉบับนี้มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง 4) การหาเกณฑ์ปกติ (Norms) ของแบบวัด สามารถแบ่งระดับคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 5 ระดับ และคะแนนมาตรฐานที่ปกติ 50 อยู่ที่คะแนนดิบ 75 คะแนน 5) การสร้างคู่มือการใช้แบบวัด ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ นิยาม ศัพท์เฉพาะ ลักษณะของแบบวัด คุณภาพแบบวัด เวลาที่ใช้ในการดำเนินการ วิธีดำเนินการวัด เกณฑ์การตรวจให้คะแนนของแบบวัด การแปลความหมายคะแนน ตัวอย่างการตอบคำถาม พบว่า สามารถนำไปใช้เพื่อประกอบการทำแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์เป็น แบบวัดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองคาย ผู้ที่สนใจจะนำไปใช้กับนักเรียนควรศึกษาและปฏิบัติตามคู่มืออย่างเคร่งครัด และแปลผลคะแนนให้นักเรียนทราบ เพื่อที่จะนำผลไปปรับปรุงพัฒนาศักยภาพของตนเอง

2. การนำเกณฑ์ปกติของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ ให้คำนึงถึงเขตพื้นที่ อำเภอ หรือจังหวัดที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ถ้าเขตพื้นที่ อำเภอ หรือจังหวัดมีความแตกต่างกันอย่างมาก ควรสร้างเกณฑ์ปกติขึ้นมาให้ เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของการแปลผล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถต่อยอดในประดิษฐ์หรือการรื้อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้

2. ควรมีการแปลผลแยกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจะสามารถชี้ให้เห็นว่านักเรียนแต่ละคนมีระดับความคิดสร้างสรรค์ด้านใดบ้างที่สูงหรือด้านใดบ้างที่ต่ำ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพล แยมสะอาด. (2551). การศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา 2 กรุงเทพมหานคร. ใน *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติทางการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2539). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพชยนต์ บุญสุภา. (2546). การพัฒนาแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ด้านคณิตศาสตร์ เรื่อง จำนวน และตัวเลขสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ภิมณกาญจน์ สิริไชยพัฒน์. (2555). การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 2. ใน *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2541). *กระบวนทัศน์ใหม่ : การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคล*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ศศิธร เวียงอินทร์. (2547). การพัฒนาแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์. ใน *ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการวัดผลการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2562). ผลการประเมิน PISA 2018. *บทสรุปสำหรับผู้บริหาร*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ. (2546). คู่มือการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในสถานศึกษาสังกัดกรม อาชีวศึกษา. ใน *สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา)*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ(องค์การมหาชน). (2564). *ประเทศไทยบนเวทีดัชนีนวัตกรรมโลก Global Innovation Index (GII 2021)*. เรียกใช้เมื่อ 21 มกราคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/iC0vK>
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร : פרקหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแห่งชาติ. (2564). *ความก้าวหน้าการดำเนินงานเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ*. สำนักงานสภาพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษแห่งชาติ.
- อารี รังสินนท์. (2532). *การคิดสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : ช่างฟาง.

การศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์
ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา*
STUDIES OF PRODUCTS AND ART WORKS IN COMMERCE
OF LANNA ARTISTS

สิทธิชัย อุ่นสวน

Sittichai Unsaun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nan Buddhist College, Thailand.

E-mail: S.N.Sitticha_i@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา 2) วิเคราะห์สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา 3) นำเสนอข้อมูลการผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร การวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงปฏิบัติการในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เทคนิควิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง เก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้าและผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา โดยประกอบด้วยกลุ่มศิลปิน ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตสินค้า ในแต่ละแห่งของการผลิตสินค้าทางด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา โดยกำหนดแห่งละ 7 คน ดังนั้น ผู้วิจัยจะใช้เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาทั้งหมด โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 35 รูป/คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา เป็นผลงานทางด้านศิลปะที่สามารถสร้างรายได้ให้กับศิลปินล้านนา แยกประเด็นของความเป็นผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์คือ ด้านคุณค่าของผลงานศิลปะ ด้านอัตลักษณ์ และด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ 2) ผลงานด้านศิลปะล้านนานั้น เกิดจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดจากความคิดในการที่สร้างสรรค์ของศิลปิน ความคิดสร้างสรรค์จึงมีความหมายที่ค่อนข้างกว้างและสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการ

* Received: 9 May 2022; Revised: 8 June 2022; Accepted: 20 June 2022

ผลิต การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ 3) การสร้างผลงานด้านศิลปะนั้นมีพื้นฐานที่เกิดจากความเชื่อ ค่านิยมที่แตกต่างกัน คือ ผลงานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และผลงานศิลปะที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น

คำสำคัญ: ศิลปินล้านนา, ศิลปะเชิงพาณิชย์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study products and art works in commerce of Lanna artists, 2) to analyze products and art works in commerce of Lanna artists, 3) to present information on the production of products and art works in commerce of Lanna artists. This research is a mixed methodology research included: documentary research, qualitative research, and action research by using integrated research methodology, participatory action research techniques in the field. Also, they choose a specific area, compilation data from people involved with the products and art works in commerce of Lanna artists including a group of artists, people relevant to the production of goods, organizations, or agencies engaged in the dispensation of the promotion of commercial art work's production. Choose 7 Lanna artists per each of source of commercial art products. As a result, the researcher would use them as contributors to all studies by used small focus group meetings and interviews total of 35 people.

The results of the research were as follows: 1) commercial art products and art works of Lanna artists which is a work of art that can generate income for Lanna artists. Separate issues of being a commercial art works included: the value of art crafts, identity, and the creativity of works. 2) Lanna art works caused by the creation of arts comes from the idea of artists, anyway, creativity has various meanings and can apply to production to create new inventions. 3) Creating art works is based on different beliefs and values. The Lanna art works can refer as works of art that come out from the faith of Buddhism. Buddhism similarity as the root of the creativity of art works and made from the local natural environment.

Keywords: Lanna Artists, Arts in Commerce

บทนำ

หนึ่งในภูมิภาคของประเทศไทย อาณาจักรล้านนา ซึ่งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ปัจจุบันคือ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ประกอบไปด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพะเยา จังหวัดลำปาง จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่ จังหวัดลำพูน และจังหวัดแม่ฮ่องสอน อาณาจักรล้านนามีความเจริญในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง คือมีอักษรเป็นของตนเอง มีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีจารีตเป็นของตนเอง และอื่น ๆ ล้วนแล้วก่อเกิดจากรากเหง้าเดียวกับอาณาจักรอื่น ๆ คือ การเดินทางของพระธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้เผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนมาถึงยังดินแดนแห่งล้านนา และปักหลักปักฐานอย่างมั่นคง เพราะศิลปวัฒนธรรมได้บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรนี้ได้เป็นอย่างดี (สน สีมাত্রัง, 2522)

ภาคเหนือหรือมักเรียกกันว่ากลุ่มล้านนาตะวันออก มีโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายเป็นที่เคารพสักการะ เป็นแหล่งแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของงานช่างด้านฝีมือ วัดแต่ละแห่งล้วนมีความเป็นวิจิตรศิลป์ ซึ่งเกิดจากการจินตนาการทางด้านงานศิลปะของกลุ่มศิลปินภาคเหนือทั้งสิ้น ทั้งงานประติมากรรม จิตรกรรม บ่งบอกถึงควมมีศิลป์ของชาวล้านนาเป็นอย่างดี และพระพุทธศาสนาใช้สื่อภาพจิตรกรรม ที่เป็นศิลปะหนึ่งในทัศนศิลป์เกี่ยวกับการเขียนภาพวาด ภาพเขียน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืน จึงทำให้เกิดจิตรกรรมแนววรรณคดีคือศิลปะประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับวิจิตรศิลป์ประเภทอื่น เช่น ทัศนศิลป์หรือคีตศิลป์ เป็นการแสดงออกของมนุษย์เพื่อการสื่อสารและ “สาร” ที่สื่อโดยศิลปะทั่วไป (จำนง ทองประเสริฐ, 2535) เนื่องด้วยการที่มนุษย์จะรับรู้สิ่งใดได้อย่างถ่องแท้ได้นั้น ต้องมีสื่อประกอบ เพื่อให้เห็นจินตนาการได้อย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า “หนึ่งภาพแทนคำพูดได้เป็นพัน ๆ คำ” (ศิลป์ พีระศรี, 2545) สื่อการสอนพระพุทธศาสนาที่ดีนั้นไม่จำเป็นต้องแสดงออกทางตัวอักษรทุกคำพูด บทบาทของสื่อพระพุทธศาสนานั้น เพื่อเผยแผ่หลักพุทธธรรมคำสอนทางพุทธธรรม คติความเชื่อ ประวัติศาสตร์ตลอดถึงการหล่อหลอมให้มนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ

งานจิตรกรรมเป็นศิลปกรรมอย่างหนึ่งที่มนุษย์ใช้เป็นสื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกความคิด ความเชื่อในขณะนั้น สามารถแสดงรายละเอียดของกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ สามารถแสดงอารมณ์ ของผู้สร้างงานจิตรกรรมนั้น ๆ ได้ มนุษย์สร้างงานจิตรกรรมมาตั้งแต่สมัยยังอยู่ในถ้ำ ร่องรอยขีดเขียนในถ้ำต่าง ๆ ที่พบเห็นในปัจจุบันเกิดจากฝีมือของมนุษย์โบราณ ได้สร้างผลงาน

จิตรกรรมไว้ การสร้างงานจิตรกรรมมีในทุกชนเผ่าทั่วโลก งานจิตรกรรมบางครั้งทำหน้าที่เป็นภาษาภาพ และใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ใช้สื่อสารกับจิต วิญญาณ ความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชน

ปัจจุบันผลงานด้านศิลปะได้เข้ามามีบทบาทในเชิงพาณิชย์ แต่ไม่มากนัก ซึ่งศิลปินได้ผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก เป็นของฝาก เป็นสินค้าที่มีราคาไม่แพง ไม่ต้องใช้ความวิจิตรทำให้เกิดสินค้าหลายระดับหลายราคา แต่การที่จะยกระดับสินค้าให้ได้มาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศและทั่วโลกได้นั้น ต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต หรือเป้าหมายของผู้ผลิต การที่ผลงานจะเป็นที่ยอมรับได้ ศิลปินจะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม (ฉลองเดช คูณามาศ, 2557) สินค้าเหล่านั้นถึงจะขายได้ นักศิลปะหลาย ๆ คนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะผลิตสินค้าแล้วไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เพราะงานศิลปะเป็นงานที่ศิลปินคิดว่านั้นคือความเป็นตัวตนของเขา ไม่คำนึงถึงเรื่องพาณิชย์ การผลิตผลงานแต่ละชิ้น เป็นความรักและความชอบส่วนตัว (เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ, 2542) จึงทำให้แต่ละจังหวัดไม่นิยมเรียนด้านศิลปะ และนำมาประยุกต์ในเชิงการค้า การตลาดถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศิลปินไม่แพร่หลาย เพราะการตลาดจะต้องกล่าวถึงเรื่องกำไรและขาดทุน

ปัจจุบันศิลปินล้านนาได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมของตนเองออกมาสู่สังคมอย่างหลากหลายทำให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปิน เช่น อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ อาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ถึงแม้จะเสียชีวิตแล้ว ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของงานศิลปะจังหวัดเชียงราย อาจารย์วินัย ปราบริปู จังหวัดน่าน พระสิทธิชัย ปัญญาไวย ถนัดด้านการแกะสลักของจังหวัดแพร่ อาจารย์สันติ เขียวอุไร ประธานชมรมกลุ่มศิลปินธำมัญญ์จังหวัดลำปาง เป็นต้น ผลงานล้วนตามความถนัดหรือเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเป็นปัจเจกบุคคล ยังไม่เป็นผลงานที่ออกมาเพื่อร่วมพัฒนาสังคม หรือผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายหรือการถ่ายทอดผลงานของตน อาจจะเนื่องมาจากการรวมตัวของศิลปินล้านนาคงความเป็นอัตลักษณ์แห่งปัจเจกชนยังมีมาก ต่างคนต่างคิดต่างคนต่างทำ ไม่มีสิ่งที่กำหนดกฎเกณฑ์ในสินค้าเชิงพาณิชย์ ผลงานที่จำหน่ายนั้น ศิลปินเป็นผู้กำหนดราคาเอง

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา เพื่อส่งเสริมกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะ การถอดบทเรียนกระบวนการที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัด

ล้านนา เพื่อยกสินค้าให้ได้มาตรฐาน และส่งเสริมการท่องเที่ยวตามนโยบายของภาครัฐ และยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปะในกลุ่มศิลปินล้านนาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
2. เพื่อวิเคราะห์สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
3. เพื่อนำเสนอข้อมูลการผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในภาคสนาม โดยใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ดังนี้

1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาเกี่ยวพุทธศิลปกรรม การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ศิลปะเชิงพาณิชย์รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการยกระดับสินค้า และสาระสำคัญสินค้าทางด้านศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนา รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่นๆ โดยอาศัยแนวคิดพุทธศิลปกรรมและแนวคิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นกรอบในการศึกษา

(2) ทำการศึกษาวិเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินล้านนาและการผลิตสินค้าทางด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ออกสู่ตลาด

(3) ศึกษาวิเคราะห์ผลผลิตของผลิตภัณฑ์สินค้าและผลงานศิลปะของศิลปินล้านนาที่ประสบความสำเร็จในมิติต่าง ๆ

(4) สรุปผลการศึกษาที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา การผลิตสินค้าและผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมาเกี่ยวพุทธศิลป์ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ศิลปะเชิงพาณิชย์ รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการยกระดับสินค้า และสาระสำคัญสินค้าทางด้านศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนา ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

(1) ทำการศึกษาและคัดเลือกสินค้าและผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา จำนวน 5 แห่ง โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา

(2) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับศิลปิน ผู้ผลิตสินค้าศิลปะเชิงพาณิชย์ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนาจำนวน 5 แห่งๆละ 7 คน รวมทั้งหมด 35 คน

(3) ดำเนินการศึกษาวเคราะห์แนวคิด หลักการ ความเป็นมาเกี่ยวพุทธศิลป์ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ศิลปะเชิงพาณิชย์รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการยกระดับสินค้า และสาระสำคัญสินค้าทางด้านศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนาในลักษณะของการวิเคราะห์เชิงลึก โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการศึกษาวิจัย

(4) สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือแนวคิด หลักการ ความหลักการ ความเป็นมาเกี่ยวพุทธศิลป์ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ศิลปะเชิงพาณิชย์รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการยกระดับสินค้า และสาระสำคัญสินค้าทางด้านศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนาในมิติต่างๆ ทั้งนี้ เน้นการนำผลการศึกษาวิจัยมาเผยแพร่ให้สาธารณะชนได้รับทราบ

(5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

3) การศึกษาเชิงปฏิบัติการ และวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อนำไปสู่การได้ข้อมูลเชิงลึกของการแกะสลักพระพุทธรูปไม้เมืองน่าน วัดสวนหอม ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พัฒนาการผลิตเครื่องเงินของจังหวัดน่าน ณ ศูนย์เครื่องเงินชมพุกา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน การผลิตผ้าหม้อฮ่อม ณ บ้านทุ่งไธ้ง ตำบลทุ่งไธ้ง อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง ณ บ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงรายและ การผลิตตุ๊กตาคอม ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูนเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของแต่ละพื้นที่ ให้ผู้บริโภคทั้งภายในและภายนอกจังหวัดเกิดจากการรับรู้ได้มีขั้นตอนในการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

(1) ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมข้อ ผลิตภัณฑ์แกะสลักพระพุทธรูปไม้ เครื่องเงิน ตุ๊กตาล้านนา โคมล้านนา การผลิตผ้าหม้อฮ่อม และเครื่องปั้นดินเผา จากการทบทวนวรรณกรรมและลงพื้นที่ภาคสนาม ตลอดจนข้อมูลด้าน การออกแบบ และการรับรู้จากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำมาเป็นหลักในการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างเครื่องมือในการวิจัย

(2) ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเอกลักษณ์ของพื้นที่เป้าหมาย จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเอกลักษณ์ จำนวน จังหวัดละ 5 ท่าน ตามโครงสร้างคำถามกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาเพื่อนำไปสู่การกำหนดเอกลักษณ์และองค์ประกอบสร้างสรรค์เพื่อการออกแบบสินค้า

(3) ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกลักษณ์ และองค์ประกอบสร้างสรรค์ เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลการออกแบบผลิตภัณฑ์ของศิลปินล้านนา

(4) ผู้วิจัยศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและลงพื้นที่สนาม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์การตลาดและการออกแบบผลิตภัณฑ์พระพุทธรูปไม้ เครื่องเงิน ตุ๊กตาล้านนา โคมล้านนา การผลิตผ้าหม้อฮ่อม และเครื่องปั้นดินเผา

(5) ผู้วิจัยสรุป อภิปรายผลเพื่อรายงานการวิจัยในรูปแบบเล่มวิจัย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา จากการวิจัยพบว่า สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา เป็นผลงานทางด้านศิลปะที่สามารถสร้างรายได้ให้กับศิลปินล้านนา ซึ่งอาณาจักรล้านนามีความเจริญในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง คือมีอักษรเป็นของตนเอง มีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีจารีตเป็นของตนเอง และอื่น ๆ ล้วนแล้วก่อเกิดจากรากเหง้าเดียวกับอาณาจักรอื่น ๆ เป็นฐานทำให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะซึ่งมีผลงานที่สร้างสรรค์ของกลุ่มศิลปิน คือ พระพุทธรูปไม้เมืองน่าน เครื่องเงินจังหวัดน่าน ผ้าหม้อฮ่อมจังหวัดแพร่ เครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง การผลิตตุ๊กตาคอมจังหวัดลำพูน โดยภาพรวมของสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา สามารถแยกประเด็นของความเป็นผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์คือ 1) ด้านคุณค่าของผลงานศิลปะ 2) ด้านอัตลักษณ์ และ 3) ด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

2. การวิเคราะห์สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

จากการวิจัยพบว่า การผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ทำให้ได้ทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างผลงานเชิงศิลปะ ด้านความเป็นอัตลักษณ์ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาของศิลปินล้านนาทั้ง 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย ลำพูน แพร่ และจังหวัดน่าน โดยได้ศึกษาตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นผลงานที่ส่งเสริมศิลปะล้านนาด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม เป็นต้น รวมถึงต้นทุนในการผลิต ราคาที่จำหน่าย และความภาคภูมิใจในการผลิต ที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับสร้างผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2547) โดยในการผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะล้านนาได้นั้น เกิดจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดจากความคิดในการที่สร้างสรรค์ของศิลปิน ความคิดสร้างสรรค์จึงมีความหมายที่ค่อนข้างกว้างและสามารถ นำไปใช้ประโยชน์กับการผลิต การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ

3. สรุปข้อมูลโดยภาพรวมของสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

จากการวิจัยพบว่า สินค้าและผลงานด้านศิลปะที่ถูกสร้างขึ้นของแต่ละแห่งที่ศึกษา มีประวัติความเป็นมา และเกิดขึ้นมานานแล้ว มีรูปแบบของสินค้าและผลงานที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ความโดดเด่นเฉพาะตัวของสินค้า การสร้างผลงานด้านศิลปะนั้นมีพื้นฐานที่เกิดจากความเชื่อค่านิยมที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้เป็น 2 ประการดังนี้ 1) ผลงานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากการศึกษารายงานว่า งานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีผลงานทางด้านศิลปะคือ การแกะสลักพระพุทธรูปไม้เมืองน่าน การผลิตตุ๊กตาล้านนา 2) ผลงานศิลปะที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น ด้วยบริบทท้องถิ่นแต่ละแห่ง มีปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้การรังสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะนั้นออกมามีความหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าทางด้านศิลปะ ซึ่งสามารถวิเคราะห์โดยภาพรวมได้ว่า มีผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนด ได้แก่ การผลิตผ้าหม้อฮ่อมของจังหวัดแพร่ การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง การผลิตเครื่องเงินเมืองน่าน

อภิปรายผล

จากการวิจัย การศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์เป็นการอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

อาณาจักรล้านนามีความเจริญในยุคสมัยนั้นเป็นอย่างมาก มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง คือมีอักษรเป็นของตนเอง มีภาษาพูดเป็นของตนเอง มีจารีตเป็นของตนเอง และอื่น ๆ ล้วนแล้วก่อเกิดจากรากเหง้าเดียวกับอาณาจักรอื่น ๆ คือ การเดินทางของพระธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้เผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนมาถึงยังดินแดนแห่งล้านนา และปักหลักปักฐานอย่างมั่นคง เพราะศิลปวัฒนธรรมได้บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรนี้ได้เป็นอย่างดี ด้วยภาคเหนือหรือมักเรียกกันว่ากลุ่มล้านนา ตะวันออก มีโบราณสถาน โบราณวัตถุมากมายเป็นที่เคารพสักการะ เป็นแหล่งแสดงความเป็นอัตลักษณ์ของงานช่างด้านฝีมือ วัดแต่ละแห่งล้วนมีความเป็นวิจิตรศิลป์ ซึ่งเกิดจากการจินตนาการทางด้านงานศิลปะของกลุ่มศิลปินภาคเหนือทั้งสิ้น ทั้งงานประติมากรรม จิตรกรรม บ่งบอกถึงความมีศิลป์ของชาวล้านนาเป็นอย่างดี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยตามกรอบของพื้นที่ที่ได้กำหนดของการศึกษาสินค้าเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา โดยมีสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา ดังนี้

1. การแกะสลักพระพุทธรูปไม้เมืองน่าน การสร้างพระพุทธรูปไม้ของเมืองน่าน นิยมสร้างขึ้นเพื่อถวายเป็นพุทธรูปตามหลักความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ที่ครอบครัวใดไม่มีบุตรชายและไม่มีโอกาสได้บวชในพระพุทธศาสนาแล้ว จะสร้างพระพุทธรูปถวายแทนตนเอง เสมือนหนึ่งว่าได้ใกล้ชิดพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งสร้างบุญกุศลอันยิ่งใหญ่ให้กับตนเอง เพื่อประโยชน์ในภายภาคหน้าตามความเชื่อทางศาสนา วัสดุที่นำมาแกะสลักเป็นพระพุทธรูปไม้ มักนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อมงคล เช่น ไม้ขนุน ไม้ค้ำ ไม้โพธิ์ ไม้สักทอง เป็นต้น เป็นไม้ที่หาง่ายตามท้องถิ่น และใช้เวลาแกะพระพุทธรูปไม้ไม่นาน สามารถสร้างได้หลายองค์ รวมถึงมีต้นทุนในการสร้างที่ต่ำกว่าวัสดุจำพวกเหล็ก ทองแดง ทองเหลือง ซึ่งอดีตเป็นสิ่งที่ยาก ทำให้ไม้เป็นทางเลือกสำหรับผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาจะเข้าถึงบุญได้ง่าย

2. การผลิตเครื่องเงินของจังหวัดน่าน การผลิตเครื่องประดับเงินเมืองน่าน เป็นภูมิปัญญาการทำเครื่องเงิน จากรุ่นสู่รุ่น ลวดลายเก่าแก่โบราณยังคงถูกรักษาไว้ได้ดี จากงานหัตถกรรมที่ต้องใช้ความอดทนและฝีมือเครื่องเงินเมืองน่าน เป็นงานหัตถกรรมการทำเครื่องเงิน ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์งดงามไม่แพ้ที่ใด จนกลายมาเป็นหนึ่งในของฝากที่ขึ้นชื่อของเมืองน่าน โดยมีชาวเขาเผ่าเมี่ยน (เย้า) และม้ง (แม้ว) ส่วนมากทำเป็นเครื่องประดับ เช่น กำไล สร้อยคอ สร้อยข้อมือ ต้มหู แหวน ฯลฯ ลักษณะของเครื่องเงินเมืองน่าน นอกจากจะมีความอ่อนตัวมากกว่าเครื่องเงินทั่วไปแล้ว เนื้อโลหะจะมี

ลักษณะไม่มันวาว พื้นผิวมีความเรียบ และชิ้นงานมีน้ำหนักมากกว่าสแตนเลส ลวดลายที่ปรากฏส่วนมาก มักมีที่มาจากลวดลายทางธรรมชาติ เป็นต้น

3. การผลิตผ้าหม้อฮ่อมจังหวัดแพร่ ในปัจจุบันการตัดเย็บเสื้อผ้าหม้อฮ่อม นับได้ว่าสร้างงานและทำรายได้ให้กับชาวบ้านทุ่งโฮ้งเป็นอย่างมาก ทำให้หมู่บ้านนี้ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจดี บ้านทุ่งโฮ้งได้เป็นเขตสุขาภิบาลแห่งหนึ่งของจังหวัดแพร่ ซึ่งมีร้านตัดเย็บเสื้อผ้าหม้อฮ่อมตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแต่ละร้านต่างก็มีเครื่องหมายและชื่อร้านแตกต่างกันออกไป ส่วนในด้านรูปแบบ ได้มีการปรับปรุงเสื้อผ้าหม้อฮ่อมให้มีแบบที่แตกต่างไปจากเดิม ตามความต้องการของตลาดผู้บริโภค ตัดเย็บเป็นเสื้อชาฟารี เสื้อคอเชิร์ต มีทั้งที่เป็นแบบแขนสั้นและแขนยาว เป็นต้น

4. การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง รูปแบบและศิลปะลายเวียงกาหลงมีหลากหลายรูปแบบและลวดลาย ขึ้นอยู่ช่างที่ประดิษฐ์ประดิษฐ์บรรจงวาดลวดลายศิลปะตามจินตนาการหรือตามธรรมชาติที่ตนเองได้เห็นได้พบ แล้วนำมาเขียนลงบนภาชนะต่าง ๆ จึงทำผลงานมีลักษณะที่แตกต่าง ๆ กันไป แต่ยังคงรักษารูปแบบที่สวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์เวียงกาหลง ปัจจุบัน มีกลุ่มเครื่องเคลือบดินเผาเวียงกาหลง เป็นกลุ่มผู้ผลิตหลักในผลิตภัณฑ์ มีการถ่ายทอดเทคนิคการผลิตและการเขียนลายให้คนรุ่นใหม่ และเริ่มมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ตามยุคสมัย และได้ทำการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้านในชุมชน ทำให้สมาชิกมีงานทำมีรายได้เสริม เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับชุมชน แต่ก็ยังไม่แพร่หลาย ควรขยายให้กว้างออกไปให้ครอบคลุมทั้งตำบล จะทำให้เป็นอาชีพที่ยั่งยืนของประชาชนต่อไป

5. การผลิตตุ๊กตาคอม ล้านนา ประเภทของงานศิลปหัตถกรรมตุ๊กตาล้านนา พบว่า แนวทางในการสร้างงานของทั้ง 2 ประเภท มีความสอดคล้องกันระหว่างคติในการสร้างตุ๊กตของชาวล้านนา ถ่ายทอดผ่านประเพณีทางศาสนากับคติในการสร้างตุ๊กตของชาวล้านนา ถ่ายทอดผ่านทางพิธีกรรม เนื่องจากตุ๊กตาคอมเป็นพุทธศิลปะอันเก่าแก่ กำเนิดขึ้นมาพร้อมกับความเชื่อของวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านท้องถิ่น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แทนการศรัทธาความเชื่อที่แสดงออกเป็นรูปธรรมที่สนองหน้าที่ในพิธีกรรม ส่วน “คอม” หมายถึง เครื่องสักการะเกี่ยวกับประเพณีในเดือนยี่เป็ง ซึ่งเป็นทำบุญอุทิศและย่างเข้าสู่เดือน 3 หรือฤดูหนาวนั้น ในล้านนานิยมทำคอม จุดประสงค์ก็คือ ต้องการเครื่องสักการะบูชาพระรัตนตรัย พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นรูปต่าง ๆ ทำเสาหลักไว้ด้านนอกตามสนามหน้าวัด แต่ถ้ามีการเทศน์ธรรมหลวงในเดือนอื่นที่ไม่ใช่เดือนยี่เป็ง นิยมทำคอม เครื่องสักการะที่สำคัญอย่างหนึ่งของล้านนาไทย ที่จะทำไว้บูชาทุกวัดและมีผู้มีเจตนาถวายไว้มากเนื่องจากเป็นประเพณีที่สืบทอดนับตั้งแต่เกิดจนถึงตาย และเป็นประเพณีพิเศษในรอบสิบสองเดือน ที่จัดทำขึ้นเป็นครั้งคราว ล้วนมีวัตถุประสงค์เกี่ยวเนื่องใน

ประเพณีเหล่านั้น โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา โยงใยกับความเชื่อของประชาชน ใช้เป็นเครื่องปฏิบัติในทางพิธีกรรม ถือว่าเป็นเครื่องสักการะ ซึ่งบุคคลที่ทำพิธีเชื่อว่าจะได้รับผลที่เป็นประโยชน์ คือความสุขความเจริญแก่ตนและผู้อื่น เครื่องสักการะที่สำคัญอย่างหนึ่งของล้านนาไทยที่จะทำไว้บูชาทุกวัดและมีผู้มีเจตนาถวายไว้มาก บางวัดมีเป็นจำนวนสิบชุด จุดประสงค์ก็คือ ต้องการจะบูชาพระรัตนตรัยคือ พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์

สรุป โดยภาพรวมของสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนา สามารถแยกประเด็นของความเป็นผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ได้ ดังนี้

ด้านคุณค่า ผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา ถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากการศึกษาวิจัย พบว่า งานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีผลงานทางด้านศิลปะคือ การแกะสลักพระพุทธรูปไม้เมืองน่าน การผลิตตุ๊กตาล้านนา งานศิลปะทั้งสองประเภทนี้มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ เพื่อสร้างถวายเป็นพุทธบูชา ตามคติความเชื่อและค่านิยมของพุทธศาสนิกชน ด้วยการถวายพระพุทธรูปเป็นทานไว้กับพระพุทธศาสนานั้น เชื่อว่า จะได้านิสงส์มาก มีโภคทรัพย์สมบัติ ปรารถนาสิ่งใดจะได้ดังสมปรารถนา ทำให้ค่านิยมนี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดศิลปินด้านการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงเป็นการสร้างอาชีพของกลุ่มศิลปินได้อีกด้วย เช่นเดียวกับการทำตุ๊กตาก็มีจุดมุ่งหมายถวายเป็นพุทธบูชา ตามคติความเชื่อว่า หากได้ถวายตุ๊กตาก็แล้ว จะมีสติปัญญาฉลาดหลักแหลม เป็นผู้ที่มีความงดงามทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งเป็นคุณค่าทางด้านจิตใจที่เกิดขึ้นจากความศรัทธาในพระพุทธศาสนา รวมถึงผลงานที่มีอายุเก่าแก่มูลค่าทางการตลาดย่อมสูงไปด้วย

ด้านอัตลักษณ์ ผลงานศิลปะในแต่ละประเภท จะมีความโดดเด่นเฉพาะตัวของงานศิลปะนั้น ๆ ซึ่งเกิดจากสภาพปัจจัยแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูมิประเทศรวมถึงค่านิยมทางสังคมในแต่ละยุคสมัย ทำให้ผลงานศิลปะในเชิงพาณิชย์นั้น มีความโดดเด่นเฉพาะตัวในแต่ละพื้นที่ ทำให้เป็นอีกหนึ่งสิ่งดึงดูดใจให้กับผู้ใจในสินค้าด้านศิลปะ อีกทั้งยังคงความเป็นเอกลักษณ์และจุดเด่นของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้ก็ตาม ล้วนแล้วแต่ถูกสร้างสรรค์ผลงานขึ้นมาบนพื้นฐานของวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ของสภาพสังคมบริบทชุมชนนั้น ๆ เป็นผลให้เกิดเป็นจุดขายเฉพาะตัวของผลงานทางด้านศิลปะ เช่น หากพูดถึงเครื่องเคลือบลายเวียงกาหลง ต้องเจาะจงไปที่อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย พูดถึงผ้าหม้อฮ่อม ต้องบ้านทุ่งไธ้งจังหวัดแพร่ เป็นต้น ด้วยความเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง จึงเป็นสิ่งที่ชูสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจและเป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น

ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะนั้นมีพื้นฐานที่เกิดจากความเชื่อค่านิยมที่แตกต่างกัน สามารถสรุปได้เป็น 2 ประการดังนี้ 1) ผลงานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากการศึกษาวิจัยพบว่า งานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีผลงานทางด้านศิลปะคือ การแกะสลัก พระพุทธรูปไม้เมื่อนาน การผลิตตุ๊กตาคอมลันนา งานศิลปะทั้งสองประเภทนี้ มีจุดมุ่งหมายที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ เพื่อสร้างถวายเป็นพุทธรูป ตามคติความเชื่อ และค่านิยมของพุทธศาสนิกชน ด้วยการถวายพระพุทธรูปเป็นทานไว้กับพระพุทธศาสนานั้น เชื่อว่า จะได้านิสงส์มาก มีโภคทรัพย์สมบัติ ปราปรณาสิ่งใดจะได้ดังสมปรารถนา ทำให้ค่านิยมนี้เป็นแรงผลักดันให้เกิดศิลปินด้านการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด รวมถึงเป็นการสร้างอาชีพของกลุ่มศิลปินได้อีกด้วย เช่นเดียวกับการทำตุ๊กตาคอม ก็มีจุดมุ่งหมายถวายเป็นพุทธรูป ตามคติความเชื่อ หากได้ถวายตุ๊กตาคอมแล้วจะมีสติปัญญาฉลาดหลักแหลม เป็นผู้ที่มีความมั่งคั่งทั้งในปัจจุบัน และอนาคต เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวนี้นี้ จึงเป็นที่มาของการสืบทอดภูมิปัญญาศิลปะทางด้านนี้ ทำให้เกิดศิลปินจำนวนมาก เพื่อมาผลิตสินค้าทางศิลปะด้านนี้ต่อการตอบสนองความต้องการของตลาดทั้งในอดีตและปัจจุบัน 2) ผลงานศิลปะที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น ด้วยบริบทท้องถิ่นแต่ละแห่งมีปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้การรังสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะนั้น ออกมามีความหลากหลายและมีความเป็นเอกลักษณ์อัตลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าทางด้านศิลปะ ซึ่งสามารถวิเคราะห์โดยภาพรวมได้ว่า มีผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ที่มีปัจจัยสภาพแวดล้อมเป็นตัวกำหนด ได้แก่ การผลิตผ้าหม้อฮ่อมของจังหวัดแพร่ การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง การผลิตเครื่องเงินเมื่อนาน ทั้งสามกลุ่มงานศิลปะนี้ ล้วนแต่ได้รับปัจจัยสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้ผลงานมีความหลากหลาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินกลุ่มในกลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นผลงานทางด้านศิลปะที่สามารถสร้างรายได้ให้กับศิลปินล้านนา แยกประเด็นของความเป็นผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์คือ ด้านคุณค่าของผลงานศิลปะ ด้านอัตลักษณ์ และด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ผลงานด้านศิลปะล้านนา เกิดจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดจากความคิดในการที่สร้างสรรค์ของศิลปิน ความคิดสร้างสรรค์ จึงมีความหมายที่ค่อนข้างกว้างและสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการผลิต การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ การสร้างผลงานด้านศิลปะนั้น มีพื้นฐานที่เกิดจากความเชื่อค่านิยมที่

แตกต่างกัน สามารถสรุปคือ ผลงานศิลปะที่เกิดจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นรากเหง้าของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ และผลงานศิลปะที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การวิจัยเรื่องการศึกษาสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มศิลปินล้านนา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรนำผลการวิจัยนี้ได้เผยแพร่ ในรูปของการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม จัดพิมพ์ลงตามสื่อต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ หนังสือ วารสาร นิตยสาร ในรูปของบทความวิชาการ
2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการส่งเสริมการสร้างผลงานทางด้านศิลปะ กระตุ้นการท่องเที่ยว ควรนำไปเป็นเอกสารประกอบการพิจารณา การดำเนินการในการนำกระบวนการจัดการด้านการพัฒนาผลงานทางศิลปะเชิงพาณิชย์ เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุด
3. ควรให้ผู้ประกอบการรวมถึงศิลปิน มีแนวทางในการสร้างเครือข่าย เพื่อการเรียนรู้ในการพัฒนา และการสร้างแรงจูงใจให้กับสมาชิกในชุมชนที่จะสร้างความเจริญให้กับชุมชน โดยการนำเสนอในรูปแบบของการพัฒนาผลงาน ให้ตรงตามความต้องการกับยุคสมัย
4. สามารถใช้เป็นคู่มือหรือแนวทางของชุมชน ศิลปิน ให้สามารถเข้าใจ เข้าถึง พัฒนาได้อย่างเป็นมรรคเป็นผล ตรงตามวัตถุประสงค์ของการสร้างผลงานทางด้านศิลปะ

เอกสารอ้างอิง

จำนง ทองประเสริฐ. (2535). *ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาในเอเชียอาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร : องค์การ
คำครุสภา.

ฉลองเดช คุณานุมาศ. (2557). *คติจักรวาลวิทยาพุทธศาสนาในจิตรกรรมล้านนา*. เชียงใหม่ : กู๊ดพริ้นท์
พริ้นติ้ง.

เทียนชัย ตั๋งพรประเสริฐ. (2542). *องค์ประกอบศิลป์ 1*. กรุงเทพมหานคร : เพ็ญฟ้าพริ้นติ้ง.

วิรุณ ตั๋งเจริญ. (2547). *ศิลปะหลังสมัยใหม่*. กรุงเทพมหานคร : อีแอนด์ไอคิว.

ศิลป์ พีระศรี. (2545). *บทความข้อเขียนและงานศิลปกรรมของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี*.
กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.

สน สีมাত্রัง. (2522). *จิตรกรรมฝาผนังไทย*. กรุงเทพมหานคร : พลพันธ์การพิมพ์.

กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปิน
ในกลุ่มจังหวัดล้านนา*

PROCESS OF UPGRADING ON PRODUCTS AND ART WORKS
IN COMMERCE OF LANNA ARTISTS

อรพินท์ อินวงศ์

Orapin inwong

ฐิติพร สะสม

Thitiporn Sasom

ธนวัฒน์ ศรีลา

Tanawat Srela

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nan Buddhist College, Thailand.

E-mail: orapininwong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานในเชิงคุณภาพและเชิงปฏิบัติการ การกำหนดกลุ่มพัฒนาและยกระดับสินค้าประกอบด้วยพระพุทธรูปไม้เมื่อน่านและของที่ระลึกเครื่องเงินของจังหวัดน่าน ลายผ้าหม้อฮ่อมจังหวัดแพร่ เครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลงของจังหวัดเชียงราย และหัตถ์ของจังหวัดลำพูน

ผลการวิจัย 1) กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา พบว่า มีกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ ด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ในการสำรวจงบประมาณ ระยะเวลา แบ่งออกเป็น 7 ประเภท คือ (1) ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการขยายสายการผลิต (2) การสร้างแนวคิดใหม่ในผลิตภัณฑ์เดิม (3) ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่เดิมแต่ปรับเปลี่ยนรูปแบบใหม่ (4) ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เกิดจากการปรับปรุงสูตรที่มีอยู่แล้ว (5) ผลิตภัณฑ์ใหม่ในบรรจุภัณฑ์ใหม่ (6) ผลิตภัณฑ์ที่เป็นนวัตกรรม และ (7) ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการยกระดับและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา มีแนวทางในการจัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ โดยแบ่งกระบวนการจัดการในการยกระดับออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ (1) ภาพลักษณ์ที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับผลงาน (2) การสร้างสรรค์การผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ (3) การพัฒนา

* Received: 9 May 2022; Revised: 8 June 2022; Accepted: 20 June 2022

ผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า (4) การบริหารทางการตลาดในการยกระดับสินค้า (5) การสร้างเครือข่ายของผลงานด้านศิลปะ

คำสำคัญ: กระบวนการยกระดับสินค้า, ศิลปินล้านนา, ศิลปะเชิงพาณิชย์, ผลงานศิลปะ

Abstract

This research article's objectives were 1) to study the process of upgrading on products and art works in commerce of Lanna artists, 2) to present a method for upgrading and creating added value of products and art works in commerce of Lanna artists. This was the mixed-method research which consist of qualitative and action research. Determination of product development and upgrade groups. It consists of a wooden Buddha image and silverware souvenirs of Nan Province, Mo Hom cloth pattern from Phrae province, Wiang Kalong pattern pottery from Chiang Rai Province, and Huatung Khom from Lamphun Province.

The results of the research were 1) the process of upgrading on products and arts in commerce of Lanna artists found that there was a strategy to create commercial products with proper techniques on purpose. According to the survey, the budget and timeline were divided into seven categories: (1) products resulting from an expansion of production lines, (2) the creation of new concepts in existing products, (3) existing products with a redesign, (4) new products resulting from improvements to existing formulations, (5) new products in new packaging, (6) innovative products, and (7) creative products. 2) Guidelines for upgrading and creating added value of products and arts in commerce of Lanna artists. There was a way to manage and promote the production of commercial art products by dividing the management process in upgrading into 5 areas these were: (1) an image that can add value to the work, (2) creation of products in commercial arts, (3) product development and add value to the product, (4) marketing management to upgrade products, and (5) creation network of arts.

Keywords: Process of Upgrading Products, Lanna Artists, Commercial Arts, Art Works

บทนำ

การสร้างอัตลักษณ์ทางศิลปะและความเป็นตัวตนของศิลปิน จนกลายมาเป็นศิลปินล้านนา ประกอบขึ้นมาจากหลาย ๆ ส่วน องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นผลผลิตทางสังคมวัฒนธรรมที่เป็นเชิงกระบวนการ เกิดจากสถาบันศิลปะ เกิดจากชุมชนศิลปะ เกิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ซึ่งถูกกำหนดภายใต้บริบทของสังคมหนึ่ง ๆ ในแต่ละช่วงเวลาและสถานการณ์ การแสดงออกถึงความเป็นล้านนาในลักษณะต่าง ๆ จึงเป็นความพยายามของศิลปินที่จะแสดงออกทางวัฒนธรรม เพื่อแยกแยะตัวตนของตนเองและกลุ่มคนออกจากคนอื่น ๆ เพื่อสร้างพื้นที่ของการแสดงออกถึงความเป็นล้านนาของกลุ่มตนเอง ภายใต้ความเป็นไทยในแบบอื่น ๆ ทั้งโดยการอธิบายความเป็นมาของตนเองผ่านเรื่องเล่า คำอธิบายถึงตัวตนและแนวคิดในการสร้างผลงาน โดยเน้นย้ำถึงความเป็นคนล้านนาที่มีที่มาจากรากเหง้า เพื่อแสดงถึงความเป็นของแท้ (authenticity) ในการแสดงออกถึงความเป็นล้านนา จากการจินตนาการทางด้านงานศิลปะของกลุ่มศิลปินภาคเหนือทั้งสิ้น ทั้งงานประติมากรรม จิตรกรรม บ่งบอกถึงความคิดของชาวล้านนาเป็นอย่างดี และพระพุทธศาสนาใช้สื่อภาพจิตรกรรมที่เป็นศิลปะหนึ่งในทัศนศิลป์เกี่ยวกับการเขียนภาพวาด ภาพเขียน ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาได้อย่างกลมกลืน จึงทำให้เกิดจิตรกรรมแนววรรณคดี คือศิลปะประเภทหนึ่ง เช่นเดียวกับวิจิตรศิลป์ประเภทอื่น เช่น ทัศนศิลป์หรือคีตศิลป์ เป็นการแสดงออกของมนุษย์เพื่อการสื่อสารและ “สาร” ที่สื่อโดยศิลปะทั่วไป (ดวงมน จิตรจันทน์, 2527) การสร้างงานจิตรกรรมมีในทุกชนเผ่าทั่วโลก งานจิตรกรรมบางครั้งทำหน้าที่เป็นภาษาภาพ และใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ใช้สื่อสารกับจิต วิญญาณ ความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนความหมายของจิตรกรรม (มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2547)

จึงกล่าวได้ว่า จิตรกรรม หมายถึง รูปเขียนสีที่เป็นงานตกแต่งบนระนาบ 2 มิติ และบนพื้นผิว 3 มิติ โดยช่างฝีมือที่เรียกว่า ประณีตศิลป์ ซึ่งเป็นงานประเภทประดับตกแต่งที่เน้นทักษะฝีมือที่ใช้สีเดียวหรือหลายสี ที่แสดงความชัดเจนในฝีมืออันประณีตบรรจง และเน้นเนื้อหาสาระเรื่องเล่าด้วยภาพแสดงบางตอนที่สำคัญหรือโดดเด่น จิตรกรรม (Painting) เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน การวาด และระบายสี เพื่อให้เกิดภาพบรรลุเป็นงานศิลปะที่มี 2 มิติ เป็นรูปแบบ ไม่มีความลึกหรือนูนหนา แต่สามารถเขียนลงตาให้ เห็นว่ามีความลึกหรือนูนได้ ความงามของจิตรกรรมเกิดจากการใช้สีในลักษณะต่าง ๆ กัน

ปัจจุบันผลงานด้านศิลปะได้เข้ามามีบทบาทในเชิงพาณิชย์ แต่ไม่มากนัก ซึ่งศิลปินได้ผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก เป็นของฝาก เป็นสินค้าที่มีราคาไม่แพง ไม่ต้องใช้ความวิจิตร ทำให้เกิดสินค้าหลายระดับหลายราคา แต่การที่จะยกระดับสินค้าให้ได้มาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศและทั่วโลกได้นั้น ต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต หรือเป้าหมายของผู้ผลิต การที่ผลงานจะเป็นที่ยอมรับได้ ศิลปินจะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมสินค้าเหล่านั้นถึงจะขายได้ นักศิลปะหลาย ๆ คนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะผลิตสินค้าแล้วไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เพราะงานศิลปะเป็นงานที่ศิลปินคิดว่า นั่นคือความเป็นตัวตนของเขา ไม่คำนึงถึงเรื่องพาณิชย์ การผลิตผลงานแต่ละชิ้นเป็นความรักและความชอบส่วนตัว จึงทำให้แต่ละจังหวัดไม่นิยมเรียนด้าน

ศิลปะ และนำมาประยุกต์ในเชิงการค้า การตลาดถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศิลปินไม่แพร่หลาย เพราะการตลาดจะต้องกล่าวถึงเรื่องกำไรและขาดทุน เพื่อให้ศิลปินล้านนาได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมของตนเองออกมาสู่สังคมอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปิน เช่น อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ อาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ถึงแม้อาจารย์บางท่านจะเสียชีวิตแล้ว ยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของงานศิลปะในจังหวัดเชียงราย อาจารย์วินัย ปราบริปู จังหวัดน่าน พระสิทธิชัย ปัญญาไวย หนัดด้านการแกะสลักของจังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง เป็นต้น ผลงานล้วนเป็นไปตามความถนัดของตนเอง แต่ส่วนใหญ่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานส่วนปัจเจกบุคคล ยังไม่เป็นผลงานที่ออกมาเพื่อร่วมพัฒนาสังคม เนื่องมาจากการรวมตัวของศิลปินล้านนา คงความเป็นอัตลักษณ์แห่งปัจเจกชนยังมามาก ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ

จากความสำคัญและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินล้านนาได้พัฒนาออกมาเป็นผลงานทางศิลปะ และเป็นที่ต้องการของผู้พบเห็นของนักท่องเที่ยวที่แสวงหางานศิลปะ เพื่อเก็บสะสมหรือสนองความต้องการของตนเอง ดังนั้น เพื่อการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์งานศิลปะของศิลปินล้านนาเข้าสู่เส้นทางการตลาดในเชิงพาณิชย์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาวิจัยถึงกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา และการส่งเสริมการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ให้เป็นล้านนาตะวันออกแห่งศิลปะอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Plan) ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างผลงานเชิงศิลปะ ด้านพาณิชย์ด้านการตลาด ด้านความเป็นอัตลักษณ์ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกศิลปินล้านนา 4 จังหวัดภาคเหนือ ที่มีผลงานโดดเด่นจังหวัดละ 5 คนรวมเป็น 20 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นผลงานที่ส่งเสริมศิลปะล้านนาด้าน จิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม เป็นต้น ที่มีบทบาทและ

ความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับศิลปิน และส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

1.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด รูปแบบ การจัดการ และแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์ การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และกระบวนการบริหารจัดการเกี่ยวกับการค้าและการตลาดระดับจังหวัด

1.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงคุณภาพ โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญ คือ แนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการผลิต และแนวทางการจัดการด้านการผลิต คุณภาพสินค้า การตลาด และการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

1.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะ

2. วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อสร้างกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยมีกระบวนการดังนี้

2.1 กำหนดพื้นที่ศึกษา กลุ่มพัฒนาและยกระดับสินค้า ผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์ 4 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดน่าน จังหวัดแพร่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน

2.2 กำหนดเป้าหมายหลัก (Flagsips) ทางการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า ซึ่งครอบคลุมการวิจัยกลุ่มเครือข่ายยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะและงานสร้างสรรค์ 4 จังหวัด 5 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) พระพุทธรูปไม้เมืองน่าน ณ วัดสวนหอม ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ของที่ระลึกเครื่องเงินของจังหวัดน่าน ณ ศูนย์เครื่องเงินชมพูกา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 3) ลายผ้าหม้อฮ่อม ณ บ้านทุ่งโฮ้ง ตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมืองจังหวัดแพร่ 4) เครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง ณ บ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 5) หัวตุ้ง โคม ณ บ้านสันกำแพง ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

2.3 ดำเนินการออกแบบสินค้าและร่วมมือกับผู้ผลิตได้ร่วมผลิตสินค้าตัวอย่างเช่น หัวตุ้ง พระพุทธรูปไม้ของที่ระลึกที่ทำจากเครื่องเงิน ถ้วยกาแฟลายเวียงกาหลง

2.4 นำสินค้าที่ได้ไปประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ และการจัดนิทรรศการเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับชมและสั่งซื้อสินค้า

2.5 เสวนากลุ่มย่อยเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

2.6 สรุปวิเคราะห์กระบวนการยกระดับสินค้าให้ได้มาตรฐาน เพื่อนำไปประยุกต์ผลิตภัณฑ์ด้านศิลปะร่วมสมัย

2.7 ขยายเครือข่ายการกลุ่มผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้กระบวนการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive random) อันเป็นการเลือกตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพิจารณาเลือกตัวอย่างด้วยตนเอง จำนวน 60 รูป/คน ดังนี้

1) กลุ่มผู้ผลิตสินค้าและยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะและงานสร้างสรรค์ 4 จังหวัด จำนวน 5 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ 1) พระพุทธรูปไม้เมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ของที่ระลึกเครื่องเงินของจังหวัดน่าน 3) ผ้าหม้อฮ่อม จังหวัดแพร่ 4) เครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย 5) หัวตุ้ง โคม จังหวัดลำพูน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าละ 5 รูป/คน รวม 20 รูป/คน

2) ผู้ประกอบการของศูนย์จำหน่ายสินค้าของศิลปินล้านนา ได้แก่ 1) วัดสวนหอม ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 2) ศูนย์เครื่องเงินชมพูกา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมือง จังหวัดน่าน 3) บ้านทุ่งโฮ้ง ตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 4) บ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 5) บ้านสันกำแพง ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผู้ประกอบการ ละ 5 รูป/คน รวม 20 รูป/คน

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ ในจังหวัดน่าน แพร่ เชียงราย และจังหวัดลำพูน ได้แก่ สภาหอการค้าจังหวัด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น /องค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานพัฒนาชุมชนสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจังหวัดละ 5 รูป/คน รวม 20 รูป/คน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา เป็นการสร้างผลงานเชิงศิลปะด้านพาณิชย์ ด้านการตลาด ด้านความเป็นอัตลักษณ์ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษา โดยได้ผลการศึกษาจากที่มีผลงานโดดเด่นของจังหวัดในภาคเหนือตอนบน อันได้แก่ จังหวัดเชียงราย ลำพูน แพร่ และจังหวัดน่าน ที่มีปราชญ์ชาวบ้านท้องถิ่นด้านศิลปะ หรือศิลปินที่มีความรู้ความสามารถในการสรรค์สร้างผลงานด้านศิลปะ ที่ได้มีการแสดงและจำหน่าย เกิดเป็นรายได้ในท้องถิ่น มีผลงานที่ส่งเสริมศิลปะล้านนาด้านจิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม เป็นต้น ที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการยกระดับสินค้า และผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา จากการศึกษาตรวจสอบข้อมูล ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ จึงได้มาซึ่ง 7 ประเด็น ได้แก่

1. ภาพลักษณ์ที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับผลงาน
2. การสร้างสรรค์การผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า
4. การบริหารทางการตลาดในการยกระดับ
5. การสร้างเครือข่ายของผลงานด้านศิลปะ
6. การส่งเสริมในการช่วยยกระดับและสร้างมูลค่าของผลงานด้านศิลปะ
7. การอนุรักษ์ศิลปะภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สำคัญทราบถึงความหมายของการ

สร้างสรรค์งานศิลปะ ที่ได้คิดแก้ปัญหาและพัฒนาจนสามารถประดิษฐ์ผลิตผลใหม่ ๆ การคิดริเริ่มในสิ่งที่แปลกใหม่ ได้ตอบสนองความต้องการของตนเองและสังคม รวมถึงการแยกแยะองค์ประกอบแยกแยะไม่ได้ว่า ส่วนใดคือศิลปะ ส่วนใดคือไม่ใช่ ก็ย่อมเกิดการตระหนักรู้ ไม่มีการรองรับความชอบธรรม มีกระบวนการส่งเสริมสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา นำแนวทางการพัฒนาและยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ได้อย่างดี เข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้สมัยใหม่ และมีการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด

ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของสินค้าและงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา สินค้าและงานศิลปะที่สร้างสรรค์ ก็มีผลในการช่วยพัฒนาคุณภาพและรูปแบบสินค้าให้เกิดความได้เปรียบในด้านความแตกต่างด้วยเช่นเดียวกัน การเพิ่มมูลค่าด้วยความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ให้ความสำคัญในการผลิตสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ให้ความสำคัญในการผลิตตั้งแต่ต้นจนถึงขั้นตอนสุดท้ายการผลิต ไม่ว่าจะใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพผสานใส่ความชำนาญด้านหัตถกรรม โดยช่างผู้มีความละเอียดอ่อน มีรูปแบบและเอกลักษณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและงานด้านศิลปะ ที่ต้องอาศัยการเข้าถึงความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง การค้นหาความต้องการของผู้บริโภค จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ หรือกลุ่มเป้าหมาย ตามกลไกของตลาด และต้องคำนึงถึงศักยภาพในพื้นที่การผลิตด้วย ซึ่งเกิดจากแนวคิดทางการตลาด โดยใช้กลไกขับเคลื่อนในการสร้างผลงานตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ สาเหตุที่ต้องเลือกตลาดเป้าหมาย เนื่องจากเป็นการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในการดำเนินแผนการตลาดที่ได้ผล หากไม่เลือกตลาดเป้าหมาย การนำเสนอสินค้าหรือบริการ รวมทั้งการกำหนดราคาหรือมูลค่าของผลงานที่ต้องสามารถสร้างผลกำไร พร้อมกับดึงดูดให้กลุ่มเป้าหมายเกิดพฤติกรรมในการบริโภคอย่างต่อเนื่อง และเป็นกลไกที่สร้างความเจริญเติบโตของธุรกิจ เป็นการสร้างผลกำไร เพิ่มมูลค่าสินค้าได้อย่างดี เพราะการพัฒนากลยุทธ์ตลาด มีส่วนในการช่วยให้เกิดการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะ การใช้กลยุทธ์ การสะสมความคิด พัฒนาและทดสอบแนวคิด แนะนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด ทั้งนี้ งานศิลปะกับการพัฒนาเศรษฐกิจในตลาดงานศิลปะในเชิงพาณิชย์ ทำให้เกิดกระบวนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการควบคุมกิจกรรมทางการตลาด ที่ทำให้เกิดการสืบสานถ่ายทอดให้กับคนในสังคมได้รับรู้ ตระหนักถึงคุณค่าคุณประโยชน์และนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานการณ์ โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มเครือข่ายและภาคอื่น ๆ ที่มีความสามารถร่วมกัน ที่จะช่วยยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะและสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ จึงสามารถสรุปกระบวนการส่งเสริมสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

2. แนวทางการยกระดับและการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา หลักที่สำคัญคือ การยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาที่ได้จากชุมชน ในกระบวนการให้ความรู้ นั้น ได้มีการให้ความรู้ แก่ชุมชนในการให้ความรู้เรื่องของผลิตภัณฑ์ เพื่อชุมชนจะได้นำไปพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลง ผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคหรือตลาด ทั้งนี้ ในการให้กระบวนการให้ความรู้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปอย่างทั่วถึงทุก ๆ พื้นที่ก็ต้องอาศัยการสนับสนุนและส่งเสริมการ ฝึกอบรมจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด และสำนักงานพัฒนาชุมชนเป็นสำคัญ เนื่องจากองค์กรถือเป็น ส่วนหนึ่งสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มของชุมชนในพื้นที่ หรือเข้าใจถึงความต้องการของชาวบ้านที่เป็นผู้ผลิตว่า ควรจะเสริมสร้างและส่งเสริมในเรื่องใด โดยได้มีการสนับสนุนผ่านนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ ช่วยใน การส่งเสริมระบบการเรียนการสอนศิลปะ การที่หน่วยงานทำหน้าที่ให้ความรู้ หรือประสานส่งเสริมด้าน การบริหารจัดการทางธุรกิจ ผ่านระบบและกลไกทางการตลาด รวมถึงการส่งเสริมของผู้เกี่ยวข้องในงาน ศิลปะการเข้าถึงพื้นที่ และการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน ทั้งนี้ กระบวนการให้ความรู้ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ องค์ความรู้ที่พัฒนาชุมชนของศิลปิน ให้ช่วยเหลือเกิดเป็นความรู้สมัยใหม่ ให้ความรู้ แนวคิดในการ สร้างคุณค่า เป็นการมองในทัศนะของผู้บริโภค โดยค้นหาความต้องการที่ลึกอยู่ในใจของผู้บริโภค และ การจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ให้กับสาธารณะได้รับรู้ และมีการจัดเก็บองค์ความรู้เชิงประจักษ์จาก ข้อมูล รวมถึงความรู้ความเข้าใจในเทคนิคของศิลปินผู้ผลิตผลงาน อย่างไรก็ตาม การให้ความรู้แก่ชุมชน เป็นส่วนในการพัฒนาความรู้และสร้างกลยุทธ์การตลาด และการสร้างนวัตกรรมสินค้าใหม่ ๆ ที่ครอบคลุมให้แก่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์

การจัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ กระบวนการจัดการส่งเสริม พัฒนา สินค้า นั้น มีการจัดการให้อยู่ในระดับต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการยกระดับสินค้า อีกทั้งภาคีเครือข่ายด้าน ต่าง ๆ โดยได้แบ่งกระบวนการจัดการในการยกระดับออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. ภาพลักษณ์ที่สามารถสร้างมูลค่าให้กับผลงาน คุณค่าด้านความรู้สึกรักนึกคิดของลูกค้าที่มีต่อ ผลิตภัณฑ์หรือบริการ การสร้างมูลค่าเพิ่มโดยการสร้างคุณค่า การสร้างความพึงพอใจแก่กลุ่มเป้าหมาย ที่ตรงตามความต้องการของกลุ่มผู้ซื้อ ถือได้ว่าเป็นการดึงดูด ด้วยการสร้างคุณค่าเพิ่มที่มอบให้แก่ลูกค้า

2. การสร้างสรรค์การผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ โดยหาจุดเด่นสุดของทุกชุมชนทั้ง ประเทศ แล้วสร้างเสริมกำลังลงไปอย่างมีชั้นเชิง รวบรวมสำรวจให้เห็นระดับของการพัฒนาว่า ชุมชนนั้น อยู่ในระดับขั้นใด หาแนวคิดใหม่ ๆ ในการสร้างสรรค์ศิลปะแบบเดิม ให้เกิดรูปแบบใหม่ผสมผสานสะท้อน ความมีเอกลักษณ์ของสินค้าออกมาให้ได้

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า เป็นการพัฒนาเพื่อปรับปรุง หรือ เปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค โดยอาศัยทั้งระบบและกลยุทธ์ ก่อให้เกิด ผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ การสร้างแนวความคิดผลิตภัณฑ์ เป็นขั้นตอนเริ่มต้นสำคัญที่มีผลต่อ ความสำเร็จในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

4. การบริหารทางการตลาดในการยกระดับสินค้า การบริหารทางการตลาดที่สามารถสร้างความสำเร็จตามความมุ่งหมาย และทำให้เกิดแนวทางในการติดตามประเมินผล และควบคุมการดำเนินงาน กิจกรรมกลุ่มผู้บริโภคที่องค์กรธุรกิจได้กำหนดไว้ เป็นกลุ่มที่สร้างเป้าหมายต่อการสร้างสรรค์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ขึ้นมา

5. การสร้างเครือข่ายของผลงานด้านศิลปะ พัฒนาไปสู่การจัดตั้งเป็นองค์กร หรือเป็นรูปแบบการดำเนินการในลักษณะสมาคม โดยมีการรวมตัวการสร้างเครือข่าย และมีเป้าหมายในการดำเนินการนำเสนอ เคลื่อนไหวที่ชัดเจน ทำความเข้าใจในพฤติกรรมของผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายของตน

อภิปรายผล

จากผลวิจัยเรื่อง “กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลจากวิจัยกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ประกอบขึ้นมาจากหลาย ๆ ส่วน องค์ประกอบที่สำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นผลผลิตทางสังคม วัฒนธรรม ที่เป็นเชิงกระบวนการที่เกิดจากสถาบันศิลปะ เกิดจากชุมชนศิลปะ เกิดจากวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐอีกด้วย และในการการยกระดับสินค้านั้น ถือเป็นกระบวนการที่ทำให้สินค้าที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาสินค้าเดิมให้ดียิ่งขึ้น และเป็นการสนองความต้องการของผู้บริโภค ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนานั้น ศิลปินล้านนาได้ถ่ายทอดจินตนาการของตนผ่านสื่อจิตรกรรม หรืองานจิตรกรรมเป็นศิลปกรรม ที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของการสร้างสรรค์จินตนาการ และความบังเอิญต่อผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นและในเชิงพาณิชย์นั้น งานศิลปะที่เกี่ยวข้องได้ออกแบบมาเพื่อเป็นการสนับสนุนการค้า และการบริการให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เป็นการแสดงสินค้าและผลงานด้านศิลปะมาจำหน่าย และช่วยสร้างให้เกิดรายได้ในท้องถิ่น เพื่อเป็นกรอบในการคิดกระบวนการยกระดับสินค้าและงานงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยเป็นการนำการสร้างสรรค์งานศิลปะมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์และคณะ ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย: กรณีศึกษาตลาดศิลปะร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการวิจัย พบว่า 1. ตลาดศิลปะ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ตลาดศิลปะระดับเริ่มต้นสำหรับศิลปินที่เริ่มต้น 2) ตลาดศิลปะระดับกลางสำหรับศิลปินที่กำลังมีชื่อเสียง ราคาไม่สูงนัก และ 3) ตลาดศิลปะระดับสูงของศิลปินที่มีชื่อเสียงแล้ว โดยแบ่งประเภทของผู้ที่ซื้องานออกได้เป็น 3 ประเภท คือ 1) ผู้สะสมงานอิสระ 2) ตัวแทนขายงานศิลปะ และ 3) พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งการตัดสินใจในการซื้อขายงานศิลปะ ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ซื้องานศิลปะ 2. ผลงานของศิลปินศิลปะร่วมสมัยในประเทศสหรัฐอเมริกา จำแนกตามทัศนธาตุ พบว่า ศิลปินในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมืองนิวยอร์ก และชิคาโก ผลิตผลงานศิลปะโดยใช้เส้น แสง และเงาที่อาศัยหลักการขัดแย้ง ศิลปินในมลรัฐแคลิฟอร์เนียและเมืองชิคาโก ผลิตผลงานศิลปะที่เน้นรูปร่างและรูปทรง อิสระ พื้นผิวมีลักษณะลวดตา

2 มิติ และใช้สีที่ขัดแย้งกันเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเมืองนิวยอร์กศิลปินผลิต ผลงานศิลปะที่ใช้รูปร่างและรูปทรง มีลักษณะความเป็นอินทรีย์รูป พื้นผิวมีความขัดแย้งและใช้สีที่กลมกลืน ศิลปินในเมืองนิวยอร์กและชิคาโก ผลิตผลงานศิลปะที่มีพื้นที่ลักษณะ 2 มิติ และใช้โทนสี วรรณะร้อนเป็นส่วนใหญ่ แตกต่างกับมลรัฐ แคลิฟอร์เนีย ผลิตผลงานศิลปะที่ใช้โทนสีวรรณะเย็น 3. ผลงานของศิลปินศิลปะร่วมสมัยในประเทศ สหรัฐอเมริกา จำแนกตามหลักการออกแบบ พบว่า ทั้ง 3 แห่ง คือ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมืองนิวยอร์ก และชิคาโก ที่ผลิตผลงานศิลปะ ไปในทางเดียวกัน คือ แสดงความเป็นเอกภาพที่ผ่านการตัดกันและ เชื่อมโยง ใช้ดุลยภาพซ้ายขวาเท่ากันโดย ความรู้สึก แสดงสัดส่วนที่มีความแตกต่างกัน ใช้จังหวะอย่าง ต่อเนื่อง และการทำซ้ำของสิ่งที่คล้ายกัน สำหรับความกลมกลืนและการลดหลั่น ผลงานของศิลปินในมล รัฐแคลิฟอร์เนีย และเมืองชิคาโก ใช้ลักษณะการสร้างสรรค์ที่เหมือนกัน คือ ใช้ตัวเชื่อมในเรื่องของความ กลมกลืน และการลดหลั่นกับทิศทาง แตกต่างกับเมืองนิวยอร์ก ที่ใช้วิธีการเปลี่ยนแปลงทีละน้อย แสดง ถึงความกลมกลืน และการลดหลั่นกับความเคลื่อนไหว 4. ผลงานของศิลปินศิลปะร่วมสมัยในประเทศ สหรัฐอเมริกา จำแนกตามตามรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย พบว่า ศิลปินในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมือง นิวยอร์ก และชิคาโก ผลิตงานศิลปะที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน รองลงมาด้านร่างกาย และ ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี 5. แนวทางการพัฒนาการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย ประกอบด้วย 7 แนวทาง คือ 1) นโยบายของหน่วยงานภาครัฐ 2) ระบบการเรียนการสอนศิลปะ 3) การ บริหารจัดการทางธุรกิจ 4) ระบบและกลไกทางการตลาด 5) บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในงานศิลปะ 6) การผลิตผลงานศิลปะ และ 7) การเข้าถึงพื้นที่และการตีพิมพ์เผยแพร่ 6. รูปแบบปัจจัยความสำเร็จที่ มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย: กรณีศึกษาตลาดศิลปะร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) วิสัยทัศน์ของหน่วยงานรัฐบาล 2) ระบบและกลไกการส่งเสริมผลงานศิลปะ แบ่งเป็น 3 แนวทาง คือ (1) ระบบการเรียนการสอน (2) บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในตลาดศิลปะ และ (3) กิจกรรมและประชาสัมพันธ์ 3) ระบบและโครงสร้าง ธุรกิจศิลปะ แบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ (1) กลไกตลาดศิลปะและ (2) โครงสร้างทางธุรกิจศิลปะ และ 4) ทิศทางและรูปแบบงานศิลปะร่วมสมัย พิจารณาผลงานศิลปะของ ศิลปิน 4 ประเด็น คือ ประเภทของ ผลงาน ทิศนาตฤ หลักสำคัญของการออกแบบ และรูปแบบของงาน ศิลปะร่วมสมัย (ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ, 2555)

ส่วนในเรื่องศิลปินล้านนา ผู้ประกอบการของศูนย์จำหน่ายสินค้าของศิลปินล้านนา หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์นั้น อภิปรายว่า มีการจัดการ ส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของ 4 จังหวัด ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย ลำพูน แพร่ และจังหวัดน่านนั้น จากบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะใน เชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา หรืออยู่ในกลุ่มศิลปินล้านนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ ที่มีความสำคัญในการจัดการส่งเสริม พัฒนา สินค้าของศิลปินสู่กระบวนการยกระดับสินค้า อีกทั้งภาคีเครือข่ายด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ ทำให้ได้ทราบถึง พัฒนาการสำคัญของการสร้างกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของ

ศิลปินในกลุ่มจังหวัดลำนนา ตลอดจนแนวความคิดและทฤษฎะทางด้านกระบวนการหรือกลไกเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาสินค้าเชิงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตพนธ์ ชุมเกต ศักขวิชัยเรือง การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอละโว้ย จังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากหนังแพะ ชีสนมแพะแปรรูป ผลิตภัณฑ์นมแปรรูป งานศิลปหัตถกรรม เช่น หมอนหนุน ผลิตภัณฑ์จากเมล็ดกระถิน ผลิตภัณฑ์ จากหญ้าแฝก ผลิตภัณฑ์จากกรวยหอม ผลิตภัณฑ์จากใบตะโก เป็นต้น วัสดุส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น สำหรับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าของหมู่บ้านไทยมุสลิม อำเภอละโว้ย จังหวัด เพชรบุรี โดยผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น พบว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่น เน้นเรื่องราววิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแกร่งขึ้น สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น สำหรับแนวทางการจัดการผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนมุสลิม สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกคือ การเพิ่มมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่ประกอบด้วยการเรียนรู้ ภูมิปัญญา การรวมกลุ่ม และการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ส่วนที่สอง คือ กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยพิจารณาถึงทุนของชุมชน การสำรวจตลาด และส่วนที่ 3 เป็น การจัดการชุมชนเพื่อรองรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน และระบบการเรียนรู้ โดยมีภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแกนกลาง (จิตพนธ์ ชุมเกต, 2560)

2. นำเสนอกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดลำนนา อภิปรายว่า การสร้างสรรค์งานศิลปะของสินค้าและงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดลำนนา ของสินค้าและงานศิลปะที่สร้างสรรค์ ก็มีผลในการช่วยพัฒนาคุณภาพและรูปแบบสินค้าให้เกิดความได้เปรียบในด้านความแตกต่างด้วยเช่นเดียวกัน การเพิ่มมูลค่าด้วยความคิดสร้างสรรค์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ให้ความสำคัญในการผลิตสร้างสรรค์ ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล ให้ความสำคัญในการผลิตตั้งแต่ต้นจนถึงตอนสุดท้ายการผลิต ไม่ว่าจะเป็นวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ผสานใส่ความชำนาญด้านหัตถกรรม โดยช่างผู้มีความละเอียดอ่อน มีรูปแบบและเอกลักษณ์ ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและงานด้านศิลปะ ที่ต้องอาศัยการเข้าถึงความต้องการหรือความพึงพอใจของผู้บริโภค ที่มีต่อผลิตภัณฑ์อย่างแท้จริง การค้นหาความต้องการของผู้บริโภค จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคต่าง ๆ ตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่ หรือกลุ่มเป้าหมายตามกลไกของตลาด และต้องคำนึงถึงศักยภาพในพื้นที่การผลิตด้วย การพัฒนากลยุทธ์ตลาด มีส่วนในการช่วยให้เกิดการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะ การใช้กลยุทธ์การสะสมความคิด พัฒนาและทดสอบแนวคิดแนะนำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด ทั้งนี้ งานศิลปะกับการพัฒนาเศรษฐกิจในตลาดงานศิลปะในเชิงพาณิชย์ ทำให้เกิดกระบวนการวางแผน การลงมือปฏิบัติ และการควบคุมกิจกรรมทางการตลาด ที่ทำให้เกิดการสืบสานถ่ายทอดให้กับคนในสังคมได้รับรู้ ตระหนักถึงคุณค่าคุณประโยชน์ และนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานการณ์ โดยการมีส่วนร่วมของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า ซึ่งครอบคลุมถึงกลุ่มเครือข่ายและ

ภาคอื่น ๆ ที่มีความสามารถร่วมกันที่จะช่วยยกระดับสินค้าและผลงานศิลปะและสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ โดยเกี่ยวข้องกับงานวิจัยของ กฤษณะ ดาราเรือง ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจ ชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อตราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์และฉลากสินค้าอยู่ในระดับสูง แผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วยกลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปา และธุรกิจโรงแรม และ 4) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing กลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 2) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding และ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการ กลยุทธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ศึกษาความต้องการของผู้บริโภคตลอดจนกลยุทธ์ของสินค้า Modern Trade และ 2) พัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด และกลยุทธ์เชิงรับ ได้แก่ ส่งเสริมการศึกษาดูงานและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับบุคลากร (กฤษณะ ดาราเรือง, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้ทราบถึงแนวคิด หลักการ ความเป็นมา รูปแบบ ความสัมพันธ์ กระบวนการสร้างผลงานเชิงศิลปะ ด้านพาณิชย์ ด้านการตลาด ด้านความเป็นอัตลักษณ์ ในพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาของศิลปินล้านนา ทั้ง 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย ลำพูน แพร่ และจังหวัดน่าน ซึ่งได้ศึกษาตามความสำคัญของเรื่อง คือ เป็นผลงานที่ส่งเสริมศิลปะล้านนาด้านจิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม เป็นต้น ที่มีบทบาทและความสัมพันธ์เกี่ยวกับกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา โดยในการจะยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะล้านนาได้นั้น ต้องเกิดจากการสร้างสรรค์งานศิลปะ เกิดจากความคิดในการที่สร้างสรรค์ของศิลปิน ความคิดสร้างสรรค์จึงมีความหมายที่ค่อนข้างกว้างและสามารถ นำไปใช้ประโยชน์กับการผลิต การสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ กระบวนการ หรือวิธีการที่คิดค้นขึ้นมาใหม่นั้น มีส่วนในการช่วยสร้างให้มองว่าความคิดสร้างสรรค์นั้น จะช่วยให้การดำเนินชีวิตและสังคมดีขึ้น เกิดความสุขมากขึ้น โดยผ่านกระบวนการที่ได้ปรับปรุงขึ้น ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ และรวมถึงถือเป็นส่วนสำคัญ ซึ่งการจัดการส่งเสริมการผลิตสินค้าในด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ กระบวนการจัดการ ส่งเสริม พัฒนาสินค้าของศิลปินสู่กระบวนการยกระดับสินค้า อีกทั้งภาคีเครือข่ายด้านต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้เกิดการพัฒนาของการสร้างกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

ข้อเสนอแนะของศิลปินล้านนา ผู้ประกอบการ และหน่วยงาน ศิลปินล้านนา

1. การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษถึงการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ในฐานะศิลปินนั้น ควรสร้างสรรค์ผลงานที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน ที่มีการผสมผสานภูมิปัญญา หัตถศิลป์ท้องถิ่นจากอดีตสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย โดยเน้นความต้องการของผู้บริโภคเป็นหลัก เพื่อผลิตสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ แต่ก็ยังคงตอบสนองความต้องการของตลาดด้วย

2. เนื่องจากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของศิลปินล้านนา พบว่า บางพื้นที่ยังไม่มีมีการเสริมสร้างองค์ความรู้ที่เพิ่มเติมอย่างชัดเจน อาศัยความชำนาญประสบการณ์เป็นหลัก ซึ่งอาจเป็นเพราะปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการยกระดับยังไม่ปรากฏอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานองหน่วยงานที่จะมาช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้ให้เกิดแก่พื้นที่ในโอกาสต่อไป

3. ควรมีการจัดทำแผนและนโยบายส่งเสริมการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาอย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และมีการติดตามผลและประเมินผลอยู่เสมอ เพื่อเป็นการสำรวจตลาดและความต้องการของผู้บริโภคภายในสังคมให้เพิ่มมากขึ้น

ผู้ประกอบการ

ควรนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาด เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความสวยงาม และพัฒนาประสิทธิภาพ การซื้อสินค้าออนไลน์สามารถโอน จ่าย ชำระค่าสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ มาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ ถือได้ว่าเป็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยการสืบสานถ่ายทอดให้กับคนในสังคมได้รับรู้ ตระหนักถึงคุณค่าคุณประโยชน์และนำมาประยุกต์ใช้ได้ทุกสถานการณ์ และตอบสนองตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผ่านภาพลักษณ์ที่ทรงคุณค่า รวมถึงปรับเปลี่ยนการนำเสนอสินค้าให้สามารถเข้าถึงได้โดยตรง การมีการจัดแสดงหรืออาจเป็นกลุ่มเป้าหมายที่รักงานศิลปะสามารถเข้าชมได้ โดยซื้อผลงานเพื่อเก็บสะสมด้วย ความชอบส่วนตัว หรือเป็นกลุ่มผู้สะสมผลงานศิลปะด้วยการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การอย่างชัดเจน

หน่วยงาน

แนวทางการพัฒนาการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ หากจะพัฒนาศักยภาพและความรู้ความสามารถของศิลปินให้เป็นไปได้เต็มที่ ควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และผู้ประกอบการสามารถนำผลการวิจัยนี้ ไปศึกษาและประยุกต์ใช้เพื่อสร้างกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษถึงการนำเสนอกระบวนการยกระดับสินค้า และผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ผ่านความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรขยายพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ให้เป็นไปตามบริบทวัฒนธรรมในพื้นที่ เขตเมือง และชนบทของจังหวัดต่าง ๆ ที่มีการผลิตสินค้าในรูปแบบผลงานศิลปะเชิงพาณิชย์
2. ควรศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่ประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตลอดจนความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ของกลุ่มให้ข้อมูล เพื่อการพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ในที่นี้พิจารณาตามกลุ่มศิลปิน และหน่วยงาน โดยรวม ซึ่งในการวิจัยครั้งถัดไป อาจศึกษาแนวทางของหน่วยงานเป็นหลัก
3. ควรมีการศึกษาถึงกลยุทธ์กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินการสักหนึ่งจังหวัด มากกว่าที่จะศึกษาแบบครอบคลุมทั้งหลากหลายจังหวัด ทั้งนี้ เพราะบริบทเชิงพื้นที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความแตกต่างในรูปแบบกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาแต่ละแห่ง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ดาราเรือง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100), 130-143.
- จิตพนธ์ ชุมเกต. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม ชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. ใน *รายงานการวิจัย, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2527). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ลักษณ์.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2547). *สุนทรียวิจักษ์ในจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ. (2555). ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย : กรณีศึกษาตลาดศิลปะร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา. ใน *รายงานการวิจัย, สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม*.

ถอดบทเรียนกระบวนการและปัจจัยความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้าและ
ผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา*

A LESSON LEARNED FROM PROCESS AND FACTORS OF SUCCESS ON
PRODUCT PURCHASE AND ARTS PRODUCTS OF ARTISTS IN LANNA
PROVINCE GROUP

สมคิด นันตะ

Somkid Nunta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nan Buddhist College, Thailand.

บัณฑิตา จารума

Buntika Jaruma

มหาปชาบดีเถรีวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahapajapati Buddhist College, Mahamakut Buddhist University, Thailand.

E-mail: kidty_129@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา และ 3) เพื่อจัดกระบวนการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จการพัฒนาสินค้าต้นแบบ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาสำหรับการขยายผล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานทั้งวิจัยในเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน มีการเลือกพื้นที่วิจัยแบบเจาะจง เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 200 คน ด้วยการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกับสัมภาษณ์เจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ กลุ่มผู้ผลิตสินค้า กลุ่มลูกค้า ประชาชนชาวบ้าน กลุ่มองค์กรทางภาครัฐ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา การตัดสินใจซื้อมากที่สุด ได้แก่ สินค้ามีรูปแบบที่เป็นศิลปะเชิงเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น นิยมซื้อสินค้าให้แก่ตนเองเพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นพื้นฐาน 2) ด้านปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อสินค้า รูปแบบ วัตถุดิบผลิตสินค้าเหมาะสมกับราคา การจัดจำหน่ายสะดวก และมีการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการตลาด และ 3) ด้านการถอดบทเรียนแล้วพบว่า รูปแบบพระพุทธรูปไม่เน้นความเป็นศิลปะแบบใหม่ที่มีความสวยงามเพื่อการพาณิชย์ เครื่องเงินเน้นความเป็นเอกลักษณ์การท่องเที่ยว ผ้าหม้อฮ่อมผลิตสินค้าที่มีรูปแบบสวยงาม สอดคล้องกับความทันสมัย ตก

* Received: 9 May 2022; Revised: 8 June 2022; Accepted: 20 June 2022

โคมลำพูนเน้นสร้างมูลค่าทางจิตใจ ประเพณี และผลิตภัณฑ์ลายเวียงกาหลง ผลิตภัณฑ์สร้างมูลค่าทางประวัติศาสตร์ในชุมชน

คำสำคัญ: ศิลปะล้านนา, ศิลปะเชิงพาณิชย์, ถอดบทเรียนสินค้า, ผลงานศิลปะ

Abstract

This research aimed 1) to study the consumer's need on Lanna artists' products; 2) to analyze factors of product purchase and commercial artistic products of Lanna artists; and 3) to procedure on lesson learned of successful factors for developing the role products of Lanna artists for extending results. This research used a mixed methods research methodology by using quantitative research and qualitative research. The research fields were specified and randomly collect data from 200 informants including specific in-depth interviews of experts and specialists. The main informants were the product producers, customers, folk philosophers, government organizations. The analysis was presented as descriptive.

The research found that 1) the customer's need on the products that was influent over the most of purchase-decision making were the style of local identities and to meet the demand of basic necessity; 2) the factors effecting to the products' purchase were the customer's satisfaction, formats and materials of the products, the suitable cost, the convenient sale, and the dissemination of product promotion; and 3) regarding to the lesson learned, the Buddha images that were beautiful modern style for commerce, silverwares had a tourism uniqueness, Morhom cloth that were beautiful and modern, Lamphun Tung lamps that were valuable on mind, traditions, and Vieng Ka Long pattern were made historical values of the communities.

Keywords: Lanna Arts, Commercial Arts, Product Lesson Learned, Art Product

บทนำ

กลุ่มศิลปินมีบทบาทในการถ่ายทอดจินตนาการของตนผ่านสื่อจิตรกรรม หรืองานจิตรกรรม เป็นศิลปกรรมที่สะท้อนให้เห็นภูมิปัญญาของจิตรกรไทย ในการสร้างสรรค์จินตนาการและความบันเทิงใจ พร้อมทั้งรวบรวมความรู้สาขาอื่น ๆ มาใช้ แล้วถ่ายทอดความคิดความรู้สึกออกมาเป็นภาพเขียน การที่จะเขียนภาพได้นั้น ต้องมีจิตตะที่เอาใจใส่ ไม่ปล่อยให้จิตฟุ้งซ่านเลื่อนลอย จะต้องมีการจดจ่ออุทิศใจต่อสิ่งนั้น ดังเช่น ดร.ถวัลย์ ดัชนี ศิลปินแห่งชาติ ปี 2544 สาขาทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ศิลปินแห่งล้านนา ให้ความหมายของศิลปะว่า คือการทำงานที่เกิดจากความรัก มุ่งมั่น ศรัทธา ประสพการณ์ หลอมรวมออกมาเป็นพลังขับเคลื่อนที่เป็นรูปเล่มของมนุษย์ในทางสุนทรียภาพ (มโน พิสุทธิรัตนานนท์, 2547)

“ถ้าเกิดให้ความจำกัดความงานศิลปะ ไม่ว่าจะเป็งานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม วรรณกรรมและนาฏกรรม ต้องมีองค์คุณง่าย ๆ 6 อย่าง 1. งานศิลปะต้องมีความคิดคำนึง 2. ต้องมีการแสดงออกของรูปอาร์มณของความสะเทือนใจนั้น ๆ 3. มีท่วงท่าของจิตวิญญาณที่เป็นอิสระ และร้อนร่า ด้วยเพลิงปรารถนาหรือความกำเริบของอารมณ์ ซึ่งจะโศกเศร้าหรือปิติยินดีหรือกำหนดก็ตามที จะต้องหลอมรวมอยู่ในนั้น 4. จะต้องมี่ปัจเจกลักษณะส่วนตัวของบุคคลผู้ซึ่งสร้างทำ 5. มีความประสานกลมกลืน 6. เป็นสุดยอดของเทคนิค ถ้ายังไม่ถึงองค์คุณทั้ง 6 อย่างแล้ว ไม่อาจเรียกว่า เป็นศิลปะ จึงเป็นได้แค่งานตกแต่งประดับประดา”

จากสถิติภาวะด้านเศรษฐกิจภาคเหนือ (นwor เดชสุวรรณ, 2562) ได้กล่าวถึงแนวโน้มเศรษฐกิจไทย 2561 4.1% 2562 3.8% 2563 3.9% ในไตรมาสที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นการขายตัวด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม ภาคเหนือผลงานด้านศิลปะได้เข้ามามีบทบาทในเชิงพาณิชย์ แต่ไม่มากนัก ซึ่งศิลปินได้ผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึก เป็นของฝาก เป็นสินค้าที่มีราคาไม่แพง ไม่ต้องใช้ความวิจิตร ทำให้เกิดสินค้าหลายระดับหลายราคา แต่การที่จะยกระดับสินค้าให้ได้มาตรฐาน ให้เป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศและทั่วโลกได้นั้น ต้องเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต หรือเป้าหมายของผู้ผลิต การที่ผลงานจะเป็นที่ยอมรับได้ ศิลปินจะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม สินค้าเหล่านั้นถึงจะขายได้ นักศิลปะหลาย ๆ คนยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะผลิตสินค้าแล้ว ไม่ตรงตามความต้องการของตลาด เพราะงานศิลปะเป็นงานที่ศิลปินคิดว่า นั่นคือความเป็นตัวตนของเขา ไม่คำนึงถึงเรื่องพาณิชย์ การผลิตผลงานแต่ละชิ้น เป็นความรักและความชอบส่วนตัว จึงทำให้แต่ละจังหวัดไม่นิยมเรียนด้านศิลปะ และนำมาประยุกต์ในเชิงการค้า การตลาดถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ศิลปินไม่แพร่หลาย เพราะการตลาดจะต้องกล่าวถึงเรื่องกำไรและขาดทุน จากอดีตถึงปัจจุบัน ศิลปินล้านนาได้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมของตนเองออกมาสู่สังคมอย่างหลากหลาย ทำให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปิน เช่น อาจารย์เฉลิมชัย โฆษิตพัฒน์ อาจารย์ถวัลย์ ดัชนี ถึงแม้จะเสียชีวิตแล้วยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของงานศิลปะ จังหวัดเชียงราย อาจารย์วินัย ปราบริปู จังหวัดน่าน พระสิทธิชัย ปัญญาไวย ภูมิด้านการแกะสลักของจังหวัดแพร่ อาจารย์สันติ เขียววูไร ประธานชมรมกลุ่มศิลปินธมมาจังหวัดลำปาง เป็นต้น ผลงานล้วนตามความถนัดหรือเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ส่วนใหญ่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเป็นปัจเจกบุคคล ยังไม่เป็นผลงานที่ออกมาเพื่อร่วมพัฒนาสังคม หรือผลิตขึ้นมาเพื่อจำหน่ายหรือการถ่ายทอดผลงานของตน อาจจะเนื่องมาจากการรวมตัวของศิลปินล้านนา คงความเป็นอัตลักษณ์แห่งปัจเจกชน เพราะเหตุใดช่างทางเหนือไม่จำเป็นต้องทำงานตามกฎเกณฑ์อย่างเข้มงวด เหตุนี้จึงเป็นการง่ายที่จะสังเกตรู้ความสามารถของช่างเหล่านี้ในสถานที่เดียวกัน เราอาจจะเห็นมีทั้งองค์ประกอบภาพทั้งงดงามมากกับที่ไม่น่าดูปนกันอยู่ (วินัย ปราบริปู, 2552) จะเห็นได้ว่านั้นเป็นอัตลักษณ์อย่างหนึ่งของช่างที่มีมาก ต่างคนต่างคิด ต่างคนต่างทำ ไม่มีสิ่งที่กำหนดกฎเกณฑ์ในสินค้าเชิงพาณิชย์ ผลงานที่จำหน่ายนั้นศิลปินเป็นผู้กำหนดราคาเอง

เมื่อกล่าวถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์กลุ่มจังหวัดล้านนา ตามที่ผู้วิจัยสนใจ ได้แก่ จังหวัดน่าน สินค้าเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปสู่การค้าระดับโลก ได้แก่ ผ้าทอมือ เครื่องเงิน เครื่องจักสานหวาย

หรือการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ และอื่น ๆ จังหวัดแพร่ สินค้าที่ทำให้รู้จักแพร่คือ เสื้อหม้อฮ่อม สินค้าที่ทำจากไม้สักทอง เช่น ประตู โต๊ะ ตู้ เป็นต้น จังหวัดเชียงราย เป็นจังหวัดที่มีกลุ่มศิลปินล้านนามากมาย ทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มการผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง ณ บ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดลำพูน กลุ่มการผลิตตุ๊กตาคอมล้านนา พบเห็นศิลปะเหล่านี้ในเทศกาลและประเพณีล้านนามากมาย เช่น โคมร่มมดส้ม โคมดาว โคมไห โคมเงี้ยว โคมกระบอก โคมหูกะต่าย โคมดอกบัว โคมญี่ปุ่น โคมผัด ฯลฯ กลุ่มผลิต ณ วัดพระธาตุหริภุญชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง กลุ่มผลิตสินค้าเหล่านี้ควรที่จะได้รับการศึกษาและต่อยอด ให้สามารถส่งเสริมอาชีพได้อย่างมีคุณภาพตามนโยบายของรัฐบาล ผู้วิจัยจึงเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาด้วยวิธีการถอดบทเรียน วิเคราะห์ถึงผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา เพื่อส่งเสริมกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะ การถอดบทเรียนกระบวนการที่เป็นปัจจัยความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้า และผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินในจังหวัดล้านนา แพร่ น่าน เชียงราย ลำพูน เพื่อนำเสนอองค์ความรู้การผลิตสินค้าและผลงานด้านศิลปะเชิงพาณิชย์ของกลุ่มศิลปินล้านนาได้อย่างยั่งยืน สามารถพัฒนาคน พัฒนางาน และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
3. เพื่อจัดกระบวนการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของพัฒนาสินค้าต้นแบบ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาสำหรับการใช้ในการขยายผล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิทยาวิจัยการแบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) การวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา จากการแจกแบบสอบถาม ในพื้นที่ที่รณศึกษาของศิลปินล้านนาทั้ง 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำพูน จังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน โดยศึกษาผู้ที่บริโภคสินค้าและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) การแกะสลักพระพุทธรูปไม้ เมืองน่าน ณ วัดสวนหอม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 2) ของที่ระลึกเครื่องเงิน ณ ศูนย์เครื่องเงินชมพูกา ตำบลไชยสถาน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน 3) ลายผ้าหม้อฮ่อม ณ บ้านทุ่งไธ้ ตำบลทุ่งไธ้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ 4) เครื่องปั้นดินเผาเวียงกาหลง ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย 5) หัวตุ๊ก โคม ณ บ้านสันกำแพง ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลสำรวจความต้องการ จำนวน 4 จังหวัด ๆ ละ 50 คน รวม 200 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) ด้วยการใช้สูตร W.G. Cochran ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค การตลาด และการผลิต โดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. การสำรวจความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
2. การสำรวจข้อมูลความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
3. การสำรวจปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและงานศิลปะของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา
4. การสำรวจระดับกลุ่มสินค้าและศิลปะล้านนา จำแนกตามพฤติกรรมด้านสถานที่เลือกซื้อ ด้านสถานที่ซื้อและช่องทางของการซื้อ
5. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นฐานการวิจัยและปัจจัยทางพฤติกรรมของผู้บริโภค ต่อความต้องการสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา (สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ, 2556)

2) การศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในภาคสนาม (Field Study) เพื่อทราบถึงปัจจัยความสำเร็จของพัฒนาสินค้าต้นแบบ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนาสำหรับใช้ในการขยายผลในการพัฒนาคุณภาพของสินค้าของกลุ่มทอผ้าหม้อฮ่อม จังหวัดแพร่ กลุ่มลายเวียงกาหลง จังหวัดเชียงราย กลุ่มผลิตโคม จังหวัดลำพูน กลุ่มแกะสลักพระพุทธรูปไม้ และเครื่องเงินจังหวัดน่านนั้น เมื่อมีการดำเนินการไปถึงระดับหนึ่ง สามารถมองเห็นผลลัพธ์จากตัวชี้วัดหรือผลการประเมินในรูปแบบต่าง ๆ แต่ผลลัพธ์ที่ได้นั้น อาจไม่ได้สะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพได้อย่างครบถ้วน “การถอดบทเรียน” ประภาพรรณ อุ๋นอบ กล่าวว่า การถอดบทเรียนคือการแสวงหาความรู้ในรูปแบบหนึ่ง เน้นเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบเพื่อสกัดความรู้ฝังลึกในตัวตนและองค์ความรู้ของท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียน จึงเป็นเครื่องมือที่น่าสนใจอย่างหนึ่ง ที่ช่วยให้เห็นถึงผลการดำเนินงาน ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (ประภาพรรณ อุ๋นอบ, 2552) ซึ่งการถอดบทเรียนผลการพัฒนาคุณภาพนั้น สามารถทำได้ด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยมีวิธีการ/ขั้นตอนของการถอดบทเรียน ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลทั้ง 4 จังหวัดตามแผนงาน เป็นการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ผู้ถอดบทเรียนสนใจที่จะนำมาถอดบทเรียนหรือได้รับมอบหมาย ซึ่งได้มาจากการศึกษาค้นคว้า การสังเกต การฟัง การซักถาม หรือการใคร่ครวญ
2. การจัดกลุ่ม เมื่อได้ข้อมูลมาแล้ว ผู้ถอดบทเรียนจะต้องนำมาจัดกลุ่มเพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ เช่น วิธีการ วิธีคิด/แนวคิด/หลักคิด วัสดุสำคัญ (วัสดุ) ต้นทุน ผลลัพธ์/ผลการประเมิน ปัจจัยหนุน/ต้าน หรือด้านอื่น ๆ ที่ผู้ถอดบทเรียนสนใจ
3. สกัดหัวใจของเรื่อง ผู้ถอดบทเรียนอาจจับประเด็นสำคัญของเรื่อง โดยการใช้กรอบแนวคิดต่าง ๆ เข้ามาช่วย เช่น Management Framework (การนำยุทธศาสตร์ การมุ่งเน้นลูกค้า การวัด/วิเคราะห์/การจัดการความรู้ กำลังคน กระบวนการ/ระบบงาน การบริหารความเสี่ยง ฯลฯ)
4. สังเคราะห์บทเรียนที่มีคุณค่า (Value Statement) ผู้ถอดบทเรียนจะต้องมองหาคุณค่าของเรื่องที่ว่า คืออะไร ซึ่งควรจะต้องเป็นคุณค่าที่เป็นประโยชน์ต่องาน
5. ผู้วิจัยได้ใช้ยุทธวิธีในการทบทวนเป้าหมายการถอดบทเรียน โดยใช้หลักการ 5W1H คือ

What หัวใจของเรื่อง: กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา

Why มีคุณค่า: คุณค่าต่อผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้า

Who ใคร: กลุ่มศิลปินภาคเหนือและผู้บริโภค

When เมื่อใด: ตลอดระยะเวลา 1 ปีที่มีการเก็บข้อมูล

Where ที่ไหน: จังหวัดน่าน แพร่ ลำพูน เชียงราย

How โครงสร้างเนื้อหา: ผู้ตอบบทเรียนจะเริ่มร่างองค์ความรู้ โดยเมื่อร่างเสร็จแล้ว ควรต้องมีการส่งต่อให้ทีมงานตรวจสอบความถูกต้องในเบื้องต้น จากนั้นควรส่งให้กับผู้ให้ข้อมูลหรือผู้พูดได้ตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหาว่า ตรงกับที่ผู้ให้ข้อมูลนั้นต้องการสื่อสารหรือไม่ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะต้องส่งให้บรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้อง ทั้งในภาพรวมทั้งความถูกต้องของเนื้อหา การใช้ภาษา หลักไวยากรณ์

ผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ถอดบทเรียนกระบวนการและปัจจัยความสำเร็จของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. **ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา** จากการตอบแบบสอบถามจำนวน 200 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมผู้บริโภค การตลาดและการผลิต พบว่า

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการตัดสินใจในการซื้อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา

ระดับการตัดสินใจ	Mean	S.D	ความหมาย
1. สินค้ามีการออกแบบที่สวยงาม	3.89	0.90	มาก
2. สินค้ามีลักษณะกระตุ้นความอยากซื้อ	3.62	1.03	มาก
3. สินค้ามีการบรรจุภัณฑ์ที่แข็งแรง	3.38	1.02	มาก
4. สินค้ามีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น	4.11	0.88	มาก
5. สินค้าใช้วัตถุดิบที่มีความคงทน	4.01	0.95	มาก
6. สินค้ามีความหมายกับการนำไปใช้	3.92	0.96	มาก
7. สินค้ามีคุณภาพ / อายุการใช้งานยาวนาน	3.87	0.95	มาก
8. สินค้ามีขนาด เหมาะสมกับการใช้งาน	3.38	1.01	มาก
9. สินค้ามีราคาเหมาะสมกับรูปแบบ และคุณภาพ	3.90	0.90	มาก
10. สินค้าดูแลและรักษาได้ง่าย	4.01	0.95	มาก
11. สินค้ามีคุณค่าทางจิตใจ	3.66	0.97	มาก
12. สินค้าออกแบบได้ทันสมัย/เหตุการณ์	3.81	0.83	มาก
13. สินค้ามีความเหมาะสมกับช่วงวัย	3.72	0.93	มาก

ระดับการตัดสินใจ	Mean	S.D	ความหมาย
14. สินค้าแบรนด์ มีผู้บริโภคใช้กันทั่วไป	3.38	1.02	มาก
15. สินค้าหาซื้อได้ง่าย และสะดวก	3.56	0.89	มาก
16. ท่าเลที่ตั้งของร้านค้าหาง่าย เหมาะสม	3.77	0.86	มาก
17. สินค้าสามารถสั่งผ่านระบบออนไลน์ได้สะดวก	3.38	1.03	มาก
18. การจัดโปรโมชั่น แพคเกจพิเศษ สำหรับช่วงเวลาหรือเทศกาล	3.67	0.84	มาก
19. การประชาสัมพันธ์ได้หลากหลายช่องทาง	3.56	0.89	มาก
20. พนักงานมีการบริการแบบมีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้ในกระบวนการ	4.02	0.94	มาก
รวม	3.73	0.93	มาก

1) ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 62.5 จำแนกตามอายุช่วง 30 – 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 28 จำแนกตามอาชีพ เป็นข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 64 จำแนกตามรายได้ ประมาณ 10,000 – 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 48.5 จำแนกตามสถานภาพ สมรส คิดเป็น 52.5

ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับสถานะของการซื้อสินค้าและงานศิลปะจำแนกตามกลุ่มจังหวัด ด้านจังหวัดที่เคยซื้อเป็นอันดับสูงสุด

รายการ	Mean	S.D	ความหมาย
1. น่าน	4.45	0.94	มากที่สุด
2. แพร่	4.39	0.93	มาก
3. เชียงราย	3.93	0.96	มาก
4. ลำพูน	3.90	0.90	มาก
รวม	4.16	0.93	มาก

2) ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา ในการตัดสินใจซื้อ มากที่สุด ได้แก่ สินค้ามีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น (4.11) รองลงมา พนักงานมีการบริการแบบมีมนุษยสัมพันธ์ มีความรู้ในกระบวนการ (4.02) รองลงมาสินค้าใช้วัตถุดิบที่มีความคงทน และสินค้าดูแลและรักษาได้ง่าย (4.01) ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อสินค้าและงานศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนา จำนวน 3 อันดับจากปัจจัยที่ทำให้เลือกซื้อสินค้า ได้แก่ คนในพื้นที่ (3.90) รองลงมานักท่องเที่ยวจากภาคอื่น ๆ (3.66) และนักท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคเหนือ (3.63) สถานะของผู้ซื้อสินค้าและงานศิลปะของกลุ่มศิลปินล้านนาต่อการซื้อสินค้าเคย คิดเป็นร้อยละ 77 การซื้อสินค้าและงานศิลปะจำแนกตามกลุ่มจังหวัด ด้านจังหวัดที่เคยซื้อเป็นอันดับสูงสุด ได้แก่ จังหวัดน่าน มากที่สุด (4.45) รองลงมาจังหวัดแพร่ มาก (4.39) รองลงมาจังหวัดเชียงราย (4.93) และจังหวัดลำพูน (3.90) จำแนกตามพฤติกรรมด้านสถานที่เลือกซื้อ ด้านสถานที่ซื้อ

และช่องทางของการซื้อ ได้แก่ ร้านผู้ผลิตโดยตรง คิดเป็นร้อยละ 73.5 และรองลงมาเป็นตลาดของฝาก คิดเป็นร้อยละ 11.5

3) ข้อมูลด้านพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา จำแนกตามพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและผลงานด้านศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา ด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลของการเลือกซื้อ มาก ได้แก่ ซื้อให้ตนเอง (4.16) รองลงมาซื้อเพื่อมอบให้ในงานพิธี เช่น เทศกาล เปิดร้าน เกษียณอายุ และอื่น ๆ (3.78) ด้านราคาการเลือกซื้อต่อครั้งละ 101-300 คิดเป็นร้อยละ 33 รองลงมาครั้งละ 1,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19 ด้านความสำคัญในการเลือกซื้อ เน้นรูปแบบและลวดลาย (4.02) รองลงมา ราคา (3.90) และคุณภาพ (3.88)

4) ระดับความต้องการเลือกซื้อที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา จำแนกตามพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและผลงานด้านศิลปะของกลุ่มจังหวัดล้านนา ระดับสินค้าหรือของที่ระลึกประจำจังหวัด และทอง (3.87) รองลงมาสินค้าประเภทไม้แกะสลัก (3.75)

2. ปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา เมื่อกล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้การตลาดของสินค้าที่มีการซื้อขายกัน เกิดจากความต้องการของมนุษย์ทุกคนมีความต้องการที่เหมือนกันอยู่ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประเภทแรก เป็นความต้องการที่จำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการดำรงชีวิต (Needs) ได้แก่ ปัจจัย 4 อีกประเภทหนึ่งนั้น เป็นสิ่งที่มนุษย์อยากมี (Wants) เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ทั้ง 2 ประเภทดังที่กล่าวมาแล้ว

1. สินค้า (goods) คือ พระพุทธรูปไม้ เครื่องเงิน ผ้าหม้อฮ่อม ตุ๊กตาคอม และเครื่องเคลือบลายเวียงกาหลง สินค้าเหล่านี้เป็นศิลปะที่จับต้องได้ สามารถขนส่งหรือเคลื่อนย้ายไปมาได้ โดยสามารถนำไปเป็นกรรมสิทธิ์ได้ มีคุณค่าทางด้านจิตใจทั้งผู้ผลิตและผู้จำหน่าย

2. บริการ (services) คือ ผู้ให้บริการหรือผู้ขายให้การช่วยเหลือหรือดำเนินการเพื่อประโยชน์ความสบาย ความสุขใจหรือความสะดวกสบายให้แก่ผู้รับบริการหรือผู้ซื้อ สินค้าจะขายได้ผู้บริการต้องให้ความสำคัญกับหลักการบริการลูกค้า กระบวนการที่ทำให้สินค้าหรือบริการถึงมือผู้บริโภค เพื่อตอบสนองความต้องการ และสร้างความพึงพอใจสูงสุดแก่ผู้บริโภค ประกอบด้วยกลยุทธ์การตลาดที่มีผลต่อการเพิ่มคุณค่า (ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2552) โดยเน้นการดำเนินการควบคู่กันไปทั้งในกลุ่มเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและกลุ่มนักท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น อันได้แก่

1) ผลิตภัณฑ์ (Product) คือ สิ่งที่ผู้ผลิตเสนอขายเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคให้พึงพอใจ ผลิตภัณฑ์อาจจะมีตัวตนหรือไม่ตัวตนก็ได้ ผลิตภัณฑ์จึงประกอบด้วยสินค้า บริการ ความคิด สถานที่ องค์กรหรือบุคคล ซึ่งต้องมีอรรถประโยชน์ (Utility) มีมูลค่า (Value) ในสายตาของผู้บริโภคจึงจะขายได้

2) ราคา (Price) คือ มูลค่าสินค้าในรูปตัวเงิน ผู้ประกอบธุรกิจต้องกำหนดราคาให้เหมาะสมเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค จึงจะสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวให้แก่ผู้บริโภคได้ ซึ่งการกำหนดราคาขึ้นอยู่กับตัวผลิตภัณฑ์ กลุ่มตลาดเป้าหมาย การแข่งขัน บทบัญญัติตามกฎหมาย เป็นต้น

3) การจัดจำหน่าย (Place) คือ กิจกรรมการเคลื่อนย้ายสินค้าจากธุรกิจไปยังตลาดเป้าหมาย ผู้ประกอบธุรกิจต้องเลือกช่องทางการจัดจำหน่าย ให้เหมาะสมกับประเภทของผลิตภัณฑ์ และจะต้องจัดจำหน่ายให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค จึงจะทำให้สินค้าจำหน่ายได้

4) การส่งเสริมการตลาด (Promoting) คือ การติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับข้อมูลระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เพื่อสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการซื้อ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะชักจูงให้เกิดการซื้อ ผู้ประกอบธุรกิจจำเป็นต้องเลือกการส่งเสริมการตลาดให้เหมาะสมกับสินค้าและกลุ่มตลาดเป้าหมาย ซึ่งเครื่องมือในการส่งเสริมการตลาดมีหลายประเภท อาทิเช่น การโฆษณา การให้ส่วนลด การให้ของแถม เป็นต้น

3. ถอดบทเรียนกระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินล้านนา พบว่า

พระพุทธรูปไม้ จังหวัดน่าน แบ่งเป็นประเภทของช่างเป็น 2 ประเภทคือ ช่างหลวงหรือปัจจุบันนี้เรียกว่าช่างสิบหมู่ และช่างประเภทที่สองคือ ช่างชาวบ้าน ที่ไม่ได้เรียนหลักการแต่มีจิตศรัทธาอยากจะทำพระพุทธรูปไม้หรือสร้างพระพุทธรูปไว้ถวายวัด ดังนั้น รูปแบบของพระเจ้าไม้จึงถูกแบ่งออกเป็นสองประเภทด้วยกัน ประเภทแรกคือ ช่างแบบชาวบ้าน รูปแบบขึ้นอยู่กับความเป็นเอกลักษณ์หรือขึ้นอยู่กับความถนัดของคนที่ทำ ซึ่งผู้ที่แกะพระเจ้าไม้จะมีการแกะซ้ำแบบเดิม ๆ สังเกตได้ง่ายพระเจ้าไม้เกือบร้อยละเก้าจะมีรูปแบบที่แตกต่างกัน จะมีรูปแบบเป็นศิลปะแบบดั้งเดิม ถือว่าเป็นศิลปะแต่ไม่เรียกว่าสวยงาม แต่มีความวิจิตรพิสดาร มีความงามในตัวของชิ้นงานเอง ซึ่งเมื่อเทียบกับรูปแบบที่ 1 คือรูปแบบสมัยปัจจุบันหรือรูปแบบสมัยใหม่ ซึ่งจะมีกระบวนการของช่างสิบหมู่หรือช่างที่เป็นสากลเข้ามาเกี่ยวข้อง ดังนั้น ด้วยสื่อความทันสมัย รูปแบบซึ่งได้รับมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยาจะมีการแกะเขม็ดหน้า ทรงเครื่องก็ดี หรือทรงรูปแบบทั้งหมด เริ่มจะเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละเมือง อย่างเช่น โชนภาคเหนือ โชนในเมืองน่าน รูปแบบก็จะเห็นได้ชัดเจน ถ้าเป็นพระเจ้าไม้ก็จะมีพระเจ้าไม้แบบนั่งกับแบบยืน ซึ่งแตกต่างจากพระโลหะ สามารถสร้างได้หลายรูปแบบ แต่ว่าการแกะพระเจ้าไม้ จะมีอยู่สองแบบ คือทำนั่ง ก็จะมีอยู่สองท่าคือ ท่าชนะมารกับทำนั่งขัดสมาธิ ส่วนพระยืนจะเป็นพระปางลีลา ซึ่งสังเกตเห็นได้ชัดเจน

เครื่องเงินน่าน เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ผลิตดั้งเดิมที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม เช่น ม้ง เย้า เมี่ยน มีวัฒนธรรมการแต่งกายที่ประดับประดาด้วยชุดที่ผสมผสานเครื่องเงิน เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม เมื่อระบบเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้มีผู้ผลิตเครื่องเงินเป็นจำนวนมาก คือ เลียนแบบรูปแบบเครื่องเงินของกลุ่มชาติพันธุ์ และหน่วยงานสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้แบบช่างฝีมือร่วมสมัย นำเทคโนโลยีในการผลิตเข้ามาช่วยในการทำงาน ทำให้ง่ายต่อการออกแบบ โดยเน้นแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดน่านออกมาในรูปแบบของเครื่องใช้ เครื่องประดับ ศิลปะที่ปรากฏ เช่น ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบเป็นปู้มาน-ย่ามาน, ดอกพญาเสือโคร่ง, ดอกชมพูภูคา, เครือเถาวัลย์ เป็นต้น ชิ้นงานอดีตจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน ด้วยการผลิตด้วยมือ แต่ปัจจุบันมีแม่แบบที่ง่ายต่อการผลิตให้ได้จำนวนมาก

ผ้าหม้อฮ่อมล้านนาจังหวัดแพร่ สามารถสร้างงานสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวแล้วรุ่นเล่า จนกระทั่งกลายเป็นผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแพร่ที่ขึ้นชื่อ จากการถ่ายทอดของบรรพบุรุษที่ผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน เป็นประเภทเครื่องนุ่งห่ม และของใช้ในครัวเรือน

กลุ่มผลิตภัณฑ์ลายเวียงกาหลงพบว่า ความเป็นเวียงกาหลงเกิดจากประวัติศาสตร์การค้นพบแหล่งโบราณวัตถุ จึงเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นกลุ่มผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบที่เป็นศิลปะเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น การเคลือบลวดลาย 4 กลุ่มลงบนเครื่องปั้นดินเผานั้น จะมีด้วยกัน 6 ลักษณะ โดยจัดเป็นกลุ่ม ๆ เรียกว่า กลุ่มการเคลือบเครื่องปั้นดินเผา ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ชนิดเขียนลวดลายสีดำได้เคลือบและชนิดเคลือบสีแดง กลุ่มที่ 2 กลุ่มเตาป่าหุยมชนิดเขียนลวดลายสีดำได้เคลือบ กลุ่มที่ 3 กลุ่มเตาป่าดงชนิดเซลาดอน กลุ่มที่ 4 กลุ่มเตาวังหนือ กลุ่มที่ 5 เครื่องปั้นดินเผาสีน้ำตาล และกลุ่มที่ 6 กลุ่มเคลือบตะกั่วและทองแดง (พระครูวิมลศิลป์กิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง), 2561) การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลายเวียงกาหลง ณ บ้านทุ่งม่าน ตำบลเวียงกาหลง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลิตภัณฑ์ได้นำไปสู่การรับรู้ความแตกต่างระหว่างสินค้าอื่น ๆ ได้ ด้วยเครื่องเคลือบเวียงกาหลง มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากเครื่องปั้นดินเผาทั่ว ๆ ไป มีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ มีน้ำหนักรเบาลายที่วาดบนภาชนะเป็นลายยุคโบราณแฝงด้วยปรัชญาของธรรมชาติ มีคำตอบ มีความหลากหลาย เช่น ลายสัตว์มงคล พฤษภามงคล ลายตำนานในท้องถิ่นสู่การพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานสินค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ด้วยการส่งเสริมการตลาดและช่องทางการจำหน่าย

การผลิตตุ๊กตาคอม จังหวัดลำพูน พบว่า การผลิตตุ๊กตาคอมหรือตุ๊กตานั้น เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อทางศาสนาที่เป็นนามธรรม การถวายตุ๊กตาคอมปัจจุบันชาติ อนาคตชาติ จักได้ดวงตาแห่งธรรมหรือแสงสว่างของปัญญา ปัจจุบันการผลิตตุ๊กตาคอม เป็นกระบวนการผลิตเพื่อนำไปบูชาในพระพุทธศาสนา ประดับเพื่อความสวยงาม จนเพิ่มศักยภาพให้จังหวัดลำพูนได้นำนโยบายของการประดับตุ๊กตาคอมเป็นโมเดลของการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาลของทุกปี กระบวนการของการผลิตเน้นวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ กระจาดสา ผ้าทอ เป็นต้น แต่ชุมชนยังขาดแคลนไม้ไผ่ที่จะนำมาผลิตเป็นโครงสร้างของตุ๊กตาคอม หากลดปัจจัยดังกล่าวได้ ก็จะทำให้ชุมชนมีต้นทุนที่ต่ำ การมีส่วนร่วมเกิดจากกลุ่มผู้ผลิต แล้วนำมาจำหน่ายให้กับวัดท่องเที่ยว เพื่อให้คนท่องเที่ยวบูชาแล้วนำมาประดับเพื่อความสวยงามในบริเวณของทางวัด เป็นเศรษฐกิจหมุนเวียนรายได้ของแต่ละชุมชน ตุ๊กตาคอมหรือตุ๊กตาคอมผลิตตามขนาดและความต้องการของลูกค้า ผสมผสานความเป็นศิลปะลายกระจาดและความประณีต

อภิปรายผล

การถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาสินค้า เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของผลงานด้านศิลปะกลุ่มศิลปินล้านนาในเชิงพาณิชย์ ต้องอาศัยปัจจัยการพัฒนาสินค้า การสนับสนุนหน่วยงานหลายภาคส่วน และช่องทางตลาดหรือกลวิธีการขยายผลงานเชิงพาณิชย์ สามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1) ความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้แก่ ปัจจัยการพัฒนาสินค้าที่ประกอบไปด้วย (1) ทรัพยากรและวัตถุดิบในการนำมาผลิตสินค้า (2) บุคลากรประกอบด้วย ศิลปินหรือผู้ผลิต ผู้ประกอบการร้านค้า ประชาชนนักท่องเที่ยว นักสะสมผลงาน (3) สายการผลิตที่มีการผลิตหรือการออกแบบมา เพื่อการสร้างการรับรู้ในผลิตภัณฑ์ในวงกว้าง ให้ผู้บริโภคที่ไม่เคยเห็นได้สัมผัสกับสินค้าด้วยคุณภาพและมีมาตรฐาน พร้อมด้วยรูปแบบสินค้าสามารถปรับปรุงภาพลักษณ์ ให้เกิดความแตกต่างอย่างชัดเจนสะดุดตาและง่ายต่อการจดจำ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด และ (4) การส่งเสริมการตลาดที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการร้านค้า ศิลปิน รวมถึงประชาชนในท้องถิ่น ร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาด้านกระบวนการผลิตและเทคโนโลยี ที่ใช้ในการผลิตในการพัฒนาสินค้า ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มสายผลิตภัณฑ์มากขึ้น สอดคล้องกับ ฤกษ์ดาเรือง ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจ ชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ภาพรวมความคิดเห็นของผู้บริโภคที่มีต่อราผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์ และฉลากสินค้าอยู่ในระดับสูง แผนกลยุทธ์ทางการตลาดของวิสาหกิจชุมชนบ้านแหลม จังหวัดนครสวรรค์ประกอบด้วยกลยุทธ์เชิงรุก ได้แก่ 1) ออกงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง 2) แสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ เข้าสู่ตลาด Modern Trade 3) ขยายกลุ่มตลาดในกลุ่มธุรกิจสปาและธุรกิจโรงแรม และ 4) พัฒนาการดำเนินงานด้านการตลาด 4.0 ผ่าน Social Media และ Digital Marketing กลยุทธ์แก้ไข ได้แก่ 1) พัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสัญลักษณ์สินค้า ตลอดจนรูปแบบการจัดกลุ่มบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย 2) สร้าง Brand Online ผ่าน Social Branding และ 3) พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่สอดคล้องกับความต้องการกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ฤกษ์ดาเรือง, 2560)

2) ปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา ได้แก่ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และองค์การมหาชนหลายแห่งที่เข้ามามีบทบาทหน้าที่และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ เช่น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ สถาบันการเงินหรือธนาคารพาณิชย์ หน่วยงานด้านการพัฒนาองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้ผู้ประกอบการที่เป็นเครือข่ายกับหน่วยงานดังกล่าว เกิดแนวทางการพัฒนาและยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ ได้ให้การช่วยเหลือให้ความรู้สมัยใหม่ และมีการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดในประเทศและต่างประเทศ สร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนา

เป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น และมูลค่าเพิ่มเป็นที่ต้องการของตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย: กรณีศึกษาตลาดศิลปะร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่กล่าวว่า ปัจจัยของการจำหน่ายสินค้าประกอบด้วยตลาดศิลปะ ได้แก่ 1) ตลาดศิลปะระดับเริ่มต้นสำหรับศิลปินที่เริ่มต้น 2) ตลาดศิลปะระดับกลางสำหรับศิลปินที่กำลังมีชื่อเสียงราคาไม่สูงนัก และ 3) ตลาดศิลปะระดับสูงของศิลปินที่มีชื่อเสียงแล้ว และประเภทของผู้ที่ซื้องาน ได้แก่ 1) ผู้สะสมงานอิสระ 2) ตัวแทนขายงานศิลปะ และ 3) พิพิธภัณฑ์ศิลปะ ซึ่งการตัดสินใจในการซื้อขายงานศิลปะขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ซื้องานศิลปะ (ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ, 2555)

3) กระบวนการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จการพัฒนาสินค้าต้นแบบ ได้แก่ ช่องทางตลาดหรือกลวิธีการขยายผลงานเชิงพาณิชย์ ด้วยการลงพื้นที่ศึกษาฟังเสียงความต้องการของผู้บริโภค ด้วยการสำรวจข้อมูลสินค้าในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พร้อมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเพื่อการยกระดับการผลิตและพัฒนาสินค้าด้วยเทคโนโลยี ประกอบกับการพัฒนาสินค้าให้เป็นไปตามยุคสมัย สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน โดยไม่ละทิ้งความเป็นดั้งเดิม แต่เพิ่มรูปแบบหรือออกแบบสินค้าร่วมสมัย ตามความต้องการของตลาดโลกในยุคปัจจุบัน การขยายช่องทางการจำหน่ายสินค้า เป็นสินค้าที่มีการส่งออก หรือจำหน่ายในห้างสรรพสินค้าชั้นนำ สยามบิน และ Modern Trade การจัดแสดงสินค้าในงานนิทรรศการ (Exhibition) หรืองานแสดงสินค้าในงานสำคัญของจังหวัด เพื่อให้ศิลปินผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายได้นำผลงานมาแสดงให้ประชาชนได้เห็น เป็นการกระตุ้นความสนใจของประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อประโยชน์ด้านการค้า และนำความรู้มาถ่ายทอดเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา เพื่อบอกถึงความเจริญก้าวหน้าของกิจการ และนำเพื่อเพิ่มช่องทางการขายผ่านสื่อออนไลน์ เฟสบุ๊ค ไลน์ ไลน์ ร้านค้า ห้างมีชื่อต่าง ๆ การส่งออกต่างประเทศ และสามารถทำการสั่งซื้อสินค้าได้จากทางเว็บไซต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของแสนศักดิ์ ศิริพานิช เรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนในพื้นที่ภูเก๊ต พังงาและกระบี่ ที่กล่าวว่า ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองในจังหวัดภูเก็ต ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นของที่ระลึกพื้นเมืองเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว ได้แก่ ผ้าทอพื้นเมือง ผลิตภัณฑ์เปลือกหอย และเครื่องประดับไข่มุก ด้วยการพัฒนาสินค้าโดยเน้นราคาเหมาะสม คุณภาพของสินค้า และการออกแบบสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวมีความสนใจและความต้องการที่มีต่อ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองในระดับปานกลาง (แสนศักดิ์ ศิริพานิช, 2547)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการยกระดับสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัดล้านนา จากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจ้าของผลงานด้านศิลปะ ในพื้นที่ที่กรณีศึกษาของศิลปินล้านนาทั้ง 4 จังหวัดภาคเหนือ ประกอบด้วยจังหวัดเชียงราย ลำพูน แพร่ และจังหวัดน่าน พบว่าความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนา ในการตัดสินใจซื้อ มากที่สุด ได้แก่ สินค้ามีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น รูปแบบของสินค้าและผลงานด้านศิลปะในเชิงพาณิชย์ของศิลปินในกลุ่มจังหวัด

ล้านนา จังหวัดน่าน ได้แก่ พระพุทธรูปไม้เมื่อน่าน และเครื่องเงินลวดต่าง ๆ จังหวัดแพร่ ได้แก่ ผ้าหม้อฮ่อมเมืองแพร่ จังหวัดลำพูน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ไหม ตุ๊กตาน่าน จังหวัดเชียงราย ได้แก่ ถ้วยกาแฟลวดลายเวียงกาหลง การถอดบทเรียนสินค้าของกลุ่มศิลปินล้านนานั้น จังหวัดน่านยังคงความเป็นอัตลักษณ์ของการแกะสลักพระพุทธรูปไม้ที่มีขนาด 5-9 นิ้ว ไม่นับขนาดใหญ่ อาจเนื่องจากวัตถุดิบที่จะนำมาใช้มีขนาดเล็ก เครื่องเงินผลิตภัณฑ์รูปแบบเน้นความเป็นศิลปะลวดลายดั้งเดิม และจุดเด่นของความเป็นน่าน เช่น ดอกชมพูภูคา ดอกพญาเสือโคร่ง เน้นเครื่องประดับ ผ้าหม้อฮ่อมแพร่ สินค้ามีรูปแบบของการใช้ผ้าย้อมสีธรรมชาติ ตุ๊กตาคอมจังหวัดลำพูน เน้นผลิตเพื่อความสอดคล้องของประเพณีและวัฒนธรรมตามฤดูกาล และจังหวัดเชียงราย ผลิตภัณฑ์ลายเวียงกาหลง เป็นสินค้าที่อิงประวัติศาสตร์ เน้นโทนสีขาวดำ

ข้อเสนอแนะ

1. สินค้าที่จะผลิตปัจจัยที่ควรคำนึงถึงเรื่อง อายุ เพศ รายได้ ได้แก่ สินค้าประเภทเครื่องประดับ และเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ เครื่องเงินจังหวัดน่าน ผ้าหม้อฮ่อมจังหวัดแพร่ ซึ่งจะทำให้สินค้าและผู้บริโภคมีความพึงพอใจตรงตามความต้องการ

2. สินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อความศรัทธา แต่คำนึงถึงเรื่องความเป็นศิลปะที่สวยงามประณีตเหมาะสมกับคุณค่าและการนับถือ ได้แก่ พระพุทธรูปไม้แกะสลัก เพราะผู้ที่นิยมบูชาเกิดขึ้นจากความศรัทธา

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ ดาราเรือง. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์ทางการตลาดวิสาหกิจชุมชนบ้านเขาแหลม จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสุทธิปริทัศน์*, 31(100). 130-143.
- นwor เดชสุวรรณ. (2562). รายงานนโยบายการเงินไตรมาส 1 : ฉบับเดือนมีนาคม 2562. แถลงข่าวเศรษฐกิจและการเงินเดือนธันวาคมและไตรมาสที่ 1 ปี 2562 เผยแพร่ 30 เมษายน 2562.
- ประภาพรพรณ อุ่อบ. (2552). *วิทยาการกระบวนการเงื่อนไขสำคัญของการถอดบทเรียนแบบวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : กรมสุขภาพจิต.
- พระครูวิมลศิลปกิจ (เรืองฤทธิ์ แก้วเปียง). (2561). ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง : ลายเวียงกาหลงสู่เป้าหมายอาชีพที่ยั่งยืนของชุมชน. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2547). *สุนทรียวิจักขณ์ในจิตรกรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรีนติ้งเฮาส์.
- วินัย ปราบริปู. (2552). *จิตรกรรมฝาผนังเมืองน่าน*. กรุงเทพมหานคร : 21 เซ็นจูรีจำกัด.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. (2552). *การบริหารตลาดยุคใหม่ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2552*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสาร.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ. (2555). ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย: กรณีศึกษาศิลปินร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย นิวยอร์ก ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- สมถวิล วิจิตรวรรณ และคณะ. (2556). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร : เจริญดีมั่นคง การพิมพ์.
- แสนศักดิ์ ศิริพานิช. (2547). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกพื้นเมืองเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนในพื้นที่ภูเก็ต พังงา และกระบี่. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's)
ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า
ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์*

THE STUDY OF MARKETING MIX FACTORS IN THE PERSPECTIVE OF
CUSTOMERS (7C's) THAT AFFECT THE DECISION TO USE THE FOOD
PANDA APPLICATION SERVICE IN MUEANG DISTRICT SURIN PROVINCE

กัญสพัตน์ นัฏถิตรง

Kansapat Nupteotrong

สุจิตรา แสงจินดา

Sujitra Sangchanda

วิทยาลัยธาตุพนม มหาวิทยาลัยนครพนม

That Phanom College Nakhon Phanom University, Thailand.

E-mail: lovemama@npu.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า จำนวน 400 คน สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ การถดถอยพหุ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานของรัฐ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท ในส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านการสื่อสาร ด้านความสะดวกสบาย ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ด้านความสมบูรณ์ ด้านการดูแลรักษา ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ ในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ได้แก่ ด้านการดูแลรักษา ด้านความสะดวกสบาย ด้านความสมบูรณ์ และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ที่ไม่ส่งผลต่อ

* Received: 8 May 2022; Revised: 28 June 2022; Accepted: 29 June 2022

การตัดสินใจใช้บริการ แอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านความสะดวกในการ
หาซื้อสินค้า และด้านการสื่อสาร

คำสำคัญ: ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด, มุมมองลูกค้า, การตัดสินใจ, ฟู้ดแพนด้า

Abstract

This study aims to the study of marketing mix factors in the perspective of customers (7C's) that affect the decision to use the Food Panda application service in Mueang district Surin province. It is an exploratory research the tools used for data collection are questionnaire the population used in the study was experienced consumers use food delivery services through the Food Panda application. The study was the total of 400 people. The statistics used are Frequency, percentage, mean, standard deviation and analysis of multiple regression at 0.05 level of statistical significance.

The results of the research found that most of the respondents were female. Age between 31-40 years. Education at the bachelor's level. Government employee occupation and average monthly income 10,001-20,000 Baht. In terms of marketing mix factors in the perspective of customers (7C's) in Mueang District, Surin Province. The overall opinion of the respondents was at the highest level. When sorted in descending order as follows aspect of the communication, aspect of the convenience, aspect of the convenience of purchasing products, aspect of the completeness, aspect of the caring, aspect of the price and aspect of the Product respectively. In terms of marketing mix factors in the perspective of customers (7C's) in Mueang District, Surin Province found that marketing mix factors in the perspective of customers (7C's) in Mueang District, Surin Province that affect the decision to use the service Food Panda Application in Mueang District, Surin Province, namely aspect of the caring aspect of the convenience and aspect of the completeness. And marketing mix factors in the perspective of customers (7C's) in Mueang District, Surin Province that does not affect the decision to use the service Food Panda applications in Mueang District, Surin Province are product side price side the convenience of purchasing products and communication.

Keywords: Marketing Mix Factors, Customer View, Decision, Food Panda

บทนำ

จากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด-19 ที่เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน การระบาดลุกลามนอกประเทศจีนอย่างรวดเร็ว กระจายทั่วโลก (องค์การบริหารส่วนตำบลกกโพธิ์, 2564) ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 จึงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทยและกลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบหนัก และเมื่อเกิดโรคระบาดโควิด-19 เกิดขึ้น กลุ่มธุรกิจที่ได้รับผลกระทบอันดับแรก และหนักที่สุดก็คือ ธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะที่ผ่านมามีประเทศไทยจะมีรายได้จากการท่องเที่ยว จากกลุ่มลูกค้านักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ เมื่อนักท่องเที่ยวจีนหายไป จึงทำให้ได้รับผลกระทบกันค่อนข้างหนัก และลามไปในภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ร้านอาหาร เป็นต้น (ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, 2564) จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงไป โดยผู้บริโภคจะเลือกใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์มากขึ้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564) ประกอบกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่ใช้ชีวิตด้วยความเร่งรีบ มีข้อจำกัดด้านเวลา ต้องการความสะดวกสบาย รวมถึงต้องการหลีกเลี่ยงปัญหาจราจร ส่งผลให้มีความต้องการอาหารเดลิเวอรี่เพิ่มมากขึ้น การเกิดขึ้นและเติบโตของธุรกิจผู้ให้บริการจัดส่งอาหาร ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารต่าง ๆ นำเสนอบริการเสริมจัดส่งอาหารให้ผู้บริโภคด้วยการเป็นพันธมิตรหรือร่วมมือกับผู้ให้บริการรับส่งอาหาร เช่น Foodpanda, Line man เป็นต้น โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้สำรวจพฤติกรรมทางออนไลน์ เรื่องการใช้บริการ Online Food Delivery ของคนไทย ระหว่างวันที่ 5-15 มีนาคม 2563 พบว่าเหตุผลที่ใช้บริการสั่งอาหารออนไลน์ โดย 3 อันดับแรก คือ 1) ไม่อยากจะเดินทางไปนั่งกินที่ร้านเอง 2) ไม่อยากเสียเวลาไปนั่งต่อคิว 3) ส่วนลดใน Application หรือช่องทางไหน ๆ ก็มีให้เลือกใช้ (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2564) โดยธุรกิจบริการสั่งอาหารออนไลน์ในประเทศไทย เริ่มต้นขึ้นจากการเปิดตัวของแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในปี พ.ศ. 2555 (ลงทุนศาสตร์, 2564) และอเล็กซานเดอร์ เฟลเดอร์ ซีอีโอ บริษัทฟู้ดแพนด้า ประเทศไทย ได้ให้สัมภาษณ์พิเศษกับกรุงเทพธุรกิจ ถึงแผนธุรกิจในปี 2564 ว่าจะให้ความสำคัญทำตลาดที่เข้าถึงผู้บริโภคระดับชุมชนและเน้นสร้างความแข็งแกร่งทางธุรกิจที่ยั่งยืนในทุกพื้นที่ที่เข้าไป ปัจจุบันฟู้ดแพนด้าให้บริการครอบคลุม 77 จังหวัดทั่วประเทศ (กรุงเทพธุรกิจ, 2564) และจังหวัดสุรินทร์ถือเป็นเมืองหลักของภาคอีสานตอนล่าง เป็นศูนย์กลางการพาณิชย์ อุตสาหกรรมและการคมนาคม จึงมีเส้นทางคมนาคมหลักทั้งทางรถยนต์ รถไฟ มีทางหลวงแผ่นดินทางหลวงจังหวัด และเส้นทางมาตรฐานหลายสาย ทำให้การเดินทางติดต่อภายในจังหวัด การเดินทางสู่จังหวัดใกล้เคียงและกรุงเทพมหานครเป็นไปด้วยความสะดวก (กิตติอำพล สุดประเสริฐ พิษขรรัตน์ รื่นพจน์ และวัชรพล วงศ์จันทร์, 2564) จำนวนประชากรในจังหวัดสุรินทร์ 1,381,761 คน (sumaleephon10, 2564) ดังนั้น Foodpanda จึงได้การเปิดตัวในจังหวัดสุรินทร์ และเริ่มเปิดให้บริการในจังหวัดสุรินทร์ ในวันที่ 3 ธันวาคม 2562 จนถึงปัจจุบัน (โคราชเดลี, 2564) ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวจะ

เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการฟู้ดแพนด้า เพื่อใช้ในการปรับปรุงกลยุทธ์ให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภคต่อไป และจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาวิจัยในการนำไปต่อยอดการวิจัยในครั้งต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

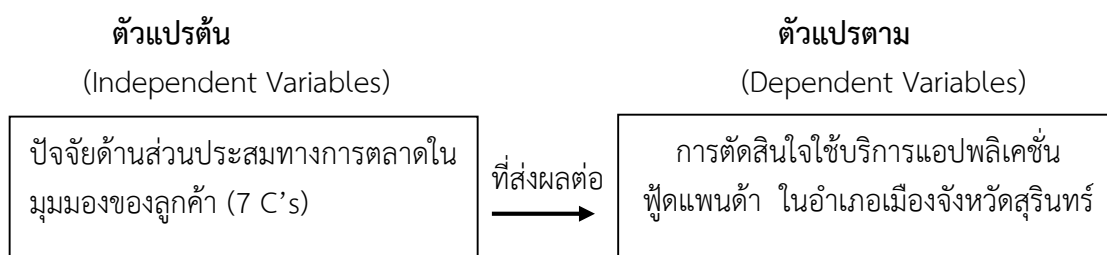
เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งการศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้บริโภคที่มีประสบการณ์ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เท่านั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน
2. การคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการคำนวณที่ไม่ทราบจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอน โดยใช้สูตรของ Cochran (Cochran, 1977) โดยระดับค่าความเชื่อมั่นที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนที่ 5% มีสูตรคำนวณ ดังนี้

สูตร
เมื่อ

$$n = \frac{P(1-P)(Z)^2}{e^2}$$

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
P แทน ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด
Z แทน ระดับความเชื่อมั่น 95% (Z เท่ากับ 1.96)
e แทน ค่าความคลาดเคลื่อน (e เท่ากับ 0.05)

แทนสูตร

$$n = \frac{0.5(1-0.5)(1.96)^2}{0.05^2}$$

$$= 384.16 \approx 385$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ 385 ตัวอย่าง และเพื่อลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นและเพิ่มความแม่นยำ คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเพิ่มขนาดตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามข้อมูลประชากรศาสตร์ ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ลักษณะคำถามจะเป็นแบบเลือกตอบ (Check list)

ส่วนที่ 2 ข้อคำถามปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ลักษณะคำถามจะมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert Scale)

ส่วนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมืองจังหวัดสุรินทร์ ลักษณะคำถามจะมีเกณฑ์ในการกำหนดค่าน้ำหนักของการประเมินเป็น 5 ระดับตามวิธีของ ลิเคิร์ท (Likert Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง คือ 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) โดยลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งค้นคว้าข้อมูลทางสื่ออินเทอร์เน็ต
2. จัดทำเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายปิด และจัดทำเครื่องมือในการวิจัยให้ครอบคลุมกับหัวข้อการวิจัยที่ต้องการศึกษา แล้วนำแบบสอบถามไปให้

ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหางานวิจัยที่ต้องการศึกษา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้แบบสอบถามสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์แล้วนั้น นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษา จำนวน 30 คน ซึ่งคณะผู้วิจัยไม่ได้นำมาเป็นประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อทดสอบค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2555) ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ เท่ากับ 0.84

4. คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่าง เดือนพฤศจิกายน 2563 – ตุลาคม 2564 โดยนำแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด เพื่อเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และได้รับคืนทั้งหมด ร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เมื่อคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำมาข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลผ่านโปรแกรมวิเคราะห์สถิติ IBM SPSS Statistics โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายลักษณะข้อมูลเชิงพรรณนา ดังนี้ 1) ข้อมูลประชากรศาสตร์ 2) ระดับความความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ และ 3) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า

2. สถิติเชิงอนุมาน โดยใช้สถิติการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุ เพื่อวิเคราะห์หองค์ประกอบโดยการจัดกลุ่มตัวแปรต้นที่เป็นปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่มีความสัมพันธ์กันในอยู่ในกลุ่มเดียวกัน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1. ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้บริโภคที่ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.30 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 39.50 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.00 อาชีพพนักงาน/พนักงานของรัฐ คิดเป็นร้อยละ 43.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 41.00

2. การวิเคราะห์ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดใน
มุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง
จังหวัดสุรินทร์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดใน มุมมองของลูกค้า (7C's)	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านผลิตภัณฑ์			
1.1 แอปพลิเคชันความหลากหลายของเมนูอาหาร	4.54	0.62	มากที่สุด
1.2 อาหารที่สั่งมีความสะอาดและถูกสุขลักษณะอนามัย	4.45	0.60	มากที่สุด
1.3 ใช้งานแอปพลิเคชันได้ง่าย ชัดเจน ไม่ซับซ้อน	4.45	0.61	มากที่สุด
1.4 ความน่าเชื่อถือของแบรนด์สินค้า	4.51	0.54	มากที่สุด
รวม	4.49	0.52	มากที่สุด
2. ด้านราคา			
2.1 ราคาอาหารที่สั่งมีราคาไม่สูงเกินไป มีราคาที่เหมาะสม	4.43	0.62	มากที่สุด
2.2 ค่าบริการจัดส่งของแอปพลิเคชันเหมาะสม	4.44	0.65	มากที่สุด
2.3 การใช้แอปพลิเคชัน ทำให้รู้สึกคุ้มค่ากว่าการรับประทาน อาหารนอกบ้าน	4.53	0.56	มากที่สุด
รวม	4.47	0.55	มากที่สุด
3. ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า			
3.1 การบริการด้านการจัดส่งตรงต่อเวลาและรวดเร็ว	4.57	0.56	มากที่สุด
3.2 มีความหลากหลายสำหรับช่องทางการชำระเงิน	4.55	0.60	มากที่สุด
3.3 แอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก รวดเร็ว	4.55	0.58	มากที่สุด
รวม	4.56	0.53	มากที่สุด
4. ด้านการสื่อสาร			
4.1 แอปพลิเคชันกำลังเป็นที่นิยม ซึ่งสร้างการรับรู้ที่ดีแก่ ผู้ใช้บริการ	4.65	0.53	มากที่สุด
4.2 แอปพลิเคชันมีการโปรโมท เพื่อเป็นที่รู้จักผ่านทาง ออนไลน์อย่างทั่วถึง	4.56	0.57	มากที่สุด

ตารางที่ 1(ต่อ) ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดใน มุมมองของลูกค้า (7C's)	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
4.3 แอปพลิเคชัน มีการจัดกิจกรรมทางการตลาดบ่อยครั้ง เช่น การแจกของสัมมนาคุณ และส่วนลด เป็นต้น	4.62	0.55	มากที่สุด
รวม	4.61	0.45	มากที่สุด
5. ด้านการดูแลรักษา			
5.1 พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.52	0.58	มากที่สุด
5.2 สามารถติดต่อประสานงานพนักงานได้อย่างรวดเร็ว	4.48	0.57	มากที่สุด
5.3 รับประกันสินค้าชำรุด เสียหาย ในระหว่างขนส่ง	4.52	0.58	มากที่สุด
รวม	4.51	0.50	มากที่สุด
6. ด้านความสะดวกสบาย			
6.1 ส่งสินค้ารวดเร็ว เมื่อมีปัญหาที่สามารถรับผิดชอบและจัดการแก้ปัญหาได้	4.55	0.57	มากที่สุด
6.2 การติดต่อสินค้าในกรณีสินค้าส่งมาล่าช้าได้อย่างรวดเร็ว	4.56	0.59	มากที่สุด
6.3 เว็บไซต์สวยงาม ทันสมัย	4.61	0.54	มากที่สุด
6.4 เว็บไซต์มีวิดีโอแนะนำสินค้า	4.63	0.56	มากที่สุด
รวม	4.59	0.47	มากที่สุด
7. ด้านความสมบูรณ์			
7.1 ได้รับสินค้าดีมีคุณภาพ	4.58	0.55	มากที่สุด
7.2 เรียบร้อยในการแพ็คสินค้า	4.54	0.53	มากที่สุด
7.3 สินค้าพร้อมที่จะจัดส่งตลอดเวลา	4.53	0.58	มากที่สุด
7.4 มีสินค้าใหม่ๆ มาแนะนำอยู่เสมอ	4.60	0.51	มากที่สุด
7.5 การได้รับสินค้าที่ถูกต้องตามความต้องการลูกค้า	4.55	0.54	มากที่สุด
รวม	4.56	0.47	มากที่สุด
รวมทุกด้าน	4.54	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 ผลวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, $S.D = 0.50$) เมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ อันดับแรก คือ ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.61$, $S.D = 0.45$) รองลงมา ด้านความสะดวกสบาย ($\bar{X} = 4.59$, $S.D = 0.47$) ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ($\bar{X} = 4.56$, $S.D = 0.53$)

ด้านความสมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.56$, $S.D = 0.47$) ด้านการดูแลรักษา ($\bar{X} = 4.51$, $S.D = 0.50$) ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.49$, $S.D = 0.52$) และ ด้านราคา ($\bar{X} = 4.47$, $S.D = 0.55$) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การรับรู้ปัญหา	4.68	0.35	มากที่สุด
2. การค้นหาข้อมูล	4.68	0.41	มากที่สุด
3. การประเมินทางเลือก	4.64	0.44	มากที่สุด
4. การตัดสินใจซื้อ	4.67	0.44	มากที่สุด
5. พฤติกรรมหลังการซื้อ	4.71	0.41	มากที่สุด
รวม	4.68	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลวิเคราะห์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, $S.D = 0.41$) เมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ อันดับแรก คือ พฤติกรรมหลังการซื้อ ($\bar{X} = 4.71$, $S.D = 0.41$) รองลงมา การรับรู้ปัญหา ($\bar{X} = 4.68$, $S.D = 0.35$) การค้นหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.68$, $S.D = 0.41$) การตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.67$, $S.D = 0.44$) และการประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.64$, $S.D = 0.44$) ตามลำดับ

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ที่ส่งผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's) ส่งผลต่อการใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7C's)	การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า		T ค่าเฉลี่ย	p-value Sig
	สัมประสิทธิ์การถดถอย β	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	2.704	.180	14.994	.000

ด้านผลิตภัณฑ์	-.036	.034	-1.056	.291
ด้านราคา	.068	.036	1.862	.063
ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า	.046	.038	1.212	.226
ด้านการสื่อสาร	.029	.040	.723	.470
ด้านการดูแลรักษา	.081	.038	2.125	.034
ด้านความสะดวกสบาย	.122	.042	2.890	.004
ด้านความสมบูรณ์	.123	.037	3.297	.001
F=20.649, p=0.000, R ² =0.269, Adj R ² =0.256				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นแบบพหุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พบว่า ด้านการดูแลรักษา (Sig. = .034) ด้านความสะดวกสบาย (Sig. = .004) ด้านความสมบูรณ์ (Sig. = .001) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เมื่อพิจารณาผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ด้านความสมบูรณ์ (β = .123) รองลงมา คือ ด้านความสะดวกสบาย (β = .122) ด้านการดูแลรักษา (β = .081) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ตามลำดับ

สัมประสิทธิ์การกำหนด (Adj R² = 0.256 หมายความว่า ตัวแปรอิสระปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ คิดเป็นร้อยละ 25.6 ที่เหลือร้อยละ 74.4 เป็นผลเนื่องจากตัวแปรอื่น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้จากสมมติฐานการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สามารถอภิปรายผลโดยอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ ดังนี้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านความสมบูรณ์ ด้านความสะดวกสบาย ด้านการดูแลรักษา ส่งผลทางบวกกับการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณาแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตรา ใจเอื้อ เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการเอาใจใส่ดูแล ด้านความสบาย ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการในแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร (สุจิตรา ใจเอื้อ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติอาพล สุดประเสริฐ พิชชรินทร์ รื่นพจน์ และวัชรพล วงศ์จันทร์ เรื่อง ปัจจัยส่วนประสม

ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกใช้แอปพลิเคชันไลน์แมนเพื่อบริการรับส่งอาหาร ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม พบว่า ด้านความสะดวก มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ผ่านแอปพลิเคชันไลน์แมน (กิตติอำพล สุตประเสริฐ พิชชรินทร์ รื่นพจน์ และวัชรพล วงศ์จันทร์, 2564)

ในส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ด้านการสื่อสาร ส่งผลทางลบกับการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ เมื่อพิจารณาแล้วสอดคล้องกับงานวิจัยของมัลลิกา ตากล้า และทศพร มะหะหมัด เรื่อง พฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสตรีทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสตรีทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร (มัลลิกา ตากล้า และทศพร มะหะหมัด, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของทรงพร เทือกสุบรรณ และสุรียรัตน์ อินทร์หม้อ เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7P's) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ไม่มีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ที่ซื้อสินค้า (ทรงพร เทือกสุบรรณ และสุรียรัตน์ อินทร์หม้อ, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริโภคที่ใช้บริการฟู้ดเดลิเวอรี่ผ่านแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ส่วนใหญ่ เป็นเพศ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพพนักงานของรัฐ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท

2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ อันดับแรก คือ ด้านการสื่อสาร รองลงมา ด้านความสะดวกสบาย ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ด้านความสมบูรณ์ ด้านการดูแลรักษา ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ ตามลำดับ

3. การตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ อันดับแรก คือ พฤติกรรมหลังการซื้อ รองลงมา การรับรู้ปัญหา การค้นหาข้อมูล การตัดสินใจซื้อ และการประเมินทางเลือก ตามลำดับ

4. สมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านความสมบูรณ์ ด้านความสะดวกสบาย ด้านการดูแล ในส่วนปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า ด้านการสื่อสาร

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

1. ด้านความสมบูรณ์ พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับแรก คือ มีสินค้าใหม่ ๆ มาแนะนำอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้ประกอบการฟู้ดแพนด้า ควรมีการนำเสนอสินค้าและบริการให้ผู้บริโภคได้เห็นถึง จุดเด่นและเอกลักษณ์เฉพาะเป็นที่จดจำได้ง่ายแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างการยอมรับและความน่าเชื่อถือในสินค้าและบริการในกลุ่มผู้บริโภค

2. ด้านความสะดวกสบาย พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับแรก คือ เว็บไซต์สวยงาม ทันสมัย ดังนั้น ผู้ประกอบการฟู้ดแพนด้า ต้องมีการปรับปรุงข้อมูลบนเว็บไซต์อย่างสม่ำเสมอและรูปแบบให้มีความทันสมัย เพื่อกระตุ้นให้อยากจะซื้อสินค้าหรือบริการ และควรเลือกใช้สีเหมาะสมกับสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการฟู้ดแพนด้า เพราะสีมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของคนและเป็นการกระตุ้นความรู้สึกผู้บริโภคอยากซื้อสินค้าหรือบริการและกลับมาใช้บริการ

3. ด้านการดูแลรักษา พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับแรก คือ พนักงานมีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีการรับประกันสินค้าชำรุดเสียหายในระหว่างการขนส่ง ดังนั้น ผู้ประกอบการฟู้ดเดลิเวอรี่ ควรสร้างความตระหนักในการทำงานบริการให้กับพนักงานทุกคน เพราะจะทำให้ผู้บริโภคเกิดความพึงพอใจต่อการบริการและตัดสินใจใช้บริการซ้ำอีก

และปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในมุมมองของลูกค้า (7 C's) ที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า ในอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย

1. ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับสุดท้าย คือ อาหารที่สั่งมีความสะอาดและถูกสุขอนามัย และการใช้งานแอปพลิเคชันที่ไม่ซับซ้อน ดังนั้น ผู้ประกอบการฟู้ดแพนด้า ควรมีการสร้างภาพลักษณ์ในผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่เชื่อถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่ให้บริการผู้บริโภคนั้น มีความสะอาดและถูกหลักอนามัย และปรับปรุงแอปพลิเคชันให้สะดวกต่อการใช้งานของผู้บริโภค เพื่อสร้างการยอมรับและนับถือต่อผลิตภัณฑ์และการให้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า

2. ด้านราคา พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับสุดท้าย คือ ราคาอาหารที่สั่งมีราคาไม่สูงเกินไป มีราคาที่เหมาะสม เพราะผู้บริโภคมองว่า ราคาอาหารที่เสนอขายในแอปพลิเคชันมีราคาไม่แตกต่างจากผู้ประกอบการรายอื่น ดังนั้น ผู้ประกอบการควรมีการจัดโปรโมชั่นลดราคาสินค้าตามเทศกาลต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้บริโภคสนใจใช้บริการแอปพลิเคชันฟู้ดแพนด้า

3. ด้านความสะดวกในการหาซื้อสินค้า พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับสุดท้าย คือ ความหลากหลายสำหรับช่องทางการชำระเงินและแอปพลิเคชันสามารถใช้งานได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ดังนั้น ผู้ประกอบการผู้ดูแลร้านค้า ควรมีการเพิ่มช่องทางการให้บริการชำระเงินหลากหลายช่องทาง

4. ด้านการสื่อสาร พบว่า ผู้บริโภคจะให้ความสำคัญ อันดับสุดท้าย คือ มีการโปรโมตสินค้า เพื่อให้เป็นที่รู้จักผ่านทางออนไลน์ ทั้งถึงครอบคลุม โปรโมตสินค้าผ่านสื่อให้หลากหลายช่องทาง เพื่อให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงกิจกรรมทางการตลาด จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคใช้บริการและเพิ่มรายได้ให้กับผู้ประกอบการผู้ดูแลร้านค้าได้อีกช่องทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความจงรักภักดีของผู้บริโภค การกลับมาซื้อซ้ำของผู้บริโภค เพื่อผู้ประกอบการผู้ดูแลร้านค้า จะได้นำผลจากการวิจัยดังกล่าว ในการปรับแผนกลยุทธ์ขององค์กรให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้บริโภค

2. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคู่แข่งชั้นทางธุรกิจผู้ดูแลร้านค้า เพื่อผู้ประกอบการผู้ดูแลร้านค้า จะได้นำผลจากการวิจัยดังกล่าว ในการปรับแผนกลยุทธ์ขององค์กร ทำให้สามารถรักษาลูกค้าเดิมและเพิ่มลูกค้าหน้าใหม่ ทำให้สามารถเพิ่มรายได้เข้าสู่องค์กรให้มากยิ่งขึ้น

3. ในการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ควรเพิ่มคำถามปลายเปิด เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเพิ่มเติมหรือให้ข้อเสนอแนะ เพื่อสามารถนำข้อมูลมาปรับปรุงการให้บริการผู้ประกอบการผู้ดูแลร้านค้า ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *แผนธุรกิจฟู้ดแพนด้าในปี 2564*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/tech/924911>.
- กิตติอำพล สุตประเสริฐ พิชชรัตน์ รื่นพจน์ และวัชรพล วงศ์จันทร์. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกใช้แอปพลิเคชันไลน์แมน เพื่อบริการรับส่งอาหาร ในเขตอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. *วารสารวิทยาสารสนเทศและเทคโนโลยี*, 2(2), 51-60.
- โคราชเดลี. (2562). *การเปิดตัว Foodpanda ในจังหวัดสุรินทร์*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.koratdaily.com/blog.php?id=9852>.
- ทรงพร เทือกสุบรรณ และสุริรัตน์ อินทร์หม้อ. (2564). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการ (7P's) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน Shopee ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์*, 7(1), 43-58.
- ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. (2564). *ผลกระทบและการปรับตัวของผู้ประกอบการ*. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.krungsri.com/th/plearn-plearn/covid19-newnormal-with-sme>.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2555). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร : บิสนิเนสอาร์แอนด์ดี.
- มัลลิกา ตากกล้า และทศพร มะหะหมัด. (2563). พฤติกรรมการเลือกซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปของสุภาพสตรีทางออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 6(1), 68-77.
- ลงทุนศาสตร์. (2564). *การเปิดตัวของแอปพลิเคชัน Food Panda*. เรียกใช้เมื่อ 24 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.investertest.co/business/thai-food-delivery/>.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). *ETDA เผย คน Gen -Y สั่งอาหารออนไลน์มากที่สุด และกว่า 40% สั่งเพราะหวั่นโควิด-19*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/eyRnW>
- สุจิตรา ใจเอื้อ. (2562). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (7C's) ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการในบริการ Application Foodpanda ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*.
- องค์การบริหารส่วนตำบลกกโพธิ์. (2564). *การระบาดโรคโควิด-19 ครั้งแรก*. เรียกใช้เมื่อ 14 สิงหาคม 2564 จาก <http://www.kogpho.go.th/event-7.html>.
- sumaleephon10. (2554). *จำนวนประชากรในจังหวัดสุรินทร์*. เรียกใช้เมื่อ 19 สิงหาคม 2564 จาก <https://sumaleephon10.wordpress.com>.

ศึกษาแนวทางการพัฒนารูธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้ประกอบการ
ในจังหวัดหนองคาย*

A STUDY ON GUIDELINES FOR HYDROPONICS VEGETABLE BUSINESS'
DEVELOPMENT OF ENTREPRENEURS IN NONGKHAI PROVINCE

ทรัพย์ อมรภิญโญ

Sup Amornpinyo

ณัฐ อมรภิญโญ

Nath Amornpinyo

ธนอมศิลป์ จันคณาภิตกุล

Thanomslp Jankanakitikul.

กิตติมาพร ชูโชติ

Kitimaporn Choochote

รักษนก แสงภักดีจิต

Rakchanok Saengpakdeejit

รัฐการ บัวศรี

Ratthakarn Buasri

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: Thanomjan@kku.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มนการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย โดยศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อแนวโน้มนการส่งออก ของกลุ่มผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ ในด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการส่งออก การวางแผนกลยุทธ์ในการผลิตและส่งออก และเพื่อศึกษาเหตุผล ปัญหา และอุปสรรคในการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้ประกอบการในจังหวัด และหาแนวทางการพัฒนารูธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคายเพื่อพัฒนาไปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ 30 ฟาร์ม มีการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก และการ

* Received: 9 May 2022; Revised: 7 June 2022; Accepted: 20 June 2022

สังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มีการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และตรวจสอบ โดยการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการเก็บข้อมูลขึ้นต้นจากภาคสนาม จับประเด็นที่ผู้ให้ข้อมูล กล่าวถึง ถ้ามั่ว และสรุปเนื้อหา มาเชื่อมโยงระหว่างเหตุผล เพื่อนำมาเป็นข้อสรุปในการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ ทั้ง 30 ฟาร์ม ยังไม่มีการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ไปยังต่างประเทศ แต่มีแผนจะส่งไปในประเทศใกล้เคียงอย่างประเทศลาว โดยปัจจุบันตลาดยังคงอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และผู้บริโภคที่มาจากประเทศใกล้เคียงคือประเทศลาว รวมถึงโดยส่วนใหญ่ยังมีการสั่งซื้อผักที่มักจะมาซื้อถึงฟาร์มของผู้ประกอบการ แนวทางในการส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพในการส่งออก มีทั้งหมด 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการผลิต ด้านการส่งออก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ตามลำดับ

คำสำคัญ: ผู้ประกอบการ, การส่งออก, ผักไฮโดรโปนิคส์

Abstract

This qualitative research's objectives were to study the trend of entrepreneurship in the hydroponics vegetable export business in Nongkhai province by studying internal and external factors affecting export trends of hydroponics vegetable entrepreneurs in marketing, production, export, strategic planning for production and export, and to study of reasons, problems and obstacles in the export of hydroponics vegetables of entrepreneurs and find ways to develop hydroponics vegetable farms (businesses) in Nongkhai province to develop into industrial production for export. The sample group was entrepreneurs operating 30 hydroponics vegetable farms (businesses). The data came from the in-depth interviews were organized to be analyzed and examined by data analysis. This qualitative research used content analysis. It was a collection of data originating from the field, capture the issues raised by the informants, refer, and summarize the content to link beyond reasons in order to draw conclusions from the research.

The results of the study found that hydroponics vegetable entrepreneurs in all 30 farms had not exported hydroponics vegetables to foreign countries. But there were

plans to send it to nearby countries like Laos. Currently, the market was still in the area of Nongkhai province. And consumers from neighboring countries, Laos. Including most of them, there was also an order of vegetables that usually came to buy at the entrepreneur's farm. The guidelines to encourage entrepreneurs to have the potential to export, there were all 5 aspects consisting of marketing promotion, production, export, administrative management, finance, respectively.

Keywords: Entrepreneurs, Export, Vegetable Hydroponics.

บทนำ

ผักไฮโดรโปนิคส์มีที่มาเริ่มจากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้ธาตุอาหารต่าง ๆ ในการปลูกพืช ซึ่งมีมาตั้งแต่หลายปีแล้ว จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า นักวิทยาศาสตร์ได้เขียนบันทึกต่าง ๆ แต่การปลูกพืชทางวิทยาศาสตร์นั้น เริ่มขึ้นประมาณ 300 ปี การปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์ตามหลักทางวิทยาศาสตร์ยุคใหม่การปลูกพืชด้วยสารละลายเกลือ ซึ่งให้ธาตุอาหารที่จำเป็นในการเจริญเติบโตของพืช ทำให้พืชมีการเจริญเติบโตสมบูรณ์และให้ผลผลิตเร็ว จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการนำวิธีการปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์ โดยวิธีการปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์ (Hydroponics) เป็นการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน แต่ใช้น้ำที่มีธาตุอาหารพืชละลายอยู่ หรือปลูกพืชในสารละลายธาตุอาหารทดแทน การปลูกผักและพืชที่ใช้เป็นอาหารนั้น ถือว่ามีประโยชน์และสะดวกมาก เนื่องจากประหยัดพื้นที่และไม่ปนเปื้อนกับสารเคมีต่าง ๆ ในดิน ให้ได้พืชผักที่สะอาด เป็นอาหารในทวีปเอเชีย ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศแรกที่น่าการปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์มาใช้ในเชิงพาณิชย์ โดยเริ่มจากการปลูกผักเพื่อเป็นอาหารให้กับทหารหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง สถาบันวิจัยพืชสวนกระทรวงเกษตรและป่าไม้ของญี่ปุ่น ได้พัฒนาเทคนิคการปลูกพืชด้วยกรวด (gravel culture) ขึ้นมา ซึ่งเป็นระบบไฮโดรพอนิกส์ดั้งเดิมของญี่ปุ่น สำหรับการปลูกพืชด้วยวิธีไฮโดรโปนิคส์ในประเทศไทยนั้น ได้เริ่มมีการวิจัยการปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์ประมาณ พ.ศ. 2500 โดยภาควิชาพฤกษศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (เมธา โสกันภัย, 2556)

ปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2562) การบริโภคผักเป็นกระแสนิยมในกลุ่มผู้บริโภคที่สนใจในการดูแลสุขภาพและเป็นหนึ่งในทางเลือกของผู้บริโภคที่บริโภคผักเพื่อการดูแลสุขภาพ เริ่มมีการนำผักไฮโดรโปนิคส์เข้ามาประเทศไทยเมื่อประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา โดยผู้ประกอบการจีนได้แนะนำให้ผู้ประกอบการคนไทยปลูกผักเพื่อการค้า ที่เรียกว่าผักลอยฟ้า เพื่อแก้ปัญหาการปลูกผักในดินที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช ทำให้เกิดสารพิษตกค้างเป็นอันตรายต่อบริโภคและตัวเกษตรกร นอกจากนี้ การปลูกผักใน

ดินยังต้องใช้น้ำมาก ต้องปรับสภาพดินและใช้ปุ๋ยเคมีสูตรต่าง ๆ ตามอายุผัก ส่วนไฮโดรโปนิคส์เป็นระบบการปลูกผักในสารละลายธาตุอาหารในรูปของไอออน ไม่ใช่ดิน ไม่ใช่สารกำจัดศัตรูพืช ใช้น้ำน้อย จึงเป็นการแก้ปัญหาดังกล่าว แต่การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ก็เหมาะสมกับผักบางชนิด ผักที่นิยมปลูกเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ กรีนโอ๊ค เรดโอ๊ค บัตเตอร์เฮด บัตตาเวีย เป็นต้น (คงเดช พะสีนามและคณะ, 2019) คณะผู้จัดทำได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ของผักไฮโดรโปนิคส์ ซึ่งในอนาคตอาจมีการผลิตที่มากขึ้น และสามารถส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ได้ คณะผู้จัดทำจึงมีความสนใจที่จะศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคายว่า มีความเป็นไปได้ที่จะผลิตผักไฮโดรโปนิคส์เพื่อการส่งออกไปยังต่างประเทศได้หรือไม่ เหตุผลที่คณะผู้จัดทำสนใจศึกษาเนื่องจากพื้นที่สำรวจมีลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียงกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างประเทศลาว

ผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย มีขนาดย่อมไปจนถึงขนาดกลาง ซึ่งมีประสิทธิภาพในการผลิตที่เพียงพอต่อความต้องการบริโภคของกลุ่มผู้บริโภคภายในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคายและจังหวัดใกล้เคียง สำหรับผู้บริโภคส่วนใหญ่จากประเทศลาว จะแวะซื้อผักไฮโดรโปนิคส์จากประเทศไทยกลับประเทศลาวเท่านั้น ทั้งนี้ คณะผู้จัดทำได้ศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ภายในจังหวัดหนองคาย จำนวน 3 ฟาร์ม ซึ่งคณะผู้จัดทำได้มีการสอบถามข้อมูลผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์เบื้องต้นทั้ง 3 ฟาร์ม ได้สรุปข้อมูลตรงกันว่า ยังไม่เคยทำการส่งออกไปยังประเทศลาว เนื่องจากมีปัจจัยทางด้านกำลังการผลิต การตลาด และเงินทุนไม่เพียงพอ จึงทำให้ธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย ยังไม่มีการพัฒนาในด้านการส่งออก

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลข้างต้น จึงทำให้ทราบถึงปัญหาของปัจจัยด้านการตลาดและเงินทุนในการส่งออกของผู้ประกอบการผู้ผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย คณะผู้จัดทำจึงมีแนวคิดในการศึกษาวิจัยนี้ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ เพื่อการส่งออกของผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวโน้มการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อให้ทราบถึงเหตุผลปัญหาและอุปสรรคในการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้ประกอบการในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย เพื่อพัฒนาไปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมเพื่อส่งออก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหาในการศึกษาศึกษาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ ในจังหวัดหนองคาย ได้ศึกษาถึงตลาดผักไฮโดรโปนิคส์ สภาพทั่วไปของธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ แนวทางในการพัฒนา รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพในด้านของโอกาสและอุปสรรคทั้งภายนอกและภายในของธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ ซึ่งโอกาสและอุปสรรคภายนอกจะเป็นในเรื่องของภาวะการณ์การผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ คู่แข่งขันภายในพื้นที่ศึกษา ส่วนโอกาสและอุปสรรคภายใน เช่น คุณภาพของเมล็ดพันธุ์ผักไฮโดรโปนิคส์ การผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ วิธีการและกระบวนการจำหน่ายของผักไฮโดรโปนิคส์จังหวัดหนองคาย

ประชากรในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากำหนดจากผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ที่มีฟาร์มหรือพื้นที่ในการผลิตอยู่ในจังหวัดหนองคาย และพิจารณาจากศักยภาพช่องทางการจำหน่าย การผลิต ขนาดของธุรกิจ พื้นที่ในการผลิตเพื่อการส่งออก จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ฟาร์ม

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออก

ตัวแปรตาม คือ ศักยภาพในการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย

การทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษานี้ คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงศักยภาพของการเป็นผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ คณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับประเด็นการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจและการบริหารธุรกิจเพื่อการส่งออก โดยการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีผลต่อการผลิตสินค้านำไปสู่การเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ เพื่อการส่งออกอย่างมีศักยภาพ ทางคณะผู้จัดทำได้คัดกรองบทความทบทวนวรรณกรรมในงานวิจัย ดังนี้

การวิเคราะห์ศักยภาพในการผลิตเพื่อส่งออกของผู้ประกอบการ

บัณฑิต หนองบัว และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกในห่วงโซ่อุปทาน และวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความเป็นไปได้ในการพัฒนาศักยภาพมังคุด

เพื่อการส่งออก พบว่า การผลิตอย่างมีคุณภาพนั้นเกษตรกรต้องมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 20 ปี ในการปลูกมังคุดเพื่อส่งออก (บัณฑิต หนองบัวและคณะ, 2560)

นิรมล ลี และรุจ ศิริสัญญาลักษณ์ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการผลิตทุเรียนเชิงพาณิชย์ของเกษตรกรบ้านบวกละเตย อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา พบว่า การมีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียนทำให้เกษตรกรมีศักยภาพในการผลิตทุเรียนได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับอายุของประสบการณ์ว่ามีมากหรือน้อยและการพบปะเจ้าหน้าที่ ที่มีความรู้และเชี่ยวชาญด้านการปลูกทุเรียน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์ในการปลูกทุเรียน ทำให้เกษตรกรมีศักยภาพในการปลูกทุเรียนเพิ่มมากขึ้น (นิรมล ลี และรุจ ศิริสัญญาลักษณ์, 2561)

สุตาพร ฉินทองประเสริฐ และอภิเทพ แซ่ไคว้ ได้ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการส่งออกกาแฟของไทยสู่อาเซียน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกอย่างมีศักยภาพมีทั้งหมด 6 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านเกษตรกร ด้านผู้ประกอบการ ด้านเทคโนโลยีด้านผลผลิต ด้านการส่งเสริม และด้านผู้บริโภค นอกจากนี้ 6 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการส่งออกแล้ว ยังมีด้านการตลาด และสภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วย (สุตาพร ฉินทองประเสริฐและอภิเทพ แซ่ไคว้, 2558)

ศิลารัตน์ ไบละม้าย ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการตลาดและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกของการส่งออกมังคุดในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกมังคุดสดไปสาธารณรัฐประชาชนจีน คือข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน (ศิลารัตน์ ไบละม้าย, 2549)

การบริหารธุรกิจสำหรับการส่งออกของผู้ประกอบการ

สกุรัตน์ ธรรมแสงและคณะ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม โดยการวิเคราะห์หาแนวทางการบริหารธุรกิจเพื่อพัฒนาไปสู่การผลิตเชิงอุตสาหกรรมภายในประเทศ และเพื่อศึกษาการมีศักยภาพของผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้ประกอบการธุรกิจมีศักยภาพนั้น ต้องทำให้ผู้บริโภคยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ และยังคงคำนึงถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับความต้องการของผู้บริโภค และต้องเป็นที่ยอมรับของตลาดทางด้านความสะอาด ความสด และรสชาติอร่อย ซึ่งจะนำไปสู่การกระจายสินค้าสู่ตลาดได้มากขึ้น (สกุรัตน์ ธรรมแสงและคณะ, 2556)

จิราณท์ กิ่งสวัสดิ์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การดำเนินธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ โดยศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ด้านการบริหารการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการดำเนินงานขององค์กร ซึ่งจะส่งผลต่อความสามารถในการดำเนินงานและความสำเร็จในการแข่งขัน ผลการวิจัยพบว่า ด้าน

ของลักษณะการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ เป็นลักษณะการบริหารแบบครอบครัว โดยผู้ประกอบการจะเป็นผู้บริหารงานและมีอำนาจในการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียว ทำให้ธุรกิจดำเนินงานได้คล่องตัวมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การวางระบบงานทั้งภายในและภายนอก เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพสามารถลดความเสี่ยงในการบริหารงานได้ (จิราณทย์ กิ่งสวัสดิ์, 2556)

แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ พบว่า ความยืดหยุ่นของราคาสินค้าส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของไทยไปยัง 3 ประเทศนั้น มีมูลค่าในการส่งออกสูงหากผู้ผลิตสามารถปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นได้ จะทำให้เพิ่มปริมาณการส่งออกได้สูงขึ้น และมีความสามารถแข่งขันในตลาดได้สูง นอกจากนี้ ยังทำให้ได้ครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดได้สูงยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การบริหารกิจการผู้ประกอบการจะต้องมีการพัฒนาและคำนึงถึงวิธีการขนส่งสินค้าและอายุของสินค้า กรณีหากเป็นสินค้าเป็นของสด ประเภทผักหรือผลไม้ จะต้องเลือกใช้วิธีในการขนส่งสินค้าที่รวดเร็วและร่นระยะเวลาให้มากที่สุด เพื่อให้สินค้าเสียหายน้อยที่สุด (แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล, 2553)

พลนัท พรพภัทธภาค และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการส่งออกทางอากาศประเภทผักผลไม้จากประเทศไทยไปสู่สหภาพยุโรป ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่บริษัทผู้ส่งออกเชื่อว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ การขนส่งสินค้าทางอากาศ ตามด้วยอุณหภูมิการเก็บรักษาสินค้า กฎเกณฑ์ในการส่งออก ระยะเวลาในการขนส่งหรือการส่งมอบสินค้า ราคาของสินค้า ปัจจัยด้านบรรจุภัณฑ์ และการตรวจสอบด่านกักกันพืช (พลนัท พรพภัทธภาค และคณะ, 2556)

การพัฒนาการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพของธุรกิจ

เมธา โลกันภัย ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการผลิตผักในระบบไฮโดรโปนิคส์ พบว่า การนำระบบสารสนเทศมาปรับใช้ในระบบการผลิตผัก ทำให้มีการวางแผนการปลูกได้ถูกต้องและแม่นยำ ซึ่งอาจจะมีผลคลาดเคลื่อนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ช่วยให้ผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์มีความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านการค้าในตลาดมากขึ้น และการนำเทคโนโลยีการคำนวณค่าต่าง ๆ มาใช้ในการผลิตสินค้าถือเป็นการเพิ่มคุณภาพให้กับสินค้า (เมธา โลกันภัย, 2556)

ศุภฤกษ์ เขาวลิตตระกูล ได้ศึกษาเกี่ยวกับระบบปลูกผักสลัดไฮโดรโปนิคส์แบบอัตโนมัติโดยการใช้เซนเซอร์วัดแสงรับค่าจากแสงแดด เพื่อประมวลผลและสั่งรีเลย์เปิด-ปิดไฟ LED ทดแทนแสงแดด และใช้เซนเซอร์วัดระดับน้ำจากปริมาณน้ำ ผลการวิจัยพบว่า ระบบปลูกผักไฮโดรโปนิคส์แบบอัตโนมัติสามารถรักษาช่วงของค่าแสงที่เหมาะสมแก่การปลูกผักสลัดได้อย่างสม่ำเสมอกว่าวิธีการปลูกด้วยแบบธรรมดา ทำให้ผักสลัดที่ปลูกในระบบแบบอัตโนมัติ สามารถเติบโตได้อย่างเต็มที่และเติบโตได้เร็วกว่าวิธีปลูกแบบธรรมดา และมีขนาดใบที่ใหญ่ผักสลัดที่ปลูกด้วยวิธีธรรมดา (ศุภฤกษ์ เขาวลิตตระกูล, 2560)

ภาคย์ สธนเสาวภาคย์ ได้ศึกษาค้นคว้าการพัฒนาระบบปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์ พบว่าปัจจัยที่ควบคุมการเจริญเติบโตของพืชไร้ดินคือ ปัจจัยทางด้านพันธุกรรม ปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแสง อุณหภูมิ หรือน้ำวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเพาะปลูก สารละลายธาตุอาหารพืชธาตุอาหารที่พืชต้องการในการเจริญเติบโตและให้ผลผลิต (ภาคย์ สธนเสาวภาคย์, 2562)

พฤติกรรมของกลุ่มลูกค้าผู้บริโภคมักไฮโดรโปนิคส์

ณัฐพล อารีพงศ์ธรรม ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคที่เลือกบริโภคผักไฮโดรโปนิคส์จะให้ความสนใจเกี่ยวกับวิธีการผลิตโดยเลือกบริโภคผักไฮโดรโปนิคส์ เนื่องจากเชื่อว่าผักไฮโดรโปนิคส์ปลอดสารเคมีปลอดภัย และมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากกว่าผักชนิดอื่น เห็นได้ว่า ความรู้ของผู้บริโภคนั้นมีผลต่อความไว้วางใจระหว่างผู้บริโภคกับผู้ผลิต (ณัฐพล อารีพงศ์ธรรม, 2552)

จรัสพงษ์ สิ้นศิริพงษ์ และสมบัติ อารังสินถาวร ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากความรู้ของผู้บริโภคและการเป็นที่ยอมรับในสังคมธุรกิจ ที่มีต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ ขนาดกลางและขนาดย่อม ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับกิจการของผู้ผลิต ความพึงพอใจโดยรวมของผู้บริโภคและการเป็นที่ยอมรับในสังคมธุรกิจ ส่งผลกระทบท่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อผู้ประกอบการธุรกิจ ด้านความรู้ของผู้บริโภคเกี่ยวกับการบริหารจัดการของกิจการ และการรับรู้ต่อพฤติกรรมและการเอาเปรียบของผู้ประกอบการ ไม่ส่งผลต่อความไว้วางใจของผู้บริโภค (จรัสพงษ์ สิ้นศิริพงษ์ และสมบัติ อารังสินถาวร, 2555)

ศิรดา สมเทศน์และทิพย์วรรณ งามศักดิ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น พบว่า พฤติกรรมในการซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภคส่วนใหญ่ ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ นิยมบริโภคผักพันธุ์กรีนโอ๊ค และให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มากที่สุด คือความสด ความสะอาดปลอดสารเคมี (ศิรดา สมเทศน์และทิพย์วรรณ งามศักดิ์, 2561)

รฐา สือเฉย และคณะ ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภค โดยยกกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานครมาทำการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร จะเป็นปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์หีบห่อที่มีความสะอาดและดึงดูด ด้านราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพและประสิทธิภาพของสินค้า ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีความสะดวกต่อการบริโภค และด้านการส่งเสริมการตลาด ไม่ว่าจะเป็นด้านของโปรโมชั่นหรือการเพิ่มขนาด แต่ราคาเท่าเดิมเพื่อดึงดูดการตัดสินใจ (รฐา สือเฉยและคณะ, 2561)

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยได้ค้นพบเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาถึงศักยภาพของการเป็นผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ สรุปได้ว่า การมีศักยภาพในการผลิตเพื่อส่งออกของผู้ประกอบการนั้น ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญ ทั้งทางด้านการผลิต การบริหารจัดการ การบริหารด้านการเงิน การจัดการทรัพยากรมนุษย์ อายุและประสบการณ์ของการประกอบธุรกิจและมีการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่มีประสบการณ์อยู่เสมอ รวมทั้งผู้ประกอบการต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความมุ่งมั่นในความสำเร็จความกล้าเสี่ยง และความคิดในเชิงนวัตกรรมร่วมด้วย และปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออก รวมทั้งปัจจัยที่สำคัญสำหรับการผลิตอย่างมีศักยภาพมีอยู่หลายด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกร ด้านผู้ประกอบการ ด้านเทคโนโลยี ด้านผลผลิตด้านการส่งเสริมด้านผู้บริโภค ด้านการตลาด ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านสินค้า ด้านธรรมชาติ ด้านกฎหมาย ด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการส่งออกคือข้อตกลงเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ ทั้งนี้ ปัจจัยการบริหารธุรกิจสำหรับการส่งออกของผู้ประกอบการ ที่จะทำให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพนั้น ต้องทำให้ผู้บริโภคยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์ และยังต้องคำนึงถึงทัศนคติของผู้บริโภคที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับความต้องการของผู้บริโภค พร้อมทั้งต้องเป็นที่ยอมรับของตลาด และการพัฒนาการส่งออกเพื่อการขนส่งก็เป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เกิดการส่งออกอย่างมีศักยภาพ การพัฒนาการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพของธุรกิจ คือการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการผลิตเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพในการผลิตเพื่อผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และตรงตามความต้องการของตลาด ซึ่งการนำระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการผลิต ทำให้มีการวางแผนการปลูกได้ถูกต้องและแม่นยำ สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการไฮโดรโปนิคส์มีความได้เปรียบทางการแข่งขันด้านการค้าในตลาด ทำให้มีการผลิตสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สินค้าที่ออกมามีคุณภาพตรงตามที่ต้องการ และทำให้ผู้ประกอบการมีศักยภาพในการผลิตนำไปสู่การมีศักยภาพในการส่งออกได้ ทั้งนี้ ความสนใจและใส่ใจในพฤติกรรมของกลุ่มผู้บริโภคผักไฮโดรโปนิคส์ ผู้ประกอบการต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภค เนื่องจากผู้บริโภคจะให้ความสนใจเกี่ยวกับวิธีการผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ที่ปราศจากสารเคมี มีความสดใหม่ และสะอาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่คณะผู้จัดทำใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด ได้แก่ ข้อมูลที่มีระดับการวัดนามบัญญัติ (Nominal Scale) วัดอายุ เพศ รายได้ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นอิสระ ตรงต่อความรู้สึกของผู้รับแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพผู้ผลิตผักไฮโดรโปนิกส์ในจังหวัดหนองคาย ซึ่งลักษณะแบบสัมภาษณ์ในส่วนที่ 1 เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check Scale) และแบบสัมภาษณ์ในส่วนที่ 2 เป็นลักษณะกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งผ่านการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และทำการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha) เมื่อได้ค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.85 จึงถือว่าผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดเนื้อหาอื่น แต่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาด การผลิตการส่งออก การเงิน การบริหารจัดการ เป็นต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการเพื่อทำการสัมภาษณ์ จำนวน 30 ฟาร์มและขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามของสถานประกอบการ

2. ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 เก็บข้อมูลด้วยตนเองผู้วิจัยได้นำรายชื่อสถานประกอบการที่เลือกไว้และไปสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ใช้วิธีถามแบบสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับสถานประกอบการที่เลือกไว้ในการขอข้อมูลเพิ่มเติม

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 สรุปและรายงานผลการศึกษา

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเพศชายที่ประกอบธุรกิจอายุ 35-45 ปี มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีมากที่สุด ตำแหน่งงานที่ผู้ให้สัมภาษณ์รับผิดชอบคือตำแหน่งผู้บริหาร รายได้เฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 10,000-15,000 บาท/เดือน ฟาร์มพื้นที่ทางการเกษตร

เฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ฟาร์ม 2 ไร่ พนักงานโดยรวมเฉลี่ยอยู่ที่จำนวน 1-2 คน โดยรวมยอดขายโดยรวมเฉลี่ยอยู่ที่ 300,000 บาท – 350,000 บาท/ปี

2. ปัจจัยที่มีผลต่อแนวทางการพัฒนาธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย ปัจจัยที่มีผลต่อแนวโน้มการส่งออกมีทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการผลิตด้านการส่งออก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน ตามลำดับ โดยแยกออกเป็นรายละเอียด ดังนี้

ด้านการส่งเสริมการตลาดโดยทั้ง 30 ฟาร์ม มีการพัฒนาช่องทางการขาย โดยการมุ่งหากกลุ่มตลาดในการกระจายสินค้าผ่านหน้าร้าน ตัวแทนจำหน่าย เช่น การมีลูกค้ามาซื้อสินค้าที่หน้าร้านเพื่อนำไปแปรรูปและขายต่อ หรือการกระจายสินค้าผ่านทางสื่อ Online Facebook โดยการใช้สื่อ Online เป็นช่องทางในการ Promote สินค้าและหากกลุ่มลูกค้า

ด้านการผลิต โดยเฉลี่ยพื้นที่ในการผลิตของทั้ง 30 ฟาร์มจะอยู่ที่ 2 ไร่ ปริมาณในการผลิตโดยเฉลี่ยแล้วอยู่ที่ 234 กิโลกรัม เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิต ส่วนใหญ่จะใช้ระบบหมุนเวียนน้ำระบบสปริงเกอร์ เพื่อปรับอุณหภูมิ และระบบโรงเรือนเพื่อควบคุมอุณหภูมิการเติบโต

ด้านส่งออก โดยทั้ง 30 ฟาร์มยังไม่มี การส่งออก เนื่องจากยังมีปัญหาในเรื่องของกำลังการผลิต การหาตลาดในต่างประเทศ และการตั้งกำแพงภาษีส่งออก แต่ยังมี การขายสินค้าให้กับกลุ่มลูกค้าจากต่างประเทศ ที่เดินทางมาซื้อสินค้าจากฟาร์ม

ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมแล้วทั้ง 30 ฟาร์ม มีการปรับปรุงแผนธุรกิจอย่างต่อเนื่อง โดยมีการขยายพื้นที่ในการผลิต ทั้งนี้ ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ โดยมุ่งเน้นด้านการผลิตการส่งออก และด้านการตลาดเป็นหลัก ด้านการเงินโดยเฉลี่ยแล้ว เป็นการลงทุนหมุนเวียนในกิจการ 2 ใน 3 จากกลุ่มตัวอย่าง และเป็นเงินลงทุนจากผู้ถือหุ้น 1 ใน 3 จากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมรายได้ให้กับองค์กร โดยการจัดให้มีการจัดอบรมให้ความรู้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนั้น มีการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า

อภิปรายผล

ปัจจัยด้านการศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ คือ เจ้าของกิจการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ ซึ่งส่วนใหญ่มีพื้นที่ในการผลิตเป็นของตนเอง และผลผลิตที่ได้จะเพียงพอต่อการจำหน่าย โดยผู้ผลิตส่วนมากสามารถผลิตผักไฮโดรโปนิคส์ได้ปริมาณ 4-8 ตันต่อปี ส่วนมากจะมีพื้นที่ในการเพาะปลูกเป็นของตัวเอง และพื้นที่เพาะปลูกนั้นเพียงพอสำหรับผลผลิตที่ได้ และในอนาคตผู้ประกอบการสามารถเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกสายพันธุ์ผักไฮโดรโปนิคส์ที่

เพาะปลูกมากที่สุด และมีความต้องการในตลาดปัจจุบันมากที่สุด คือ กรีนโอ๊คและเรดโอ๊ค โดยจำหน่ายให้กับลูกค้าภายในพื้นที่จังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี และในประเทศลาว ตามลำดับ

เนื่องจากว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เป็นเจ้าของกิจการโดยตรงทั้งหมด ดังนั้น คณะผู้จัดทำจึงสามารถสรุปได้ว่า ข้อมูลของเจ้าของกิจการเป็นผู้ประกอบกิจการเองเป็นส่วนใหญ่ จะรับมือพันธุ์ผักไฮโดรโปนิคส์มาจากศูนย์เพาะพันธุ์ผักไฮโดรโปนิคส์ในภาคเหนือ จากโครงการหลวง โดยเกษตรกรทางภาคเหนือที่ทำการเพาะพันธุ์จากโครงการหลวง จะจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ผักใช้ในการปลูกแบบไฮโดรโปนิคส์ซึ่งเมล็ดพันธุ์นี้ ถูกคัดสรรและปรับปรุงพันธุ์มาให้เหมาะสมกับการปลูกในประเทศไทย ที่มีสภาพภูมิอากาศร้อนได้เป็นอย่างดี มีคุณสมบัติทนร้อน ทนแมลง โดยเจ้าของกิจการมีพื้นที่ในการเพาะปลูกเป็นของตนเอง เนื่องจากกรรมวิธีในการเพาะปลูกนั้น จะเป็นเทคนิคของแต่ละฟาร์ม ซึ่งจะมีกรรมวิธีในการผลิตที่ไม่เหมือนกัน และผลผลิตที่ได้ก็เพียงพอต่อความต้องการขายทางตลาด แต่ผู้ประกอบการก็มีแนวโน้มในการขยายพื้นที่ในการผลิตและเพาะปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อบริการกับตลาดแปรรูปธุรกิจอาหารที่จะมีลูกค้าหลากหลายกลุ่มที่สนใจซื้อผักไฮโดรโปนิคส์เพื่อนำไปแปรรูปมากขึ้น โดยผู้ประกอบการทำการผลิตเพื่อส่งให้กลุ่มลูกค้าจากประเทศลาว โดยลูกค้าจะเป็นฝ่ายเดินทางมารับด้วยตนเองจากหน้าฟาร์ม ทั้งนี้ ผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ยังไม่มีศักยภาพมากพอในการเป็นผู้ประกอบการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ไปยังต่างประเทศ เนื่องจากผักเป็นผลผลิตที่สามารถเน่าเสียได้ง่าย อายุการส่งออกจึงสั้นกว่าสินค้าชนิดอื่น และปริมาณในการผลิตของผู้ประกอบการในจังหวัดหนองคาย ยังไม่สามารถผลิตได้เพียงพอต่อการส่งออกไปยังต่างประเทศ ทั้งนี้ ยังมีในเรื่องของการตั้งกำแพงภาษีในการส่งออกการหาตลาดในต่างประเทศที่รองรับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อศักยภาพในการส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ไปยังต่างประเทศต่อผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการผลิตด้านการส่งออก ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเงิน อีกทั้งผู้ประกอบการในปัจจุบันยังไม่มีส่งออกผักไฮโดรโปนิคส์ไปยังต่างประเทศ แต่มีแผนจะส่งไปในประเทศใกล้เคียงอย่างประเทศลาว โดยปัจจุบันตลาดยังคงอยู่ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย และผู้บริโภคที่มาจากประเทศใกล้เคียงคือประเทศลาว โดยส่วนใหญ่เป็นการซื้อผักที่มักจะมาซื้อถึงที่ฟาร์มของผู้ประกอบการ

การวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวทางการพัฒนาธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้ประกอบการในจังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ประกอบการผักไฮโดรโปนิคส์ควรเพิ่มการหาตลาดใหม่มากขึ้น พยายามสร้างความต้องการในตัวสินค้ามากกว่าการรอความต้องการสินค้า หรือการพยายามในการเข้าถึงตลาดในต่างประเทศมากขึ้น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้สามารถรับมือกับการแข่งขัน และสามารถทำให้เข้าถึงตลาดในต่างประเทศมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาข้อมูลในส่วนของระยะเวลาการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอน เช่น ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านการผลิต ด้านการบริหารจัดการ เพิ่มเติม และเพิ่มเติมข้อมูลในด้านกระบวนการขนส่งผักไฮโดรโปนิคส์จากประเทศไทยไปยังต่างประเทศ ว่ามีค่าใช้จ่าย ลักษณะการขนส่ง และเส้นทางการขนส่งอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- แกมกาญจน์ เหลืองวิรุจน์กุล. (2553). ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งออกกุ้งสดแช่เย็นแช่แข็งของประเทศไทยไปยังประเทศสหรัฐอเมริกาญี่ปุ่นและเกาหลีใต้. ใน *สารนิพนธ์หลักสูตรปริญญาเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การจัดการ*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- คงเดช พะสีนามและคณะ. (2019). การออกแบบและพัฒนาเครื่องควบคุมอุณหภูมิและความชื้นสัมพัทธ์สำหรับการเพาะต้นอ่อนพืช. *วารสารเกษตรนเรศวร*, 16(2), 27-34.
- จรัสพงษ์ สิ้นศิริพงษ์ และสมบัติ อารังสินถาวร. (2555). ผลกระทบของความรู้ของผู้บริโภคและการเป็นที่ยอมรับในสังคมธุรกิจที่มีต่อความไว้วางใจของผู้บริโภคต่อผู้ประกอบการธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิตสาขาวิชาการจัดการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม คณะการจัดการและการท่องเที่ยว*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิราณท์ กิ่งสวัสดิ์. (2556). กลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ*. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐพล อารีพงศ์ธรรม. (2552). พฤติกรรมการบริโภคผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครหาดใหญ่จังหวัดสงขลา. ใน *สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกษตร*. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นิรมล ลี และรุจ ศิริสัญลักษณ์. (2561). ศักยภาพการผลิตกุหลาบเชิงพาณิชย์ของเกษตรกรบ้านบวกเตี้ยอำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเกษตรภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตรคณะเกษตรศาสตร์*, 34(1), 101-110.

- บัณฑิต หนองบัวและคณะ. (2560). การพัฒนาศักยภาพการผลิตมังคุดเพื่อการส่งออกในโซ่อุปทานพื้นที่อำเภอเมืองจังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 807-821.
- พลนัท พรพภักตร์ภัก และคณะ. (2556). การพัฒนาการส่งออกทางอากาศประเภทผักผลไม้จากประเทศไทยไปสู่สหภาพยุโรป. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 3(3), 47-53.
- ภาคย์ สอนเสาวภาคย์. (2562). การวิจัยและพัฒนาระบบปลูกพืชไฮโดรโปนิคส์แบบอัตโนมัติ. ใน *รายงานวิจัย. คณะวิศวกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- เมธา โล่กันภัย. (2556). ระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการผลิตผักในระบบไฮโดรโปนิคส์. ใน *วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*.
- รฐา สื่อเฉยและคณะ. (2561). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักไฮโดรโปนิคส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 19(2), 82-91.
- ศิลารัตน์ ไบละม้าย. (2549). ธุรกิจส่งออกมังคุดของผู้ส่งออกในจังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- ศุภฤกษ์ เขาวลิตตระกูล. (2560). ระบบปลูกผักสลัดไฮโดรโปนิคส์แบบอัตโนมัติ. ใน *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดการ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*.
- ศิรดา สมเทศน์และทิพย์วรรณงามศักดิ์. (2561). การวางแผนการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายได้ของฟาร์มผักไฮโดรโปนิคส์ “23 ไฮโดรฟาร์มชุมแพ” ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น. ใน *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- สกุลรัตน์ ธรรมแสงและคณะ. (2556). การบริหารธุรกิจผักไฮโดรโปนิคส์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและการพัฒนาเชิงอุตสาหกรรม. *วารสารวิจัย มข. (ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(1), 54-63.
- สุดาพร ฉินทองประเสริฐและอภิเทพ แซ่ไคว้. (2558). ศักยภาพการส่งออกกาแพของไทยสู่ตลาดอาเซียน. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ*, 2(1), 13-22.

**อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด
จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร***
**INFLUENCE OF MARKETING FACTORS ON DECISION MAKING TO BUY FRESH
COFFEE DRINKS FROM CONVENIENCE STORES IN BANGKOK**

ศัสยมน ศิตลาวัชรพล

Satsayamon Sitalawatcharapol

สายพิน ปั่นทอง

Saiphin Panthong

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management

E-mail: Satsayamon_bo@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร และศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากผู้บริโภคที่ซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อ จำนวน 400 ราย ด้วยการสุ่มแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติ t-Test, F-test การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 34-41 ปี สถานภาพโสด มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพลูกจ้างทั่วไปหรือพนักงานบริษัท และมีรายได้ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในส่วนของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Sig = 0.000***) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Sig = 0.000***)

*Received: 13 May 2022; Revised: 29 June 2022; Accepted: 29 June 2022

ด้านบุคลากร (Sig = 0.023*) ด้านกระบวนการให้บริการ (Sig = 0.001**) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Sig = 0.017*) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ค่าอิทธิพลมีประสิทธิผลร้อยละ 77.90

คำสำคัญ: ปัจจัยทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อ, เครื่องดื่มกาแฟสด, ร้านสะดวกซื้อ

Abstract

The Research aimed to study the demographical factor affecting the decision-making to buy fresh coffee drinks from convenience stores in Bangkok and to study the factor of marketing mix which has influence on the decision-making to buy fresh coffee drinks from convenience stores in Bangkok. The Researcher has collected the data from 400 Probability Sampling by Stratified Random Sampling by using questionnaires as research tools such as questionnaires, data analysis. using descriptive statistics consumers who bought fresh coffee drinks from convenience stores as the research tools, including percentage, mean and standard deviation, using statistics t-Test, F-test Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and Multiple Regression Analysis. According to the research result, it is found that the majority of questionnaire respondents were female aged between 34-41 years old, unmarried, having a bachelor's degree or equivalent, working as general workers or company employees and earning a monthly income of 15,001-20,000 Baht. According to the result of hypothesis testing, it is found that the demographical factor including marital status, educational level, occupation and income, affected the decision-making to buy fresh coffee drinks from convenience stores in Bangkok with statistical significance of 0.05; meanwhile, the factor of marketing mix which has influence on the decision-making to buy fresh coffee drinks from convenience stores in Bangkok including products (Sig = 0.000***), marketing promotion (Sig = 0.000***), personnel (Sig = 0.023*), process of service provision (Sig = 0.001**) and physical (Sig = 0.017*) characteristics had statistical significance of 0.05 and the influence had the efficiency of 77.90%.

Keywords: Marketing factor, Decision making to purchase, Fresh coffee drinks, convenience store

บทนำ

ปัจจุบันธุรกิจร้านกาแฟเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่ได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการตั้งแต่รายเล็กจนไปถึงรายใหญ่ ซึ่งการดื่มกาแฟเป็นมากกว่าเครื่องดื่มที่ส่งกลิ่นหอมอบอวลชวนปลุกคนให้ตื่นจากความง่วงในยามเช้าหรือยามบ่าย กาแฟกลายเป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ มีใช้เพียงแคในในประเทศไทยเท่านั้น ทว่าโลกก็มีปริมาณบริโภคกาแฟที่เพิ่มขึ้นด้วย ส่งผลให้ธุรกิจกาแฟของไทยมียอดส่งออกเป็นอันดับที่ 10-11 ของโลกอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลของกระทรวงพาณิชย์และจาก International Coffee Organization ระบุว่า ยอดการส่งออกเมล็ดกาแฟของไทยมีปริมาณสูงถึง 81,000 ตัน เป็นอันดับ 10 ของประเทศผู้ส่งออกเมล็ดกาแฟมากที่สุด เพิ่มขึ้นร้อยละ 4 ข้อมูลจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศระบุว่า ยอดส่งออกกาแฟของไทยโดยเฉพาะกาแฟสำเร็จรูปในไตรมาสแรกสูงถึง 6,000 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 14.09 ซึ่งตัวเลขที่เติบโตเพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการที่ประเทศไทยมีศักยภาพในการผลิตแม้ในช่วงวิกฤต ขณะที่หลายประเทศไม่สามารถผลิตกาแฟเข้าตลาดโลกได้ทัน นอกจากปริมาณการบริโภคกาแฟที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีปัจจัยบางอย่างที่อาจส่งผลให้ตลาดกาแฟขยายตัวมากขึ้น ได้แก่ รายได้และจำนวนผู้บริโภคชนชั้นกลางที่เพิ่มมากขึ้น มีผลให้ผู้บริโภคมีอำนาจการใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการได้มีการขยายตัวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความสนใจในการลงทุนธุรกิจร้านกาแฟ แต่การลงทุนในธุรกิจนี้มีความท้าทายทางด้านการเงินและทางด้านธุรกิจ โดยเฉพาะการแข่งขันที่สูงมากในตลาดร้านกาแฟ ซึ่งมีส่วนแบ่งการตลาดสูงถึงร้อยละ 94.04 ของธุรกิจร้านกาแฟทั่วประเทศไทยในปี 2561 เมื่อมองแนวโน้มธุรกิจร้านกาแฟเมืองไทยโดยเฉพาะตลาดกาแฟสด ถึงแม้อัตราการบริโภคกาแฟของไทยยังไม่สูงมากนัก หากมองโอกาสธุรกิจกาแฟจากปริมาณการบริโภคกาแฟทั่วโลก พบว่า มีปริมาณสูงถึง 9.5 ล้านตัน เทียบกับปริมาณการส่งออกรวมของผู้ส่งออกกาแฟทั่วโลกมีเพียง 2.9 ล้านตันเท่านั้น สำหรับโอกาสการเติบโตในตลาดกาแฟปี 2563 เน้นภาพรวมของอุตสาหกรรมไทยยังมีศักยภาพที่จะเติบโตต่อไปได้ (เครือเจริญโภคภัณฑ์, 2564)

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของคนเมืองเปลี่ยนไป ผู้คนต่างเร่งรีบในการใช้ชีวิต การใช้ปัจจัยเน้นที่ความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้ผู้บริโภคให้ความสนใจใช้บริการร้านสะดวกซื้อมากขึ้น ในขณะเดียวกันร้านสะดวกซื้อ มีการขยายสาขาอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับความต้องการซื้อของผู้บริโภค ด้วยวิถีการใช้ชีวิตที่เร่งรีบ ส่งผลให้การรับประทานอาหารเข้าเป็นเรื่องสำคัญที่ถูกมองข้ามไป เพียงแค่ซื้อเครื่องดื่มสักแก้วหนึ่ง และทานระหว่างทางก็เพียงพอแล้วสำหรับวิถีชีวิตคนเมือง ที่แข่งขันกับเวลาอันเร่งรีบในตอนเช้า ซึ่งเครื่องดื่มยอดนิยมของผู้บริโภคชาวไทยในขณะนี้คือกาแฟ สามารถพบเห็นร้านกาแฟแบรนด์ต่าง ๆ ได้ตามทุกแห่งหน รวมถึงในร้านสะดวกซื้อที่ยังมีการให้บริการขายกาแฟสดอยู่นั้นด้วย โดยมีการให้บริการ 24 ชั่วโมง ผ่านสาขาประมาณ 5,000 แห่งทั่วประเทศ (Smart SME Channel, 2564) ในปัจจุบันเครื่องดื่มกาแฟสดได้รับความนิยมมากในไทย ธุรกิจร้านกาแฟสดจึงมีแนวโน้มขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ มูลค่าตลาดอุตสาหกรรมกาแฟไทยสูงกว่า 30,000 ล้านบาท อัตราการบริโภคกาแฟสดของคนไทยโดยเฉลี่ยประมาณ 1.2 กิโลกรัมต่อคนต่อปี หรือประมาณ 300 แก้วต่อคนต่อปี และมีแนวโน้มสูงขึ้น

เรื่อย ๆ เมื่อเทียบกับปริมาณการบริโภคกาแฟจากหลายประเทศ ญี่ปุ่นบริโภคกาแฟเฉลี่ยที่ 400 แก้วต่อคนต่อปี ยุโรปบริโภคกาแฟเฉลี่ยอยู่ที่ 600 แก้วต่อคนต่อปี และฟินแลนด์มีการบริโภคกาแฟอยู่ที่ 1,000 แก้วต่อคนต่อปี ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ธุรกิจร้านกาแฟสดมีการแข่งขันที่สูงขึ้น (มนตรี ศรีวงษ์, 2564) สะท้อนให้เห็นว่าตลาดกาแฟสดยังมีโอกาสเติบโตอีกมาก และอาจจะมีทิศทางการเติบโตถึงร้อยละ 10 ต่อปี

ด้วยอัตราการเติบโตทางการตลาดและได้รับความนิยมของร้านกาแฟสดที่เพิ่มมากขึ้นนั้น จึงมีผู้ประกอบการจำนวนไม่น้อยให้ความสนใจในธุรกิจนี้ โดยเปิดเป็นร้านกาแฟสด รวมไปถึงร้านรถเข็นเล็ก ๆ เริ่มนำเอากาแฟสดมาขาย มีร้านที่ตั้งอยู่บนห้างสรรพสินค้า 770 ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.21 แบ่งเป็นร้านกาแฟของไทย 691 ราย และร้านกาแฟต่างชาติร่วมทุน 79 ราย รายได้รวม 12,260 ล้านบาท ในปี 2562 พบว่า อัตราการเปิดร้านกาแฟใหม่เติบโตสูงถึงร้อยละ 64.75 และอัตราการอยู่รอดของร้านกาแฟที่เปิดช่วงปี 2559-2563 ยังสูงถึงร้อยละ 94.07 มีอายุเฉลี่ยที่ 6 ปี นับตั้งแต่ 1 มกราคม – กุมภาพันธ์ 2563 มีร้านกาแฟเปิดใหม่ถึง 18 ราย ส่วนใหญ่เป็นร้านกาแฟขนาดเล็ก ถึงแม้เศรษฐกิจจะหดตัวหรือคู่แข่งมีจำนวนมากขึ้น กาแฟก็ยังเป็นสินค้าที่มีความต้องการบริโภคต่อเนื่อง มูลค่าตลาด 2-3 หมื่นล้านบาท (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2564)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ที่ทำให้ร้านกาแฟสดประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแนวทางในการประยุกต์ พัฒนาและปรับปรุงธุรกิจร้านกาแฟสดให้กับผู้ประกอบการธุรกิจร้านกาแฟอื่น ๆ ที่สนใจให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) พนักงานขาย (People) ลักษณะทางกายภาพ (Physical Evidence) กระบวนการให้บริการ (Process) ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร
2. ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริโภคที่เคยซื้อเครื่องตีหมาแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2564 ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้น การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้การคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรของ W.G. Cochran โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดของประชากรจำนวน 385 ตัวอย่าง เพื่อความสะดวกในการประเมินและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง สุ่มจากร้านสะดวกซื้อที่จำหน่ายเครื่องตีหมาแปสดในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น สุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) กำหนดสัดส่วนได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแบ่งสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างร้านสะดวกซื้อที่จำหน่ายเครื่องตีหมาแปสดในกรุงเทพมหานคร

จำนวนเขต	จำนวนร้านสะดวกซื้อ	สัดส่วน 1/100	จำนวนตัวอย่าง 400
เขตชั้นใน 21 เขต	990	ร้อยละ 41.08	164
เขตชั้นกลาง 18 เขต	885	ร้อยละ 36.72	147
เขตชั้นนอก 11 เขต	535	ร้อยละ 22.20	89
รวม 50 เขต	2410 สาขา	ร้อยละ 100.00	400

จำนวนเขตในกรุงเทพมหานคร และข้อมูลจำนวนร้านสะดวกซื้อที่จำหน่ายเครื่องตีหมาแปสด (ดวงดาว ก้อนมณี, 2564)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ แบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อคำถามคัดกรองกลุ่มตัวอย่าง เป็นคำถามลักษณะเป็นแบบสอบถามที่ให้เลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 1 ข้อ เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่แท้จริงโดยผู้ที่สามารถตอบคำถามในส่วนถัดไปได้ จะต้องเป็นผู้บริโภคที่ซื้อเครื่องตีหมาแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

ส่วนที่ 2 จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยส่วนบุคคล ผู้วิจัยสามารถกำหนดข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ซึ่งเป็นคำตอบที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว (Close-end Questionnaire)

ส่วนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมาแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งได้ 7 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการให้บริการ และลักษณะทางกายภาพ

ส่วนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมาแปสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นคำตอบที่ให้กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว (Close-end Questionnaire)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองในรูปของเอกสาร (Offline) และแบบออนไลน์ (Online) โดยวิธีการเก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์ผ่าน Google Form ในการสร้างแบบสอบถามโดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตัวเองที่ร้านสะดวกซื้อตามที่ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ มีระยะเวลาการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน-กรกฎาคม 2564 และนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล 400 ชุด มาวิเคราะห์ทางสถิติ โดยผู้วิจัยได้ทดสอบเครื่องมือซึ่งใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of consistency: IOC) มีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ประเมินแบบสอบถามทุกข้อ ได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อตามเกณฑ์มาตรฐาน (จิตติรัตน์ แสงเลิศสุทัย, 2558) และมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.854 มากกว่า 0.7 ตามเกณฑ์มาตรฐาน (จิตติรัตน์ แสงเลิศสุทัย, 2558) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า แบบสอบถามฉบับนี้มีความเชื่อมั่นและเที่ยงตรง สามารถนำแบบสอบถามไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ส่วนสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistic) ที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม โดยใช้ t-Test Independent Sample การทดสอบสมมติฐานค่าสถิติที่ใช้ คือ การทดสอบสถิติแบบ F-test In Independent Sample การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient ค่า r) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้บริโภคที่ตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 400 คน จากการศึกษาวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.75 มีอายุระหว่าง 34-41 ปี ร้อยละ 32.00 สถานภาพโสด ร้อยละ 57.00 มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 61.50 ประกอบอาชีพลูกจ้างทั่วไปหรือพนักงานบริษัท ร้อยละ 53.25 และมีรายได้ 15,001-20,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 29.25 และส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด พบว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) รองลงมา คือ ด้านราคา (Price) ด้านกระบวนการให้บริการ (Process) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Physical) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ด้านบุคลากร (People) ด้านส่งเสริมการตลาด (Promotion) ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร สังเกตได้ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ต่าง ๆ ของโมเดลส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการ

ตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยตัวแปรที่มีมาตรวัดแบบช่วง (Interval Scale) ทั้งหมด 7 ด้าน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เป็นเกณฑ์การยอมรับว่าค่าความสัมพันธ์ทางบวกที่สูง แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันสูง ซึ่งค่าที่วิเคราะห์ได้ไม่ควรมีค่าสูงกว่า 0.800 หากมีค่าความสัมพันธ์สูงต้องตัดออกจากการวิเคราะห์ (ยุทธ ไกยวรรณ, 2561)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด พบว่า ตัวแปรส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันทางบวกโดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ในระหว่าง 0.601 ถึง 0.795 จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณอย่างง่ายของเพียร์สัน ไม่มีตัวแปรใดมีค่าความสัมพันธ์มากกว่า 0.800 จึงไม่เป็นปัญหาที่จะนำตัวแปรไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด

ส่วนประสมทางการตลาด	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (r)						
	ด้านผลิตภัณฑ์	ด้านราคา	ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	ด้านส่งเสริมการตลาด	ด้านบุคลากร	ด้านกระบวนการ	ด้านลักษณะทางกายภาพ
ด้านผลิตภัณฑ์	1						
ด้านราคา	0.792**	1					
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	0.633**	0.681**	1				
ด้านส่งเสริมการตลาด	0.700**	0.668**	0.695**	1			
ด้านบุคลากร	0.721**	0.697**	0.601**	0.737**	1		
ด้านกระบวนการ	0.711**	0.704**	0.634**	0.672**	0.787**	1	
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.751**	0.708**	0.628**	0.756**	0.778**	0.795**	1

หมายเหตุ : * $r < 0.05$, ** $r < 0.01$

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานข้อที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1

ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน	F	t	Sig
สมมติฐานที่ 1.1 เพศ	-	1.192	0.947
สมมติฐานที่ 1.2 อายุ	0.972		0.435
สมมติฐานที่ 1.3 สถานภาพ	9.824		0.000***
สมมติฐานที่ 1.4 ระดับการศึกษา	11.570		0.000***
สมมติฐานที่ 1.5 อาชีพ	4.018		0.003***
สมมติฐานที่ 1.6 รายได้	14.707		0.000***

หมายเหตุ : *Sig.<0.05, **Sig.<0.01, ***Sig.<0.000

จากตาราง 3 สรุปสมมติฐานข้อที่ 1 ว่าปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานครแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัย 4 ด้านที่แตกต่างกัน คือ ด้านสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด 7 ด้าน ได้แก่ 1) ผลิตภัณฑ์ 2) ราคา 3) ช่องทางจัดจำหน่าย 4) การส่งเสริมการตลาด 5) บุคลากร 6) กระบวนการให้บริการ 7) ลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

การพิจารณารายละเอียดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งวิธีการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระมีหลายแนวทาง โดยงานวิจัยฉบับนี้ใช้การวิเคราะห์จากค่า Tolerance และ ค่า VIF (Variance Inflation Factor) ของตัวแปรต้น โดยกำหนดไว้ว่าค่า Tolerance ต้องมีค่ามากกว่า 0.10 และค่า VIF ต้องมีค่าที่ไม่เข้าใกล้เกิน 10 ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Tolerance ของตัวแปรต้นที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีค่าตั้งแต่ 0.212-0.404 มากกว่า 0.10 และมีค่า VIF ของตัวแปรต้นมีค่าตั้งแต่ 2.474-4.717 ซึ่งมีค่าไม่เข้าใกล้ 10 แสดงว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity

ผลการทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงเส้นแบบพหุคูณ พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ (Sig = 0.000) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Sig = 0.000) ด้านบุคลากร (Sig = 0.023) ด้านกระบวนการให้บริการ (Sig = 0.001) ด้านลักษณะทางกายภาพ (Sig = 0.017) โดยในขณะที่ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายนั้น ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร

ส่วนประสมทางการตลาด	การตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อ ในกรุงเทพมหานคร						
	S.E.	B	β	t	Sig	Tolerance	VIF
ค่าคงที่	-0.165	0.136		-1.218	0.224	-	-
ด้านผลิตภัณฑ์	0.359	0.055	0.336	6.569	0.000***	0.212	4.717
ด้านราคา	0.054	0.056	0.046	0.978	0.329	0.249	4.014
ด้านช่องทางจัดจำหน่าย	0.044	0.045	0.036	0.968	0.333	0.404	2.474
ด้านส่งเสริมการตลาด	0.154	0.040	0.167	3.848	0.000***	0.295	3.387
ด้านบุคลากร	0.111	0.048	0.110	2.288	0.023*	0.238	4.201
ด้านกระบวนการให้บริการ	0.184	0.053	0.169	3.464	0.001**	0.233	4.291
ด้านลักษณะทางกายภาพ	0.128	0.053	0.122	2.400	0.017*	0.215	4.662

Adjusted R Square = 0.779, F = 202.286, *Sig.<0.05, **Sig.<0.01, ***Sig.<0.000

หากพิจารณาค่าน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ($\beta = 0.336$) เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านกระบวนการให้บริการ ($\beta = 0.169$) ด้านส่งเสริมการตลาด ($\beta = 0.167$) และด้านลักษณะทางกายภาพ ($\beta = 0.122$) ตามลำดับ และสามารถพยากรณ์ความผันแปรของผลการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 77.90 ที่เหลืออีกร้อยละ 22.10 เป็นผลเนื่องมาจากตัวแปรอื่น

อภิปรายผล

1) ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคแต่ละบุคคลมีรสนิยมในการบริโภคกาแฟสดที่ต่างกันในแต่ละสถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ หรือรายได้ จึงมีความต้องการซื้อที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร โสมวิภาต ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ ALL CAFÉ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ รายได้ และอาชีพแตกต่างกันให้ความสำคัญกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่างกัน มีผลต่อ

ความพึงพอใจในการใช้บริการร้านกาแฟสด All Café ในจังหวัดนครสวรรค์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (วิเชียร โสมวิภาต, 2563)

2) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า เครื่องดื่มกาแฟสดเป็นเครื่องดื่มที่มีความสดใหม่ รสชาติและปริมาณที่เป็นมาตรฐาน มีคุณภาพเป็นที่น่าพึงพอใจ และมีตราสินค้าเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญไทย แสงสุพรรณ ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณค่าของตราสินค้าและปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่โอเมซอน ศึกษาเฉพาะสาขาในห้างสรรพสินค้า ในเขตจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่โอเมซอน ด้านผลิตภัณฑ์และบริการ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่โอเมซอนสาขาในห้างสรรพสินค้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (บุญไทย แสงสุพรรณ, 2563)

2.2 ด้านราคา จากการศึกษาพบว่า ราคาไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านรสชาติมากกว่าราคา เป็นเพราะรสชาติของเครื่องดื่มกาแฟสดมีมาตรฐาน และคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเดือนเพชร วิชชุลา ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านกาแฟอินทนิลในสถานบริการน้ำมันบางจากของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านราคาไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟ ราคาของกาแฟร้านอินทนิลเป็นราคาที่ผู้บริโภคยอมรับได้อยู่แล้ว ดังนั้น จึงไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับการตัดสินใจซื้อกาแฟในครั้งต่อไป เพราะการเลือกซื้อเครื่องดื่มกาแฟที่ผู้บริโภคนึกถึงคือเรื่องผลิตภัณฑ์และรสชาติเป็นสำคัญ จึงทำให้ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคานี้ ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เดือนเพชร วิชชุลา, 2560)

2.3 ด้านช่องทางจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่า ช่องทางจัดจำหน่ายไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า ท่าเลที่ตั้งกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความสะดวกต่อการเดินทางมาใช้บริการ สถานที่จำหน่ายกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อที่มีที่จอดรถเพียงพอ ยังไม่ใช่ปัจจัยที่จะสามารถทำให้ผู้บริโภคซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมภูษ วานิช ได้ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการร้านคาเฟ่โอเมซอนของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ไม่มีผลต่อกระบวนการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการร้านคาเฟ่โอเมซอนเนื่องจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรยากาศสิ่งแวดล้อมในการนำเสนอการบริการให้แก่ผู้บริโภค การตั้งทำเลและการวางจำหน่าย ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการร้านคาเฟ่โอเมซอนของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร (ชมภูษ วานิช, 2564)

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่า การส่งเสริมทางการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาดประจำเดือน หรือการลดราคาในช่วงโอกาสต่าง ๆ ดึงดูดใจผู้บริโภค และเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร โสมวิภาต ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ ALL CAFÉ ในจังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมการตลาดมีผลต่อการตัดสินใจเข้าใช้บริการร้านกาแฟสด ALL CAFÉ เนื่องจากผู้บริโภคให้ความสำคัญด้านการรับสมัครเพื่อสิทธิพิเศษต่าง ๆ มีการจัดจำหน่ายในช่วงเทศกาล มีโปรโมชั่นพิเศษประจำเดือน และการให้ส่วนลดจากราคาปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (วิเชียร โสมวิภาต, 2563)

2.5 ด้านบุคลากร จากการศึกษาพบว่า บุคลากรมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดจากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า พนักงานให้บริการ แต่งกายสะอาดถูกสุขอนามัย สุภาพอัธยาศัยดีเป็นกันเองในการให้บริการ กระตือรือร้นในการทำงาน และเต็มใจในการให้บริการแก่ผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริวรรณ สรวงศิริ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟของร้านคาเฟ่เมซอน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านบุคคลมีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟของร้านคาเฟ่เมซอน เนื่องจากการทำงานของพนักงานภายในร้านกาแฟ กระตือรือร้น และพร้อมในการให้บริการผู้บริโภคด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ อีกทั้งพนักงานแต่งกายสะอาด และมีบุคลิกภาพดีใช้คำพูดสุภาพ มีมารยาทและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจในตัวสินค้าเป็นอย่างดี ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟของร้านคาเฟ่เมซอน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (ศิริวรรณ สรวงศิริ, 2563)

2.6 ด้านกระบวนการให้บริการ จากการศึกษาพบว่า กระบวนการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า พนักงานกล่าวทักทายต้อนรับผู้บริโภคอย่างสม่ำเสมอ มีวิธีการชงกาแฟที่สะอาด จัดระเบียบลำดับการรอเครื่องดื่มด้วยความเรียบร้อย และจัดระบบการชำระเงินที่ถูกต้อง แม่นยำ รวดเร็ว รวมถึงกระบวนการให้บริการมีมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Widyawati and Margaretha Pink Berlianto ได้ทำการศึกษาเรื่อง The Influencing Factors on Coffee Shop Customer's Revisit Intention ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อความพึงพอใจ คือ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล และด้านกระบวนการ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของลูกค้าร้านกาแฟ จำเป็นต้องทบทวนกลยุทธ์การกำหนดราคา เช่น การกำหนดตำแหน่งร้าน กลยุทธ์การส่งเสริมการขายที่มีประสิทธิภาพ กระบวนการสรรหาบุคลากร การฝึกอบรม และการสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในร้าน นอกจากนี้ กลยุทธ์การดำเนินการตามกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อรักษาและปรับปรุงความพึงพอใจของลูกค้า อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (Widyawati and Margaretha Pink Berlianto, 2018)

2.7 ด้านลักษณะทางกายภาพ จากการศึกษาพบว่า ลักษณะทางกายภาพมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมากแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่า ร้านสะดวกซื้อที่มีบรรยากาศภายในร้านที่สะดวกต่อการใช้บริการ การตกแต่งร้านสวยงาม แสดงเมนูให้เห็นอย่างชัดเจน สถานที่และเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ทันสมัย สะอาด และเป็นระเบียบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญไทย แสงสุพรรณ ได้ทำการศึกษาเรื่อง คุณค่าของตราสินค้าและปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่เมซอน ศึกษาเฉพาะสาขาในห้างสรรพสินค้าในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านคาเฟ่เมซอนสาขาในห้างสรรพสินค้า ได้แก่ ด้านลักษณะทางกายภาพ มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟ เนื่องจากมีบรรยากาศภายในร้านดี และตกแต่งเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง จำนวนที่นั่งเพียงพอต่อลูกค้า การจัดวางอุปกรณ์และสิ่งของที่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการบริการที่ดีของพนักงาน ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการสร้างความพึงพอใจต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้บริโภค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (บุญไทย แสงสุพรรณ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษางานวิจัยเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมากแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร สรุปได้ว่า กาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความสดใหม่เสมอ ราคากาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความเหมาะสมกับคุณภาพ ท่าเลที่ตั้งกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความสะดวกต่อการเดินทางมาใช้บริการ กาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ทั้งทาง Online และ Offline การแต่งกายของพนักงานบริการกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความสะอาดและเรียบร้อยถูกสุขอนามัย การบริการกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีการจัดระบบการชำระเงินถูกต้องแม่นยำ และรวดเร็ว วัสดุอุปกรณ์กาแฟสดในร้านสะดวกซื้อมีความทันสมัย และส่วนใหญ่มีการตัดสินใจซื้อกาแฟสดในร้านสะดวกซื้อเมื่อต้องการความสดชื่นให้กับร่างกาย มีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากผลการวิจัย ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมากแปสด จากร้านสะดวกซื้อ ได้แก่ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ผู้ประกอบการสามารถนำข้อมูลไปปรับปรุงในการทำการตลาดต่าง ๆ เช่น การลด แลก แจก แถม หรือการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องตีหมากแปสดให้มีความหลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในสถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกัน

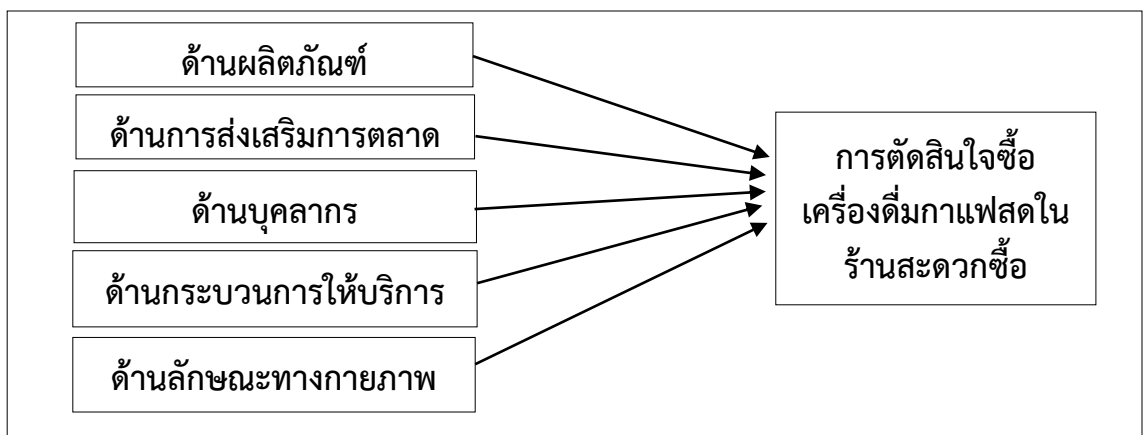
2) จากผลการวิจัยร้านสะดวกซื้อที่จำหน่ายเครื่องตีหมากแปสด ต้องให้ความสำคัญกับส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการตลาด และปัจจัยที่เกี่ยวข้องทางการตลาด คือ ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการให้บริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่กล่าวมานี้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องตีหมากแปสด จากร้านสะดวกซื้อในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ร้าน

กาแฟสดจึงต้องนำผลงานวิจัยมาเป็นแนวทางในการประยุกต์ พัฒนา และปรับปรุงธุรกิจร้านกาแฟสดให้มีความดึงดูดและน่าสนใจในการที่จะเข้าให้บริการ ควรรักษามาตรฐานของรสชาติกาแฟให้สดใหม่เสมอ มีให้เลือกหลากหลายขนาดบรรจุภัณฑ์ มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ และจัดโปรโมชั่นอย่างต่อเนื่อง ควรมีการจัดอบรมพนักงานหรือบุคลากรให้มีมาตรฐานในการบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับผู้บริโภค บรรยากาศภายในและนอกร้านควรมีการตกแต่งที่สวยงาม สะอาด และสะดวกต่อการเข้ามาใช้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ เพื่อศึกษาหาตัวแปรอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดนอกเหนือจากการวิจัยนี้ เช่น ความพึงพอใจ ความจงรักภักดีต่อตราสินค้า การบอกต่อหรือพฤติกรรมການຫາກາແຟ เพื่อนำมาพัฒนา ประยุกต์ และต่อยอดให้เข้ากับธุรกิจต่อไปได้
- 2) ควรศึกษางานวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่อื่น ๆ นอกเหนือจากกรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษางานวิจัยที่ได้มาเปรียบเทียบกับผลงานวิจัยในครั้งนี้ว่า ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสดเหมือนหรือต่างกันอย่างไร เพื่อให้ตอบโจทย์ผู้บริโภคในกลุ่มพื้นที่นั้น ๆ ให้ได้มากที่สุด
- 3) จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยสามารถพัฒนาเป็นโมเดลส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด เพื่อใช้เป็นโมเดลในการพัฒนางานวิจัยในครั้งต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟสด (ผู้วิจัย)

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). *ปริมาณการบริโภคกาแฟของแต่ละชาติ*. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2564 จาก <https://cheechongruay.smartsme.co.th/content/27348>.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพมหานคร : สามลดา.
- เครือเจริญโภคภัณฑ์. (2563). *อัตราการบริโภคกาแฟของคนไทย*. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2564 จาก <http://www.cp-enews.com/news/details/cpnews/4798>.
- จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย. (2558). เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 12(58), 1-13.
- ชมนุช วาณิช. (2564). กระบวนการตัดสินใจเลือกเข้าใช้บริการร้านกาแฟ อเมซอน ของคนวัยทำงาน ในกรุงเทพมหานคร. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงดาว ก้อนมณี. (2564). *ข้อมูลจำนวนร้านสะดวกซื้อที่จำหน่ายเครื่องดื่มกาแฟสด*. เรียกใช้เมื่อ 28 เมษายน 2564 จาก <https://www.7eleven.co.th/find-store>.
- เดือนเพชร วิชชุดา. (2560). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อกาแฟร้านกาแฟอินทิลในสถานบริการน้ำมันบางจากของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุญไทย แสงสุพรรณ. (2563). คุณค่าของตราสินค้าและปัจจัยส่วนประสมการตลาดบริการที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคกาแฟร้านกาแฟอเมซอน ศึกษาเฉพาะสาขาในห้างสรรพสินค้าในเขตจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(1), 1-10.
- มนตรี ศรีวงศ์. (2563). *แนวโน้มการเติบโตธุรกิจกาแฟเมืองไทยปี 2563*. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก <http://www.thaismescenter.com/แนวโน้มธุรกิจกาแฟเมืองไทย-ปี-2563/>.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2561). *หลักสถิติวิจัยและการใช้โปรแกรม SPSS*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเชียร โสมวิภาต. (2563). การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดและพฤติกรรมของผู้บริโภคกาแฟสดร้านกาแฟ ALL CAFÉ ในจังหวัดนครสวรรค์. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 7(12), 1-16.
- ศิริวรรณ สรวงศิริ. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มกาแฟของร้านกาแฟอเมซอน. ใน *การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Smart SME Channel. (2562). *คู่แข่งกาแฟในตลาดร้านสะดวกซื้อ*. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2564 จาก <https://www.smartsme.co.th/content/224167>.
- Widyawati and Margaretha Pink Berlianto. (2018). The Influencing Factors on Coffee Shop Customer's Revisit Intention. *Advances in Economics. Business and Management Research*, 101(1), 1 – 7.

**ปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน
ของผู้เสียหายในคดีอาญา***
**LEGAL PROBLEMS IN COMPENSATION CLAIM OF INJURED PERSON
IN CRIMINAL CASE**

พวงผกา คัมภัก

Puangpaga Khummukchick

บัณฑิต ขวโยธา

Bandit Khwayota

มหาวิทยาลัยขอนแก่นวิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: puangpagakh@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเอกสาร

การศึกษาพบว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้ ปัญหาข้อจำกัดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน และการคืนทรัพย์สินเท่านั้น โดยไม่รวมไปถึงการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น ที่เป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ปัญหาการเข้าถึงสิทธิเกี่ยวกับช่วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา และปัญหากระบวนการบังคับใช้กฎหมายกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาล ในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะควรบัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องการกำหนดค่าเสียหายต่อจิตใจ การกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวยาต่อผู้เสียหาย การกำหนดอัตราโทษแก่บิดามารดาผู้ปกครอง และเพิ่มบทบัญญัติให้บิดามารดาผู้ปกครองต้องร่วมรับผิดชอบกับเด็กหรือเยาวชน ที่เป็นผู้กระทำความผิดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา รวมทั้งควรจัดตั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายใน

* Received: 13 May 2022; Revised: 20 June 2022; Accepted: 20 June 2022

คดีอาญา เพื่อรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

คำสำคัญ: ค่าสินไหมทดแทน, ผู้เสียหายในคดีอาญา, คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

Abstract

The purposes of this study was to analyze the problems and solutions of the compensation claims for injured person of crime under the Thai Criminal Procedure Code, B.E. 2477, Section 44/1. This study also aimed to compare the law enforcement for injured person compensation in Thailand and other countries. This research use the document research method and analyze data from documents.

The findings from this study revealed legal problems on the compensation claims for injured person of crime included the determination of compensation definition for the victim or injured person of crime by the Criminal Procedure Code, B.E. 2477, Section 44/1 as the payment for monetary remedies, damages, and reimbursement and restitution of property which not included the order for the offenders to perform, or refrain from performing a particular act for injured person remedies, the access to the injured person rights relating the timeframe for filing a claim, and the procedure of law enforcement for the injured person compensation in case of the juvenile offender. Therefore, the study authors suggest that additional laws should be enacted on the determination of mental damage. Acts and refrains from acts that are remedial against the victim. Penalty rates should be imposed on parents, guardians, and additional provisions for parents and guardians to be jointly liable with children or youth who commit crimes in the Criminal Procedure Code. Including the establishment of an agency responsible for claiming compensation to victims in criminal cases to strengthen the effective protection of injured person rights in filing the compensation claims.

Keywords: compensation, injured person in criminal cases, civil cases in connection with an offence

บทนำ

เมื่อมีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้น ย่อมกระทบกระเทือนแก่บุคคลอื่น ซึ่งบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว เรียกว่า “ผู้เสียหาย” จึงเป็นผู้ที่สมควรได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้กระทำผิด ความเสียหายที่เกิดขึ้นอาจปรากฏในลักษณะความเสียหายทางร่างกาย ความเสียหายทางจิตใจ ความเสียหายทางทรัพย์สิน หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น บางครั้งไม่อาจประเมินค่าได้ ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น จึงต้องรับผิดชอบในการกระทำความผิดของตน กฎหมายจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหาย ที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญานั้น โดยผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องเพื่อขอบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน

สิทธิในการยื่นคำร้องดังกล่าวของผู้เสียหายถูกรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 แม้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกยกเลิกไปแล้ว แต่การคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายดังกล่าวยังคงมีการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 25 วรรคท้าย ได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายไว้ดังนี้ “บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ จากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐ” (สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, 2560) ดังนั้น ผู้เสียหายจึงสามารถใช้สิทธิทางศาล โดยในคดีแพ่งผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้ผู้กระทำผิดทางอาญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญา ตามหลักกฎหมายเรื่องละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 ตั้งแต่มาตรา 420 ถึงมาตรา 452 (ไพจิตร ปุญญพันธ์, 2550) ส่วนการดำเนินคดีอาญา ผู้เสียหายใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้กระทำความผิดชดใช้ค่าเสียหายในคดีอาญาได้เช่นกัน ซึ่งสิทธิดังกล่าวได้ถูกรับรองไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนใน 2 ลักษณะ คือ

1) กำหนดให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องให้มีการชดใช้ค่าเสียหายทางแพ่งจากผู้กระทำความผิด โดยฟ้องเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาต่อศาล ซึ่งพิจารณาคดีอาญาโดยรวมไปกับคำฟ้องคดีอาญาเป็นไปตามมาตรา 40 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2) กำหนดให้พนักงานอัยการที่ฟ้องคดีอาญา มีสิทธิที่จะเรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายได้เฉพาะค่าเสียหายที่เป็นการขอให้คืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ถูกทำลายไปจากการกระทำความผิดอาญาได้เฉพาะความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ 9 ลักษณะ ดังนี้ “ความผิดฐานชิงทรัพย์ ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชก น้อโกง ยักยอก และรับของโจร” ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43

ต่อมามีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2548 โดยเพิ่มบทบัญญัติมาตรา 44/1 กำหนดให้ “ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายทั้งปวงนอกเหนือจากที่พนักงานอัยการเรียกได้ตามมาตรา 43 และให้สิทธิผู้เสียหายสามารถเข้าร่วมในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ด้วย” โดยใช้วิธีการพิจารณาที่ไม่ยุ่งยาก ไม่เสียค่าธรรมเนียม นอกจากนี้ ยังทำให้คดีต่าง ๆ ที่มีมูลเหตุเดียวกันได้รับการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดไปใน

คราวเดียวกัน โดยผู้เสียหายไม่ต้องไปฟ้องร้องเป็นอีกคดีหนึ่ง เป็นการลดภาระให้แก่ผู้เสียหาย และยังส่งผลให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็ว แม้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 จะให้สิทธิแก่ผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน แต่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ยังเกิดประเด็นปัญหาและเป็นอุปสรรคต่อการบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ข้อจำกัดการใช้สิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องได้ ในการยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงินค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน โดยไม่รวมถึงกรณีความเสียหายแก่จิตใจที่ต้องการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น

ประเด็นที่สอง การเข้าถึงสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 เกี่ยวกับช่วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา

ประเด็นที่สาม กระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน แก่ตนในกรณีที่ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนผู้เสียหายในคดีอาญา เพื่อให้มีความชัดเจน และเกิดประโยชน์ต่อผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำได้รับความเป็นธรรม ได้รับการเยียวยาทั้งทางร่างกายและฟื้นฟูสภาพจิตใจให้กลับมาเป็นปกติได้อย่างเร็วที่สุด รวมถึงแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมายเพื่อรองรับการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา แนวทางแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาตามมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยและต่างประเทศ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมจากหนังสือ ตำรา บทความ รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาของศาล และบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรวมถึงมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมแก่ประชาชนต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ดังนี้ บทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ไม่มีการนิยามความหมายของคำว่า “ผู้เสียหาย” ไว้ว่า หมายถึง บุคคลใครบ้างที่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 44/1 นี้ คงมีแค่บทบัญญัติให้สิทธิแก่ผู้เสียหายสามารถยื่นคำขอบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตนเท่านั้น โดยให้ถือว่าผู้ที่ได้รับความเสียหายนั้น เป็นผู้เสียหายในทางแพ่งที่สามารถใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเข้ามาในคดีอาญาได้ กรณีเป็น “คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา” กล่าวคือ “เป็นคดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือความรับผิดชอบในทางแพ่งเกิดจากผลของการกระทำความผิดอาญาโดยตรง” (ธานีศ เกศพิทักษ์, 2557) ผู้เสียหายหรือถูกโต้แย้งสิทธิดังกล่าวจึงเป็นผู้มีสิทธิในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ค่าสินไหมทดแทนที่พึงเรียกได้นั้น จึงต้องเป็นไปตามกฎหมายลักษณะละเมิดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กล่าวคือ เมื่อมีการทำละเมิดอันก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายชอบที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือผู้กระทำความผิด โดยถือหลักการให้ผู้เสียหายได้กลับคืนสู่สถานะเดิมก่อนที่จะมีการทำละเมิด ซึ่งหากทำไม่ได้ก็ต้องมีการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่ง “ค่าสินไหมทดแทน” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 วรรคสอง ได้นิยามความหมายไว้ว่า “อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไปเพราะละเมิดหรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความเสียหายอย่างใด ๆ อันได้เกิดขึ้นนั้นด้วย” เมื่อพิจารณาถ้อยคำในมาตราดังกล่าว “ค่าสินไหมทดแทน” ในทางละเมิดกฎหมายให้เรียกร้องได้มี 6 ประเภท คือ

1) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ตามมาตรา 438 วรรคสอง ได้แก่ การคืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาแทนการคืนทรัพย์สิน

2) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ตามมาตรา 443 ได้แก่ ค่าปลงศพ ค่าใช้จ่ายอันจำเป็นเกี่ยวเนื่องกับการปลงศพ ค่ารักษาพยาบาลก่อนตาย ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ก่อนตาย ค่าขาดไร้อุปการะ และค่าชดเชยขาดการงาน มาตรา 445

3) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายต่อร่างกายและอนามัย ตามมาตรา 444 – 446 ได้แก่ ค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ระหว่างเจ็บป่วย ค่าเสียความสามารถ ประกอบการงาน ค่าชดเชยขาดการงาน และค่าความเสียหายอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

4) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่เสรีภาพ ตามมาตรา 445 และ 446 ได้แก่ ค่าชดเชยขาดการงาน ค่าความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน

5) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่ชื่อเสียง ตามมาตรา 447 ได้แก่ ค่าเสียหายการจัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนดังเดิม หรือจะให้ใช้ค่าเสียหายพร้อมกับการจัดการให้ชื่อเสียงกลับคืนด้วยก็ได้

6) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแก่สิทธิอื่น ๆ ตามมาตรา 438 (สมาลี วงษ์วิชิต, 2546)

การกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องทรัพย์สิน หรือการชดเชยราคาทรัพย์สินส่วนมากจะถูกกำหนดเป็นตัวเงิน หากพิจารณาถึงความเสียหายที่เกิดกับจิตใจและชื่อเสียงที่ไม่อาจกำหนดค่าเป็นตัวเงินได้ เช่น ความเสียหายที่เป็นความวิตกกังวล เศร้าโศกเสียใจ อับอาย หรือความเสียหายทางจิตใจอื่น ไม่มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจน และการกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง อีกทั้งค่าสินไหมทดแทนอันมิใช่ตัวเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ผู้เสียหายสามารถเรียกได้เฉพาะกรณีที่ได้รับ ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เท่านั้น มิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความเสียหายต่อจิตใจเอาไว้ชัดเจน แต่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มีบทบัญญัติความเสียหายที่ได้รับอันตรายแก่จิตใจ ดังนั้น หากมีการบัญญัติถึงการกำหนดค่าสินไหมทดแทนที่เป็นความเสียหายต่อจิตใจ รวมทั้งการกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวต่ผู้เสียหาย ก็จะเป็นการเยียวให้ผู้เสียหายให้เป็นธรรมและรวดเร็ว

เมื่อเปรียบเทียบการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายอังกฤษได้กำหนดไว้ใน The Powers of Criminal Court (Sentencing) Act 2000 (PCCS Act 2000) มาตรา 130(1)(a) กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทน ไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายแล้ว ยังรวมถึงความเสียหายทางด้านจิตใจด้วย และ The Fatal Accidents Act 1976 มาตรา 1A(2)(a) การกำหนดให้ผู้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายเนื่องจากความเศร้าโศกเสียใจ จากการเสียชีวิตของบุตร บิดามารดา สามีหรือภรรยา โดยกำหนดค่าความเสียหายเป็นจำนวนเงิน 10,000 ปอนด์ ในส่วนของกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับการกระทำความผิดทางอาญาพึงได้รับชดเชยนั้น ครอบคลุมถึงความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ และยังครอบคลุมไปถึงค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นตัวเงินได้ ซึ่งรวมทั้งความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากการกระทำความผิดอาญาด้วย นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1382 และ 1383 มีบทบัญญัติรองรับการทำละเมิดไว้อย่างกว้าง ๆ โดยเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการกระทำของผู้กระทำความผิด ผู้กระทำความผิดต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทน รวมถึงการถูกกระทบกระเทือนต่อจิตใจด้วย (พัชรภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมีสิทธิจะได้รับ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายฝรั่งเศส กฎหมายอังกฤษ หรือแม้กระทั่งกฎหมายไทยเอง มีการกำหนดไว้คล้ายกัน โดยกำหนดให้เรียกได้ครอบคลุมทั้งความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงิน และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้

แต่กฎหมายอังกฤษและกฎหมายฝรั่งเศสมีการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจถูกรองรับไว้ในประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน ส่วนมาตรการทางกฎหมายของไทยยังมิได้มีการบัญญัติรองรับไว้อย่างชัดเจน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคสอง “กำหนดให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี” หากเป็นคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพ ไม่มีการสืบพยาน ศาลก็จะมีคำพิพากษา การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าวจึงเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นมาก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องเพื่อขอให้ศาลบังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ทำให้ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องคดีต่อศาลแพ่งที่มีอำนาจพิจารณาคดี ตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งตามปกติต่อไป ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหาย ซึ่งไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนในคดีอาญาทุกเรื่อง ที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องไปได้ และได้รับการพิจารณาคดีแพ่งเป็นไปด้วยความรวดเร็ว รวมทั้งได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม และเป็นการลดภาระผู้เสียหาย แม้ในปัจจุบันได้มีมาตรการการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาขึ้น แต่ก็ยังมีผู้เสียหายที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือรับรู้สิทธิในคดีน้อยมาก เมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่มีผู้เสียหาย หากมีการบังคับใช้กฎหมายในขั้นตอนของการสืบพยาน ตั้งแต่พนักงานสืบสวนที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ชี้แจงหลักเกณฑ์สิทธิแก่ผู้เสียหายให้ทราบก่อนถึงสิทธิที่พึงกระทำได้ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนต่อผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้เสียหายได้สามารถใช้สิทธิให้ทันตามกำหนด จะช่วยให้ผู้เสียหายได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการทางกฎหมายยิ่งขึ้น และควรจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญาโดยตรง ทำหน้าที่ในการแจ้งสิทธิเบื้องต้น รวมทั้งดำเนินการเรียกร้องค่าเสียหายแทนผู้เสียหาย

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายอังกฤษ ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องมาศาลและทำคำร้องด้วยตนเอง เพียงแต่ทำเป็นคำร้องแล้วยื่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ ระบุความเสียหายและจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่ต้องการ เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการต่อไป นอกจากนี้ ผู้เสียหายยังสามารถเรียกร้องค่าเสียหายจากรัฐผ่านทางโครงการช่วยเหลือผู้เสียหายในคดีอาญา หรือเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้กระทำผิด ซึ่งมีในกระบวนการตัดสินคดีของศาลก็ได้ (พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548) สำหรับกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ผู้เสียหายสามารถใช้สิทธิร้องขอเข้าเป็นคู่ความฝ่ายแพ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ เมื่อพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือผู้เสียหายอาจฟ้องผู้กระทำผิดต่อศาลโดยตรง หรือยื่นคำร้องต่อผู้พิพากษาศาลไต่สวน และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 75 ยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจทำหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (ธีรพันธุ์ รุศมิทัต, 2541)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศ มีขั้นตอนในการดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยาก ระยะเวลาในการยื่นคำร้องดังกล่าวก็มีระยะเวลาที่ยาวกว่าเมื่อเทียบกับกฎหมายของไทย นอกจากนี้ กฎหมายของต่างประเทศยังให้สิทธิแก่ประชากรทางกฎหมายอย่างเต็มที่ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนดำเนินการสืบสวนทางกฎหมาย โดยการตราเป็นประมวล

กฎหมายอย่างชัดเจน และมีการจัดตั้งศูนย์เรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ประชาชน ส่วนกฎหมายประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เป็นเพียงแนวปฏิบัติของแต่ละองค์กร

ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน ความรับผิดตามกฎหมายแพ่ง ถือว่าเด็กหรือเยาวชนเป็นผู้ไร้ความสามารถ ไม่อาจจะกระทำการใดได้ด้วยตนเอง แต่ในทางอาญา เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ไม่อาจอ้างความเป็นผู้เยาว์ให้ตนพ้นจากความรับผิดได้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องความรับผิดทางละเมิดในการกระทำของบุคคลอื่นไว้ในมาตรา 429 กำหนดให้ “บุคคลใด แม้ไร้ความสามารถเพราะเหตุเป็นผู้เยาว์หรือวิกลจริต ก็ยังต้องรับผิดในผลที่ตนทำละเมิด บิดามารดา หรือผู้อนุบาลของบุคคลเช่นว่านี้ ย่อมต้องรับผิดร่วมกับเขาด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ดูแลซึ่งทำอยู่นั้น” ซึ่งมาตราดังกล่าวเป็นการกำหนดหน้าที่ของบิดามารดา จะต้องควบคุมดูแลเลี้ยงดูให้การศึกษาแก่บุตรผู้เยาว์ของตน การที่บิดามารดาบกพร่องต่อหน้าที่ คือ บกพร่องต่อความระมัดระวังเป็นเหตุทำให้บุตรผู้เยาว์ที่อยู่ในความดูแลไปก่อความเสียหายให้แก่บุคคลอื่น บุตรผู้เยาว์นั้นต้องรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำของตน (จิต เศรษฐบุตร, 2550) และกฎหมายยังให้บิดามารดาร่วมรับผิดต่อการกระทำนั้นด้วย รวมถึงผู้ดูแลผู้เยาว์ตามมาตรา 430 ก็ต้องร่วมรับผิดในการกระทำละเมิดของผู้เยาว์ด้วยเช่นกัน ซึ่งการบังคับให้จำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนชดใช้ค่าเสียหายนั้นเป็นการยาก แม้ศาลจะพิพากษาให้ผู้เยาว์ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในส่วนแพ่ง แต่ตัวผู้เยาว์นั้นอาจไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะชำระหนี้ตามคำพิพากษาหรือถูกบังคับคดียึดทรัพย์สินชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามที่ศาลพิพากษาได้ บิดามารดา หรือผู้ปกครองก็ไม่สามารถเข้าร่วมเป็นคู่ความในคดีได้ ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเป็นคดีแพ่งให้บิดามารดาร่วมรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในผลของการกระทำละเมิดของผู้เยาว์เป็นอีกคดีหนึ่ง นอกจากนี้ การดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำความผิดทางอาญาที่เป็นเด็กหรือเยาวชน จะต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2533 ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติต่อเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยแตกต่างจากคดีของผู้ใหญ่ ศาลอาจกำหนดวิธีการขั้นตอนใด ๆ เพื่อแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้กระทำความผิด ไม่ให้กลับไปกระทำความผิดอีก โดยเน้นเพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด แต่ในส่วนของผู้เสียหายแม้มีการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กหรือเยาวชน ถือเป็นเพียงหนึ่งในวิธีการเพื่อให้เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำและชดใช้เยียวยาผู้เสียหาย เพื่อให้เป็นผลต่อการพิจารณาคดีในส่วนอาญาเท่านั้น แม้กระบวนการพิจารณาคดีส่วนแพ่งจะมีการเจรจาตกลงในส่วนค่าสินไหมทดแทน มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือทำบันทึกข้อตกลงอื่นใด แต่เมื่อจำเลยเป็นเด็กและเยาวชน ก็ไม่สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความได้เอง หรือแม้บิดามารดาหรือผู้ปกครองจะอนุญาตให้กระทำ หรือกระทำแทนก็ตาม ก็ไม่สามารถกระทำได้เช่นกัน เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติบังคับใช้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการชดใช้ค่าเสียหาย กรณีจำเลยที่เป็นเด็กและเยาวชนในคดีอาญา หากมีการบัญญัติให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองร่วมรับผิดในการชดใช้ค่าเสียหายแก่

ผู้เสียหาย โดยกำหนดวงเงินในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไว้ชัดเจน กำหนดอัตราโทษแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ก็จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายโดยไม่ต้องไปฟ้องเป็นอีกคดีหนึ่ง

เมื่อเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ ในกรณีผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษเป็นเด็กหรือผู้เยาว์ ศาลจะมีคำสั่งให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้จ่ายค่าสินไหมทดแทน ซึ่ง PCCS Act 2000 มาตรา 131(1) ได้มีการกำหนดจำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุดที่ Magistrates' Court จะมีคำสั่งในความผิดใด ๆ คือ ไม่เกินจำนวน 5,000 ปอนด์ ต่อการชดเชยค่าเสียหายในความผิดหนึ่ง แต่อย่างใดก็ตาม หากมีการกระทำความผิดจำนวน 5 ความผิด จำนวนค่าสินไหมทดแทนสูงสุด คือ 25,000 ปอนด์ ส่วน Crown Court นั้น ไม่มีการกำหนดค่าสินไหมทดแทนชั้นสูงสุดที่ศาลจะสั่งได้ (พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ, 2548) สำหรับกฎหมายฝรั่งเศส มาตรา 1384 แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง ได้บัญญัติว่า “ความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้น ไม่เพียงแต่เป็นความรับผิดส่วนตัวของผู้กระทำความผิด แต่รวมถึงบุคคลผู้ดูแลด้วย บิดามารดาต่างมีความรับผิดในความเสียหายที่มีสาเหตุจากการกระทำความผิดของบุตรผู้เยาว์” นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติโทษทางอาญาสำหรับบิดามารดาที่บกพร่องในการเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนบุตรไว้ในมาตรา 227-17 โดยกำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี และปรับไม่เกิน 30,000 ยูโร แก่บิดา หรือมารดา ที่หลีกเลี้ยง หรือปราศจากเหตุผลอันสมควร ในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายเพื่อความปลอดภัยในการดำรงชีวิต สุขภาพร่างกาย ศีลธรรมจรรยา หรือการให้การศึกษา อบรมสั่งสอนแก่เด็กที่อยู่ในความปกครองของตน (ภัทราวรรณ รัตนเกษตร, 2562)

ผลจากการเปรียบเทียบจะเห็นได้ว่า กฎหมายต่างประเทศ ได้บัญญัติถึงการชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นจำเลย โดยกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในการชดเชยทดแทนค่าเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหาย โดยมีกำหนดเป็นวงเงินในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนไว้ชัดเจน และการกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ที่บกพร่องในการเลี้ยงดูบุตร ส่วนของกฎหมายประเทศไทยยังไม่ได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจน

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาข้อจำกัดของพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายจะเรียกได้ในการยื่นคำร้องขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน มีความหมายจำกัดอยู่เพียงการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เป็นตัวเงิน ค่าเสียหาย รวมถึงการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สิน โดยไม่รวมไปถึงการเรียกให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างอื่น ที่เป็นการเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย จึงต้องมีการบัญญัติถึงค่าสินไหมทดแทนที่เป็นความเสียหายต่อจิตใจ ที่ไม่สามารถกำหนดค่าเงินได้ อันเป็นการชดเชยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากความเสียหายทางด้านร่างกายและจิตใจนั้น ยังไม่มีบทบัญญัติที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้พิจารณาคดี สอดคล้องกับงานวิจัยของนิพนธ์กุล อัครชิน ศึกษาปัญหาการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ พบว่า ศาลไม่กำหนดค่าเสียหายจิตใจให้ โดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้เรียกร้องได้

ซึ่งค่าเสียหายทางจิตใจเป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหาย อันมิใช่ตัวเงินและอยู่ในประเภทค่าสินไหมทดแทน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการชดเชยหรือทดแทนความเสียหายด้วยวิธีการใด ๆ เพื่อเยียวยาผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิด ให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนมีการละเมิดให้ได้มากที่สุด จึงต้องมีบทบัญญัติให้กำหนดค่าเสียหายจิตใจไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ค่าเสียหายทางจิตใจสามารถเยียวยาความเสียหายกรณีละเมิดได้ตรงตามความเป็นจริงมากขึ้น ไม่เหลื่อมล้ำกับกฎหมายอื่นและเป็นธรรม กรณีปัญหาการเข้าถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 เกี่ยวกับห้วงเวลาการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือและรับผิดชอบโดยตรง ในการช่วยเหลือเพื่อคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหาย รวมถึงประชาชนทั่วไป ส่วนของบุคคลที่ได้รับความเสียหายเกิดขึ้นแล้ว ในขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายชั้นสอบสวน จำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือพนักงานสืบสวน ให้คำแนะนำ ชี้แจงแก่ผู้เสียหายให้เข้าใจถึงบทบาทหลักเกณฑ์ที่ตนเองจะได้รับสิทธิที่เกิดจากการละเมิดต่าง ๆ ก่อนการดำเนินการทางกฎหมายจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายเป็นอย่างมาก (นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของพรสวรรค์ บุญยิ่ง ศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหาย สรุปได้ว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหาย ควรมีการแจ้งสิทธิให้แก่ผู้เสียหายทราบเกี่ยวกับเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน และมีการกำหนดหลักเกณฑ์การยื่นคำร้องที่ชัดเจน รวมทั้งมีมาตรการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียหาย (พรสวรรค์ บุญยิ่ง, 2561) และงานวิจัยที่สนับสนุนของนิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์ ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดในบทบาทขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการนำมาตราการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 มาใช้บังคับ พบว่า องค์กรในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ มิได้เข้ามามีบทบาทให้ความช่วยเหลือด้านการกลั่นกรองความเสียหายให้ผู้เสียหายในขั้นต้นก่อน ตลอดจนยังไม่มีกองทุนชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐอันเป็นหลักประกัน ไม่ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าสินไหมทดแทน ส่งผลให้ไม่อาจเยียวยาความเสียหายได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงหาแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของผู้เสียหาย ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากการกระทำความผิดทางอาญาได้อย่างเป็นธรรม กว้างขวาง รวดเร็ว ประหยัด และทั่วถึง สำหรับกรณีปัญหากระบวนการการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 44/1 ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ตน กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดามารดา หรือผู้ปกครองชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายแทนผู้กระทำความผิด (นิธิพัฒน์ เรื่องวิวัฒน์โรจน์, 2552) สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทราณี จิตคำ ศึกษาปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญาที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด การยื่นคำร้องตามมาตรา 44/1 ในคดีที่เด็กและเยาวชนเป็นผู้กระทำความผิด ย่อมเป็นการยากที่จะบังคับให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทน จะต้องให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองทำสัญญาประกันในการปฏิบัติตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เพื่อให้ผู้เสียหายสามารถบังคับกับบุคคลดังกล่าวได้ โดยไม่ต้องฟ้องคดีต่างหาก (ภัทราณี จิตคำ, 2560) และงานวิจัยที่สนับสนุนของสุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ ศึกษาปัญหาการ

เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศึกษากรณีผู้ต้องร่วมรับผิดชอบแพ่งกับผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดอาญา พบว่า กรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เยาว์ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 429 กำหนดให้บิดามารดาต้องร่วมรับผิดชอบในการกระทำความผิดของผู้เยาว์ด้วย ทำให้การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเอาากับบิดามารดาของผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้เยาว์ ไม่สามารถเรียกร้องเข้าไปในคดีอาญาได้ ทำให้ผู้เสียหายจะต้องแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งอีกคดีหนึ่ง ก่อให้เกิดภาระและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ แก่คู่ความ พยานศาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันสองครั้ง (สุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 สรุปได้ดังนี้

1. การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่า การบังคับใช้กฎหมายยังไม่สามารถคุ้มครองเยียวยาความเสียหายของผู้เสียหายในคดีอาญาได้อย่างทั่วถึง ผู้เสียหายยังไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เท่าที่ควร เนื่องจากผู้เสียหายไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิของตนในการเรียกค่าเสียหายจากผู้กระทำความผิด ส่งผลทำให้ไม่สามารถยื่นคำร้องเข้าในคดีอาญาได้ตามระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเอง โดยเสียค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เหมือนคดีแพ่งทั่วไป ซึ่งทำให้เกิดภาระและความยุ่งยากแก่ผู้เสียหาย จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้เหมาะสมกับการเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้เสียหาย ในการได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้กระทำความผิดได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. ปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา พบว่า การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเหตุได้รับอันตรายแก่จิตใจ ยังไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายที่ชัดเจน นอกจากนี้ ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ทันภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กและเยาวชน ผู้เสียหายไม่สามารถเรียกร้องให้เด็กและเยาวชนชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้

3. จากการศึกษานี้ข้อค้นพบว่า แนวความคิด และทฤษฎีเปรียบเทียบปัญหากฎหมายการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาระหว่างของประเทศไทยกับต่างประเทศ มีดังนี้

- ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องได้ ตามกฎหมายของประเทศไทย ได้กำหนดค่าเสียหายออกเป็นค่าเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นตัวเงิน และค่าเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ แต่ยังไม่พบบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หากได้รับอันตรายต่อจิตใจ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส มีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าสินไหม

ทดแทนในลักษณะที่คล้ายกันประเทศไทย แต่กฎหมายของทั้งสองประเทศมีการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ และมีบทบัญญัติรองรับไว้ในประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน

- ระยะเวลาในการยื่นคำร้องเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน กฎหมายประเทศไทยกำหนดให้ผู้เสียหายต้องยื่นคำร้องก่อนเริ่มสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีการสืบพยานให้ยื่นคำร้องก่อนศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี การดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าว จึงเป็นช่วงระยะเวลาที่สั้นมาก เป็นเหตุให้ผู้เสียหายไม่สามารถยื่นคำร้องได้ทันภายในระยะเวลาที่กำหนด ทำให้ผู้เสียหายจะต้องไปฟ้องคดีต่อศาลแพ่งที่มีอำนาจพิจารณาคดีตามกระบวนการฟ้องคดีแพ่งตามปกติต่อไป ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ผู้เสียหายเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษ ผู้เสียหายสามารถยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ตั้งแต่ชั้นสอบสวน ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะส่งคำร้องดังกล่าวให้พนักงานอัยการเพื่อดำเนินการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน ส่วนกฎหมายประเทศฝรั่งเศส ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องต่อศาลได้โดยตรง และเจ้าหน้าที่ตำรวจจะมีหน้าที่ในการแจ้งให้ผู้เสียหายทราบถึงสิทธิต่าง ๆ ในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนก่อนดำเนินการสืบสวนทางกฎหมาย ซึ่งมาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศจะมีขั้นตอนในการดำเนินการเกี่ยวกับการยื่นคำร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ยุ่งยาก ระยะเวลาในการยื่นคำร้องดังกล่าวก็มีระยะเวลาที่ยาวกว่าเมื่อเทียบกับกฎหมายของไทย และมีการตราเป็นประมวลกฎหมายอย่างชัดเจน รวมทั้งมีการจัดตั้งศูนย์เรียกร้องค่าเสียหายให้แก่ประชาชน ส่วนกฎหมายประเทศไทยมิได้มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจน เป็นเพียงแนวปฏิบัติของแต่ละองค์กร

- ในกรณีผู้เสียหายยื่นคำร้องต่อศาลในคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตน ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเด็กหรือเยาวชน กฎหมายประเทศไทยยังมิได้มีบทบัญญัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เด็กและเยาวชนเป็นจำเลย ในการกำหนดให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบในการชดใช้ทดแทนค่าเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหาย เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดา ผู้ปกครอง โดยมีโดยมีกำหนดเป็นวงเงินในการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน และการกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับไว้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เหมาะสมสำหรับการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวกับการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญา มีดังนี้

- ควรมีการบัญญัติถึงการกำหนดค่าความเสียหายต่อจิตใจ โดยการกำหนดค่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินในลักษณะเป็นอัตราส่วนของค่าความเสียหายที่แท้จริง เช่น กำหนดจำนวน 5 เท่า หรือ 10 เท่า จากความเสียหายที่แท้จริง เป็นต้น และควรมีการบัญญัติถึงการกระทำและงดเว้นการกระทำที่เป็นการเยียวยาต่อผู้เสียหาย เพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมร้ายแรง ทารุณโหดร้ายด้วยเพื่อเยียวยาผู้เสียหายให้เป็นธรรมและรวดเร็วที่สุด

- ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย โดยแยกหน่วยงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งให้ความคุ้มครองช่วยเหลือเป็นการทั่วไปแก่ผู้เสียหาย เช่น การได้รับทราบ

ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิทธิเบื้องต้นของผู้เสียหาย การยื่นคำร้องแทนผู้เสียหาย การคุ้มครองความปลอดภัยในกรณีที่จะเป็นนอกเหนือจากการคุ้มครองผู้เสียหายในฐานะพยานที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น และอีกส่วนหนึ่งให้ความคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายในความผิดอาญาที่ร้ายแรง หรือคดีอาญาประเภทพิเศษ โดยการบัญญัติให้เป็นกฎหมายรูปแบบพิเศษ

- ควรมีการบัญญัติถึงการร่วมรับผิดชอบของบิดามารดา โดยกำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้บิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กหรือเยาวชนนั้น ร่วมรับผิดชอบจำเลยเพื่อชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายได้ และบิดามารดาหรือผู้ปกครองอยู่ในฐานะจำเลยในคดีแพ่งร่วมกับเด็กหรือเยาวชนที่เป็นจำเลยในคดีอาญา และนอกจากนี้ เห็นควรมีกำหนดโทษสำหรับบิดามารดา ผู้ปกครอง เนื่องจากความบกพร่องในการเลี้ยงดูบุตร โดยอาจกำหนดอัตราโทษทั้งโทษจำคุกและโทษปรับไว้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จิต เศรษฐบุตร. (2550). *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด.
- ธานีศ เกศพิทักษ์. (2557). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 1-2 (มาตรา 2-157) เล่ม 1*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงเทพมหานคร พับลิชชิง จำกัด.
- ธีรพันธุ์ รัชมิตต์. (2541). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส ฉบับปี ค.ศ.1958*. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- นิธิพัฒน์ เรืองวิวัฒน์โรจน์. (2552). การยื่นคำร้องขอบังคับชดเชยค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวกับคดีอาญา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- พรสวัสดิ์ บุญยิ่ง. (2561). *ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1*. เอกสารวิชาการส่วนบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของการอบรมหลักสูตร “ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง” รุ่นที่ 22 : วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.
- พัชราภรณ์ ภูสุวรรณ. (2548). *การเรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายในคดีอาญาของพนักงาน*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพจิตร บุญญพันธ์. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- ภัทราณี จิตคำ. (2560). ปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งที่เกี่ยวกับคดีอาญาที่เด็ก และเยาวชนเป็นผู้กระทำผิด. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ภัทรารวรรณ รัตนเกษตร. (2562). การคุ้มครองสิทธิทางกฎหมายและการป้องกันการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารนิติ รัฐกิจ และ สังคมศาสตร์*, 3(2), 125-152.
- สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัฐการพิมพ์.
- สุมาลี วงษ์วิฑิต. (2546). *กฎหมายว่าด้วยละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ลาภมิควรได้*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุเมธ สุภัทรจำเนียรและคณะ. (2563). ปัญหาการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาศึกษากรณีผู้ต้องร่วมรับผิดชอบแพ่งกับผู้เยาว์ซึ่งกระทำความผิดอาญา. ใน *การค้นคว้าอิสระนิติศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชธานี.

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
ของเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ
วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553*

LEGAL ISSUES CONCERNING THE ENFORCEMENT OF SPECIAL MEASURES IN
INSTEAD OF CRIMINAL PROSECUTION OF CHILDREN AND YOUTH UNDER
THE JUVENILE AND FAMILY COURT AND PROCEDURE ACT, B.E. 2553

สุปราณี สุวรรณทรัพย์

Supranee Suwannasap

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: supranee.su@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข รวมถึงวิเคราะห์เปรียบเทียบการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศญี่ปุ่น วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสาร บทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอม เด็กหรือเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำ และกฎหมายยังกำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามแผนอีกด้วย ซึ่งเป็นไปได้ยากที่ผู้เสียหายจะมาให้ความยินยอม นอกจากนั้น การสำนึกผิดในการกระทำ กฎหมายไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมที่จะสามารถวัดเป็นตัวเลขได้ในเชิงประจักษ์ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานที่มีหน้าที่คอยสอดส่อง ติดตามดูแล ให้คำปรึกษาโดยตรง จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาด

* Received: 13 May 2022; Revised: 21 June 2022; Accepted: 24 June 2022

ประสิทธิภาพ เครือข่ายมีความซับซ้อนไม่มีการบูรณาการร่วมกัน เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรการในต่างประเทศแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศนิวซีแลนด์ไม่ได้คำนึงถึงความยินยอมของผู้เสียหาย เพียงแค่เด็กให้การรับสารภาพก็สามารถเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับประเทศไทย แต่อาจแตกต่างกันในเรื่องของวิธีดำเนินการ นอกจากนี้ประเทศเหล่านี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนรวมถึงชุมชนเข้ามาคอยช่วยเหลือ ติดตามดูแล ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่เด็กต่อไป

คำสำคัญ: คดีอาญา, มาตรการพิเศษ, เด็กและเยาวชน

Abstract

The purpose of this research was to study condition and solution of the problems associated with the implementation of special measures in lieu of criminal proceedings and to analyze and compare the use of special measures in Thailand, United States, New Zealand, and Japan. A qualitative research was applied as the research method by analyzing the research reports and relevant legal provisions.

The results of this research revealed the essential requirements of special measures were that the victim consent must be obtained and the children and youth must be aware that their actions had consequences. In addition, the special measures determined that the children and youth including their parent, guardian, or representative of the organization provided the accommodations to children and youth must participate in the programs. However, it found that the victims were less likely to give their consent and there were no an explicit criterion and empirical evaluation to assess the awareness level of juvenile delinquency as well as there was no an organization responsible for monitoring, supervising which caused failure in compliance of the programs. Due to these problems, it was a result in weak enforcement of law and redundancy and unintegration of network. In United States, New Zealand, it reported that the victim consent was not much recognized and the children and youth were able

to enter the rehabilitation programs through confession. Moreover, Japan and Thailand had similar requirements of measures but different methods of operation. It was also found that the organizations and agencies operated by private and public sectors and communities were established in United States, New Zealand, and Japan to assist, monitor, and increase the efficiency of law enforcement. Therefore, amendments and additions to the existing provisions of law should be conducted in order to improve the law enforcement to be more efficient, appropriate, and advantageous to the children and youth.

Keywords: criminal case, special measures, children and youth

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิดและต้องถูกดำเนินคดีเพิ่มสูงขึ้น สาเหตุที่ทำให้เด็กหรือเยาวชนเหล่านั้นกระทำความผิดมีหลากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาจากตัวเด็กเอง ปัญหาครอบครัว ปัญหาความยากจนหรือสภาพแวดล้อม ทำให้เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไป ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมเกรี้ยวกราด ขอบความรุนแรง มั่วสุมและเสพยาเสพติด จากสาเหตุดังกล่าวอาจเป็นเหตุให้เกิดการกระทำความผิดได้ ไม่ว่าจะเป็นความผิดเล็กน้อยจนถึงขั้นร้ายแรง การที่จะแก้ไข ปัญหาเด็กและเยาวชนนั้น จำเป็นต้องแก้ที่สาเหตุและหาแนวทางวิธีการแก้ไขที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและป้องกันไม่ให้เกิดมากระทำความผิดซ้ำ (ประเทือง ธนิยผล, 2564)

ประเทศไทยมีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน โดยการออก พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและ เยาวชน พ.ศ. 2494 เพื่อมีหน้าที่สำหรับพิเคราะห์ ฝึกอบรม และสงเคราะห์เด็ก หรือที่เรียกว่า “สถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง” ซึ่งมีวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนที่ช่วยเหลือและคุ้มครอง สิทธิความเป็นมนุษย์ของเด็กและเยาวชนให้เกิดความเท่าเทียม เสมอภาค และเป็นธรรม (ศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง, 2563) ซึ่งเดิมทีในกระบวนการดำเนินคดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชนนั้น มีรูปแบบการดำเนินคดีเช่นเดียวกับผู้ใหญ่ จึงได้มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ให้มีความสอดคล้องกับแนวคิดหลักกฎหมายสากล โดยคำนึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็น สำคัญ ต่อมาได้ประกาศพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและ ครอบครัว พ.ศ. 2534 จนกระทั่งปัจจุบันได้ตราพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและ

วิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 โดยมีการนำมาตรการพิเศษมาบังคับใช้สำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อคัดกรองเด็กและเยาวชนให้ออกจากกระบวนการยุติธรรมและกลับคืนสู่สังคมโดยเร็วที่สุด เรียกว่า “มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา” มาตรการพิเศษนี้เกิดจากการนำแนวคิดมาจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ที่มุ่งเน้นในการแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญา โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูด้วย (สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 2, 2562)

แม้ว่ากฎหมายของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็กตลอดมา และเปิดโอกาสให้เบี่ยงเบนคดีเด็กและเยาวชนให้ออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาปรับใช้ในทุกชั้นตอนก็ตาม แต่ก็ยังประสบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย การเยียวยาความเสียหาย รวมถึงเครือข่ายรองรับเด็กและติดตามผลการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ไม่ว่าจะเป็นปัญหาบทบัญญัติของกฎหมายและสิทธิตามกฎหมาย จากกระบวนการทางกฎหมายดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 86 และมาตรา 90 ดังนี้

ประเด็นแรก ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของผู้เสียหาย กรณีที่จะพิจารณาใช้มาตรการพิเศษ เพื่อกำหนดให้จำเลยเข้าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในชั้นตอนก่อนฟ้องคดีและหลังฟ้องคดีนั้น กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้หลายอย่าง และหนึ่งในหลักเกณฑ์นั้นคือ ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู หากผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมหรือผู้เสียหายไม่มาศาล ก็จะทำให้เด็กหรือเยาวชนที่ตกเป็นจำเลย ไม่ได้รับโอกาสเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดแก้ไขฟื้นฟูอย่างที่ควรจะเป็น เด็กหรือเยาวชนจึงต้องอยู่ในกระบวนการพิจารณาพิพากษาของศาลต่อไป

ประเด็นที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการสำนึกในการกระทำของเด็กและเยาวชน ซึ่งเมื่อเด็กและเยาวชนมีการกระทำความผิด กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้เด็กหรือเยาวชนสำนึกผิดในการกระทำนั้น การจะพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนคนใดจะสามารถสำนึกผิดในการกระทำของตนได้นั้น ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

ประเด็นที่สาม ปัญหาการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ในส่วนของการจัดทำแผนดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย เข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามแผน จะสามารถปฏิบัติตามแผนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้เพียงใด หากรัฐกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือหรือกำหนดให้เป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่อง ดูแล ติดตามการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ในขณะที่ต้องปฏิบัติตามแผนนั้น จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างดีขึ้น เช่น หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุดว่าจะมีความเหมาะสมหรือไม่ และจะมีกฎหมายใดสามารถรองรับภารกิจนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

จากประเด็นปัญหาทั้งสามนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรทำการศึกษา วิเคราะห์ถึงแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาแก่เด็กและเยาวชนให้เกิดความเหมาะสม รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมายให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนให้มากที่สุด

สำหรับมาตรการในประเทศสหรัฐอเมริกา นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่นได้มีมาตรการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหาลูกและเยาวชนที่กระทำความผิด โดยมุ่งเน้นการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าลงโทษ ซึ่งแต่ละประเทศมีกฎหมายสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีรูปแบบคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละประเทศ โดยผู้ศึกษาได้นำมาตรการทางกฎหมายของแต่ละประเทศ ที่เห็นว่าสอดคล้องกับประเทศไทยมาทำการศึกษา เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 และมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553
2. เพื่อวิเคราะห์ เปรียบเทียบการบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศญี่ปุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการสืบค้นจากเอกสารอันได้แก่ หนังสือกฎหมาย ตำรา วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ บทความ วารสาร รายงาน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ แนวทางปฏิบัติของหน่วยงาน บทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทย ประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศญี่ปุ่น เพื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรวมถึงศึกษามาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนของประเทศไทย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 และ มาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 พบว่า การบังคับใช้มาตรการพิเศษนั้น กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอม เด็กและเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำ และกำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูอีกด้วย ซึ่งเป็นไปได้ยากที่ผู้เสียหายจะมาให้ความยินยอม สาเหตุที่ผู้เสียหายไม่มาศาล เช่น ไม่ได้รับการชดเชยค่าเสียหายหรือได้รับค่าเสียหายแล้ว ไม่ตั้งใจที่จะดำเนินคดีจึงปล่อยให้เป็นที่ของ กระบวนการยุติธรรม เป็นต้น เมื่อผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอม ส่งผลให้เด็กหรือเยาวชนไม่สามารถ เข้าสู่มาตรการดังกล่าวได้ กระบวนการยุติธรรมเกิดความล่าช้า การให้ความยินยอมของผู้เสียหายจึงเป็น อุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการดังกล่าว

นอกจากนั้น การสำนึกผิดในการกระทำ กฎหมายไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมในการวัดระดับ การสำนึกที่จะสามารถวัดเป็นตัวเลขได้ในเชิงประจักษ์ ซึ่งเป็นการยากที่จะพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชน สำนึกในการกระทำหรือไม่ ตลอดจนไม่มีหน่วยงานรองรับให้มีอำนาจหน้าที่คอยสอดส่อง ดูแล ให้คำปรึกษา เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วน เช่น กฎหมายได้กำหนดให้บิดามารดาเข้าร่วม ปฏิบัติตามแผนแล้วนั้น โดยหน้าที่คอยดูแล สอดส่องพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชนระหว่างที่ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข แต่เนื่องจากบิดามารดาต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ทำให้ไม่มีเวลาคอยดูแลสอดส่องพฤติกรรม จึงทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่กำหนดได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพ เนื่องจากเคร่งครัดใน หลักเกณฑ์มากเกินไป และไม่มีหน่วยงานรองรับอย่างชัดเจน รวมถึงเครือข่ายมีความซ้ำซ้อนไม่มีการบูรณาการร่วมกัน เมื่อเทียบกับมาตรการในต่างประเทศแล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือนิวซีแลนด์ ไม่ได้คำนึงถึงความยินยอมของผู้เสียหาย เด็กต้องให้การรับสารภาพจึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการได้ ทั้งยังมีหน่วยงานคอยติดตามดูแล ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพมากกว่า ส่วนประเทศญี่ปุ่น นั้นได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับประเทศไทย นอกจากนี้ ประเทศเหล่านี้ยังมีหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนรวมถึงชุมชนเข้ามาคอยช่วยเหลือ ติดตามดูแล ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ ของกฎหมาย โดยให้ผู้เสียหายสามารถแสดงความประสงค์แทนการให้ความยินยอมได้ตั้งแต่ในชั้น

สอบสวนหรือขึ้นฟ้อง และแจ้งผลการดำเนินคดีให้ผู้เสียหายทราบ พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ประเมินผลหรือกำหนดตัวชี้วัดในการวัดระดับการสำนึกในการกระทำ และจัดให้มีคณะกรรมการในการ ประเมินผลด้วย ส่วนในการกำหนดหน่วยงานรองรับ ควรจัดทำบันทึกข้อตกลง (MOU) ระหว่างศาล ยุติธรรมกับหน่วยงานนั้น เช่น การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างศาลยุติธรรมกับองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น เป็นต้น

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 86 และมาตรา 90 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ความยินยอมของผู้เสียหาย กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ คือ ผู้เสียหายต้องให้ความยินยอม หากผู้เสียหายไม่ให้ความยินยอมหรือไม่มาศาล ก็จะทำให้เด็กหรือเยาวชน ที่เป็นจำเลยไม่ได้รับโอกาสเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดแก้ไขฟื้นฟูอย่างที่เหมาะสม ดังนั้น การให้ ความยินยอมของผู้เสียหายจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญนอกเหนือจากที่กฎหมายกำหนด ประกอบกับยังไม่มี บทกฎหมายหรือบทบัญญัติใดบังคับใช้ เพื่อรักษาสีทธิของเด็กและเยาวชน เมื่อถูกดำเนินคดีในชั้นตอน ดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่า ชั้นตอนในชั้นสอบสวนของพนักงานตำรวจหรือชั้นฟ้องของอัยการ จำเป็นต้อง แจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายอย่างชัดเจน และสอบถามความยินยอม โดยให้ผู้เสียหายแสดงความประสงค์ใน การดำเนินคดีเบื้องต้น หากยังอยู่ระหว่างการดำเนินคดีในชั้นตอนใด ควรดำเนินการแจ้งให้ผู้เสียหาย ทราบด้วย โดยนำแนวทางการคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายของประธานศาลฎีกาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติ ต่อผู้เสียหายในคดีอาญาพ.ศ. 2563 ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้เสียหายอย่างเป็นรูปธรรม

2. ปัญหาเกี่ยวกับการสำนึกในการกระทำนั้น กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้เด็กหรือเยาวชน สำนึกผิดในการกระทำ และการจะพิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนคนใดจะสามารถสำนึกผิดในการกระทำ ของตนได้ ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่เป็นรูปธรรมแต่อย่างใด

จากการศึกษาหลักเกณฑ์ตามมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดีของสถานพินิจนั้น ได้มีการใช้เครื่องจำแนกแบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น โดยมีสหวิชาชีพ ร่วม ประเมิน ซึ่งคำว่า “สำนึกในการกระทำ” ไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน แต่ได้มีการอธิบายการสำนึกใน การกระทำว่า เด็กหรือเยาวชนรับรู้ถึงการกระทำเกี่ยวกับคดีของตนเอง โดยสามารถอธิบายถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นต่อผู้อื่นและตนเอง พร้อมทั้งสามารถบอกถึงสาเหตุที่กระทำผิด ผลที่ตามมาและแนวทางในการ

แก้ไขปรับปรุงตนเอง กรณีเด็กหรือเยาวชนให้การรับสารภาพ สามารถนำไปพิจารณาเพื่อเสนอใช้มาตรการพิเศษได้ กรณีเด็กหรือเยาวชนให้การภาคเสธหรือปฏิเสธ ถือว่าไม่เข้าเกณฑ์สำนึกในการกระทำ (กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, 2563) ส่วนมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดีและมาตรการแทนการพิพากษาได้ให้ความหมายของคำว่า “สำนึกในการกระทำ” คือ เด็กหรือเยาวชนตระหนักว่าการกระทำของตนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เสียใจในการกระทำ พร้อมทั้งจะแก้ไขปรับปรุงตนเอง ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องรับสารภาพว่ากระทำความผิดตามที่ถูกฟ้อง (สำนักงานอัยบดีผู้พิพากษา ภาค 2, 2562) สอดคล้องกับธีรติ ภาควุมิ ที่ได้ทำการศึกษามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชน พบว่า ปัญหาในการพิจารณาความสำนึกของผู้กระทำความผิด กฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ความสำนึกของผู้กระทำความผิด” จึงเป็นเรื่องยากในการพิจารณา เนื่องจากความสำนึกเป็นเรื่องภายในจิตใจของผู้กระทำความผิด การพิจารณาของศาลถึงระดับความสำนึกของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาอย่างไร ว่าผู้กระทำความผิดได้สำนึกในการกระทำความผิดอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงต้องพิจารณาจากการกระทำประกอบด้วย เนื่องจากกรรมเป็นเครื่องชี้เจตนาของผู้กระทำความผิด (ธีรติ ภาควุมิ, 2559)

จากการวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าว กฎหมายยังไม่ได้ให้คำจำกัดความไว้ และไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าการกระทำอย่างไรเป็นการสำนึกในการกระทำ เนื่องจากเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ ควรจะต้องมีการพิจารณาจากการกระทำประกอบด้วย จึงจำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมประเมินพฤติกรรมด้วย ผู้ศึกษาเห็นว่า หลักเกณฑ์ดังกล่าวสามารถนำมาปรับใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการได้ โดยอาจมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลหรือกำหนดตัวชี้วัดใดแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้นปฏิบัติ เพื่อวัดผลประเมินตัวชี้วัดนั้นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ อาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ เพื่อประเมินผลอีกทางหนึ่งมิใช่เพียงเป็นหน้าที่ของศาลเพียงอย่างเดียว

3. ปัญหาการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูในการจัดทำแผนดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กรที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเข้าร่วมเพื่อปฏิบัติตามแผน จะสามารถปฏิบัติตามแผนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้เพียงใด หากรัฐกำหนดให้มีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือหรือเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่อง ดูแล ติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนขณะที่ต้องปฏิบัติตามแผนนั้น ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างดียิ่งขึ้นไป

จากการวิเคราะห์ปัญหา ผู้ศึกษาเห็นว่า ในการจัดทำแผนแต่ละครั้ง กฎหมายได้มีการกำหนดให้เด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์กร ที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยเข้า

ร่วมเพื่อปฏิบัติตามแผนนั้น ยังประสบปัญหาเนื่องจากบางคดีการที่เด็กหรือเยาวชนไม่สามารถปฏิบัติตามแผนได้ ปัจจัยที่ทำให้การจัดทำแผนดังกล่าวไม่สำเร็จ ส่วนหนึ่งเกิดจากบุคคลที่กำหนดในการทำแผน อันได้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทน ไม่สามารถดูแลเด็กหรือเยาวชนได้ กรณีดังกล่าวนี้เห็นว่าการมีหน่วยงานของรัฐที่ถูกกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือหรือเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่อง ดูแลติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชน ในขณะที่ต้องปฏิบัติตามแผนนั้น ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้อย่างดียิ่งขึ้นไป เช่น หน่วยงานของรัฐในท้องถิ่น ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกับเด็กและเยาวชนมากที่สุด น่าจะมีความเหมาะสม และถ้ามีกฎหมายสามารถรองรับการปฏิบัติภารกิจนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย น่าจะเป็นผลดีต่อชุมชน ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมาย มิได้กำหนดบทบาทชัดเจนของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งที่ช่วยเหลือในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ หากพิจารณาตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเหล่านี้ มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการบริหารจัดการบริการสาธารณะในชุมชนของตนเอง โดยมีงบประมาณ บุคลากร รวมถึงทรัพยากรของตนเองในการบริหาร ย่อมสามารถช่วยเหลือสนับสนุนให้แผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชน คืนสู่สภาพปกติได้เร็วที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุด ถือเป็นหน่วยงานทางเลือกหนึ่งที่ควรกำหนดให้เป็นหน่วยงานช่วยเหลือในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อไป

เปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศนิวซีแลนด์ และประเทศญี่ปุ่น

1. การให้ความยินยอมของผู้เสียหาย

1.1. ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีแนวคิดในการเบี่ยงเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมเช่นเดียวกัน โดยมีหลักเกณฑ์ว่า หากความผิดไม่ร้ายแรงจะเป็นอำนาจของพนักงานตำรวจเป็นผู้ประเมินปัจจัย เพื่อจัดทำโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู โดยไม่ต้องผ่านความยินยอมของผู้เสียหาย (กาญจนา ชัยคงดี พัทธ์กษ หลิมจามนน์ และทศสฤษฎ์ กุลสิทธิ์ชัยญา, 2561)

1.2 ประเทศนิวซีแลนด์ได้นำแนวคิดกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และได้นำวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวมาปรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และถือเป็นมาตรการในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กหรือเยาวชนเป็นหลักสำคัญ จึงไม่ได้คำนึงถึงความยินยอมของผู้เสียหาย แม้ว่าผู้เสียหายไม่ได้เข้าร่วมการประชุมกลุ่มก็สามารถดำเนินการได้ (พงศ์จิรา เชิดชู, 2552)

1.3 ประเทศญี่ปุ่นได้นำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยวิธีประชุมกลุ่มครอบครัว เช่นเดียวกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียหลายฝ่ายเข้าร่วมรวมถึงผู้เสียหายด้วย ซึ่งจะทำให้ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะดำเนินคดีหรือจะรับการเยียวยา หากผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจะช่วยเพิ่มโอกาสให้ผู้กระทำผิดได้รับสิทธิที่จะแก้ไขฟื้นฟูยิ่งขึ้น (พงศจิรา เติชชู, 2552)

1.4 ประเทศไทยได้มีการนำแนวคิดกระบวนการสมานฉันท์มาใช้เช่นเดียวกัน และกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย หากผู้เสียหายไม่ยินยอมเด็กหรือเยาวชนก็ไม่สามารถเข้าสู่กระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้

สรุปได้ว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น หากเป็นความผิดเล็กน้อยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถออกจากกระบวนการยุติธรรมได้เร็วที่สุด ส่วนประเทศนิวซีแลนด์แม้จะใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวเช่นกัน แต่ก็ไม่ได้คำนึงความยินยอมของผู้เสียหายเป็นสำคัญ ผู้เสียหายจะเข้าร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากกฎหมายได้มุ่งคุ้มครองสิทธิเด็กมากกว่า ทำให้เรื่องของความยินยอมของผู้เสียหายไม่ได้เป็นอุปสรรคในการเข้าสู่การแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ส่งผลให้กระบวนการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาคดีเข้าสู่ศาลเป็นจำนวนมาก สำหรับประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ต่างมีหลักเกณฑ์ในเรื่องของการยินยอมของผู้เสียหายเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อต้องการสร้างสมดุลระหว่างสิทธิของผู้เสียหายและสิทธิของผู้กระทำผิด

2. การสำนึกในการกระทำ

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือ เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ต้องรับสารภาพหรือสำนึกในการกระทำความผิด จึงจะเข้าสู่กระบวนการได้ ปัญหาส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนมักไม่รับสารภาพหรือสำนึกผิด เพราะพ่อแม่หรือทนายความบอก ทำให้เด็กและเยาวชนไม่ให้ความร่วมมือและไม่เข้าใจว่าตนเองต้องทำตามเงื่อนไขต่าง ๆ เพราะเหตุใด และในทางกลับกัน เด็กที่ไม่มีผู้ปกครอง ทนายความ หรือที่ปรึกษา รู้สึกสำนึกผิด แต่ไม่ทราบถึงวิธีแสดงความรู้สึกดังกล่าว ทำให้ถูกเข้าใจว่าไม่ได้สำนึกในการกระทำความผิด จึงไม่ได้เข้าสู่กระบวนการเบี่ยงเบนคดี (กาญจนา ชัยคงดี พัทธกิจ หลิมจานนท์ และทศสณัฐ กุลสิทธิ์ชัยญา, 2561)

2.2 ประเทศนิวซีแลนด์ได้กำหนดไว้ว่า เด็กและเยาวชนต้องรับสารภาพ จากนั้นศาลจะมีคำสั่งให้ผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรม และจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวขึ้น เพื่อจัดทำแผนและดำเนินการขั้นตอนต่อไป หากเด็กหรือเยาวชนไม่รับสารภาพและอยู่ระหว่างการควบคุมตัว กฎหมายก็ยังเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนประชุมกลุ่มครอบครัวได้ โดยศาลจะสั่งให้การควบคุมตัวนั้นอยู่ในความดูแลของอัยบดี และจัดให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวอีกครั้ง (พงศจิรา เติชชู, 2552)

2.3 ประเทศญี่ปุ่นได้มีหลักเกณฑ์คือ เด็กและเยาวชนต้องสำนึกผิดและได้แสดงความเสียใจกับความผิดที่ทาลงไป พร้อมทั้งขอให้ผู้เสียหายให้อภัยและยินดีชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้เสียหาย จึงจะเข้าสู่มาตรการพิเศษได้ ทำให้เกิดผลดีต่อทั้งสองฝ่าย ซึ่งกระบวนการขอโทษและให้อภัยแบบดั้งเดิม เด็กหรือเยาวชนจะไม่ได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (พงศจิรา เขตชู, 2552)

2.4 ประเทศไทยก็ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า เด็กและเยาวชนต้องสำนึกผิดในการกระทำ แต่ผลลัพธ์อาจแตกต่างกันไปตามบริบทของสังคม เช่น เด็กและเยาวชนบางรายอาจกลับมากระทำผิดซ้ำ หรือบางรายสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และไม่หวนกลับมากระทำผิดซ้ำ เป็นต้น

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ประเทศต่าง ๆ ได้มีการกำหนดเงื่อนไขในการนำเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการเปี่ยมเบนคดีคล้ายคลึงกัน โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดหลักเกณฑ์ให้เด็กและเยาวชนต้องรับสารภาพหรือสำนึกในการกระทำ ส่วนประเทศนิวซีแลนด์นั้น ได้กำหนดให้เด็กและเยาวชนต้องรับสารภาพ สำหรับประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์เดียวกันคือ เด็กและเยาวชนต้องสำนึกในการกระทำจึงจะสามารถเข้าสู่กระบวนการได้

3. การปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู กรณีให้หน่วยงานหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกานั้น มีรูปแบบที่เปี่ยมเบนเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมหลายรูปแบบ โดยให้ชุมชนหรือครอบครัวของเด็กเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด มีทั้งรูปแบบที่รัฐเป็นคนจัดทำขึ้น และรูปแบบที่เอกชนเป็นคนจัดทำขึ้น โดยแต่ละรูปแบบก็จะมีลักษณะการดำเนินการที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแตกต่างกันออกไป ซึ่งหากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่นั้น ๆ บริหารจัดการย่อมจะเป็นผลดีมากที่สุด ในหลักประกันการคุ้มครองสิทธิของเด็กและเยาวชน เด็กจะถูกควบคุมแยกจากผู้ใหญ่ โดยอาจถูกควบคุมในสถานที่สำหรับเด็กที่เหมาะสม เช่น บ้านอุปถัมภ์หรือสถานที่ในชุมชน หรือใกล้เคียงกับชุมชนที่เด็กอาศัย เป็นต้น (กาญจนา ชัยคงดี พิทักษ์ หลิมจามานนท์ และทศสณัฐ กุลสิทธิ์ชัยญา, 2561)

3.2 ประเทศนิวซีแลนด์เมื่อได้ข้อตกลงร่วมกันในการทำแผนแล้ว หากเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในแผนแก้ไขฟื้นฟู กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประสานกระบวนการยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบกำกับดูแลให้การดำเนินการของเด็กและเยาวชนเป็นไปตามแผน หลังจากเสร็จสิ้นการประชุมกลุ่มครอบครัวจะมีการติดตามผล เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพของกระบวนการดังกล่าว รวมถึงมีการแจ้งผลให้ผู้เสียหายและศาลทราบด้วย นอกจากนี้ ยังมีโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในสังคมและมีโปรแกรมการร่วมมืออื่น ๆ อันเป็นการสร้างพลังของชุมชนในการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเด็กและเยาวชน (พงศจิรา เขตชู, 2552)

3.3 ประเทศญี่ปุ่นได้มีการเน้นให้ชุมชนทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดได้กลับตนเป็นคนดีและกลับคืนสู่ชุมชน โดยจะมีอาสาสมัครชุมชน หน่วยงานทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติเข้ามาช่วยดูแลแก้ไขปัญหาเยาวชน ทำให้ปัญหาอาชญากรรมลดลง (ธีรพันธ์ กำดารา, 2559)

จะเห็นได้ว่า กฎหมายของแต่ละประเทศรวมทั้งประเทศไทย ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนอย่างมาก ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา พบว่า หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดว่า ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ถือเป็นอุปสรรคในการที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้เสียหายไม่มาให้ความยินยอม จึงต้องมีการกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการแจ้งสิทธิผู้เสียหาย รวมถึงกฎหมายไม่ได้ให้คำจำกัดความและหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าการกระทำความผิดอะไรเป็นการสำนึกในการกระทำของเด็กหรือเยาวชน เนื่องจากเป็นเรื่องที่อยู่ภายในจิตใจ จำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลหรือกำหนดตัวชี้วัดใดแก่เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดนั้น เพื่อวัดผลประเมินตัวชี้วัดนั้นเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ โดยอาจมีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล นอกจากนั้น กฎหมายไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรใดมีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือหรือเป็นผู้ทำหน้าที่สอดส่อง ดูแล ให้คำปรึกษา และติดตามการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน เพื่อให้สามารถปฏิบัติตามแผนได้ครบถ้วน หากกฎหมายกำหนดให้มีหน่วยงานที่สามารถรองรับการปฏิบัติการกิจโดยตรง จะทำให้แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

จากการศึกษามาตรการของประเทศไทยและต่างประเทศจะเห็นได้ว่า การบังคับใช้กฎหมายของแต่ละประเทศอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมทั้งตัวบุคคล องค์กรและขั้นตอนการปฏิบัติในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กและเยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้น และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติสุข ดังนั้น เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงควรกำหนดแนวทางที่เหมาะสมที่จะทำให้เด็กหรือเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและเป็นประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้มีความเหมาะสมและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 ข้อ 5 (5) เดิมกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ผู้เสียหายทุกคน และเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว ในกรณีที่ผู้เสียหายมีฐานะพอที่จะให้ความยินยอมได้เอง บุคคลอื่นผู้มีอำนาจจัดการแทนจะให้ความยินยอมโดยขัดต่อความประสงค์ของผู้เสียหายไม่ได้” แก้ไขเป็น “ผู้เสียหายทุกคน และเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลต้องให้ความยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแล้ว ในกรณีที่ผู้เสียหายมีฐานะพอที่จะให้ความยินยอมได้เอง บุคคลอื่นผู้มีอำนาจจัดการแทนจะให้ความยินยอมโดยขัดต่อความประสงค์ของผู้เสียหายไม่ได้ โดยให้ผู้เสียหายสามารถแสดงความประสงค์แทนการให้ความยินยอมได้ ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนหรือชั้นฟ้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้บันทึกไว้ เพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจ และแจ้งผลการดำเนินคดีให้ผู้เสียหายทราบทุกขั้นตอนด้วย” และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อ 5 (4) เดิมกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “ผู้เสียหายยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู” แก้ไขเป็น “ผู้เสียหายยินยอมในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยให้ผู้เสียหายสามารถแสดงความประสงค์แทนการให้ความยินยอมได้ ตั้งแต่ในชั้นสอบสวนหรือชั้นฟ้อง เว้นแต่มีเหตุจำเป็นให้บันทึกไว้ เพื่อประกอบการใช้ดุลยพินิจ และแจ้งผลการดำเนินคดีให้ผู้เสียหายทราบทุกขั้นตอนด้วย”

2. ควรแก้ไขเพิ่มเติมข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557 ข้อ 5 (3) และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหลังฟ้องคดี พ.ศ. 2556 ข้อ 5(3) เดิมกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า “เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ” แก้ไขเป็น “เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลหรือกำหนดตัวชี้วัด และจัดให้มีคณะกรรมการในการประเมินผลด้วย”

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2551). กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน หรือกฎแห่งกรุงปักกิ่ง. เรียกใช้เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2564 จาก <https://shorturl.asia/9AWzf>
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2563). คู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ฉบับปรับปรุงแก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563. กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม.
- กาญจนา ชัยคงดี พิทักษ์ หลิมจามนน์ และทศสณัฐ กุลสิทธิ์ชัยญา. (2561). รายงานการฝึกอบรม เรื่อง “Sentencing and Rehabilitation Guidelines for Juveniles” และ “Diversion from Juvenile Court”. ณ New York University ประเทศสหรัฐอเมริกา ระหว่างวันที่ 8-23 กรกฎาคม 2561.
- ธีรติ ภาคภูมิ. (2559). มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาต่อเด็กและเยาวชน. ใน *ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกกฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรม สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธีรพันธ์ คำดารา. (2559). ปัญหาการให้ความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชน. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประเทือง ธนียพล. (2564). กฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดของเด็กและเยาวชนและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พงศ์จิรา เชิดชู. (2552). มาตรการทางกฎหมายในการบังคับใช้กับบิดามารดากรณีบุตรกระทำความผิดทางอาญา. ใน *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง. (2563). คู่มือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสกายบุ๊กส์ จำกัด.
- สำนักงานอธิบดีผู้พิพากษา ภาค 2. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาหลังฟ้องคดีและมาตรการแทนการพิพากษาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ในเขตอำนาจอธิบดีผู้พิพากษาภาค 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มนตรี.

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์*

LEGAL MEASURES TO PREVENT RECIDIVISM IN SERIOUS CRIMES

ยุทธนา ศรีธรรมสุทธิ

Yutthana Sritornsut

สุนทรี บุชิตชน

Suntaree Buchitchon

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

KhonKaen University, NongKhai Campus, Thailand.

E-mail: tonysrithonsut24@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความหมาย รูปแบบและลักษณะของการกระทำผิดซ้ำ 2) ศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทย และต่างประเทศ ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ กรณีที่มีการพักการลงโทษ การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากตำรา กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ

ผลจากการศึกษาพบว่า การเกิดคดีอาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์มีสาเหตุประการหนึ่งมาจากการพักโทษผู้ต้องขังตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ และได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ทำให้ผู้ต้องขังพ้นโทษก่อนกำหนดตามคำพิพากษา ปัญหาในการใช้มาตรการเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากกระบวนการการพักโทษยังคงเป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร โดยอยู่ในอำนาจของคณะทำงานพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ และคณะอนุกรรมการพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ และคำสั่งของคณะอนุกรรมการฯ ถือเป็นที่สุดด้วยเหตุนี้ การพักการลงโทษจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษที่กำหนดโดยศาลยุติธรรม และเป็นการลดโทษจำคุกจากที่ศาลได้กำหนด ซึ่งอาจทำให้ผู้กระทำความผิดที่รับโทษอยู่ในเรือนจำ ออกมาใช้ชีวิตตามปกติในสังคมภายนอก แต่กระบวนการพิจารณาการพักโทษนั้น ไม่มีส่วนร่วมจากฝ่ายผู้เสียหายและผู้ต้องขัง ทั้งความไม่รัดกุมของการกำหนดเงื่อนไข และการติดตามผู้ที่ได้รับการพักโทษอย่างเป็นระบบตามหลักอาชญาวิทยา เปรียบเช่นในต่างประเทศที่ได้ศึกษา

คำสำคัญ: การป้องกันการก่ออาชญากรรม, อาชญากรรมซ้ำ, คดีอุกฉกรรจ์

* Received: 13 May 2022; Revised: 28 June 2022; Accepted: 29 June 2022

Abstract

This research article aims to 1) study the meaning, the form and nature of recidivism, 2) Study of Thai legal measures and abroad in preventing the recidivism in serious cases in case of suspension. This research is a qualitative research. by studying from textbooks laws and regulations related to both Thailand and abroad, including the United States of America and the United Kingdom.

The results of the study found that recidivism in serious cases, one of the reasons, came from the suspension of prisoners under the Corrections Act B.E. 2560 (2017) and the ministerial regulations stipulating the absolute benefits of prisoners, and the conditions that definitive prisoners who have been reduced to the date of their imprisonment or parole and being released must comply with B.E. 2562 (2019). Problems in implementing measures to prevent the recidivism in serious cases under the Corrections Act B.E. 2560 (2017) and related ministerial regulations. This is because the parole process remains the power of the administration under the jurisdiction of the working group to consider the suspension of prison sentences and the subcommittee considering the suspension of punishment and the order of the sub-committee regarded as the best. For this reason, a parole is a change in the punishment imposed by the Court of Justice. and to reduce the prison sentence from the court prescribed. This could put offenders serving their sentences in prison come out to live a normal life in outside society. Nevertheless, the parole process has no involvement of the victims and the inmates, both the lack of rigor in defining the conditions and the systematic follow-up of those who received parole based on criminological principles as in foreign countries that have studied.

Keywords: Prevention of Crimes, Recidivism, Serious Cases

บทนำ

ปัญหาของการกระทำความผิดซ้ำ ส่วนหนึ่งเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากการที่ผู้ต้องขังไม่ได้รับโทษจริงเต็มตามคำพิพากษา อันเป็นผลมาจากการได้รับพักการลงโทษ หรือการลดวันต้องโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง รวมทั้งกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง หรือกรณีที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบังคับโทษจำคุกในประเทศไทย ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังด้วยสาเหตุหลาย ๆ ประการ เช่น ปัญหาผู้ต้องขังล้นคุก การเรียนรู้พฤติกรรมอาชญากรจากในเรือนจำ ปัญหาด้านนโยบายการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่ชัดเจน รวมไปถึงปัญหาอัตราค่าจ้างหน้าที่และงบประมาณที่ใช้ในการฟื้นฟูผู้กระทำ

ความผิดที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมเป็นการบั่นทอนประสิทธิภาพของการป้องปรามการกระทำผิดซ้ำที่เกิดขึ้น และส่งผลให้เกิดปัญหาต่อสังคมตามมาในที่สุด (สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์, 2558)

ปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ในกรณีของนายสมคิด พุ่มพวง ซึ่งได้ก่อเหตุฆาตกรรมมาแล้วเป็นจำนวนถึง 5 คดี ซึ่งผลของทั้ง 5 คดี ทำให้ศาลลงโทษประหารชีวิต แต่คำรับสารภาพของนายสมคิดเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของศาล จึงทำให้ศาลพิจารณาลดโทษให้ทั้ง 5 คดี เหลือโทษจำคุกตลอดชีวิต (เดลินิวส์ออนไลน์, 2563) ต่อมาในระหว่างที่ถูกคุมขังในเรือนจำ นายสมคิดมีพฤติกรรมเรียบร้อยดีจนได้เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม และได้รับการลดโทษตามกระบวนการทางกฎหมายเรื่อยมาตามลำดับจนกระทั่งพ้นโทษ หลังจากถูกจำคุกนาน 14 ปีแล้ว จึงมาก่อคดีอีกครั้ง (The MATTER, 2563) ซึ่งสะท้อนให้ปัญหาของกระบวนการบังคับโทษจำคุกและการฟื้นฟูแก้ไขผู้ต้องขังของประเทศไทย ซึ่งทำให้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 แทนกฎหมายฉบับเดิม

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ เพื่อให้ได้แนวทางที่จะแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดมิให้ก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมาย รูปแบบและลักษณะของการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งแนวความคิดการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ กรณีที่มีการพักการลงโทษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยในการค้นคว้าได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากหนังสือ วารสาร ตีพิมพ์กฎหมาย บทความ ตลอดจนคำพิพากษาของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษากฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ และข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ได้ข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาความหมาย รูปแบบและลักษณะของการกระทำผิดซ้ำ รวมทั้งแนวทางการลงโทษผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซ้ำ พบว่า ผู้ทำความผิดภายหลังจากถูกปล่อยตัวออกจากการควบคุมภายใต้กระบวนการยุติธรรม อันเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญาแล้ว แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมของตนเองได้ โดยบุคคลดังกล่าวถอยหลังกลับไป หรือวนกลับคืนไปมีรูปแบบพฤติกรรมรูปแบบเดิมดังเช่นก่อนหน้านี้ที่บุคคลดังกล่าวจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และในที่สุดวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ทั้งนี้ ทฤษฎีแก้แค้นทดแทน ทฤษฎีป้องปราม ทฤษฎีตัดโอกาสในการกระทำผิด และทฤษฎีแก้ไขฟื้นฟู เป็นทฤษฎีที่จะนำมาปรับใช้กับการกระทำผิดซ้ำ

2. การศึกษามาตรการทางกฎหมายของไทยและต่างประเทศ ในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ กรณีที่มีการพักการลงโทษ พบว่า

2.1 ปัญหาองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพักโทษ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 คณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ซึ่งทำหน้าที่ทำรายงานการพักโทษของผู้ต้องขังและเสนอความเห็นตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และเจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งจำนวนสองคน เป็นคณะทำงาน (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เป็นคณะกรรมการเป็นข้าราชการประจำแทบทั้งหมดและคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามคำสั่งคณะกรรมการราชทัณฑ์ เป็นข้าราชการประจำอีกเช่นกัน ซึ่งเป็นอำนาจของฝ่ายบริหารอีกเช่นกัน แต่เนื่องจากการพักการลงโทษมีลักษณะเป็นการเปลี่ยนแปลงโทษที่กำหนดโดยศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายตุลาการ และเป็นการลดโทษจำคุกจากที่ศาลได้กำหนด ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งรับโทษอยู่ในเรือนจำ สามารถออกมาใช้ชีวิตตามปกติได้ในสังคมภายนอก

โทษที่ศาลกำหนดนั้น ได้ถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปด้วยการพักการลงโทษที่ดำเนินการโดยคณะกรรมการพักการลงโทษ ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร จึงมีข้อบกพร่อง ดังนี้

(1) กระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น แม้จะถือได้ว่าประกอบด้วยการทำหน้าที่ของหลาย ๆ องค์กร เพื่อร่วมกันผดุงความยุติธรรม เพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคม แต่องค์กรที่ถือเป็นผู้พิจารณาและตัดสินชี้ขาดในขั้นสุดท้าย ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภาระการกระทำแต่ละการกระทำได้แก่ ศาล ศาลจึงเป็นผู้ชี้ขาดและเป็นที่มาแห่งความยุติธรรม ทั้งนี้ ประชาชนผู้ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างปกติสุขได้ ก็ต่อเมื่อเขาได้ใช้ชีวิตในสังคมนั้นโดยตระหนักว่า เมื่อเขาถูกกระทำใด ๆ ที่ฝ่าฝืนต่อกฎหมายอาญาซึ่งกำหนดโทษและความผิดเอาไว้ อันเป็นเหตุให้เสียหาย

ต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ย่อมสามารถที่จะพึงพากระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยเฉพาะศาล ว่าจะได้มีการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษเพื่อไม่ให้เป็นภัยต่อสังคมต่อไป การบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาล จึงต้องมีความศักดิ์สิทธิ์ เพื่อให้สังคมได้แน่ใจว่ากระบวนการยุติธรรมนั้น จะทำให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นสุข ด้วยเหตุนี้ การพักการลงโทษในภายหลังจากผู้กระทำความผิดได้รับโทษมาแล้ว ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในสาระของคำพิพากษานั้น จึงทำให้สังคมเกิดความไม่มั่นใจว่าจะปลอดภัยจากการกระทำของผู้กระทำนั้นอีกหรือไม่ และอาจเห็นต่อไปว่าในท้ายที่สุดแล้ว กระบวนการยุติธรรมดังกล่าวผ่อนปรนให้กับผู้กระทำความผิด ซึ่งสังคมเห็นว่ามีอันตราย จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับกฎหมายของต่างประเทศดังเช่นสหรัฐอเมริกา ได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญามลรัฐแคลิฟอร์เนีย (California Penal Code) มาตรา 3044 และอังกฤษ ได้แก่ กฎหมาย Criminal Justice Act 2003 ซึ่งกำหนดให้คณะกรรมการที่พิจารณาการพักโทษ มีองค์ประกอบที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านอาชญาวิทยา รวมอยู่ด้วย และมีได้เป็นข้าราชการประจำ

(2) เมื่อพิจารณาจากกระบวนการพิจารณากำหนดโทษของศาล แม้ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยตรงว่า การกำหนดโทษแก่จำเลยนั้น จะต้องคำนึงถึงเรื่องใดบ้าง คงมีเพียงบทบัญญัติเรื่องการกักขังแทนโทษจำคุก การยกโทษจำคุกคงไว้แต่เพียงโทษปรับเพียงอย่างเดียว การลดโทษ เพิ่มโทษ และการรอการลงโทษ ซึ่งเป็นเรื่องการใช้ดุลยพินิจ ไม่อาจใช้เป็นหลักเกณฑ์ได้ ศาลจึงมีอิสระที่จะกำหนดโทษแก่จำเลยไม่เกินจำนวนโทษขั้นต่ำและขั้นสูง ที่กฎหมายบัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น (เกียรติภูมิ แสงศศิธร, 2533) โดยในทางปฏิบัติปรากฏว่ามีการพิจารณากำหนดโทษของศาล โดยพิจารณาจากบัญชีระดับอัตราโทษหรือยี่ตอก พิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ได้มาระหว่างการพิจารณาคดี ไม่ว่าจะเป็นสภาพความผิด พฤติการณ์แห่งคดี เวลาและสถานที่ในการกระทำความผิด มูลเหตุจูงใจในการกระทำความผิด เหตุผลส่วนตัวของผู้กระทำความผิด ผลกระทบต่อสาธารณชน การพยายามบรรเทาผลร้ายและการชดเชยค่าเสียหาย ความสามารถของผู้กระทำความผิดในการชำระค่าปรับ รวมถึงลักษณะของผู้กระทำความผิด และพิจารณาจากรายงานสืบเสาะและพินิจของพนักงานคุมประพฤติ การกำหนดโทษของศาลนั้น จึงเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการลงโทษ ที่ได้ยึดถือในช่วงเวลาใดช่วงเวลานึง และในการพิจารณากำหนดโทษโดยศาลนั้น ก็จะต้องพิจารณาแล้วว่า การกำหนดโทษจำนวนดังกล่าว นั้น เพียงพอที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการลงโทษได้ เมื่อแนวโน้มของนโยบายทางด้านอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาต่างก็เห็นว่า การลงโทษผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะวัตถุประสงค์ในการตัดสินผู้กระทำความผิดออกจากสังคมนั้น ไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อสังคมและผู้กระทำความผิดเอง และการลงโทษโดยวัตถุประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีและสามารถเข้ากับสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้ว่า การพักการลงโทษ ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงในสาระของคำพิพากษาของศาลนั้น จึงเป็นสิ่งที่ยอมรับได้ แต่อย่างไรก็ดี การจะเปลี่ยนแปลงผลของการกำหนดโทษที่ศาลได้มีคำพิพากษาไปแล้วนั้น ก็ควรจะต้องดำเนินการโดยศาล ซึ่งเป็นองค์กรที่มีหลักประกันในความเป็นกลางและปราศจากอคติ หรือการครอบงำจากฝ่ายการเมือง และมีสถานะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามกฎหมาย ดังจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญของไทยแยกการใช้อำนาจอธิปไตยออกเป็น 3 องค์กร กล่าวคือ

คณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร ศาลเป็นผู้ใช้อำนาจตุลาการ และรัฐสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ด้วยเหตุนี้การให้ฝ่ายข้าราชการประจำมาเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาจึงไม่น่าถูกต้อง

แม้หลักการในการพิจารณาพักการลงโทษนั้น จะเน้นการพิจารณาจากความประพฤติ และลักษณะนิสัยของนักโทษที่ปรากฏในเรื่องจำว่า เขาได้ประพฤติตัวดี มีความมานะอดสาหัสในการทำงาน ศึกษาหาความรู้ ฝึกอาชีพ และพิจารณาวานักโทษนั้น จะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมภายนอกได้เพียงใด ซึ่งการดำเนินการโดยคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ซึ่งมีองค์ประกอบจากฝ่ายบริหาร จะถือได้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลของผู้ต้องขังซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพักการลงโทษได้อย่างรอบคอบมากกว่า แต่การให้คณะทำงานพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ซึ่งถือเป็นหน่วยงานฝ่ายบริหารสามารถพิจารณาปรับเปลี่ยนโทษที่ศาลได้กำหนดไว้แล้ว ก็อาจพิจารณาได้ว่าเป็นการทำให้คำพิพากษาของศาลไม่ศักดิ์สิทธิ์เพียงพอ และการบังคับตามคำพิพากษาของศาลเพื่อลงโทษตามวัตถุประสงค์ในแต่ละกรณีนั้น ไม่อาจบรรลุผลได้อีกทั้งยังขัดกับหลักการแบ่งแยกอำนาจระหว่างฝ่ายตุลาการและฝ่ายบริหารอีกด้วย ประกอบกับ คณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำของฝ่ายบริหาร แม้ว่าคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ ที่มีองค์ประกอบจากฝ่ายราชทัณฑ์ และมีความสัมพันธ์ในเชิงบังคับบัญชาในฝ่ายราชทัณฑ์ด้วยตนเอง หรือมาจากผู้ดำรงตำแหน่งจากหน่วยงานต่าง ๆ อันเป็นหน่วยงานฝ่ายบริหาร แต่หากพิจารณาคำสั่งอนุมัติให้มีการพักโทษ มีแนวโน้มที่จะพิจารณาพักการลงโทษ มักจะเกี่ยวข้องกับปัญหาความแออัดในเรือนจำ จึงใช้วิธีการระบายนักโทษเข้ามาร่วมพิจารณาด้วยประโยชน์สูงสุดในการพิจารณาให้พักการลงโทษเป็นสำคัญ ดังจะเห็นจากแถลงการณ์ของกรมราชทัณฑ์ กรณีของการปล่อยตัวอันเนื่องมาจากการพักการลงโทษของนายสมคิด พุ่มพวง (กรมราชทัณฑ์, 2563)

ดังนั้น การให้ศาลวินิจฉัยพักการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด จะสอดคล้องกับหลักการใช้อำนาจของศาล ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้กำหนดโทษ เป็นผู้ใช้อำนาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงโทษนั่นเอง อันจะช่วยให้การลงโทษนั้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ศาลได้กำหนดแก่ผู้กระทำความผิดนั้น และจะช่วยให้การพักการลงโทษมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้ ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับพิจารณาของคณะกรรมการพักโทษตามกฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนียและอังกฤษ จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการพิจารณาพักโทษของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภามลรัฐ ในขณะที่อังกฤษ มีผู้เชี่ยวชาญทางอาชญาวิทยาร่วมเป็นคณะกรรมการ แต่สำหรับประเทศไทยเป็นข้าราชการประจำซึ่งไม่มีที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

2.2 ปัญหาคุณสมบัติของนักโทษผู้มีสิทธิได้รับการพักการลงโทษ

ผู้ที่ได้รับการพักโทษจะต้องมีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งกำหนดไว้ ได้แก่ เป็นนักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับโทษจำคุกตามคำพิพากษาถึงที่สุดมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน หรือหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่ หรือไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นต้น นอกจากนี้ ตามกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด

ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ยังได้กำหนดให้นักโทษเด็ดขาดอาจได้รับการพักการลงโทษ ดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา, 2562)

- (1) ชั้นเยี่ยม ไม่เกินหนึ่งในสามของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด
- (2) ชั้นดีมาก ไม่เกินหนึ่งในสี่ของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด
- (3) ชั้นดี ไม่เกินหนึ่งในห้าของกำหนดโทษที่ระบุไว้ในหมายแจ้งโทษเด็ดขาด กรณีตาม (1) (2)

หรือ (3) หากมีการพระราชทานอภัยโทษ ให้ถือกำหนดโทษตามหมาย แจ้งโทษเด็ดขาดฉบับหลังสุด

จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็นการให้รางวัลแก่นักโทษที่กระทำความดีหรือประพฤติตัวดีในระหว่างคุมขัง แต่ในขณะที่ในต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ให้สิทธิแก่ผู้ต้องขังในการขอให้ปล่อยตัว โดยมีมาตรการควบคุมเป็นไปตามคุณสมบัติของผู้ต้องขัง รวมทั้งความประพฤติในระหว่างคุมขัง

2.3 ปัญหาขั้นตอนในการดำเนินการพักการลงโทษ

การพิจารณาการพักโทษของไทยเป็นระบบปิด เนื่องจากการพิจารณาของคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษประจำเรือนจำ และคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ ซึ่งเป็นฝ่ายบริหาร โดยไม่มีส่วนร่วมของผู้เสียหายหรือตัวแทนผู้เสียหายและผู้ต้องขังหรือทนายผู้ต้องขัง นอกจากนี้ คำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษถือเป็นที่สุด และไม่เปิดโอกาสให้อุทธรณ์หรือคัดค้านคำวินิจฉัยแต่อย่างใด ในขณะที่กระบวนการพิจารณาการพักโทษในต่างประเทศ ได้แก่ กฎหมายพักการลงโทษของมลรัฐแคลิฟอร์เนียและอังกฤษเป็นระบบเปิด เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของผู้เสียหาย หรือตัวแทนผู้เสียหายและผู้ต้องขัง หรือทนายผู้ต้องขัง และเปิดโอกาสให้อุทธรณ์หรือคัดค้านการพิจารณาอีกด้วย

2.4 ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการพิจารณาพักการลงโทษ

การพักการลงโทษ ทำให้นักโทษกลับมาใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกพร้อมกับผู้อื่น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากการปล่อยตัวผู้กระทำผิด ซึ่งได้แก่ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของนักโทษนั้น และชุมชนที่จะต้องรับผู้กระทำผิดนั้นเข้ามาเป็นสมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ดี พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มิได้กำหนดให้การเข้ามามีส่วนร่วมของผู้เสียหายหรือญาติของผู้เสียหาย รวมทั้งชุมชนดังกล่าวเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาพักการลงโทษไว้แต่อย่างใด กล่าวคือ

- (1) ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดของนักโทษ

ผู้เสียหายจะได้รับทราบถึงกำหนดโทษที่ศาลกำหนดแก่ผู้กระทำผิด และคาดหมายได้ว่าผู้กระทำผิดจะได้รับการปล่อยตัวออกมาสู่สังคมเมื่อใด ตามกำหนดเวลาที่แน่นอนที่ศาลกำหนดไว้ในคำพิพากษา และในระหว่างเวลานั้น ผู้เสียหายก็สามารถที่จะใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยไม่ต้องหวาดระแวงว่าผู้กระทำผิดจะกลับมาทำร้ายตนอีก และระยะเวลาของโทษจำคุกที่ศาลกำหนดนั้นได้พิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการลงโทษ อันเป็นการตัดโอกาสในการกระทำความผิดพร้อม ๆ กับแก้ไข

ปรับปรุงผู้กระทำความผิดแล้ว ในระหว่างระยะเวลาต้องโทษตามความผิดนั้น ผู้กระทำความผิดจะไม่สามารถกระทำความผิดได้ และเมื่อพ้นโทษออกมาสู่สังคมภายนอกแล้ว ก็จะเป็นผู้ได้รับการแก้ไขปรับปรุง และเปลี่ยนทัศนคติจนไม่คิดกระทำความผิดซ้ำอีก แต่เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการพักการลงโทษอันเป็นผลจากดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร ซึ่งได้แก่ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีได้กระทำการอย่างเปิดเผย และผู้เสียหายไม่อาจคาดหมายมาก่อน อาจทำให้ความเชื่อมั่นในความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของผู้เสียหายนั้นลดลงไปด้วย และทำให้ผู้เสียหายซึ่งเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดนั้น รู้สึกว่าความยุติธรรมนั้นมิได้รับการตอบสนองต่อผู้เสียหายหรือญาติของผู้เสียหายอีกด้วย

(2) ชุมชนที่จะต้องรับผู้กระทำความผิดเข้ามา

การปล่อยตัวผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำก่อนกำหนดในระบบของการพักการลงโทษนั้น นอกจากจะต้องพิจารณาถึงความพร้อมของผู้เสียหายจากการกระทำนั้นแล้ว การพิจารณาถึงความพร้อมของชุมชนที่จะต้องรับตัวผู้กระทำความผิดเข้ามาอยู่ร่วมกันนั้น ก็เป็นเรื่องสำคัญเช่นเดียวกัน เนื่องจากหากผู้กระทำความผิดได้รับอนุญาตให้พักการลงโทษนั้น เขาจะอยู่ภายใต้มาตรการคุมประพฤติหลาย ๆ ประการ ซึ่งจะก่อให้เกิดข้อจำกัดในการใช้ชีวิตตามปกติ และต้องอาศัยกำลังใจจากสมาชิกในชุมชนเพื่อช่วยเหลือให้สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ในที่สุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ชุมชนที่มีความพร้อมในการรับตัวผู้กระทำความผิดเข้ามา จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพักการลงโทษประสบผลสำเร็จ เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนนั้น จึงสมควรที่ชุมชนจะได้รับทราบถึงกระบวนการพักการลงโทษ และสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดังกล่าว เพื่อจะรับทราบถึงความประพฤติและบุคลิกลักษณะของผู้กระทำความผิด และชี้แจงถึงความพร้อมของชุมชนที่จะรับตัวผู้กระทำความผิดเข้ามาอยู่ร่วมกันด้วย การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาพักการลงโทษนั้น นอกจากจะทำให้ได้ทราบถึงความพร้อมของชุมชนที่จะมีส่วนช่วยผู้กระทำความผิด ให้สามารถปรับตัวเป็นพลเมืองที่ดีได้ในที่สุดแล้ว ก็ยังเป็นการทำให้สมาชิกในชุมชนนั้น สามารถรับรู้ได้ล่วงหน้าว่า จะต้องใช้ชีวิตร่วมกับผู้กระทำความผิด ซึ่งเคยได้รับโทษจำคุก แต่เป็นผู้มีความประพฤติดีจนได้รับการปล่อยตัวโดยการพักการลงโทษ จึงถือได้ว่า นอกจากเป็นการช่วยเหลือตัวผู้กระทำความผิดเองแล้ว ก็ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนเองด้วย ซึ่งตัวแทนของชุมชนและผู้เสียหายไม่มีโอกาสเข้าร่วมการพิจารณาคัดค้านหรือเสนอความเห็นอย่างเป็นทางการ

อย่างไรก็ดี แม้มิได้มีการกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายและชุมชนในกระบวนการพิจารณาพักการลงโทษ แต่ในทางปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการสืบเสาะข้อเท็จจริงทางสังคมซึ่งดำเนินการโดยกรมคุมประพฤติว่า ถ้าผู้ต้องขังปล่อยตัวพักการลงโทษไปอยู่ในชุมชนเดียวกับเหยื่อหรือผู้เสียหายอีก พนักงานคุมประพฤติต้องไปสอบถามความคิดเห็นจากเหยื่อและครอบครัวหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนก่อนว่า เห็นด้วยหรือไม่กับการปล่อยตัวผู้ต้องขัง ถ้าเหยื่อยังไม่มีความพร้อมหรือไม่ยอมรับ คณะกรรมการอาจพิจารณาไม่ปล่อยตัวผู้ต้องขัง หรือให้ผู้ต้องขังเปลี่ยนผู้อุปการะ หรือย้ายที่อยู่หลังปล่อยตัว หรือจัดให้มีการสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำความผิดกับเหยื่อ

พร้อมครอบครัว หรือถ้าปล่อยตัวอาจจะมีการเพิ่มเงื่อนไขพิเศษ โดยห้ามมิให้ผู้ต้องขังเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือติดต่อกับเหยื่ออีก

2.5 ปัญหาการโต้แย้งคัดค้านผลการวินิจฉัย

ด้วยแนวคิดของการพักการลงโทษในประเทศไทยนั้น มองว่าการให้พักการลงโทษแก่นักโทษนั้น เป็นประโยชน์หรือรางวัล ที่ให้แก่ักโทษสำหรับความประพฤติดีในเรือนจำ มิใช่เป็นสิทธิของนักโทษ (right) ในการจะเรียกเอาจากฝ่ายราชทัณฑ์ได้ ผลของการพิจารณาวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษ ในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้พักการลงโทษนั้น ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 และกฎกระทรวงมหาดไทย ออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 ไม่มีการกำหนดให้นักโทษหรือผู้ได้รับผลกระทบจากคำวินิจฉัยของคณะกรรมการพักการลงโทษนั้น สามารถอุทธรณ์หรือโต้แย้งการวินิจฉัยเพื่อให้มีการพิจารณาทบทวนคำวินิจฉัยได้ ปรากฏเพียงการให้สิทธิแก่นักโทษในการร้องทุกข์ ยื่นเรื่องราวและถวายฎีกา ซึ่งเป็นเรื่องการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในเรือนจำโดยทั่วไปเท่านั้น นักโทษหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบ จึงไม่อาจโต้แย้งคำวินิจฉัยที่ตนเห็นว่ามีความไม่เป็นธรรมได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรการทางกฎหมายของของต่างประเทศ ได้แก่ ในสหรัฐอเมริกา หากไม่พอใจคณะกรรมการพักโทษสามารถฟ้องร้องยังศาลยุติธรรม ในขณะที่อังกฤษสามารถร้องเรียนต่อ Home Office Parole Unit

ทั้งนี้ หากพิจารณาปัญหาดังกล่าวนี้นี้ เกิดขึ้นจากการตีความให้คำสั่งให้พักการลงโทษนั้น เป็นคำสั่งทางปกครอง แม้ในมาตรา 4 (8) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 (ราชกิจจานุเบกษา, 2539) จะได้กำหนดให้การดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 เองแล้ว แต่การตีความของศาลปกครองในทางปฏิบัติที่ผ่านมา นั้น ก็ได้คำนึงว่าการพักการลงโทษนั้นถือเป็นการดำเนินงานตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมองว่า คำสั่งให้พักการลงโทษนั้นเป็นคำสั่งทางปกครองอันจะต้องตกอยู่ภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ในเรื่องการฟ้องคดีปกครอง ด้วยเหตุดังกล่าว จึงสมควรกำหนดให้คำสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้พักการลงโทษนั้น ไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539

2.6 ปัญหาหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาพักการลงโทษ

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาพักการลงโทษนั้น ปรากฏอยู่ในบทกฎหมายและกฎหมายลำดับรองรวมทั้งคำสั่งหลาย ๆ ประการ แต่ข้อกำหนดที่มีความชัดเจนนั้น จะปรากฏแต่เพียงในส่วนของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับโทษที่ผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องได้รับมาแล้วก่อนได้รับการพิจารณาพักการลงโทษ ในขณะที่กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ และได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 นั้น จะกำหนดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษพิจารณาอนุมัติ พักการลงโทษการคัดเลือกนักโทษผู้สมควรได้รับ

การลงโทษ ระยะเวลาที่อาจได้รับการพักการลงโทษ และเงื่อนไขระหว่างการพักการลงโทษเท่านั้น ในขณะที่ยังมีแนวทางปฏิบัติในการพักการลงโทษกระจัดกระจายอยู่ในรูปแบบของระเบียบ หรือคำสั่งที่ออกโดยฝ่ายบริหาร จึงเห็นได้ว่า การวางนโยบายของฝ่ายนิติบัญญัติ เกี่ยวกับการพักการลงโทษนั้นจะปรากฏในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คือ โทษที่จะต้องได้รับมาก่อนการพักการลงโทษและการต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขในการพักการลงโทษ ในขณะที่หลักเกณฑ์อื่น ๆ นอกเหนือจากระยะเวลาที่ต้องได้รับโทษมาก่อนนั้น จะกำหนดเป็นกฎกระทรวงหรือในรูปแบบของระเบียบหรือคำสั่ง ซึ่งมีได้มีการประกาศต่อสาธารณชนให้ได้รับทราบและสามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่าย เช่น องค์ประกอบของคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ หรือหลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ ซึ่งกำหนดระยะเวลาคุมประพฤติของผู้จะได้รับการพักการลงโทษ และลักษณะความผิดที่ไม่สมควรได้รับการพักการลงโทษ จึงเห็นได้ว่า ข้อกำหนดเกี่ยวกับการพักการลงโทษที่กระจัดกระจายอยู่ในระเบียบหรือข้อบังคับนั้น ในบางกรณีก็เป็นเรื่องสำคัญซึ่งควรจะได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายระดับพระราชบัญญัติ ซึ่งจะต้องผ่านการพิจารณาโดยฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวไว้โดยเฉพาะได้แก่ โทษที่จะต้องรับมาก่อนได้รับการพักการลงโทษ ผู้มีอำนาจพิจารณาพักการลงโทษ ความผิดที่สมควรได้รับการพักการลงโทษ และลักษณะของความผิดที่ถือว่าเป็นความผิดที่ร้ายแรงอันไม่สมควรได้รับการพักการลงโทษ หรือมีข้อจำกัดในการจะได้รับการพักการลงโทษที่เคร่งครัดกว่ากรณีทั่วไป จำนวนโทษที่จะได้รับการพักการลงโทษ ซึ่งการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักการในเรื่องดังกล่าวนี้ สมควรจะต้องกระทำโดยกระบวนการเกี่ยวกับการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติ คืออาศัยอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนกรณีอื่น ๆ ที่ถือเป็นแนวทางปฏิบัติหรือแนวทางในการพิจารณา อันเป็นรายละเอียดก็ควรกำหนดให้เป็นอำนาจของฝ่ายบริหาร ที่จะกำหนดโดยกฎกระทรวงหรือระเบียบของฝ่ายบริหารได้ตามความเหมาะสม ในขณะที่ในแต่ละประเทศหลักเกณฑ์และข้อกำหนดต่าง ๆ เกี่ยวกับการพักโทษอยู่ในรูปพระราชบัญญัติหรือรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาของรัฐสภา

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์” ดังกล่าว ผู้วิจัยมีประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

กรณีนายสมคิด พุ่มพวง ได้ก่อคดีฆาตกรรมผู้หญิงต่อเนื่องถึง 5 ศพในปี 2548 จากนั้นได้ถูกจับและติดคุกระหว่างพิจารณาคดีเรื่อยมา จนกระทั่งศาลได้พิพากษาในปี 2555 นายสมคิดจึงเริ่มติดคุกตามคำพิพากษา แต่จำนวนวันที่ติดคุกซึ่งนับย้อนหลังไปตั้งแต่ปี 2548 ทำให้ขณะนั้นติดมาแล้วเป็นระยะเวลา 7 ปี แต่ได้ติดคุกจริงเพียง 14 ปี โดยนายสมคิด ได้มีการก่ออาชญากรรมต่อเนื่องดังนี้

คดีที่ 1 ก่อเหตุวันที่ 30 มกราคม 2548 เหยื่อคือ นางสาว ก. นักร้องคาเฟ่ ตายในสภาพถูกมัดและกดน้ำเสียชีวิตภายในห้องพัก โรงแรมใน ต.มุกดาหาร อ.เมือง จ.มุกดาหาร โดยเหยื่อถูกปลดทรัพย์สิ้นไปจนหมด

คดีที่ 2 ก่อนเหตุวันที่ 4 มิถุนายน 2548 เหตุคือ นางสาว ข.หมอนวดแผนโบราณ เสียชีวิตในโรงแรมใน ต.สวนดอก อ.เมือง จ.ลำปาง ซึ่งนายสมคิดบีบคอจนตายคามือ

คดีที่ 3 ก่อนเหตุวันที่ 11 มิถุนายน 2548 เหตุคือ นาง ค. นักร้องคาเฟ่ รัตกด้วยสายไฟ เสียชีวิตในห้องพักโรงแรมชื่อดัง ต.ทับเที่ยง อ.เมือง จ.ตรัง

คดีที่ 4 ก่อนเหตุวันที่ 18 มิถุนายน 2548 เหตุคือ นางสาว ง. หมอนวดสาว กดน้ำจนเสียชีวิตที่โรงแรมใน อ.เมือง จ.อุดรธานี

คดีที่ 5 ก่อนเหตุวันที่ 21 มิถุนายน 2548 เหตุคือ นางสาว จ. หมอนวดแผนโบราณ ถูกลวงเข้าพักในแมนชั่นแห่งหนึ่ง ต.ชุมเห็ด อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ เพื่อร่วมหลับนอน ก่อนบีบคอจนเสียชีวิตแล้วปลดทรัพย์สินหลบลหนีไป ก่อนที่นายสมคิดจะจมนมและถูกจับกุมตัวในที่สุด

ทั้งนี้ ศาลได้ตัดสินจำคุกตลอดชีวิตทั้ง 5 คดี ถูกควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำกลางบางขวาง ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน 2549 ต่อมาได้ขอย้ายกลับภูมิลำเนา มาควบคุมตัวอยู่ที่เรือนจำจังหวัดหนองคาย ขณะที่นายสมคิดถูกควบคุมตัวอยู่ภายในเรือนจำ เป็นนักโทษที่มีความประพฤติดี เรียบร้อย จนได้เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม และได้รับการลดโทษตามกระบวนการทางกฎหมายเรื่อยมาตามลำดับ จนกระทั่งพ้นโทษเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2562 ต่อมาได้ก่อคดีที่ 6 ขึ้นโดยการฆ่านักชกหญิงวัย 51 ปี และได้ถูกจับกุมตัวในเวลาต่อมาจนกระทั่งศาลได้มีคำพิพากษาลงโทษประหารชีวิต

จะเห็นได้ว่า กรณีดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ได้ “พักโทษ” ผู้ต้องหาฆาตกรรมต่อเนื่อง “สมคิด พุ่มพวง” ทั้งนี้ นายสมคิดได้รับโทษตามคำพิพากษาให้ได้รับโทษสูงสุดถึงประหารชีวิต และลดโทษลงมาเหลือจำคุกตลอดชีวิต แต่ปรากฏว่าติดคุกจริงแค่ 14 ปี ก็ออกมาก่อคดีใหม่ได้ หากยังนับโทษย้อนไปตั้งแต่วันถูกจับเข้าคุกแล้วไม่ได้รับการประกันตัว

ทั้งนี้ การพิจารณาลดโทษในกระบวนการยุติธรรมไทย มีอยู่ 2 ส่วน คือ

ประการแรก การพิจารณาของศาล ซึ่งมีช่องทางในการลดโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เช่น จำเลยยอมรับสารภาพโดยไม่จำนนต่อหลักฐาน จำเลยเป็นเยาวชน จำเลยบันดาลโทสะ หรือสำคัญผิดในข้อเท็จจริง ซึ่งหากไม่เข้าหลักเกณฑ์เหล่านี้ ศาลก็จะไม่สามารถใช้ดุลพินิจลดโทษได้ แบบนี้เรียกว่าลดโทษโดยคำพิพากษาของศาล

ประการที่สอง คือ การพิจารณาของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นกระบวนการหลังมีคำพิพากษาของศาลแล้ว จากการตรวจสอบพบว่า หลักเกณฑ์การลดโทษหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุดนอกเหนือจากการอภัยโทษหรือลดโทษในวาระสำคัญ ๆ ของบ้านเมืองแล้ว ยังมีเกณฑ์การลดโทษที่พิจารณาโดยคณะกรรมการของเรือนจำและกรมราชทัณฑ์อีกด้วย ได้แก่ การ “ลดโทษ” ซึ่งหมายถึง “ลดวันต้องโทษ” เป็นสิทธิที่ผู้ต้องขังหรือนักโทษเด็ดขาดได้รับโดยอัตโนมัติตามความประพฤติของผู้ต้องขัง โดยความประพฤติของนักโทษจะกำหนดเป็นชั้น มี 6 ชั้น แต่ชั้นที่จะได้รับการลดโทษมี 3 ชั้น คือ ผู้ต้องขังชั้นเยี่ยม ได้ลดโทษเดือนละ 5 วัน ผู้ต้องขังชั้นดีมากได้ลดโทษเดือนละ 4 วัน ผู้ต้องขังชั้นดี ได้ลดโทษเดือนละ 3 วันทั้งนี้ เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

ทั้งนี้ การลดวันต้องโทษ ถือเป็นประโยชน์ของของผู้ต้องขัง เมื่อประพฤติดีก็จะได้รับโดยอัตโนมัติ นอกจากนั้น การอาสาสมัครออกทำงานสาธารณะ ก็จะได้รับลดโทษเท่าจำนวนวันที่ออกทำงานด้วย ระยะหลัง ๆ มีข่าวว่า อัตราการลดโทษมีถึงขั้น เป็นนักโทษชั้นเยี่ยม ติด 1 วัน ลด 1 วัน

ส่วนอีกกรณีหนึ่งเรียกว่าการ “พักโทษ” หรือ “พักการลงโทษ” จะพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ไม่ได้เป็นสิทธิที่ได้โดยอัตโนมัติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์การพักโทษของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 คือ ต้องเป็นนักโทษเด็ดขาด คือ คดีถึงที่สุดแล้ว และจำคุกมาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษ หากจำคุกมาแล้วหนึ่งในสาม ก็จะเข้าเกณฑ์การขอพักโทษ แต่ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับการพักโทษ เพราะต้องผ่านคณะกรรมการระดับเรือนจำก่อน ส่วนระยะเวลาของการพักโทษ แบ่งตามชั้นของนักโทษเช่นกัน คือ ชั้นเยี่ยม จะได้รับพักโทษไม่เกินหนึ่งในสามของกำหนดโทษ ชั้นดีมาก ได้รับพักโทษไม่เกินหนึ่งในสี่ของกำหนดโทษ และนักโทษชั้นดี ได้รับพักโทษไม่เกินหนึ่งในห้าของกำหนดโทษ

อย่างไรก็ดี แต่การลดโทษในขั้นตอนของราชทัณฑ์ ถูกพิจารณาว่าผิดหลักสากล เพราะไม่มีหน่วยงานตัดสินคดีอย่าง “ศาล” ร่วมอยู่ด้วยในกระบวนการตัดสินใจ ผิดกับในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษที่การลดโทษ หรือพักโทษ ต้องมีผู้พิพากษาที่ตัดสินคดีนั้น ๆ ลงนามยินยอมด้วย

อย่างไรก็ดี ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กำหนดให้ “ตัวแทนจากศาลยุติธรรม” เข้าร่วมเป็นกรรมการพิจารณาด้วยก็ตาม แต่ที่ผ่านมาก็มีการพิจารณาของคณะกรรมการพิจารณาพักโทษได้รับการวิจารณ์ว่าหลาย ๆ กรณีอาจเอื้อประโยชน์ให้กับผู้ต้องขังที่มีฐานะร่ำรวยหรือมีอิทธิพล ขณะที่ทางฝ่ายศาลเอง มีผู้พิพากษาบางท่านมีความเห็นว่าการลดโทษลักษณะนี้เท่ากับเป็นการ “เปลี่ยนแปลงคำพิพากษา” นั่นเอง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษามาตรการเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 พบว่า มาตรการพักโทษตามกฎหมายดังกล่าวมีมาตรการที่ไม่เหมาะสมหลายประการทำให้ผู้ต้องขังออกมาจากเรือนจำโดยไม่ได้รับการแก้ไขความประพฤติอย่างเหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการพักโทษเป็นข้าราชการเป็นหลักซึ่งเป็นฝ่ายบริหารแต่กลับมีอำนาจลดโทษที่กำหนดโดยฝ่ายตุลาการ รวมทั้งไม่ได้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอาชญาวิทยาและพันธุวิทยา รวมทั้งมีกระบวนการพิจารณาที่ปราศจากการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้เสียหาย นอกจากนี้คำสั่งที่อนุมัติให้มีการพักโทษไม่สามารถอุทธรณ์ได้และถือเป็นที่สุดจึงทำให้เห็นถึงความบกพร่องในการพักโทษนายสมคิด พุ่มพวง ซึ่งได้ก่ออาชญากรรมร้ายแรงถึง 6 คดี ซึ่งจะเห็นได้ว่าระบบการพักโทษของไทยแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมซ้ำในคดีอุกฉกรรจ์ ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 และกฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 เมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว ผู้วิจัยเห็นควรแก้ไขมาตรการการพักโทษของนักโทษเด็ดขาดดังนี้

1. โครงสร้างของคณะกรรมการผู้พิจารณา

องค์กรที่มีอำนาจในการพิจารณาพักการลงโทษตามกฎหมายกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ได้แก่ คณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุกประจำเรือนจำ ประกอบด้วยผู้บัญชาการเรือนจำเป็นประธาน ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมคุมประพฤติ ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และ เจ้าพนักงานเรือนจำซึ่งผู้บัญชาการเรือนจำแต่งตั้งจำนวนสองคน เป็นคณะทำงาน และให้เจ้าพนักงาน เรือนจำคนหนึ่งเป็นเลขานุการ ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรปรับในส่วนขององค์ประกอบคณะทำงานเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุกประจำเรือนจำให้มีกรรมการซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านอาชญาวิทยาและทัณฑ์วิทยา รวมทั้งควรมีตัวแทนจากศาลยุติธรรมร่วมเป็นกรรมการเพื่อพิจารณา

2. คุณสมบัติของนักโทษผู้มีสิทธิได้รับการพักการลงโทษ

ผู้วิจัยเห็นว่าควรกำหนดคุณสมบัติที่เป็นข้อห้ามในการพักโทษนักโทษเด็ดขาดที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) เป็นนักโทษที่มีกระทำความผิดในลักษณะชั่วร้ายหรือโหดร้าย
- 2) เป็นนักโทษที่เคยมีประวัติการใช้ความรุนแรงมาก่อน
- 3) เป็นนักโทษที่มีประวัติของปัญหาทางจิตที่รุนแรงที่เกี่ยวข้องกับกระทำความผิดอย่างร้ายแรง

ในเรือนจำ

3. ขั้นตอนในการดำเนินการพักการลงโทษ

ควรกำหนดให้มีกระบวนการพิจารณาในการพักโทษ เป็นกระบวนการพิจารณาที่เปิดเผย และมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้เสียหายหรือตัวแทนของผู้เสียหาย และนักโทษเด็ดขาดหรือตัวแทนของนักโทษเด็ดขาดในการพิจารณา เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 137 ตอนที่ 3 ก หน้า 8 (14 มกราคม 2563)
- กรมราชทัณฑ์. (2562). *กรมราชทัณฑ์รับกรณีลดโทษสมคิด พุ่มพวง มาตรการต่อเนื่องหลังก่อเหตุซ้ำ มีปัญหา*. เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2563 จาก <https://news.mthai.com/general-news/783471.html>
- เกียรติภูมิ แสงศศิธร. (2533). กระบวนการกำหนดโทษจำเลยคดีอาญา : เปรียบเทียบของไทยกับต่างประเทศ. ใน *วิทยานิพนธ์ นิติศาสตร์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2562). “สู่เหยื่อรายที่ 6 ย้อนตำนาน “แจ๊ค เดอะริปปเปอร์” เมืองไทย”. เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/crime/747254>.
- ราชกิจจานุเบกษา . (2539). *พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539*. เล่ม 113 ตอนที่ 60 ก หน้า 1-2 (14 พฤศจิกายน 2539).
- พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539. (2539). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 113 ตอนที่ 60 ก หน้า 1-2 (14 พฤศจิกายน 2539).
- สุพิชฌาย์ ศิริวัฒนา สิตะสิทธิ์. (2558). แนวทางที่เหมาะสมในการลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดซ้ำในกระบวนการยุติธรรมไทย. ใน *นิติศาสตร์ดุสิตบัณฑิต*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- The MATTER. (2562). *มาตรการต่อเนื่องสังหารใคร? ทำไมถึงถูกปล่อยตัวได้? ย้อนรอยคดีฆาตกรรมต่อเนื่อง ‘สมคิด พุ่มพวง*. เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2563 จาก <https://shorturl.asia/NYxOv>

การปกครองท้องถิ่นของประเทศในภูมิภาคอาเซียน : ศึกษาเปรียบเทียบ
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย*
PUBLIC ADMINISTRATION IN LOCAL GOVERNMENT IN ASEAN :
COMPARATIVE STUDIES BETWEEN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC
AND THAILAND

อะนุสอน บัวละพัน

Anousone Boualaphanh

บัณฑิต ขวโยธา

Bandit Khwayota

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University Nong Khai Campus, Thailand

กำพล วันทา

Kampol Wantha

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

E-mail: ar.anousone@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ และโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย 2) ศึกษาเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยโดยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย รวมทั้งประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน การเก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับประเด็นด้านกฎหมายจากนักกฎหมายลาวและไทย

* Received: 13 May 2022; Revised: 28 June 2022; Accepted: 29 June 2022

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบและโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทย มีความเหมือนและแตกต่างกันคือ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น มีการแบ่งและกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “ลำดับชั้น” อันได้แก่ ชั้นแขวง ชั้นเมือง และชั้นตาแสง ซึ่งแต่ละชั้นมีคณะกรรมการปกครอง มีสภาประชาชน และบรรดาองค์การจัดตั้งมหาชน ภายใต้การนำของพรรค (ลาว) โดยองค์กรปกครองชั้นแขวงเป็นระบบที่มีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนใดส่วนหนึ่งให้แก่ท้องถิ่น ส่วนในประเทศไทยมีการปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในรูปแบบของการกระจายอำนาจ ซึ่งการกระจายอำนาจนั้นอาศัยอำนาจจากกฎหมายแม่บทที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า จากการศึกษาศึกษาเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน พบว่า ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นการปกครองที่เข้าถึงการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ สอดคล้องตามความต้องการของประชาชน อันเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐพึงคำนึงถึง และเป็นการปกครองเพื่อประโยชน์โดยตรงของประชาชน

คำสำคัญ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, ภูมิภาคอาเซียน, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the form and structure of the local government of the Lao People's Democratic Republic and local government of Thailand, 2) to study the comparative study of the local governance of the Lao PDR and Thailand and other countries in the ASEAN region. This study was a qualitative study. Research methodology studied the sources of documents on local government of the Lao PDR and Thailand including other countries in the ASEAN region. Data was collected by answering questionnaires on legal issues from the Lao PDR and Thai lawyers.

The results showed that forms and structures of local government in the Lao PDR and Thailand were the similarities and differences in the point that the Lao PDR local government was divided and decentralized in the so-called "hierarchy", namely; district, city and Ta Saeng. Each of them had a governing body, a People's Council, and a public organization which was under the leadership of the (Lao) party. The district administrative

organization was the decentralized system of any part of the administrative power to the locality. In case of Thailand was decentralized form of local government which the decentralization was based on a higher-ranking master law. The comparative study of the local governance of the Lao PDR and Thailand and other countries in the ASEAN region was found that the comparative study of issues of local government was a government that had accessed the services to the people in that locality as the people's needs. This was an important duty that the state should take into account and governed for the direct benefit of the people.

Keywords: Local Government Organization, ASEAN Region, Lao People's Democratic Republic (Lao PDR)

บทนำ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้น มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการบริการสาธารณะตามกฎหมาย เพื่อประโยชน์สุขของชุมชนในท้องถิ่นนั้น ซึ่งบทบาทอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นโดยหลักแล้ว จะถูกกำหนดโดยกฎหมายการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พระราชบัญญัติระเบียบราชการกรุงเทพมหานคร และพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกฎหมายอื่น ๆ ที่ให้อำนาจแก่ราชการส่วนท้องถิ่นอีกมากมาย ปัจจุบันราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย 5 รูปแบบ คือ กรุงเทพมหานคร (กทม.) เมืองพัทยา เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (กิตติ วัฒนกุล, 2546)

ประเทศไทย ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าทรงปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน พ.ศ. 2435 ทรงปฏิรูปการบริหารราชการส่วนกลางโดยตั้งกระทรวง 12 กระทรวงและการปฏิรูปการบริหารส่วนภูมิภาคโดยทรงจัดตั้งมณฑลเทศาภิบาล ซึ่งในการปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตราพระราชบัญญัติกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ พ.ศ. 2440 โดยให้กระทรวงนครบาลจัดสุขาภิบาลขึ้นในกรุงเทพฯ แม้ว่ารูปแบบดังกล่าวจะไม่ใชการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจหรือการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น (Local self government) เพราะสุขาภิบาลกรุงเทพฯ เป็นลักษณะการปกครองท้องถิ่นโดยข้าราชการประจำ (Local government by government officials) บางครั้งจะเรียกว่าการปกครองท้องถิ่นโดยรัฐ (Local State government)

ในปี พ.ศ. 2448 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงทดลองจัดตั้งสุขาภิบาลที่ตำบลท่าฉลอม เมืองสมุทรสาคร โดยให้มีคณะกรรมการสุขาภิบาล ประกอบด้วย กำนันเป็นหัวหน้า ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วย นอกจากนี้ ให้พ่อค้าในเขตสุขาภิบาลเข้าร่วมเป็น กรรมการ โดยมีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ควบคุมดูแลและสอบบัญชี ในปี พ.ศ. 2452 ได้มีการตรา พระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาล ร.ศ.127 โดยกำหนดให้มีสุขาภิบาล 2 ประเภทคือ สุขาภิบาลเมือง สำหรับท้องที่ที่ตั้งเมือง และสุขาภิบาลตำบลสำหรับท้องที่ที่ตำบล พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้มี คณะกรรมการสุขาภิบาลจำนวน 9 คน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการเมืองเป็นประธาน ปลัดเมืองเป็น เลขานุการ นายอำเภอในท้องที่ นายแพทย์สุขาภิบาล นายช่างสุขาภิบาล และกำนันในเขตสุขาภิบาล จำนวน 4 คน ส่วนสุขาภิบาลตำบล ให้มีคณะกรรมการสุขาภิบาลตำบล มีกำนันเป็นประธานและ ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตท้องที่สุขาภิบาลเป็นกรรมการ

ต่อมา ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริให้มีการจัดการ ปกครองท้องถิ่นแบบเทศบาลขึ้น โดยมีการร่างพระราชบัญญัติเทศบาลใน พ.ศ. 2473 แต่ที่ประชุม เสนาบดีสภาได้มีความเห็นว่าควรมีการทบทวน จนภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองรัฐบาลของ คณะราษฎร จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้มี เทศบาล 3 ระดับ ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมืองและเทศบาลตำบล โดยริเริ่มจัดตั้งเทศบาลครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2478 ในปี พ.ศ. 2495 ได้มีการตราพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. 2495 โดยกำหนดว่า ท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นสุขาภิบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นเป็นสุขาภิบาล โดยมี คณะกรรมการสุขาภิบาลเป็นทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ มีนายอำเภอหรือปลัดอำเภอที่เป็น หัวหน้ากิ่งอำเภอเป็นประธานกรรมการ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งปลัดอำเภอคนหนึ่งทำหน้าที่เป็น ปลัดสุขาภิบาล ในส่วนของการปฏิบัติงานประจำใช้การยืมตัวข้าราชการส่วนภูมิภาคมาช่วยปฏิบัติงาน ร่วมกับพนักงานสุขาภิบาล ปี พ.ศ. 2496 มีการตราพระราชบัญญัติเทศบาล 2496 โดยกฎหมายฉบับนี้ ได้กำหนดให้เทศบาลเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ต่อมา ในปี พ.ศ. 2498 รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร ราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เพื่อส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้องค์การบริหารส่วน จังหวัดเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเอกเทศ มีงบประมาณและเจ้าหน้าที่ในการดำเนินกิจการ ส่วนจังหวัด ซึ่งแยกออกเป็นส่วนต่างหากจากราชการแผ่นดิน โครงสร้างองค์กรแบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ได้แก่ สภาจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ส่วนฝ่าย บริหารมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปี พ.ศ. 2499 มีการตรา พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 โดยจัดตั้งสภาตำบลขึ้นอยู่ในการควบคุม

ของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอ และในปีเดียวกันนี้มีการตราพระราชบัญญัติบริหารราชการส่วนตำบล พ.ศ. 2499 โดยกำหนดให้จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล

ในปี พ.ศ. 2518 มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ปี พ.ศ. 2521 มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ภายหลังการยุบสุขาภิบาลนาเกลือแล้ว จัดระเบียบบริหารราชการใหม่ โดยนำหลักการจัดเทศบาลแบบผู้จัดการเมือง (City Manager) มาใช้เป็นรูปแบบการปกครองพิเศษ เรียกว่าเมืองพัทยา

ต่อมา ปี พ.ศ. 2537 มีการตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยในครั้งแรกเป็นการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 ติดต่อกัน 3 ปี ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีสมาชิกสภาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่งและมาจากการแต่งตั้งส่วนหนึ่ง คณะกรรมการบริหารมีกำนันเป็นประธานคณะกรรมการโดยตำแหน่ง ต่อมาได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 ให้มีการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะผู้บริหารมาจากความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการแก้ไขอีกครั้งในปี พ.ศ. 2546 โดยกำหนดให้นายกองการบริหารส่วนตำบลมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในจังหวัดนั้น จนถึงปี พ.ศ. 2540 ก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 โดยให้นายกองการบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และต่อมา พ.ศ. 2546 ได้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 โดยให้นายกองการบริหารส่วนจังหวัดมาจากการเลือกตั้งของประชาชน (กิตติ วัฒนกุล, 2546)

สำหรับในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น ด้วยสภาพภูมิประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นภูมิประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ แต่เนื่องจากภูมิประเทศไม่ติดทะเล จึงทำให้การค้าขายทางทะเลนั้นมีความเป็นไปได้ยาก แต่ในด้านความมั่งคั่งทางทรัพยากรธรรมชาตินั้น ทำให้สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวได้เปรียบในแง่ของการควบคุมและการบริหารจัดการทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งด้านทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประมุขของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ ประธานประเทศ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งของสภาแห่งชาติ โดยได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของสมาชิกสภาที่เข้าประชุม ประธานประเทศมีอำนาจลงนามประกาศใช้กฎหมายที่ผ่านความเห็นชอบของสภาแห่งชาติ แต่งตั้ง หรือย้ายเจ้าแขวงตามที่นายกรัฐมนตรีเสนอ และสนับสนุนให้นิรโทษกรรม เป็นต้น (ศุทธิกานต์ มีจัน, 2556)

รัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐบาลเป็นผู้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดูแลเรื่อง การป้องกันประเทศ การทำความตกลงกับต่างประเทศ เสนอบประมาณให้สภาแห่งชาติพิจารณาอนุมัติ (ปีงบประมาณของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเริ่มตั้งแต่ 1 ตุลาคม- 30 กันยายนของปี ถัดไป) รวมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงานให้สภาแห่งชาติและประธานประเทศทราบ หัวหน้าฝ่ายบริหาร คือนายกรัฐมนตรี ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของประธานประเทศ โดยผ่านความเห็นชอบของสภาแห่งชาติ วาระของรัฐบาลเท่ากับวาระของสภาแห่งชาติ (Government of Lao People's Democratic Republic, 2003)

สำหรับองค์กรด้านนิติบัญญัติของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ สภาแห่งชาติซึ่งเป็นสภาเดียว (unicameral) สมาชิก สภาแห่งชาติมาจากการเลือกตั้งของประชาชน วาระดำรงตำแหน่ง 5 ปี ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาแห่งชาติต้องมีอายุ 18 ปีขึ้นไป และผู้มีสิทธิได้รับเลือกตั้งได้ต้องมีอายุ 21 ปีขึ้นไป โดยสภาแห่งชาติสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการประชุมสมัยสามัญ (ordinary session) ปีละ 2 ครั้ง ในช่วงต้นปี (หรือปลายปี) และกลางปี สภาแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ พิจารณาร่างกฎหมายที่รัฐบาลเสนอ และอนุมัติโครงการไฟฟ้าพลังน้ำที่ผลิตไฟฟ้าได้มากกว่า 50,000 กิโลวัตต์ ในช่วงที่ปิดสมัยประชุม คณะกรรมการประจำสภาแห่งชาติ (Standing Committee) จะทำหน้าที่แทน สภาแห่งชาติ คณะกรรมการประจำสภาแห่งชาติ ในส่วนศาลของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประกอบด้วย ศาลประชาชนสูงสุด ศาลอุทธรณ์ ศาลประชาชนแขวง ศาลประชาชนเมือง และศาลทหาร โดยศาลประชาชนสูงสุดเป็นองค์กรพิพากษาสูงสุด ทำหน้าที่ตรวจตราคำตัดสินของศาลประชาชน ท้องถิ่นและศาลทหาร ก่อนปี 2523 รัฐธรรมนูญยังไม่มีมาตราเกี่ยวกับศาล ศาลเป็นเพียงกรมหนึ่งใน กระทรวงยุติธรรม และเพิ่งแยกเป็นอิสระเมื่อปี 2546 การแต่งตั้งประธานศาลประชาชนสูงสุดต้องเสนอให้สภาแห่งชาติเห็นชอบ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2563)

จะเห็นได้ว่าในการปกครองท้องถิ่นนั้น มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ สำหรับการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบที่เป็นทางการ (Formal Institution) เรียกกันอย่างกว้างขวางว่า เป็นการปกครองท้องถิ่น (Local Self Government) มีลักษณะเด่น ๆ คือ รัฐให้การรับรอง ซึ่งการรับรองดังกล่าวอาจเขียนไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ หรือตราไว้ในพระราชบัญญัติก็ได้ การรับรองโดยรัฐดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคล (Juristic Person) สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบคือ การกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization) การกระจายอำนาจทางการเมือง (Political Decentralization) และ การกระจายอำนาจทางการคลัง (Fiscal Decentralization) ซึ่งการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีลักษณะเป็นทางการ และเป็นการปกครองตนเองของประชาชน ย่อมมีผลสำคัญต่อการก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งของ

ผู้บริหารท้องถิ่น ตลอดจนถึงสมาชิกสภาของท้องถิ่น เช่น มีการเลือกตั้งทั่วไป มีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง การกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ การพ้นจากตำแหน่ง และการถูกตรวจสอบทางการเมืองและการบริหารองค์กรทั้งโดยส่วนขององค์กรภายในและโดยองค์กรภายนอก

ในส่วนของการปกครองท้องถิ่นแบบไม่เป็นทางการ (Informal Institution) เป็นการปกครองตนเอง (Self Government) หรือเรียกว่า การเมืองชุมชนแบบธรรมชาติ (Nature หรือ Community Politics) มีลักษณะสำคัญขึ้นกับโครงสร้างอำนาจทางการเมืองของชุมชนนั้น ๆ เอง ว่าเป็นชนเผ่าหรือเป็นกลุ่มภาษาวัฒนธรรมใด มีวัฒนธรรมการรวมกลุ่ม มีการนับญาติ มีการประกอบอาชีพการงาน มีระบบการกระจายความมั่งคั่ง มีโครงสร้างทางชนชั้น มีกลุ่มสถานภาพและมีลักษณะของผู้นำในลักษณะใด เนื่องด้วยเป็นการปกครองท้องถิ่นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ การก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งของผู้นำ การใช้อำนาจของผู้นำ และการพ้นจากตำแหน่งของผู้นำ จึงมักไม่มีกฎที่มีความชัดเจนแน่นอนว่าเป็นเมื่อใดและในลักษณะใดการแบ่งแยกการปกครองท้องถิ่นออกเป็นรูปแบบที่เป็นทางการและรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ มีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นสำคัญ ไม่ได้มีความหมายว่าในโลกความเป็นจริงมีการแบ่งออกเป็น 2 แบบอย่างเด็ดขาด ทุกสังคมการเมือง รวมทั้งประเทศไทยด้วยนั้น ปรากฏว่ามีทั้งการปกครองท้องถิ่นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการดำรงอยู่ควบคู่กัน

จะเห็นได้ว่า รูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่แตกต่างกัน ย่อมนำไปสู่การพัฒนาที่แตกต่างกันด้วย ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยกับการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งจะทำให้ทราบถึงรูปแบบ และโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บทบาทอื่นที่มีต่อการพัฒนากฎหมายการปกครองส่วนท้องถิ่นเปรียบเทียบ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย รวมตลอดถึงแนวโน้มในการพัฒนาการท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศไทยในอนาคตอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ และโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและการปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย
2. ศึกษาเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารขั้นต้น (primary sources) ได้แก่ เอกสารกฎหมายต่างๆ
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นรอง (secondary sources) ได้แก่ เอกสาร, ตำรา, คำอธิบายที่เกี่ยวข้อง

3. เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์/การสอบถาม โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่หนึ่ง คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายลาว จำนวน 5 คน

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายไทย จำนวน 5 คน

กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน

แบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยคำถามที่ครอบคลุมทุกประเด็นเกี่ยวกับองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น โดยการศึกษาเปรียบเทียบของประเทศไทยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและต่างประเทศ แบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย 3 ส่วน อันได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่นๆ

ผลการวิจัย

การศึกษาการปกครองท้องถิ่นของประเทศในภูมิภาคอาเซียน : ศึกษาเปรียบเทียบสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทย พบว่า ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นการปกครองที่เข้าถึงการให้บริการประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ตรงตามความต้องการของประชาชน อันเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐพึงคำนึงถึง และเป็นการปกครองเพื่อประโยชน์โดยตรงของประชาชน

การศึกษารเปรียบเทียบการปกครองท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวกับประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประเทศไทย

จากการการศึกษาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศไทยเพื่อทำการเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอาเซียนพบว่า ประเทศไทยมีการปกครองส่วน

ท้องถิ่นที่อยู่ในรูปแบบของการกระจายอำนาจ ซึ่งการกระจายอำนาจนั้นอาศัยอำนาจจากกฎหมายแม่บทที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า ซึ่งคล้ายคลึงกับการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยส่วนกลางที่ดำเนินการกระจายอำนาจลงสู่ประชาชนในชุมชนเล็ก ๆ เช่น ชุมชนจังหวัด ชุมชนตำบล โดยเรียกว่าเป็นการดำเนินการเพื่อคนท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงการบริหารราชการทางการเมืองการปกครองได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งประชาชนในท้องถิ่นยังสามารถที่จะเลือกตั้งผู้แทนส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง เข้าไปเพื่อบริหารราชการได้ ตามแบบแผนของประเทศเยอรมนี ที่ให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนเองในการเลือกผู้แทนหรือผู้บริหารเข้าไปบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของตนเองได้ ในภาคพื้นดินแต่ละมลรัฐของตนเอง แต่ทั้งนี้ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของกฎหมายแม่บทที่มีลำดับศักดิ์ของกฎหมายลำดับสูงนั้นให้อำนาจไว้ ดังนั้น ประเทศไทยควรมีการปรับแก้ไขกฎหมายระเบียบการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นให้สามารถที่จะใช้อำนาจของประชาชนได้อย่างเต็มที่ โดยแก้ไขเพิ่มเติมในแง่ของการทำประชามติ ระดมความคิดเห็นของประชาชน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2563)

2. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการการศึกษาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อทำการเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนพบว่า ในประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น มีการแบ่งและกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “ลำดับขั้น” อันได้แก่ ขั้นแขวง ขั้นเมือง และขั้นตาแสง ซึ่งแต่ละขั้นมีคณะกรรมการปกครอง มีสภาประชาชน และบรรดาองค์การจัดตั้งมหาชน ภายใต้การนำของพรรค กลไกการคุ้มครองบริหารรัฐระยนี้เป็นการบริหารแบบเกื้อกูล ยังไม่มีกฎหมายอย่างชัดเจน องค์การปกครองขั้นแขวงในระบบมีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนใดส่วนหนึ่งให้แก่ท้องถิ่น โดยสภาประชาชนขั้นแขวงเป็นตัวแทนแห่งสิทธิและอำนาจของประชาชน ในทั่วแขวงจะมีบทบาทสองอย่างที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ องค์การปกครองขั้นแขวงเป็นตัวแทน ซึ่งรับผิดชอบต่อรัฐบาลตามกฎหมาย และองค์การปกครองขั้นแขวงเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติและรับผิดชอบโดยตรงต่อสภาประชาชนขั้นแขวงนคร รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้จัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นโดยตรง นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับรองผลการเลือกตั้งประธานองค์การปกครองแขวง นครภายหลังเลือกตั้งสำเร็จ ซึ่งสภาประชาชนขั้นแขวงเป็นผู้พิจารณารับรองโครงการและจัดการแต่งตั้งหัวหน้าแผนการของแขวงนครตามมาตรฐานตำแหน่งงานบริหารที่ศูนย์กลางกำหนดไว้ แต่เนื่องจากว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายในการปฏิบัติ หรือมีหน้าที่ในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงเห็นว่า ควรดำเนินการแก้ไขกฎหมายให้มีแนวทางการปฏิบัติให้

ชัดเจนคล้ายกับประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ (United Nations Development Programme [UNDP], 2009-2010)

3. ประเทศสิงคโปร์

จากการการศึกษาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศสิงคโปร์เพื่อทำการเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนพบว่า ประเทศสิงคโปร์ยังไม่มีมีการปกครองในลักษณะของการกระจายอำนาจไปประชาชนภาคท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศสิงคโปร์นั้น มีการปกครองในระบอบของการรวมอำนาจไปอยู่ที่รัฐบาลกลาง แต่มีการแบ่งเขตการปกครองในทางปฏิบัติอย่างชัดเจนในแต่ละพื้นที่ เหตุเพราะประเทศสิงคโปร์นั้นจัดได้ว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว การบริหารงานจากส่วนกลางมีความรวดเร็ว ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการและการบริหารจัดการกิจการงานต่าง ๆ ทางารปกครองของรัฐบาลได้โดยง่าย แต่สิงคโปร์เป็นประเทศที่เต็มไปด้วยความหนาแน่นของประชากร ดังนั้น หากประชากรทุกคนต้องการพึ่งพาความช่วยเหลือจากรัฐบาลโดยตรง ย่อมทำให้เกิดการบริหารจัดการที่ยุ่งยากในอนาคต ดังนั้น ประเทศสิงคโปร์จึงมีนโยบายในการกระจายอำนาจไปสู่การบริหารงานส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จได้ในอนาคต (วารุณี โอสธารมย์, 2544)

4. ประเทศมาเลเซีย

จากการการศึกษาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศมาเลเซียเพื่อทำการเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนพบว่า ประเทศมาเลเซียนั้นเป็นประเทศที่มีแบบแผนของการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบของการกระจายอำนาจสู่ประชาชนในรูปแบบ ที่แตกต่างจากประเทศไทย เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านศาสนา ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศมาเลเซียนั้นมีการชี้ชัดถึงความคล้ายในแง่ของการแบ่งเขตการปกครองระหว่างกรุงเทพมหานครกับรัฐบาลท้องถิ่น(รัฐ) ของมาเลเซีย พบว่า มีลักษณะเดียวกัน คือ แบ่งเป็น 3 ระดับเช่นเดียวกัน โดยกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น เขต แขวง และชุมชน ส่วนรัฐบาลท้องถิ่น (รัฐ) มาเลเซียแบ่งเป็นอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน โดยฝ่ายปกครองจะมีอำนาจอิสระในการบริหารงานบุคคลภายในองค์กรและประชาชนจะมีส่วนร่วมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ (เอน. เจ. ไรอัน, 2526)

5. ประเทศฟิลิปปินส์

จากการการศึกษาโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศฟิลิปปินส์เพื่อทำการเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนพบว่า ประเทศฟิลิปปินส์นั้น มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ที่เรียกว่า “บารังไก” เป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีอำนาจในการปกครองตนเอง โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเมืองหรือเทศบาล บารังไกเกิดขึ้นโดย

รัฐสภาออกเป็นกฎหมายในการจัดตั้ง หรือพระราชบัญญัติที่ออกโดยสภาจังหวัดหรือสภาเมือง และด้วยความเห็นชอบจากสภาเทศบาล โดยบารังโกจะต้องอยู่ในเขตเมืองหรือเทศบาล ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปสู่การบริหารราชการตามความต้องการของประชาชน และใกล้ชิดประชาชนอย่างแท้จริง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2546)

สรุปได้ว่า ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นการปกครองที่เข้าถึงการบริการประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้ตรงตามวัตถุประสงค์และความต้องการของประชาชน อันเป็นหน้าที่สำคัญที่รัฐพึงคำนึงถึง และเป็นการปกครองเพื่อประโยชน์โดยตรงของประชาชน

ตารางเปรียบเทียบรูปแบบการปกครองไทย-ลาว

ประเด็นการเปรียบเทียบ	ไทย	ลาว
รูปแบบการปกครอง	ประชาธิปไตย	คอมมิวนิสต์
ลักษณะของการกระจายอำนาจ	การกระจายอำนาจสู่องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น	กระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “ลำดับขั้น”
ระบบพรรคการเมือง	ระบบหลายพรรค	ระบบพรรคเดียว
ระบบการเลือกตั้ง	ระบบการเลือกตั้งแบบผสม	ระบบเลือกตั้งแบบเสียงข้างมาก

อภิปรายผล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ : วิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่หนึ่ง คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายลาว

กลุ่มที่สอง คือ กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายไทย

กลุ่มที่สาม คือ กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป

แบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วยคำถามที่ครอบคลุมทุกประเด็นเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการศึกษาเปรียบเทียบของประเทศไทยสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและต่างประเทศ แบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย 3 ส่วน อันได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับข้อคิดเห็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยสามารถสรุปความคิดเห็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายลาว ให้ความเห็นในประเด็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า

1.1 ผู้บริหารท้องถิ่น เห็นว่าอำนาจหน้าที่ และภาระงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานราชการตามที่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ตามกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่น ปี ค.ศ. 2015 ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการจัดตั้งแบบกฎหมาย คำแนะนำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ

1.2 นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เห็นว่าหน้าที่และอำนาจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เป็นไปตามระเบียบแบบแผนที่ชัดเจน ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับขอบเขตในการใช้อำนาจที่รัฐบาลกลางเป็นผู้กำหนดให้ ซึ่งในทางปฏิบัติและตามขอบเขตของกฎหมายของท้องถิ่น และสภาชั้นแขวง และการมีสภาชั้นแขวงนั้นทำให้การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังมีการทุจริตน้อยลง

1.3 ประชาชนทั่วไป เห็นว่าหลังจากมีสภาชั้นแขวง ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการทำงานของรัฐบาลได้มากขึ้น ประชาชนมีอำนาจในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. กลุ่มตัวอย่างจากนักกฎหมายไทย ให้ความเห็นในประเด็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า

2.1 ผู้บริหารท้องถิ่น เห็นว่าการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ แต่ย่อมเป็นไปได้ที่รัฐบาลจะดูแลและจัดทำบริการให้กับประชาชนได้ทั่วถึงทุกชุมชนของประเทศ เพราะอาจจะเกิดปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการดำเนินงาน การที่อาจจะไม่สนองตอบต่อความต้องการของแต่ละชุมชนได้ และรวมทั้งข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ และตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินงานให้ทั่วถึงได้ ดังนั้น การให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชน จะได้เกิดความสะดวกรวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ จึงเป็นผลให้การปกครองท้องถิ่นมีบทบาทและความสำคัญเกิดขึ้น

2.2 นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านกฎหมาย เห็นว่าในแง่ของการบริหารจัดการ การกระจายอำนาจจากรัฐบาลส่วนกลางลงมายังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนคนในพื้นที่มากที่สุดนั้น เป็นการดำเนินการโดยรัฐบาลที่เล็งเห็นถึงการบริการและให้ความ

สะดวกแก่ประชาชน อีกทั้งยังตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว และตรงตามวัตถุประสงค์ของรัฐ โดยคณะทำงานของรัฐ และขอบเขตในการดำเนินการจากรัฐ

2.3 กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไป ให้ความเห็นในประเด็นในเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีประโยชน์แง่ของการสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง เนื่องจากประเทศมีขนาดกว้างใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นการปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย สรุปได้ว่า ในประเทศไทยมีการปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในรูปแบบของการกระจายอำนาจ ซึ่งการกระจายอำนาจนั้นอาศัยอำนาจจากกฎหมายแม่บทที่มีลำดับศักดิ์สูงกว่า ซึ่งมีการบริหารจัดการโดยส่วนกลางที่ดำเนินการกระจายอำนาจลงสู่ประชาชนในชุมชนเล็ก ๆ เช่น ชุมชนจังหวัด ชุมชนตำบล โดยเรียกว่าเป็นการดำเนินการเพื่อคนท้องถิ่น เพื่อให้เข้าถึงการบริหารราชการทางการเมืองการปกครองได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้ง ประชาชนในท้องถิ่น ยังสามารถที่จะเลือกตั้งผู้แทนส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ของตนเอง เข้าไปเพื่อบริหารราชการได้

ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นการปกครองส่วนท้องถิ่นของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สรุปได้ว่า สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีการแบ่งและกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในลักษณะที่เรียกว่า “ลำดับขั้น” อันได้แก่ ขั้นแขวง ขึ้นเมือง และขึ้นตาแสง ซึ่งแต่ละขั้นมีคณะกรรมการปกครอง มีสภาประชาชน และบรรดาองค์การจัดตั้งมหาชน ภายใต้การนำของพรรค กลไกการคุ้มครองบริหารรัฐระยนี้เป็นการบริหารแบบเกื้อกูล ยังไม่มีกฎหมายอย่างชัดเจน องค์การปกครองขึ้นแขวงในระบบมีการกระจายอำนาจการปกครองส่วนใดส่วนหนึ่งให้แก่ท้องถิ่น โดยสภาประชาชนขึ้นแขวงเป็นตัวแทนแห่งสิทธิและอำนาจของประชาชน ในทั่วแขวงจะมีบทบาทสองอย่างที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนคือ องค์การปกครองขึ้นแขวงเป็นตัวแทน ซึ่งรับผิดชอบต่อรัฐบาลตามกฎหมาย และองค์การปกครองขึ้นแขวงเป็นผู้จัดตั้งปฏิบัติและรับผิดชอบโดยตรงต่อสภาประชาชนขึ้นแขวงนคร รัฐบาลไม่ได้เป็นผู้จัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นโดยตรง นายกรัฐมนตรีเป็นผู้รับรองผลการเลือกตั้งประธานองค์การปกครองแขวง นครภายหลังเลือกตั้งสำเร็จ ซึ่งสภาประชาชนขึ้นแขวงเป็นผู้พิจารณารับรองโครงการและจัดการแต่งตั้งหัวหน้าแผนการของแขวงนครตามมาตรฐานตำแหน่งงาน

บริหารที่ศูนย์กลางกำหนดไว้ แต่เนื่องจากว่าสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังไม่มีการบัญญัติเป็นกฎหมายในการปฏิบัติ หรือมีหน้าที่ในการปฏิบัติที่ชัดเจน จึงเห็นว่า ควรดำเนินการแก้ไขกฎหมายให้มีแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจนคล้ายกับประเทศไทย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นของการปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เห็นควรมีการปรับปรุงวิธีการในการบัญญัติกฎหมายให้ชัดเจน และมีหลักการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมตามความต้องการของประชาชนอย่างเป็นระบบตามแบบแผนของความเหมาะสมแต่ละประเทศ

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรเปรียบเทียบประเด็นมาตรการทางกฎหมายของดำเนินการตามนโยบายการบริหารท้องถิ่นของประเทศไทยที่เกี่ยวข้อง เพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นของการศึกษาวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2556). สรุปรายชื่อ อบต. ทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 17 เมษายน 2563 จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/index.jsp> 2556.

กิตติ วัฒนกุล. (2546). *การเมืองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2546). *ทิศทางการปกครองท้องถิ่นของไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ*. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน.

วารุณี โอสธารมย์. (2544). แบบเรียนไทยกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ “เพื่อนบ้านของเรา” ภาพสะท้อนเจตนคติอุดมการณ์ชาตินิยมไทย. *รัฐศาสตร์สาร*, 22(3), 1-83.

ศุทธิกานต์ มีจั่น. (2556). *ระบบการปกครองท้องถิ่น ประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว*. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.

เอน. เจ. ไรอัน. (2526). *การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์*. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

Government of Lao People's Democratic Republic. (2003). *Decree of civil Service*. Lao : PDR.

United Nations Development Programme [UNDP]. (2009-2010). *Human Development likelihoods Study*. [n.p.].

ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาด ที่ส่งผลกระทบต่อสังคม*

PROBLEMS WITH MEASURES OF ABSOLUTE PRISONERS' PAROLE AFFECTING SOCIETY

นิธิศ พันธุ์ไม้

Nithit Punmo

เพิ่ม หลวงแก้ว

Pherm Luangkaew

มหาวิทยาลัยขอนแก่น วิทยาเขตหนองคาย

Khon Kaen University, Nong Khai Campus, Thailand.

E-mail: nithitpunmo@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายไทย เปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ และแนวทางที่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับมาตรการการพักการลงโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษา 1) แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า รัฐจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ในการกระจายอำนาจทางกระบวนการยุติธรรม เช่น กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎต่าง ๆ โดยบังคับใช้ให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน และมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ 2) มาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษที่บังคับใช้ในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า รัฐจะต้องมีมาตรการทางปกครองในการกระจายอำนาจทางกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ หลักเกณฑ์ หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายหลัก ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐจะได้ปฏิบัติงานด้วยความคล่องตัว 3) จากการศึกษาหนังสือ ตำรา บทความ พบว่า แนวความคิดและทฤษฎีเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ มีแนวทางที่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับมาตรการการพักการลงโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 แนวทางแก้ไขของปัญหาการบังคับใช้มาตรการการพักการลงโทษนั้นมีความเหมาะสม เป็นธรรม โดยใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาการพักการลงโทษปกติ และกรณีมีเหตุพิเศษในเรื่องลักษณะความผิดเหมือนกัน ทำให้เกิดสิทธิเท่าเทียมกันให้เห็นเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ก่อปรกับการใช้มาตรการครอบครัวยุติธรรม มาจัดทำเป็นแผนดำเนินงานประกอบกับขั้นตอนก่อนปล่อยตัว จะได้รับการเชื่อมั่นจากสังคมว่า

* Received: 13 May 2022; Revised: 20 June 2022; Accepted: 24 June 2022

ผู้ต้องขังจะไม่หวนกลับเข้าสู่เรือนจำอีก

คำสำคัญ: การพักการลงโทษ, นักโทษเด็ดขาด, คดีอาญา, กรมราชทัณฑ์

Abstract

This research aims to study the concepts, theories of public legal, legal measures involving the parole under Thai law compared to foreign laws and the appropriate practical guidelines for the measures of parole under the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560 (2017). This research was a qualitative research.

The results of the study found that; 1) according to concepts of theories of public law involving the parole measures between certain aspects of Thai law compared to international law, it is necessary for the government to enforce effective legal measures to decentralize processes of judgement. For example, it is needed to keep ministerial rules and regulations up to date and then the authorities can be able to enforce them effectively in practice. 2) According to a comparison of the parole measures between Thai and international law, it is indispensable for the government to enforce administrative measures for decentralization of judicial processes so that the authorities can be able to easily follow the rules and regulations as corresponding with the principle of law. 3) Refer to the legal books, texts and articles concerning with concepts of theories of public law, it is indicated that the appropriate approach of parole measures is to follow the constitution of the Kingdom of Thailand since 2560 (Buddhist era). In summary, with the solutions solving both of legal and administrative parole measures, it is very fair and suitable to trial either the ordinary or special parole case that have the same criminal offence resulting in being able to have a clear picture of substantive equal rights. In order to enforce the parole measures effectively, it is vital to define the parole approach coordinating with Prisoners' family or community substantially and implement it to prison-based release procedures. As a result, it is convinced that prisoners do not return to jail again.

Keywords: Parole, Absolute Prisoner, Criminal Cases, Department of Corrections

บทนำ

ในปัจจุบันสถิติผู้ต้องขัง ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2563 จำนวน 377,000 ราย ประกอบด้วย นักโทษเด็ดขาด 312,431 ราย ผู้ต้องขัง 63,557 ราย โดยเป็นกลุ่มที่มีโทษเหลือจำไม่เกิน 5 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดประมาณ 150,000 ราย (กรมราชทัณฑ์, 2563) ในที่นี้กรมราชทัณฑ์รับผู้ต้องขัง

ได้เพียง 2.3 แสนกว่าราย ประเทศไทยมีผู้ต้องขัง 3 แสนกว่าราย อยู่ในเรือนจำหรือที่ต้องขังมากเป็นอันดับ 1 ของอาเซียน อันดับ 3 ของเอเชีย และอันดับ 6 ของโลก ปัญหาที่เกิดขึ้นจากกรณีนักโทษเด็ดขาดเกินจำนวนที่เรือนจำจะรับได้ ส่งผลให้กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือที่ต้องขังเกิดปัญหาความแออัดในเรือนจำหรือที่ต้องขัง ทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และองค์กรราชทัณฑ์ของต่างประเทศ มาตรการของแต่ละองค์กรต่าง ๆ ใช้ในการแก้ไขนักโทษเด็ดขาดเกินจำนวนที่เรือนจำจะรับได้ ตั้งแต่ขั้นตำรวจ ขั้นอัยการ ขั้นศาล รวมถึงราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานของรัฐทางด้านกระบวนการยุติธรรม ปลายสุดมีอำนาจหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง แก้ไขหรือฟื้นฟูผู้ต้องขังและบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแล ให้กลับตนเป็นคนดี ไม่กระทำความผิดซ้ำ การควบคุมหรือดูแลผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ จำนวนผู้ต้องขังมีปริมาณมากจนเกินไป จนทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือที่ต้องขัง ทำให้ไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมีผู้ต้องขังเป็นจำนวนมาก กรมราชทัณฑ์จึงได้ใช้การแก้ปัญหาลดผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือที่ต้องขัง ได้นำมาตรการการพักการลงโทษ ทำให้ได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ ไม่ได้ถูกจำคุกจนถึงวันที่ศาลมีคำพิพากษากำหนดให้ปล่อยตัว เป็นการแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือที่ต้องขัง ส่งเสริมให้ผู้ต้องขังอยู่ในระเบียบวินัยของเรือนจำหรือที่ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังเกิดการผ่อนคลาย เกิดความสงบเรียบร้อยภายในเรือนจำหรือที่ต้องขัง (กรมราชทัณฑ์, 2563)

ภายหลังจากการตราพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 และกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยพบในเบื้องต้นว่า ยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ที่ทำให้การดำเนินการไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลต่อสิทธิของนักโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา, 2560) และส่งผลต่อความมั่นคงปลอดภัยของสังคมโดยรวม เช่น มาตรการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในการพักการลงโทษปล่อยตัวของนักโทษในบางความผิดของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวนักโทษที่ไม่ควรปล่อยทำให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม เมื่อได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมแล้วไปก่อคดีใหม่ เช่น ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของรัฐ การก่อการร้าย การก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนโดยการวางเพลิงเผาทรัพย์หรือทำให้เกิดระเบิด ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงตาย เกี่ยวกับเพศ มื้อปิ่นรับจ้าง ฉ้อโกงประชาชน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กระบี่ต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง เรียกค่าไถ่ที่กระทำต่อเด็ก หรือมีการทำร้ายผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต ยาเสพติด ซึ่งมีปริมาณหรือจำนวนของกลางจำนวนมาก พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 52 (7) และ 52 วรรคสอง และข้อ 42 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ปัญหามาตรการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในการพักการลงโทษปล่อยตัวของนักโทษเด็ดขาดในบางความผิดของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดที่ไม่ควรปล่อย ทำให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม อาจทำให้นักโทษเด็ดขาดที่ยังมีอันตรายกลับสู่สังคมก่อนเวลาอันสมควร กรมราชทัณฑ์จะต้อง

มีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคม ที่จะทำให้สังคมได้ยอมรับการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดได้

อีกประการหนึ่ง ในการพักการลงโทษตามหลักเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับเรื่องสิทธิเท่าเทียมกัน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 52 (7) และ มาตรา 52 วรรคสอง และข้อ 43 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ และได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ปัญหาในสิทธิเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เนื่องจากการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาดบางคนได้ปล่อยตัว โดยการได้รับการพักการลงโทษ แต่นักโทษเด็ดขาดบางคนก็ไม่ได้ได้รับการปล่อยตัวทั้ง ๆ ที่อัตราโทษมีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน จึงเกิดคำถามขึ้นในสังคม กฎหมายได้กำหนดให้การพิจารณากรณีการพักการลงโทษปกติ และหลักเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ ในกรณีที่ต้องพิจารณาแล้วเห็นว่ามีเหตุพิเศษที่จะพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาดมากกว่าที่กำหนดในข้อ 42 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ และได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ซึ่งอาจทำให้การพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ไม่มีความสอดคล้องกับสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน และกระบวนการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ที่มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 52 (7) และ มาตรา 52 วรรคสอง และข้อ 42 ข้อ 43 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษ และได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564

ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน ในการจัดทำแผนการควบคุม แก้ไข บำบัด ฟื้นฟู และพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง ตลอดจนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในเรือนจำหรือที่ต้องขังนั้น หากมีหน่วยงานของรัฐอื่นมีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือ สอดส่อง ติดตามการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการอบรม แก้ไขผู้พ้นโทษหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง ขณะที่ต้องปฏิบัติตามแผนก็จะเป็นการเพิ่มมาตรการของการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูได้อย่างดีขึ้นไปอย่างเช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จะมีความเหมาะสมแล้วหรือยัง และกฎหมายใดจะมาให้อำนาจหน้าที่นั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติงานดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย หากแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ท้องถิ่นที่ผู้พ้นโทษอาศัยอยู่ในเขตนั้น โดยมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ สอดส่อง ติดตามการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการอบรม แก้ไขผู้พ้นโทษหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง รับรายงานตัวให้คำปรึกษาหารือที่ต้องปฏิบัติตามกรมราชทัณฑ์กำหนด ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นทางเลือกที่ใกล้ชิดประชาชนในระดับท้องถิ่น คนในชุมชนที่สุดและสามารถช่วยแบ่งเบาลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าตัวจังหวัดหรืออำเภออีกทางหนึ่ง เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษา แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชน เกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายไทยและต่างประเทศ รวมถึงตลอดถึงมาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษในประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาการพักการลงโทษให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อไม่ให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อได้ศึกษาและเข้าใจหลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
2. เพื่อได้รู้ถึงมาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษที่บังคับใช้ในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ
3. เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับมาตรการการพักการลงโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาด ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารทั้งหมดที่เกี่ยวข้องทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจาก หนังสือ วารสาร ตำรับกฎหมาย บทความ ตลอดจน คำพิพากษาของไทยและต่างประเทศ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เกิดจากกฎหมายเกี่ยวกับการพักการลงโทษ อันได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 คำสั่งคณะกรรมการราชทัณฑ์ ที่ 1216/2561 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ. 2562 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับการพักการลงโทษดังกล่าวนี้ ในทางปฏิบัติพบว่า อำนาจในการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ จะอยู่ที่ส่วนกลางคือ รัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม เจ้าสังกัดเป็นผู้กำหนดนโยบายแก้ปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือที่ต้องขัง ลดการแออัดของเรือนจำหรือที่ต้องขัง แต่ไม่ได้คำนึงถึงว่าเมื่อลดผู้ต้องขังล้นเรือนจำหรือ

ที่ต้องขัง ลดการแออัดของเรือนจำหรือที่ต้องขัง เมื่อปล่อยตัวออกจากเรือนจำแล้ว ไม่ได้รับประกันว่า ผู้ต้องขังเหล่านั้น จะไม่กระทำผิดซ้ำ หรือทำผิดซ้ำหาก กลับเข้ามาเรือนจำหรือที่ต้องขังอีก ภาคประชาสังคมไม่มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญา เมื่อผู้ต้องขังปล่อยตัวการพักการลงโทษออกจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง กลับสู่สังคม อานาจากการตัดสินใจยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง คือรัฐมนตรีกระทรวงยุติธรรม เจ้าสังกัดเป็นผู้ตัดสินใจ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรแก้ไขกฎหมายกับการพักการลงโทษ อันได้แก่ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 กฎกระทรวงกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ พ.ศ. 2562 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่อง หลักเกณฑ์การพิจารณาพักการลงโทษ พ.ศ. 2562 กับประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุพิเศษ นักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ให้ใช้ลักษณะความผิดเดียวกัน

มาตรการการพักการลงโทษของไทยที่ใช้ในการพักการลงโทษนั้น จะปรากฏในกฎหมายและกฎหมายลำดับรอง รวมทั้งคำสั่งหลายประการ แต่ข้อกำหนดหลักที่มีความชัดเจนนั้นปรากฏในส่วนของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 โดยในช่วงเวลาก่อนที่จะมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ขึ้นนั้น มีพระราชบัญญัติลักษณะเรือนจำ รศ. 120 ปรากฏบทบัญญัติที่ให้อานาจนาศามีอำนาจตั้งข้อบังคับสำหรับการลดโทษให้แก่ักโทษที่ประพฤติตนดี หรือักโทษที่ได้กระทำการที่มีคุณประโยชน์แก่ราชการ แต่มีให้เกินกว่าหนึ่งในหก โดยมีได้กำหนดเงื่อนไขคุมประพฤติของักโทษผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก อันจะเข้าลักษณะของการพักการลงโทษ การลดโทษจึงสะท้อนหรือมีลักษณะเช่นเดียวกับการลดวันต้องโทษจำคุกตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับโทษการพักการลงโทษ เป็นมาตรการหลักสำหรับปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาด และเป็นการปฏิบัติรูปแบบหนึ่งที่กำหนดให้เรือนจำและทัณฑสถานนำมาใช้ปฏิบัติต่อนักโทษเด็ดขาด ซึ่งหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาการพักการลงโทษมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

“ักโทษเด็ดขาดที่ได้สำนึกแก่ความผิดและตั้งใจประพฤติตนเป็นคนดี มีความอุตสาหะ มีความก้าวหน้าในการศึกษาและอบรม ทำการงานเกิดผลดีหรือทำความชอบแก่ทางราชการเป็นพิเศษ อาจได้รับการพิจารณาให้ปล่อยตัวพักการลงโทษก่อนครบกำหนดโทษตามหมายศาล ตามมาตรา 52 (7) แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ.2560 ภายใต้บังคับเงื่อนไขตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนดไว้ แต่การพักการลงโทษนี้ จะพึงกระทำได้ต่อเมื่อนักโทษเด็ดขาดได้รับโทษมาแล้ว ไม่น้อยกว่าหกเดือนหรือหนึ่งในสามของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น แล้วแต่อย่างใดจะมากกว่าหรือน้อยกว่าสิบปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ที่มีการเปลี่ยนโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษจำคุกมีกำหนดเวลา และกำหนดระยะเวลาที่จะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขให้กำหนดเท่ากับกำหนดโทษที่ยังเหลืออยู่ ทั้งนี้ ในการคำนวณระยะเวลาการพักการลงโทษ ถ้ามีวันลดวันต้องโทษจำคุกตาม (6) ให้นำมารวมกับระยะเวลาในการพักการลงโทษด้วย โดยในการพักการลงโทษให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ”

มาตรการที่เกี่ยวข้องกับการพักการลงโทษในต่างประเทศ ในเรื่องของการพักการลงโทษ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ละรัฐจะไม่เหมือนกัน ในบางรัฐพิจารณาว่าจะให้มีการพักการลงโทษหรือไม่ (มณฑิรา ศิลปศร, 2534) ในประเทศฝรั่งเศส มีการจัดระบบหน่วยงานราชทัณฑ์ มีลักษณะต่างจากปกติทั่วไป ในกระบวนการในชั้นบังคับโทษของฝรั่งเศสมีหน่วยงานนอกอื่นนอกจากกรมราชทัณฑ์ที่ทำหน้าที่ในชั้นบังคับโทษ ยังมีหน่วยงานอัยการมีรูปแบบของการบริหารกระบวนการยุติธรรม ที่มีอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในกระบวนการหลังคำพิพากษา ซึ่งมีคู่ขนานไปกับบทบาทของศาลประเทศฝรั่งเศสด้วย (อุทัย อาทิวะ, 2554) อย่างที่ประเทศเยอรมนี ธรรมนูญศาลได้กำหนดให้จัดตั้งแผนกบังคับโทษอาญาขึ้นในศาลยุติธรรมหรือเขตที่มีเรือนจำ หรือสถานควบคุมตัวสำหรับผู้ใหญ่ที่มีการลงโทษจำคุก (รติบดี รชตะเมธกุล, 2556) และประเทศญี่ปุ่น อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีหน่วยงานพักการลงโทษตามชนบทในลักษณะของสำนักงานในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับพักการลงโทษและเกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้ได้รับพักการลงโทษกับพนักงานพักการลงโทษ ทันทีที่ผู้ต้องขังเข้ามาต้องโทษจำคุกในเรือนจำ (มณฑิรา ศิลปศร, 2534)

ในส่วนของประเทศไทยนั้น พบว่า 1) ปัญหามาตรการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในการพักการลงโทษปล่อยตัวของนักโทษเด็ดขาดในบางความผิดของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดที่ไม่ควรปล่อย ทำให้มีผลกระทบต่องสังคมส่วนรวม กรมราชทัณฑ์จะต้องมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมอย่างไร ที่จะทำให้สังคมได้ยอมรับการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดได้ ที่ทำให้สังคมมีความเคลือบแคลงสงสัยในการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดว่า อาจทำให้นักโทษเด็ดขาดที่ยังมีอันตรายกลับสู่สังคมก่อนเวลาอันสมควร 2) ปัญหาในสิทธิเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาดบางคนได้ปล่อยตัวโดยการได้รับการพักการลงโทษ แต่นักโทษเด็ดขาดบางคนก็ไม่ได้รับการปล่อยตัวทั้ง ๆ ที่อัตราโทษมีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน 3) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน กระบวนการการพักการลงโทษภายหลังได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดตามหมายศาลตามกฎหมายกำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ตามความรู้สึกลึกซึ้งของสังคม ผู้คนอาจมองเห็นว่ากรมราชทัณฑ์ ไม่ประสบความสำเร็จในการอบรม แก้ไขผู้ต้องขัง ในขณะที่อยู่ในเรือนจำที่ต้องขัง ดังปรากฏตามข่าว โทรมทัศน์ ตามหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ สื่อสังคมออนไลน์ ที่ปรากฏการกระทำผิดซ้ำหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำที่ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ควรมีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมาย การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดโทษ โดยประเมินการจากสถิติการกระทำผิดซ้ำ

อภิปรายผล

ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ผู้วิจัยขออภิปรายผล เพื่อแก้ไขและปรับปรุงมาตรการการพักการลงโทษของนักโทษเด็ดขาดที่ส่งผลกระทบต่อสังคม ผู้วิจัยจึงได้ทำการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายไทยและต่างประเทศในการพักการลงโทษ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) ปัญหามาตรการที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในการพักการลงโทษปล่อยตัวของนักโทษเด็ดขาดในบางความผิดของกรมราชทัณฑ์ เช่น ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของรัฐ การก่อการร้าย การก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนโดยการวางเพลิงเผาทรัพย์สินหรือทำให้เกิดระเบิด ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บแสบสนสาหัสหรือถึงตาย เกี่ยวกับเพศ มือปืนรับจ้าง ฉ้อโกงประชาชน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กระบดต่อสัมพันธ์ไมตรีกับต่างประเทศ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง เรียกค่าไถ่ที่กระทำต่อเด็ก หรือมีการทำร้ายผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต ยาเสพติด ซึ่งมีปริมาณหรือจำนวนของกลางจำนวนมาก ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวนักโทษที่ไม่ควรปล่อยทำให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม เมื่อได้รับการปล่อยตัวสู่สังคมแล้ว ไปก่อคดีใหม่ ทำให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม กรมราชทัณฑ์จะต้องมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมอย่างไร ที่จะทำให้สังคมได้ยอมรับการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดได้ ที่ทำให้สังคมมีความเคลือบแคลงสงสัยในการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดว่า อาจทำให้นักโทษเด็ดขาดที่ยังมีอันตรายกลับสู่สังคมก่อนเวลาอันสมควร

ในประเทศสหรัฐอเมริกา ในบางรัฐ ผู้ต้องขังจะได้รับการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะกรรมการภายหลังที่มีคำวินิจฉัยแล้ว และเมื่อไม่นานมานี้ ก็มีแนวทางเกิดขึ้นอันหนึ่ง คือ คณะกรรมการพิจารณาพักการลงโทษจะเผชิญหน้ากับผู้กระทำผิด และแจ้งคำวินิจฉัยในทันทีทันใด ผู้ต้องขังยังมีสิทธิพิเศษในระหว่างพิจารณาพักการลงโทษที่แตกต่างกันไป สำหรับการพิจารณาและอนุมัติให้พักการลงโทษ เป็นอำนาจของคณะกรรมการ ในสมัยก่อน ค.ศ. 1969 จะมีอิทธิพลทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพักการลงโทษ กล่าวคือ รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทยมีสิทธิแต่งตั้งคณะกรรมการ และถอดถอนกรรมการพักการลงโทษได้ นอกจากนี้ ยังมีสิทธิที่จะรับ หรือไม่รับเรื่องที่คณะกรรมการเสนอขึ้นมา คือ มีสิทธิยับยั้ง อาจเกิดความไม่ยุติธรรม หลังจาก ค.ศ.1969 รัฐมนตรีเจ้าสังกัดอาจเห็นด้วยกับข้อเสนอของคณะกรรมการ บางครั้งอาจไม่เห็นด้วยในเรื่องที่ร้ายแรง (มณฑิรา ศิลปสร, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับรูปิน ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมและความผิดพลาด พบว่าหลักพิจารณาปล่อยตัวผู้ต้องขังโดยการพักการลงโทษ เช่น ประวัติอาชญากรรมของผู้ต้องขัง ลักษณะและสภาวะแวดล้อมของอาชญากรรมและทัศนคติปัจจุบันของเขาที่มีต่ออาชญากรรม ความประพฤติของเขาในเรือนจำ สภาพแวดล้อมที่จะกลับไปอยู่ ชนิดของการจ้าง การศึกษา หรือโปรแกรมพิเศษอื่น ๆ ที่จัดหาให้แก่เขา (มณฑิรา ศิลปสร, 2534) และสอดคล้องประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ในเรื่องลักษณะความผิดนี้ ไม่อยู่ในข่ายได้รับการคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษ เช่น ความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของรัฐ การก่อการร้าย การก่อให้เกิด

ภัยอันตรายต่อประชาชนโดยการวางเพลิงเผาทรัพย์สินหรือทำให้เกิดระเบิด ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บสาหัสหรือถึงตาย เกี่ยวกับเพศ มื้อปิ่นรับจ้าง ฉ้อโกงประชาชน ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ กระบดต่อสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพและชื่อเสียง เรียกค่าไถ่ที่กระทำต่อเด็ก หรือมีการทำร้ายผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต ยาเสพติดซึ่งมีปริมาณหรือจำนวนของกลางจำนวนมาก (กรมราชทัณฑ์, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับ ธรรมนูญ มุสลิม ได้วิจัยเรื่องมาตรการบังคับใช้โทษทางอาญาตามคำพิพากษา : ศึกษากรณีพักการลงโทษ พบว่า การปล่อยผู้ต้องขังก่อนครบกำหนดโทษโดยพักการลงโทษอันมีปัญหาเนื่องมาจากการใช้นโยบายลงโทษจำคุก เมื่อผู้กระทำความผิดต้องคำพิพากษาให้จำคุก จะนำตัวไปคุมขังที่เรือนจำ ในระหว่างต้องโทษจำคุก และแก้ไขพื้นที่กลับตนเป็นคนดีออกสู่สังคม ทำให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ กรมราชทัณฑ์จึงนำการพักการลงโทษมาใช้กับนักโทษที่มีความประพฤติดีจะได้รับประโยชน์ปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษ (ธรรมนูญ มุสลิม, 2553)

2) ปัญหาในสิทธิเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เนื่องจากการพักการลงโทษนักโทษเด็ดขาดบางคน ได้ปล่อยตัวโดยการได้รับการพักการลงโทษ แต่นักโทษเด็ดขาดบางคนก็ไม่ได้ได้รับการปล่อยตัวทั้ง ๆ ที่อัตราโทษมีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ในประเทศฝรั่งเศสนั้น มีการจัดระบบหน่วยงานราชทัณฑ์ มีลักษณะต่างจากปกติทั่วไป ซึ่งในกระบวนการในชั้นบังคับโทษของฝรั่งเศส มีหน่วยงานนอกอื่นนอกจากกรมราชทัณฑ์ ที่ทำหน้าที่ในชั้นบังคับโทษ ยังมีหน่วยงานอัยการมีรูปแบบของการบริหารกระบวนการยุติธรรม ที่มีอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการในกระบวนการหลังคำพิพากษา ซึ่งมีคู่ขนานไปกับบทบาทของศาลประเทศฝรั่งเศสด้วย โดยลักษณะของหน่วยงานอัยการนั้น ทำหน้าที่ไม่ใช่เฉพาะการฟ้องคดี แต่ยังเป็นหน่วยงานที่ดูแลเสรีภาพของประชาชนด้วย (อุทัย อาทิวะ, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับอีริกสัน ได้ทำการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของผู้ต้องโทษจำคุก พบว่า ปัญหาและความต้องการของผู้ต้องโทษที่สำคัญ คือ ปัญหาในด้านสังคม และปัญหาในด้านจิตวิทยา (อังศุเกติ วิสุทธิ์วัฒนศักดิ์, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับร้อยเอก มาคโนซี ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่าการบริหารหน่วยงานราชทัณฑ์ของรัฐบาลอังกฤษ ณ เกาะนอร์โฟล์ค อาณานิคมของอังกฤษ ได้นำระบบการปลดปล่อยนักโทษอย่างมีเงื่อนไขออกมาใช้ วิธีการของเขาก็คือ การให้คะแนนนักโทษเป็นราย ๆ ไป กล่าวคือ ถ้านักโทษคนใดมีความประพฤติดี ทำการงานดีและเอาใจใส่ต่อการศึกษาดีก็จะได้รับการปลดปล่อยออกจากเรือนจำได้รวดเร็วกว่าผู้ที่ไม่ประพฤติดี (มณฑิรา ศิลปสร, 2534) ซึ่งสอดคล้องกับเนติพันธ์ บุญมา ได้วิจัยเรื่องบทบาทของศาลในการพักการลงโทษ กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทยกับสหรัฐอเมริกา พบว่า การพักการลงโทษ เป็นกระบวนการในการปลดปล่อยผู้กระทำความผิดออกจากเรือนจำโดยมีเงื่อนไขคุมประพฤติ ก่อนที่จะได้รับโทษครบถ้วนตามคำพิพากษา (เนติพันธ์ บุญมา, 2539) ผู้เขียนเห็นว่าประเทศไทยควรมีกระบวนการในชั้นบังคับโทษเหมือนในต่างประเทศ

3) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ในปัจจุบัน กระบวนการพักการลงโทษภายหลังได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดตามหมายศาล ตามกฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการ

พักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 และประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้าโครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น ตามความรู้สึกของสังคม ผู้คนอาจมองเห็นว่ากรมราชทัณฑ์ไม่ประสบความสำเร็จในการอบรม แก้ไขผู้ต้องขัง ในขณะที่อยู่ในเรือนจำที่ต้องขัง หลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำที่ต้องขัง กรมราชทัณฑ์ควรมีการแก้ไข เพิ่มเติมกฎหมาย การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดตามหมายศาล โดยประเมินการจากสถิติการกระทำผิดซ้ำ การดูแลหลังการปล่อยตัวไปก่อนครบกำหนดตามหมายศาล เป็นขั้นตอนที่กรมราชทัณฑ์ หน่วยงานของรัฐ และชุมชน ต้องบูรณาการร่วมกัน ในการแก้ไข ดูแล ฟื้นฟูผู้ต้องขังที่ได้รับการพ้นโทษจากเรือนจำที่ต้องขัง เพื่อป้องกันมิให้ผู้ต้องได้รับการปล่อยตัว หวนกลับมากระทำผิดซ้ำอีก ในประเทศญี่ปุ่น อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ สังกัดกระทรวงยุติธรรม มีหน่วยงานพักการลงโทษตามชนบทในลักษณะของสำนักงานในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ได้รับพักการลงโทษ และเกิดความใกล้ชิดระหว่างผู้ได้รับพักการลงโทษ กับพนักงานพักการลงโทษ ทันทิที่ผู้ต้องขังเข้ามาต้องโทษจำคุกในเรือนจำ พนักงานคุมประพฤติ จะมอบหมายให้พนักงานคุมประพฤติอาสาสมัคร ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ใกล้กับครอบครัวของผู้ต้องขัง ออกไปสืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ว่าเหมาะสมที่จะให้บุคคลนั้นออกไปอยู่ร่วมด้วยหรือไม่ หากมีอุปสรรคหรือข้อขัดข้องก็จะได้หาทางกำจัดโดยร่วมมือกับสมาชิกภายในครอบครัว การดำเนินการ จะทำต่อเนื่องไปจนกว่าผู้ต้องขังจะได้รับการปล่อยตัว (สมบุรณ์ ประสพเนตร, 2522) ซึ่งสอดคล้องกับ เลซี่ และนุฟฟีลด์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาชญากรรมและการกระทำผิด พบว่า การรวมหน่วยงานของรัฐ อาจจะเป็นการสนองต่อความจำเป็นของสถาบันมากกว่าความจำเป็นของผู้กระทำผิดหรือชุมชน เช่น ปัญหานักโทษแน่นเรือนจำ หรือ ปัญหาในเรื่องการบริหาร ซึ่งอาจนำมาเป็นหลักวิญญูในเรื่องการพักการลงโทษนี้ (มณฑิรา ศิลปสร, 2534) ในขณะเดียวกันหลักการมาตรฐานขั้นต่ำสหประชาชาติว่าด้วย มาตรการไม่ควบคุมตัว

ข้อกำหนดโตเกียว ข้อ 17 การมีส่วนร่วมของสาธารณชนต่อการใช้มาตรการ ไม่ควบคุมตัว ดังกล่าวนั้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดนั้น ที่ถูกใช้มาตรการ ดังกล่าวกับครอบครัวและชุมชนของผู้กระทำผิดนั้น ในขณะเดียวกันข้อ 18 หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนสาธารณชน พึงสนับสนุนองค์กรของอาสาสมัครที่จะมาช่วยเหลือการดำเนินการ ของมาตรการไม่ควบคุมตัวนั้น ควรจะมีการจัดประชุม สัมมนาและการระดมความคิดเห็น ตลอดจน กิจกรรมอื่น ๆ เป็นประจำเพื่อปลูกเร้า ความตระหนักถึงความจำเป็นในการให้สาธารณชนมีส่วนร่วม ช่วยเหลือในการดำเนินมาตรการไม่ควบคุมตัวนั้น การประชาสัมพันธ์ทางสื่อมวลชนทุรูปแบบ ควรมี การนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่สาธารณชน ในขณะเดียวกันข้อ 19 การคัดเลือกอาสาสมัครที่จะเข้าร่วมช่วยเหลือโครงการต่าง ๆ ของมาตรการไม่ควบคุมตัวดังกล่าว นั้น พึงดำเนินการอย่างรอบคอบ โดยคัดเลือกจากผู้สมัครที่มีความถนัดและความสนใจในงานนั้น และ อาสาสมัครดังกล่าว พึงได้รับการฝึกอบรมอย่างพอเพียง เพื่อให้มีความพร้อมในการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งต้อง อาศัยความรับผิดชอบเป็นพิเศษ และอาสาสมัครดังกล่าวควรได้รับการสนับสนุนและให้คำแนะนำ

ตลอดจนมีโอกาสขอคำปรึกษาหารือจากองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องนั้น อาสาสมัครควรให้กำลังใจผู้กระทำผิดและครอบครัวของผู้กระทำผิดนั้น ในการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนและเสริมสร้างโอกาสของการติดต่อสื่อสารให้กว้างขึ้น โดยการให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมเท่าที่อาสาสมัครจะสามารถทำได้ และโดยคำนึงถึงความต้องการของผู้กระทำผิดนั้น (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยสรุป มีดังต่อไปนี้

1. แนวคิด ทฤษฎีทางกฎหมายมหาชนเกี่ยวกับการพักการลงโทษตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า รัฐจะต้องมีมาตรการทางกฎหมายที่ชัดเจนในการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ ในการกระจายอำนาจทางกระบวนการยุติธรรม เช่น กฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ ข้อบังคับ กฎต่าง ๆ ที่ออกมาบังคับใช้ให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันและมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

2. มาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษที่บังคับใช้ในประเทศไทยและเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า รัฐจะต้องมีมาตรการทางปกครองในการกระจายอำนาจทางกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ หลักเกณฑ์ หรือแนวปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐยึดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับกฎหมายหลัก ในทั้งนี้หน่วยงานของรัฐจะได้ปฏิบัติงานด้วยความคล่องตัว

3. จากการศึกษาหนังสือ ตำรา บทความได้พบว่า แนวความคิดและทฤษฎีเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ พบว่า แนวทางที่เหมาะสมในทางปฏิบัติสำหรับมาตรการการพักการลงโทษตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มีดังนี้

1. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 52 (7) และ 52 วรรคสอง และข้อ 42 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ปัญหามาตรการของกรมราชทัณฑ์ที่ไม่เอื้อต่อการปฏิบัติในการพักการลงโทษปล่อยตัวของนักโทษเด็ดขาดในบางความผิด ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดที่ไม่ควรปล่อย ทำให้มีผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม กรมราชทัณฑ์จะต้องมีการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมอย่างไรที่จะทำให้สังคมได้ยอมรับการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดได้ ที่ทำให้สังคมมีความเคลือบแคลงสงสัยในการปล่อยตัวนักโทษเด็ดขาดว่า อาจทำให้นักโทษเด็ดขาดที่ยังมีอันตรายกลับสู่สังคมก่อนเวลาอันสมควร ดังนั้น การปล่อยตัวจึงมีมาตรการที่สำคัญนอกเหนือจากที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ซึ่งไม่เป็นไปตามที่เจตนารมณ์ของกฎหมายได้กำหนดให้มีมาตรการพิเศษมีขึ้น เพื่อใช้ในสถานการณ์ในประเทศไทย ประกอบกับยังไม่มีตัวบทกฎหมายหรือบทบัญญัติบังคับให้ใช้ หากมีการประสานความร่วมมือกับสาธารณชนต่อการใช้มาตรการ ครอบครัวยุติธรรม โดยกำหนดเป็นแนวทางเกี่ยวกับการปล่อยตัวโดยการได้รับการพักการลงโทษ มาจัดทำเป็นแผนดำเนินงานประกอบกับขั้นตอนก่อนปล่อยตัวออกจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง จะสามารถช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษปล่อยตัวได้รับการเชื่อมั่นจากสังคม

ว่าจะไม่หวนกลับเข้าสู่เรือนจำหรือที่ต้องขังอีก

2. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 52 (7) และ 52 วรรคสอง และข้อ 43 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาดซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ปัญหาในสิทธิเท่าเทียมกันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (2560) เนื่องจากการพักการลงโทษ นักโทษเด็ดขาดบางคนได้ปล่อยตัวโดยการได้รับการพักการลงโทษ แต่นักโทษเด็ดขาดบางคนก็ไม่ได้รับการปล่อยตัวทั้ง ๆ ที่อัตราโทษมีลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน จึงเกิดคำถามขึ้นในสังคม กฎหมายได้กำหนดให้การพิจารณากรณีการพักการลงโทษปกติ และหลักเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ

3. พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ตามมาตรา 40 มาตรา 41 มาตรา 42 มาตรา 52 (7) และมาตรา 52 วรรคสอง และข้อ 42 ข้อ 43 กฎกระทรวง กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาดและเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพักการลงโทษของกรมราชทัณฑ์ปัจจุบันมีความเหมาะสมแล้วหรือยัง ในการจัดทำแผนก่อนปล่อยในเรือนจำหรือที่ต้องขัง หากมีหน่วยงานของรัฐอื่นมีอำนาจหน้าที่ช่วยเหลือ สอดส่อง ติดตามการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการอบรม แก้ไขผู้พ้นโทษหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง ขณะที่ต้องปฏิบัติตามแผนก็จะเป็นการเพิ่มมาตรการของการแก้ไข บำบัด ฟันฟูได้อย่างดีขึ้นไป อย่างเช่นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด จะมีความเหมาะสมแล้วหรือยัง และกฎหมายใดจะมาให้อำนาจหน้าที่นั้น เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติงานดังกล่าวโดยชอบด้วยกฎหมาย หากแก้ไขเพิ่มเติม โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ท้องถิ่นที่ผู้พ้นโทษอาศัยอยู่ในเขตนั้น โดยมีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ สอดส่อง ติดตามการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการอบรม แก้ไขผู้พ้นโทษหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง รับรายงานตัวให้คำปรึกษาหารือว่าต้องปฏิบัติตามกรมราชทัณฑ์กำหนด ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่เป็นทางเลือกที่ใกล้ชิดประชาชนในระดับท้องถิ่น คนในชุมชนที่ดูแลและสามารถช่วยแบ่งเบาลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าตัวจังหวัดหรืออำเภออีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

มาตรการทางกฎหมายในการพักการลงโทษที่บังคับใช้ในประเทศไทยควรต้อง

1) ควรมีการประสานความร่วมมือกับสาธารณชนต่อการใช้มาตรการ ครอบคร้ว ชุมชน โดยกำหนดเป็นแนวทางเกี่ยวกับการปล่อยตัวโดยการได้รับการพักการลงโทษ มาจัดทำเป็นแผนดำเนินงานประกอบกับขั้นตอนก่อนปล่อยตัวออกจากเรือนจำหรือที่ต้องขัง จะสามารถช่วยเหลือผู้ต้องขังที่ได้รับการพักการลงโทษปล่อยตัวได้รับการเชื่อมั่นจากสังคมว่าจะไม่หวนกลับเข้าสู่เรือนจำหรือที่ต้องขังอีก

2) ควรเพิ่มเติมข้อกำหนดกระทรวงยุติธรรม คณะกรรมการพิจารณาพักการลงโทษ ที่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการประเมินผลหรือตัวชี้วัดขึ้นมา เพื่อเป็นเครื่องมือในการวัดระดับการพักการลงโทษปกติ และหลักเกณฑ์การพักการลงโทษกรณีมีเหตุพิเศษ ทำให้เกิดสิทธิเท่าเทียมกันให้เห็นเป็น

ประจักษ์เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นไป

3) ควรกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในช่วยเหลือ สอดส่อง ติดตาม การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมในการอบรม แก่ไขผู้พ้นโทษหลังจากที่ได้รับการปล่อยตัวจากเรือนจำ หรือที่ต้องขัง เข้าร่วมปฏิบัติตามแผนนั้น ควรแก้ไขควรแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติของกฎหมายตาม พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

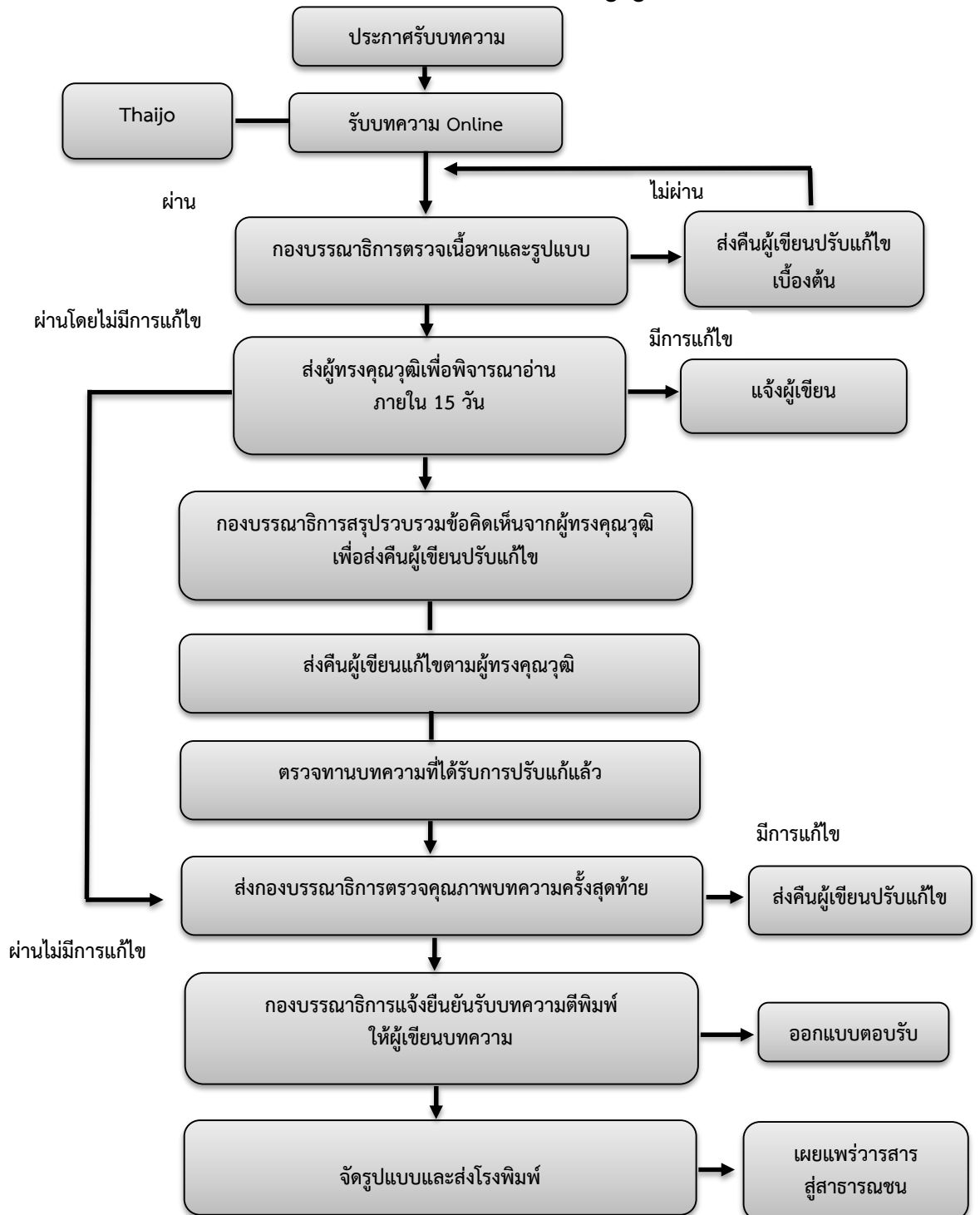
เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์. (2563). ประกาศกรมราชทัณฑ์ เรื่องหลักเกณฑ์การคัดเลือกนักโทษเด็ดขาดเข้า โครงการพักการลงโทษกรณีเหตุมีพิเศษนักโทษเด็ดขาดที่มีโทษระยะสั้น. เรียกใช้เมื่อ 20 ธันวาคม 2563 จาก <https://shorturl.asia/HIGCd>
- กรมราชทัณฑ์. (2563). รายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ 2/2563. เรียกใช้เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม 2563 จาก <https://shorturl.asia/sAm3P>
- กรมราชทัณฑ์. (2563). ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์. เรียกใช้เมื่อ 29 ตุลาคม 2563 จาก http://www.correct.go.th/?page_id=12255
- กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม. (2562). คำแปลอย่างไม่เป็นทางการ หลักการมาตรฐานขั้นต่ำ สหประชาชาติว่าด้วยมาตรการไม่ควบคุมตัว (ข้อกำหนดโตเกียว) *United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules)*. เรียกใช้เมื่อ 31 ตุลาคม 2563 จาก <https://probation.go.th/documents.php?id=155>
- กระทรวงยุติธรรม. (2564). ข่าวกระทรวงยุติธรรม. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2564 จาก <https://www.moj.go.th/view/59867>
- กฎกระทรวงยุติธรรม กำหนดประโยชน์ของนักโทษเด็ดขาด และเงื่อนไขที่นักโทษเด็ดขาด ซึ่งได้รับการ ลดวันต้องโทษจำคุกหรือการพักการลงโทษและได้รับการปล่อยตัวต้องปฏิบัติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 138 ตอนที่ 81 ก หน้า 11 (3 ธันวาคม 2564).
- ณัฐกานต์ มุลสืบ. (2553). มาตรการบังคับใช้โทษทางอาญาตามคำพิพากษา : ศึกษากรณีพักการ ลงโทษ. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- เนติพันธ์ บุญมา. (2539). บทบาทของศาลในการพักการลงโทษ กรณีศึกษาเปรียบเทียบไทยกับ สหรัฐอเมริกา. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*. มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก หน้า 48 (17 พฤศจิกายน 2542).
- มณฑิรา ศิลปสร. (2534). การพักการลงโทษ ศึกษาเปรียบเทียบในระบบกฎหมาย. ใน *วิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์*, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รติบดี รัชตะเมธกุล. (2556). บทบาทของผู้พิพากษาในการพักการลงโทษ. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- วรินทร์ กิจเจริญ. (2558). การพักการลงโทษโดยมีเงื่อนไขในการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- สมบูรณ์ ประสพเนตร. (2522). มาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้เรือนจำ. *วารสารราชทัณฑ์*, 27(4), 11.
- อังศุเกติ วิสุทธิ์วัฒนศักดิ์. (2547). ปัญหาการนำมาตรฐานขั้นต่ำในการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิดขององค์การสหประชาชาติมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมไทย. ใน *วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต*.
- อุทัย อาทิวะ. (2554). *รวมบทความกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. กรุงเทพมหานคร : วี. จี. พรินต์ติ้ง.

ขั้นตอนการดำเนินงานวารสารปัญญาปณิธาน

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

1. หลักเกณฑ์การตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

วารสารปัญญาปณิธาน เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนิสิตนักศึกษา ในมิติทางด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา ภาษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การท่องเที่ยว และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย มีกำหนดออกวารสารปีละ 2 ฉบับคือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน/ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม (ราย 6 เดือน) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

2. ประเภทของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารปัญญาปณิธาน

2.1 บทความวิชาการ เป็นบทความที่เสนอเนื้อหาความรู้ ความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้ในเรื่องนั้น ๆ โดยมีหลักฐานทางวิชาการอ้างอิง

2.2 บทความวิจัย (Research article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

3. การจัดเตรียมบทความ

วารสารปัญญาปณิธานได้พัฒนาและปรับปรุงรูปแบบของบทความ โดยได้ปฏิบัติตามคู่มือแนะนำการเตรียม Template สำหรับการสกัด Metadata ของวารสารตีพิมพ์ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์ที่ TCI กำหนด รวมถึงข้อควรระวังในการจัดเตรียมบทความด้วย เช่น ข้อควรระวังการจัดเตรียมบทความในส่วนของผู้แต่ง ไม่ใส่ตำแหน่งทางวิชาการ ยศ ตำแหน่งราชการ ทหาร ตำรวจ สถานภาพทางการศึกษา หรือคำนำหน้าชื่อ หรือท้ายชื่อ เช่น นาย, นาง, นางสาว, ผศ.ดร., PhD, ร.ต.ต., พ.ต.ท. และไม่ระบุสถานภาพผู้แต่ง เช่น นักศึกษาปริญญาเอก, อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, ผศ.ดร., ผู้อำนวยการ..., คณบดีคณะ..., พยาบาลวิชาชีพ สังกัดผู้แต่ง ต้องมีสังกัดเดียว (หากมีหลายสังกัดให้เลือกเพียง 1 สังกัด) และควรระบุ หน่วยงานระดับต้น เรียงไปจนถึง หน่วยงานหลัก จังหวัด รหัสไปรษณีย์ และประเทศ ดังตัวอย่างเช่น “ภาควิชาฟิสิกส์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี” และระบุภาษาอังกฤษเป็น “Department of Physics, Faculty of Science, King Mongkut’s University

of Technology Thonburi, Bangkok, 10140, Thailand” และตามด้วย E-mail ของผู้แต่งหลักทุกครั้งเป็นต้น โดยเมื่อผู้แต่งเขียนบทความตามรูปแบบที่วารสารกำหนดแล้วจึงเข้าสู่ขั้นตอนส่งบทความในระบบ Thaijo2 ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บทความที่ผู้เขียนได้ส่งมามีรายละเอียดที่กองบรรณาธิการสามารถเก็บข้อมูลไว้ในระบบได้ จึงกำหนดการเตรียมต้นฉบับไว้ ดังนี้

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 12 – 14 หน้ากระดาษ A4 (รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าน้ำกระดาษขอบบน 3 ซม. ขอบล่าง 1.5 ซม. ขอบซ้าย 2.5 ซม. ขอบขวา 1.5 ซม. กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัด พร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้ โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสังกัดหรือหน่วยงาน และ E-mail พิมพ์ด้วยตัวอักษรปกติอยู่ใต้ชื่อเรื่อง โดยเรียงมาทางด้านขวา

4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 5 คำ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด

7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป มีความกะทัดรัด และสั้น

2) บทนำ (Introduction) ระบุความสำคัญของปัญหาการวิจัยกรอบแนวคิดและระบุวัตถุประสงค์การวิจัย

3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน

5) สรุป (Conclusion) ระบุดูสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

6) ข้อเสนอแนะ (Suggestion) หมายถึง ประเด็นที่ผู้วิจัย เสนอแนะขึ้นมาจากผลการวิจัย หรือข้อค้นพบจากการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ เพื่อให้ข้อมูล คำแนะนำแนวทาง หรือวิธีการใด ๆ แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำ ข้อเสนอแนะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การพัฒนา การปรับปรุง การเปลี่ยนแปลง หรือเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการ เป็นต้น

7) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการที่มีการอ้างอิงไว้ในเนื้อเรื่องเท่านั้น ใช้การอ้างอิงแบบ APA

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference) การอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้ระบบ APA

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาอ้างอิงควรได้มาจากแหล่งที่มีการตีพิมพ์ชัดเจน อาจเป็นวารสาร หนังสือหรือ ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ ผู้เขียนบทความต้องเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องของเอกสารอ้างอิง ทั้งหมดก่อนส่งต้นฉบับ ผู้เขียนบทความควรตรวจสอบถึงความถูกต้อง ของการอ้างอิงเอกสาร เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการ ส่งต่อเพื่อพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุ ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียน และปีที่พิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงใน ฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงใน บทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารทั้งหลายจึงมี เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี ฯลฯ ความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งหมดนี้ มีได้ด้วยประการ ฉะนั้น” (ส.นิ.ไทย) 16/35/75) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (สมภาร พรหมทา, 2555)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2550)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโระและคณะ, 2558)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาทวิ มหาปณฺโญ. (2557). ดุลยภาพชีวิตเชิงพุทธ เพื่อความมีอายุยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.

3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมพร รุ่งเรืองกลกิจ. (2553). พระพุทธศาสนากับงานสุขภาพจิต. ใน พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (บรรณาธิการ). พระพุทธศาสนากับการฟื้นตัวจากวิกฤติการณ์โลก. (หน้า 3-20). กรุงเทพมหานคร: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.

4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, /ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

บรรจบ บรรณรุจิ. (2557). พระวัคกลีในคัมภีร์บาลี : จุดเชื่อมโยงที่ยังไม่พบ. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, 10(2), 25-44.

5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ : ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ปรีชา พิณทอง. (2532). คอล่า. ใน สารานุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.

6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

เปรียญ 10. (22 พฤษภาคม 2562). เหลียวหลังแลหน้ามหาจุฬาฯ ทางเลือกสำหรับคนชนบท. เดลินิวส์, น. 5.

7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาประหยัด ปณฺญาวโร (สุนนท์). (2542). จริยธรรมในลำกลอน. ใน *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
แม่ชีกฤษณา รักษาโณมและคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: กระบวนการเปลี่ยนแปลง “เส้นทางบุญ” สู่ “เส้นทางธรรม. ใน *รายงานการวิจัย*. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช).

8) สัมภาษณ์**รูปแบบ:**

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. //(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์) //ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. //(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

โกเมทร์ อ่อนนุช. (5 พ.ย. 2560). ความเชื่อเรื่องนาคในพระพุทธศาสนา. (นางสาวเจนจิรา พุ่มแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)

9) สื่อออนไลน์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง. //(ปีที่เผยแพร่) //ชื่อเรื่อง. //เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2562). *สิ่งแรกในพระพุทธศาสนา (4)*. เรียกใช้เมื่อ 18 พฤษภาคม 2562 จาก https://www.matichonweekly.com/column/article_193297

10) ราชกิจจานุเบกษา**รูปแบบ:**

ชื่อกฎหมาย. //(ปีที่พิมพ์) //ชื่อเรื่อง (ถ้ามี) //ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2547). *จาริกบุญ-จาริกธรรม*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พิมพ์สวย จำกัด.
- ประพันธ์ ศุภสร. (2554). ถัมมสันตติ: วิธีการตอบปัญหาเรื่องกรรมกับอนัตตาของพระนาคเสน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 7(1), 54-61.
- สมภาร พรหมทา. (2534). อดีตากับนัตถิตาในพุทธปรัชญาเถรวาท. ใน *ดุชนิพนธ์อักษรศาสตร์ดุชนิพนธ์ บัณฑิต ภาควิชาปรัชญา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรีชา พินทอง. (2532). คอล่า. ใน *สารนุกรมภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ*, (หน้า 173). อุบลราชธานี: ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาบุญโญ). (2555). *การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์ เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ*. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก <https://is.gd/zOr2aQ>
- Boo Elizabeth. (1990). *Ecotourism: The Potentials and Pitfalls*. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. *The Iranian Journal of Allergy*, 6 (5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสาร ปัญญาปัญญาได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/PPJ/index> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail : ppj.mcunk@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารปัญญาปัญญา

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 15 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. เงื่อนไขของบรรณาธิการ

เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจประเมินบทความแล้ว มีความเห็นให้แก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ หากรายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยนั้น ไม่ตรงกับแนวทางของวารสารปัญญาปณิธาน หรือไม่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ เมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์แล้ว ผู้นิพนธ์บทความจะได้รับวารสาร ลิงก์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุล ผู้นิพนธ์บทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

คำสำคัญ : 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(ไม่ควรเกิน 5 ย่อหน้า) (16 pt)

1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างอิงนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....
4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

- 1.....(16 pt).....
- 2.....(16 pt).....
- 3.....(16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....

.....

.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18pt) (ถ้ามี)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18pt)

(16pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความพร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง : (18 pt) อ้างอิงแบบ APA ไม่น้อยกว่า 5 เล่ม

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความ วิชาการ

ชื่อบทความ(ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ(อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนบทความ(ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้สนับสนุนบทความ (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด(อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt).....

.....
.....
.....

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt).....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) อ้างอิงแบบ APA

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

.....(16 pt).....

.....

**แบบฟอร์มนำส่งบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ปัญญาปณิธาน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย**

1. ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ
(ภาษาไทย).....
ชื่อ-ฉายา-นามสกุลของผู้นิพนธ์บทความ
(ภาษาอังกฤษ).....

ตำแหน่ง :

() อาจารย์ มหาวิทยาลัย.....() บุคคลทั่วไป

() นิสิต/นักศึกษา มหาวิทยาลัย.....

ระดับ ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

ประเภทบทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ () วิจารณ์หนังสือ

(ภาษาไทย).....

(ภาษาอังกฤษ).....

2. สถานที่ติดต่อผู้นิพนธ์บทความ

ที่อยู่ติดต่อสะดวกที่สุด.....

.....โทรศัพท์.....E-mail.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้ว มีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตามมติดังกล่าวนั้น และข้าพเจ้าขอรับรองว่า บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน และได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้ใดทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร ปัญญาปณิธาน ตามอัตราที่กำหนดไว้แล้ว

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : กรุณาส่งแบบฟอร์มมาที่ วารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย E-mail : ppj.mcunk@gmail.com